

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת ויצא | גיליון מס' 118 | כסלו תש"פ

מרא דכולא תלמודא

נספי דמע אחר מיטתו של המאור הגדול

הגאון האדיר

רבי דוד צבי אורדנטליך זצ"ל

מרא דאתרא 'ביתר-עילית'

מלפנים ראש ישיבת 'אוהל יעקב'

ודיין בבי"ד של מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל

עולם הישיבות

זיכרונות ותיאורים מהווי היכלי הישיבות הקדושות

ישיבת הנגב - שכר שכיר

(תשכ"א - תש"פ)

תפילה אחת שווה אלף סגולות...! (מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א) מאמרי עינינו גל

לעילוי נשמת
הר"ר שלמה (רוברט) ב"ר צבי הערש קנול ז"ל
י"ב כסלו תש"ה

ספר יוצא לאור בצוף	זמני כניסת ויציאת השבת			ירושלים בני ברק חיפה מודיעין עילית בית שמש
	ר"ת	יציאה	כניסה	
	17:52	17:14	16:00	ירושלים
	17:53	17:15	16:14	בני ברק
	17:51	17:13	16:03	חיפה
	17:52	17:15	16:08	מודיעין עילית
	17:53	17:15	15:59	בית שמש

פרשת ויצא

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים
ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לתגובות ובירורים בכל ענייני ה’אוסף’ -

פרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

באמצעות עמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות”

בחיפוש המילים ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’
הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

שיעורי דעה | 43

הלכה דעה ומוסר

מתוך שיעורי הג"ר **גרשון מלצר** שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 45

תובנותיו של הרה"ג **מרדכי דוד נויגרשל** שליט"א

אז נדברו | 47

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת | 53

מעלת השבת וקדושתה

בירור הלכה | 55

בירורי הלכה אקטואליים

מתוך הסוגיות והפוסקים

מים זכים | 61

משא ומתן ופילפול

בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה | 63

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לענין הלכה | 67

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

עולם התורה | 69

מדברים כמו שמותר

מרא דכולא תלמודא | 71

נשפי דמע אחר מיטתו של המאור הגדול

הגאון האדיר רבי **דוד צבי אורדנטליך** זצ"ל

מרא דאתרא 'ביתר-עילית'

מלפנים ראש ישיבת 'אוהל יעקב'

ודיין בבי"ד של מרן הגר"נ **קרליץ** זצ"ל

עולם הישיבות | 75

זיכרונות ותיאורים מהווי היכלי הישיבות הקדושות

שעיצבו את עולם התורה במאות השנים האחרונות

ישיבת הנגב - **שכר שכיר** (תשכ"א - תש"פ)

לקראת שבת | 79

לקט מתוך העלון הנפלא של "דרשו"

חישבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי **משה שפירא** זצ"ל

שיעור חומש | 11

מאת הגאון הגדול רבי **חיים פיינשטיין** שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

שיעורים לפי סדר המצוות | 13

מפי הגאון רבי **ישראל בונם שרייבר** שליט"א

ראש ישיבת "נתיב הדעת"

מגיד דבריו ליעקב | 15

מאת הגאון רבי **יעקב חיים סופר** שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

נחל אליהו | 21

משיעורי הגאון רבי **אליהו דיסקין** שליט"א

על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מדבש | 23

נשפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

עטרת השבת | 25

משיעורי הגאון רבי **עקיבא מדלוב** שליט"א

ענייני פרשת השבוע | 27

שיעורי הגאון רבי **נחום נבנצאל** שליט"א

תמצית הש"ס | 29

דף היומי - מ"ב ומוסר

עינינו גל | 31

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 35

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 39

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

תל ציון	ביתר עילית	ירושלים
בית כנסת החסידי	בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A	ישיבת "מיר" ישיבת "חברון" גבעת מרדכי ישיבת "אהבת שלום" ישיבת "תורה אור" ישיבת "הר"ן" - רמות ד'
בני ברק	מודיעין עילית	בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב בית הכנסת "נחלת עקיבא" גני גאולה בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף בית הכנסת "בוסטון" הר נוף בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף בית הכנסת "מצפה רמות" רמות א' בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א' בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א' בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג' בית הכנסת "צא"י" רמות ג' בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד' בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול "גל פז" רח' מלכי ישראל
כולל "פוניבז" כולל "בית הלל" כולל "ברסלב" כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול" ישיבת "אורחות תורה" ישיבת "בית מדרש עליון" ישיבת "תפארת ציון" ישיבת "סלבודקא" ישיבת "גאון יעקב" בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה בית הכנסת "נחלת משה" בית הכנסת "רמת אלחנן" בית הכנסת "משכנות יעקב" בית הכנסת "נאות יוסף" בית הכנסת "בית אריה" בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה בית הכנסת "לדרמן" בית הכנסת "הליכות חיים" בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז "גל פז" רחוב רבי עקיבא 88	ישיבת "מיר" כולל "עשרת שלמה" כולל "יששכר באהלך" כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב) כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג) בית הכנסת "בית תפילה" בית הכנסת "אילת השחר" בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא" בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק בית הכנסת "חזון דוד" בית הכנסת "משובב נתיבות" בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי	
	בית שמש	
	ישיבת "אור לישרים" בית הכנסת "היכל אברהם" קריה בית הכנסת "לב אליהו" רמה א' בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א' בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א' בית הכנסת "פני שמואל" רמה א' בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג' בית הכנסת "הכולל"	
	יסודות	
	בית הכנסת המרכזי	
	רחובות	
	בית הכנסת "כולל בר שאול"	
	תל אביב	
	מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'	
	טלזסטון	
	בית הכנסת "קהילת בני תורה"	
תל ציון		אלעד
		בית הכנסת "מאור שרגא" כולל "ישיבת הר"ן" ישיבת "תורה בתפארתה"
בני ברק		גבעת זאב החדשה
		בית הכנסת "בית אליהו" בית הכנסת "בני הישיבות"
מודיעין עילית		
ירושלים		

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת ויצא תש"פ | גליון מס' 114

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי"ע

אבן השתיה – התשתית והיסוד למקום של כלל ישראל

והעניין בזה, כיון שבטבע הדברים האפשרות של כל דבר ודבר קודמת לדבר בעצמו, גם בטבע וגם בזמן, ומוכן מאליו שהדבר קודם צריך להיות אפשרי ורק אחר כך הוא יכול להיווצר בפועל, הרי שכאן נוצרה האפשרות שיווצר כלל ישראל.

זה היה הדבר שיעקב אבינו תהה לדעת, אם האפשרות כבר קיימת או לא. כאשר הוא יוצא לבנות את כלל ישראל, הפרשה הראשונה היא הפרשה של יצירת התנאים, יצירת האפשרות שכלל ישראל ייווצר בעולם. מהפרשה הזו אנו לומדים מה הם הדברים שקרו פה, שרק על ידם התאפשרה היצירה הזאת. זאת היצירה שבגללה, בשבילה, ולמענה, ברא בורא העולם את העולם כולו כפי שדרשו חז"ל "בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית", וכאן, במקום הזה, בפרשה הזו, נוצרה האפשרות הזאת. ואחרי שהאפשרות הייתה והפרשה הזאת נגמרה, אז הלך יעקב אבינו כדי לבנות את כלל ישראל בפועל, אז הוא הלך ארצה בני קדם, ושם הוא פגש את זיווגו, וכך נוצרה כנסת ישראל, כך נוצר כלל ישראל, אבל כל הפרשה הראשונה היא ההתחלה, היינו, יצירת האפשרות, כדרך ששנינו באבות (פ"ד מ"ג) "אין לך דבר שאין לו מקום". כל זמן שאין מקום לדבר מסוים, הדבר לא יכול להיות, לא שייך שדבר יהיה אם אין לו מקום, לכן המקום, מקומו של דבר, חייב להיות תמיד קודם, לפני יצירת הדבר בעצמו, זהו תנאי הכרחי לכך שהדבר יוכל להיווצר.

המשמעות כאן היא, וכך גם מתבאר בדברי חז"ל, שכאן היה "ויפגע במקום", כאן נוצר המקום לכלל ישראל, המקום למציאות הזאת, ליצירה הזאת, לאותו דבר, שבגללו ולמענו, כאמור, ברא בורא העולם את העולם כולו, כאן נוצר המקום ליצירה הזאת, וכיון שייצירת המקום בהכרח קודמת לדבר, הרי שאם אנו רוצים להבין מהו המקום, היינו, מהו הדבר שהוא תנאי הכרחי כדי שכלל ישראל יהיה קיים, ורק על ידו זה יתכן, אנו חייבים ללמוד פרשה זו היטב. כל פרט ופרט מפרשה זו הוא תנאי הכרחי ביצירה של כלל ישראל, כי זה עניינה של הפרשה הזאת. יעקב הולך לבנות את כלל ישראל, ולפני כן, הוא יוצר את המקום כדי שכלל ישראל יוכל להיווצר. הפרשה הזאת היא כולה פרשת המקום לכלל ישראל.

עלינו להבין מה יש כאן ומה הם עיקרי הדברים שישנם בפרשה הזאת.

יעקב אבינו הוא כלל ישראל כולו

כלל ישראל נקרא על שמו של יעקב אבינו. השמות שבהם אנו נקראים הם שמותיו של יעקב, היינו, יעקב, ישראל, וישורון, אלה הם השמות של כלל ישראל.

הזהות המלאה שבין יעקב לבין כלל ישראל היא כמו שכתוב בגמרא המפורסמת בתענית (ה' ע"ב) "אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת, אמר ליה וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא, אמר ליה מקרא אני דורש שנאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים, מקישי הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים". יעקב אבינו לא מת, וכל מה שנאמר שם בפרשה מענייני המוות, חנטה, הספדים, קבורה, וכדומה, כל הדברים האלו היו רק כאילו, רק לפני. אבל באמת, יעקב אבינו לא מת, כי "מקישי הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", היינו, כלל ישראל כולו, זה יעקב. ויעקב הוא בעצם כלל ישראל כולו.

הכנת המקום לבנות את כלל ישראל

עתה, לפי סדר הפרשיות אנו נמצאים בפרשה שבה יעקב אבינו הולך לבנות את כלל ישראל, כמו שמפורש בדברי חז"ל, ובעצם אף בפרשה עצמה. והכי איתא בבראשית רבה, שיעקב אבינו אמר "אם מתאחות הן שנים עשר אבנים זו לזו יודע אני שאני מעמיד י"ב שבטים כיון שנתאחו י"ב אבנים זו לזו ידע שהוא מעמיד י"ב שבטים", אם האבנים מתחברות זה מלמד אותי שאני מעמיד י"ב שבטים ואם לאו הרי שזה עדיין לא מוכן, עדיין אין את ההכנות המספיקות שתיווצר המציאות הזאת שנקראת כלל ישראל בעולם, וכיון שהוא ראה שהאבנים התחברו, אז ידע יעקב שהוא מעמיד י"ב שבטים, היינו, כאן נוצרו התנאים שיווצר כלל ישראל.

אנו לומדים מזה, ומעוד כמה דברים הכתובים בדברי חז"ל, שכל ראשית הפרשה, מה שקרה בפרשה הראשונה "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ויפגע במקום וגו'", כל מה שכתוב בכל הפרשה הזאת לפני שיעקב נושא את רגליו והולך ארצה בני קדם, זה יצירת התנאים והאפשרות לכך שאותה יצירה הנקראת כלל ישראל תוכל להיווצר.

ראשית, אנו מוצאים כאן את בית המקדש. כאן נאמר ש"יעקב קראו בית". בית המקדש נקרא "המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם", ועליו נצטוונו "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". זה המקום הקבוע של שכנתנו יתברך, ועל ידי המקום הזה שכנתנו יתברך נמצאת איתנו, היינו, על ידו מתקיים "ועשו לי מקדש" וכך מתקיים כאן ה"ושכנתי בתוכם". המקום הזה נהיה על ידי יעקב אבינו, אברהם קראו הר יצחק קראו שדה ויעקב קראו בית (פסחים פ"א ע"א), רק כאן זה נהיה בית, בית נקרא מקום קבוע, מקום שאנשים גרים ונמצאים בו, זהו הבית, הדבר ברור ומוכן, שבלי המקום הזה, לא יוכל להתקיים, חלילה, ושכנתי בתוכם, ובלי הדבר הזה אין לנו קיום. אין לנו מקום. זה הדבר הראשון שאנו מוצאים בהכנת המקום לכלל ישראל.

אכן, הפרשה כוללת עוד כמה דברים, עוד קודם שמדברים על המקום כתוב "ויפגע במקום", ופירושו חז"ל בברכות (כ"ו ע"ב) ובחולין (צ"א ע"ב) שפגיעה זו אחת מהלשונות של תפילה, ולמדנו כאן שיעקב אבינו תיקן תפילת ערבית. אם כן מצינו תנאי נוסף, שבו מתחילה הפרשה, וזה תנאי מוקדם והכרחי לעצם ההיווצרות של כלל ישראל. דבר זה ודאי אינו מוכן והוא צריך עיון גדול, מדוע זה דבר כל כך מכריע, ויתרה מזו, הלא מעיקר הדין תפילת ערבית היא רשות, והיאך זה מכריע עד כדי כך שזה הדבר הראשון שקרה ליעקב אבינו כאשר הוא הולך ליצור ולבנות את כלל ישראל.

עוד אנו מוצאים כאן את הבטחת הארץ, וחז"ל אומרים, כפי שכותב רש"י, שהקב"ה קיפל את כל ארץ ישראל תחתיו, ויעקב שכב על כל ארץ ישראל כולה, אף כאן עלינו להבין למה מתכוין דבר זה, מה העניין בקיפול הזה שכל ארץ ישראל התקפלה תחתיו, מה בכלל פירוש המילים בזה.

וכן פירשו "ויפגע במקום" שהדרך קופצת לו כדאיאת בחולין (צ"א ע"ב), ובין אם כמסקנת דברי רש"י שהר המוריה קפץ ובה אליו, ובין אם הוא קפץ ובה להר המוריה, בכל אופן קפצה לו הדרך, גם זה נחוץ, גם זה שייך לפרשה הזאת, כאשר יעקב הולך כאן ליצור את כלל ישראל. הלא אין אלו דברים בעלמא ואיננו עוסקים כאן בסיפורי מופתים, כל הדברים האלה כולם הם הכרחיים, אלו תנאים מוקדמים להליכה של יעקב אבינו ליצור את כלל ישראל.

ננסה להבין, עד כמה שאנו מסוגלים, לפי ערכנו.

מקומו של יעקב עמוד התורה – אבן השתיה

בפסוק נאמר "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו" ולאחר מכן נאמר "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו", כותב על כך רש"י שהאבן הזאת הצטרפה והתכווצה, ונהייתה אבן אחת מכל אבני המקום. פירוש הדבר, שראשו של יעקב אבינו היה זה שחיבר את כל האבנים כולן לאבן אחת. כל האבנים כולן נתחברו ונעשו אבן אחת, על ידי כך שהונחו למראשותיו של יעקב אבינו.

על האבן הזאת מפורש בדברי חז"ל (פרקי דר"א פרק ל"ה) שהיא אבן השתיה, זוהי אותה האבן שיעקב אבינו הקים אותה מצבה, ועליה מונח ארון הברית, אבל לפני שארון הברית הונח על אבן השתיה, הונח עליה ראשו של יעקב אבינו.

באמת הדבר מוכן, כי הנה, יעקב אבינו, כפי שמלמדים אותנו רבותינו הראשונים, הוא עמוד התורה. העולם עומד על שלשה עמודים, על התורה, על העבודה, ועל גמילות חסדים, אלו הם שלשת עמודי העולם, גמילות חסדים זהו העמוד של אברהם, עמוד העבודה הוא יצחק, ויעקב הוא עמוד התורה, הם העמודים המקיימים ומעמידים את העולם, עליהם נשען ועומד, הם אבות העולם.

הדבר ברור, שכיון שיעקב אבינו הוא עמוד התורה, וכפי שהוא נקרא "איש תם יושב אהלים", הוא שורש התורה, והתורה בעולם,

כפועל, נמצאת מכוחו של יעקב אבינו, ממילא מחוייב שראשו של יעקב אבינו צריך להיות מונח על אותה אבן שתיה שעליה מונח הארון, מקום התורה צריך להיות מקומו של יעקב אבינו, כמו שמדגישה התורה שהוא שם את האבן מראשותיו, "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", ואחר כך שוב "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו".

האבנים הן האותיות הבונות את הבית האמיתי

בלשון חז"ל, בכמה מקומות, בעיקר בספר יצירה, המיוחס על ידי הראשונים לאברהם אבינו, כאשר מדברים על אבנים, הם מתפרשים כאותיות, הבתים נקראים הדיבורים כולם, והאבנים הן האותיות שמהן מצטרפים הדיבורים כולם. אלו הן האבנים שבונות בתים.

והנה, המסגרת, שבני אדם חיים בתוכה היא הנקראת בית. בית נקרא המקום שבו צורת אדם נמצאת. והאדם כאדם, מציאותו האמיתית נמצאת בתוך מערכת של משמעויות, אחרת, פשוט הדבר שהוא לא אדם. האדם נמצא בתוך מערכת של משמעויות, שם מקומו בעצם. באופן פיזי, הוא צריך בית שישמור עליו מקור ומחוס מגשם וממטר, מכל מיני סכנות, אבל עצם החיים הם בתוך מסגרת של משמעויות, בתוך מערכת מסוימת. האדם חי בתוך מציאות מסוימת שהוא מבין אותה. כך היא צורת אדם. צורת אדם נמצאת תמיד בתוך מערכת המובנת לו לאותו אדם שחי בתוך המערכת הזאת, והיא הבית שבתוכו הוא חי, זה ביתו העיקרי.

הבית הזה נבנה מאותיות, מצירופי אותיות וצירופי מילים, כאשר צירופי המילים האלו יוצרים את המשמעות שבתוכה כל אדם חי, וזהו ביתו. אם הבית הזה הוא בית אמיתי, הוא יקח אותו עמו לעולם האמת, ואם הוא בית של דמיון ושל שקר, אז כל מציאותו יכולה להיות רק פה, ואי אפשר לו לקחת איתו את הבית הזה לעולם האמת.

זהו הבית של עצם מציאותו של אדם, והבית הזה, כמו כל בית, בנוי מאבנים, זה מה שחז"ל מגלים לנו. כשהתורה מדברת על אבנים, ישנם שתי משמעויות, אבנים אלו דברים שיוצרים בתים, וכך, במוכן הפיזי והגשמי, הבתים נוצרים מאבנים פיזיות, אבנים כפשוטו, ובמוכן היותר פנימי ועמוק, במוכן של אותו הבית שהאדם חייב להיות בו, במוכן זה, האבנים הן אותיות.

האבנים בפרשה בונות את בית ישראל

והנה, פרשה זו מלאה אבנים מתחילתה ועד סופה. היא מתחילה באבנים והיא גם נגמרת באבנים, כאשר יעקב אומר לאנשי ביתו "לקטו אבנים", "ויקחו אבנים ויעשו גל", ואף באמצע הפרשה אנו מוצאים את האבן הגדולה על פי הבהר, זו פרשה שהיא כולה אבנים, וזה חייב להיות כך, משום שזאת הפרשה של הבניין של כלל ישראל, כאן נבנה כלל ישראל.

כשכתוב "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", אנו מבינים מכך שיעקב אבינו שם למראשותיו את אבני המקום, ואז הדברים הצטרפו יחד לאבן אחת, אבן שעליה כל העולם יכול לעמוד, זה מה שנקרא אבן השתיה, על זה העולם מושתת ועומד, אכן, מוכן כי יש כאן את מי שחיבר את כל האבנים ועשה אותן לאבן אחת, והעניין בזה, כי פירוש הדבר שהאבנים מצטרפים יחד להיות אבן אחת הוא שכל האותיות הצטרפו יחד לאמירה אחת, להגדה אחת, ואותה הגדה זהו הדיבור שיוצא מבית קדשי הקדשים. הדיבור הזה, זו האבן השתיה שעליה עומד הארון, שם זה בית קדשי הקדשים, ומשם התורה יוצאת, משם התורה מתגלה.

והנה, האבות, הוציאו הבינו ולמדו את התורה כולה מתוך הבריאה, הם לא קיבלו תורה מלמעלה, זה היה לפני מעמד הר סיני, האבות קיבלו תורה מהבריאה, מעתה, לקבל תורה בשלימות, לקבל את הצורה של תורה כמו שהיא תיראה בכלל ישראל אחר כך, אותה קבלת תורה צריכה להיות באופן שלוקחים את אבני המקום, והאבנים מצטרפות בצורה

נכונה. האבנים מצטרפות יחד להיות אחד. יעקב לקח את כל האבנים, והן הצטרפו יחד למה שמתגלה מבית קדשי הקדשים, זוהי אבן השתיה, והיינו, מה שיוצא ומתגלה, מה שאפשר לשמוע ולהבין, מבית קדשי הקדשים, משם יצא הדיבור אל משה רבינו. מאותו בית קדשי הקדשים, שם, שם יעקב אבינו את האבנים למראשותיו, ושם נוצרה על ידי כך אבן השתיה, אותה אבן שתיה שעליה העולם מושבת, וסביבה בית קדשי הקדשים, עליה עומד הארון.

עתה מוכן הדבר, בעצם הצירוף הזה, בעובדה שהאבנים הצטרפו ונעשו אבן אחת, אבן השתיה, נתגלה ליעקב אבינו שהוא מעמיד את כלל ישראל, שהוא מעמיד י"ב שבטים.

יעקב אבינו מצרף את הכל להיות אחד

המהר"ל כותב בספר נתיבות עולם בנתיב העבודה (פרק ז') שהמילה אחד מרמזת, א' כנגד יעקב, ח' כנגד בני ששת בני לאה ושני בני רחל, והד' אלו ארבעת בני השפחות, בני בלהה וזלפה, ויחד זה אחד, מזה מורכב כלל ישראל. הא' זה יעקב אבינו שמחבר את כולם יחד, הוא זה שמחבר את כולם יחד.

"אתה אחד ושמן אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", בורא העולם אחד ושמו אחד, הפירוש "שמו אחד" זהו העולם כולו, כאשר מתבוננים ורואים נכון את העולם, ויודעים לקרוא אותו נכון, העולם כולו אומר אתה אחד, העולם כולו אומר דבר אחד. אם נצרף נכון את כל מה שנשמע, את כל מה שמובן, את כל מה שמצטרף ומתלכד מתוך מה שנשמע ומובן בעולם, הרי שמה שיתגלה לנו מתוך כך, הוא, שנשמע את האחד.

כרגע איננו שומעים זאת, אבל במהרה בימינו, כשנגיע ל"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", אז נשמע זאת היטב. מי שמסוגל לשמוע את זה, מי שהדבר הזה מכוון אליו, הוא, "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", זה מכוון לכלל ישראל. כלל ישראל הם אלה שאצלם הדיבורים מצטרפים לאותו דיבור נכון, דיבור אמת, לאותו דבר אמת, לאותו "אתה אחד ושמן אחד". זה הוא דבר אמת שכלל ישראל יכול לשמוע אותו. שורש הדבר הוא בזה שיעקב אבינו לקח את אבני המקום, ואבני המקום הצטרפו יחד לאותו גילוי, שהוא הגילוי היוצא מבית קדשי הקדשים, זה הגילוי של "אתה אחד ושמן אחד".

אבן השתיה – אמירת האחרות הבוקעת מהעולם

ברור ומובן, שדבר זה הוא תנאי הכרחי להיווצרות של כלל ישראל, זה פירוש הדבר. כאן נוצר הבית של כלל ישראל. יעקב אבינו ראה שבצירוף הזה של האבנים, כאן נמצא הבית של כלל ישראל. אנו חיים באותה מערכת משמעותית שיוצאת מאותה לקיחת אבני המקום והצירוף שלהן שנהיה אבן השתיה שעליה מושבת כל העולם כולו. זהו היסוד שעליו העולם עומד. אם חלילה זה ינטל, העולם חלילה נחרב, אין לו על מה לעמוד. הצירוף הזה, זהו הצירוף שעליו העולם עומד. מה שמצרף את העולם להיות עולם אחד, מה ששם ועושה את העולם כולו למציאות אחת, זו העובדה שכל העולם כולו מצטרף יחד להגיד את אותה הגדה, הגדת עדות.

זה פירוש אבן שתיה. אבן השתיה, האבן שעליה כל העולם כולו מושבת, זאת האבן שנצטרפה על ידי ראשו של יעקב אבינו, היא נצטרפה יחד מהרבה אבנים, וכל האבנים כולן הצטרפו ביחד להיות אמירה אחת. בלי זה, הדבר ברור, שאין לעולם קיום. העולם קיים רק מפני שהוא מציאות אחת, מפני שיש בו את המציאות הזו בעולם הזה, זה עניינה של האבן השתיה.

אותה אמירה צריכה להיות בוקעת יוצאת ועולה מתוך העולם, אם היא חלילה, לא תתקיים, אם האמירה הזאת לא תהיה נאמרת, אם היא לא תצא מהעולם, אז העולם חוזר לתהו ובהו. העולם קיים רק מפני שיש את ההגדה הזו.

את ההגדה הזו אנו מוצאים במה שנאמר בשבת, הנקראת תכלית מעשה שמים וארץ, כפי שאנו אומרים בתפילה, והשבת, כפי שמגלים חז"ל (עי' תוס' חגיגה ג' ע"ב בשם המדרש), היא הגדת העדות של הבריאה על הבורא, זה עניינה של השבת, "שבת סהודתא איקרי" (זהו ח' ב' צ' ע"א), שבת נקראת הגדת עדות של הבריאה. היא מעידה על מי שברא את העולם. אם חלילה ההגדה הזאת לא תהיה, אם היא לא תעלה מן העולם, אז אין לעולם קיום, כמוכך.

כאן, בפרשה זו, נוצרה המערכת, שבתוכה אנו חיים. כאן נבנה הבית, שהוא בעצם המקום שבו אנו חיים. כפי שאנו מוצאים בפסוקים, שסתם "מקום" שכתוב בתורה זהו בית המקדש, וכלשון הכתוב "ובאת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם", המקום זה בית המקדש, כאן נוצר המקום.

בית המקדש הוא המקום גם בחורבנו

חז"ל אומרים בבראשית רבה (פרשה ס"ט פסקה ז') "מלמד שהראהו הקב"ה ליעקב אבינו את בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, וירא ויאמר מה נורא המקום הזה זה בנוי כו', ואין זה הרי חרב כו', כי אם בית אלהים בנוי ומשוכלל לעתיד לבא כו'", מה נורא המקום הזה זה בית המקדש הראשון, אין זה, זה אחרי החורבן, כי אם בית אלקים, זה בית המקדש שישאר קיים לעולם.

פירוש הדבר, ליעקב אבינו נתגלה, שהמקום הזה הוא בית גם בחורבנו. הכל נתגלה לו ליעקב אבינו, היינו, גם הבית שהוא איננו, כשהוא חרב, גם באופן כזה הוא בית, אותן אבנים שכנו את הבית, אותן אבנים שהן יסוד הבית הזה, האבנים האלו קיימות לעולם, גם כשאבני הבית מפוזרות, גם כשהבית חרב.

באמת, הדבר מחויב, שאותו שם בית שניתן על ידי יעקב אבינו לבית המקדש, ניתן גם לבית בנוי וגם לבית חרב, גם כשהבית איננו בפועל והוא לא מתגלה, גם אז הוא בית, משום שהבית שהוא החיבור של אותן אבנים, שהן יסוד הבית, זה קיים תמיד. האבנים ההן שהתחברו, אותן אותיות שהתחברו להיות אבן השתיה, על זה לא חל חורבן, מעולם הדבר הזה לא נחרב, הבית הזה תמיד קיים. פעמים הבית הוא מתגלה בבית בפועל, בעולם הזה, ופעמים זה נשאר רק בבחינת אבן השתיה, אבל לעולם הוא קיים, זהו הבית האמיתי שלנו.

וכך, אנו מתפללים ומבקשים "רחם על ציון כי היא בית חיינו". בזמן שציון חרבה, זאת הבקשה והתפילה, רחם על ציון, ולמה, כי היא בית חיינו. זה הבית. הבית בעצם זאת המערכת שנתגלתה.

במקדשי א-ל – אבינה לאחריתם

בפרק ע"ג בספר תהילים אומר דוד המלך בשם אסף, "מזמור לאסף אך טוב לישראל וגו', ואני כמעט נטיו רגלי כאין שפכו אֶשְׁרִי. כי קנאתי בהוללים שלום רשעים אראה. כי אין חרצבות למוותם ובריא אולם. ימיקו וידברו ברע עשק ממרום ידברו. שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ. הנה אלה רשעים ושלוי עולם השגו חיל".

הוא רואה את הרשעים מצליחים. הם עושים חיל, והם רשעים גמורים, והוא אומר שהדבר הזה כמעט הכשיל אותו. כמעט נטיו רגלי כאין שופכו אשורי. לא הבנתי למה זה כך, איך יתכן שזה יהיה כך.

"אך ריק זכיתי לבכי וארחץ בנקיון כפי. ואחשבה לדעת זאת עמל הוא בעיניי". עמל, הכוונה היא, הדבר הזה נראה לי לא צודק, לא נכון.

"עד אבוא אל מקדשי א-ל אבינה לאחריתם" יש מקום, שכאשר אני מגיע לשם, אני מבין, אז אני יודע לקרוא נכון את כל הבריאה כולה. דבר שהיה תמוה בעיני, בלתי אפשרי, דבר שכמעט נכשלו בו גדולי עולם, "כמעט נטיו רגלי", "עמל הוא בעיניי", היתה להם טענה גדולה על בורא עולם, עד כדי שכמעט נטיו רגלי, הם כמעט נפלו, עד כדי כך.

אכן, היכן נמצא הפתרון, על כך ממשיך המזמור "עד אבוא אל מקדשי א-ל אבינה לאחריתם", כשבאים לבית המקדש, שם האבנים מצטרפות יחד, ואז יודעים לקרוא נכון.

"אך בחלקות תשית למו הפלתם למשואות. כחלום מהקיץ ד' בעיר צלמם תבזה". היינו, כל אותה קושיה, כשהוא מגיע למקדשי א-ל ומבין לאחריתם, אז הקושיה הופכת להיות תירוץ. אותה שלוה מדומה, אותה עשיית חיל מדומה, זה בדיוק מה שמגיע להם, לרשעים. ומעתה, להיפך, כשהמציאות לאמיתה נתפסת, אז אין, חלילה, שום טענה על בורא העולם. אז, מה שהיה קודם "עמל הוא בעיני", כאן, "אבינה לאחריתם".

זה הצירוף שצירף יעקב אבינו את האבנים לאבן אחת. כשבית המקדש קיים, יש לנו אותו, אבל, גם כשבית המקדש חרב, הבית הזה נמצא תמיד, זה בית חיינו. זה הבית שכאשר נכנסים אליו מבינים את הכל, "אבינה לאחריתם", מבינים עד הסוף.

בלילה אנו חיים בכח האמונה

בפסוק כתוב "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות". בבוקר, כשכל הבריאה גלויה ונראית, כל הבריאה פרושה לפנינו, אנו נמצאים יחד עם כל הבריאה כולה באופן שהכל גלוי פתוח ונמצא, אז, רואים חסדך.

אכן, בלילה, בחושך, שום דבר לא נראה. ואנו תופסים את עצמנו לגמרי לבד, איננו רואים שום דבר מהשפע שנמצא בעולם, הכל נלקח מאיתנו. זהו הלילה. חושך. וכפי שכתוב המהר"ל (דרך חיים פ"ג מ"ד), שהמילה חושך פירושה מניעה, כמו "ולא חשכת את בנך את יחידך". חושך מונע מאיתנו את כל הדברים, איננו תופסים ואיננו רואים אותם, איננו נמצאים איתם יחד, הם לא נמצאים איתנו, וכך, אנחנו לגמרי לבד, לא מושפע עלינו שום דבר.

שם, המציאות שאנו נמצאים בתוכה היא האמונה. כשם שבוקר הוא חסד, כך לילה הוא אמונה. היינו, כמו שאנו חיים בחסד בבוקר, כך אנו חיים באמונה בלילה. זה המקום שלנו, זאת המציאות שבתוכה אנו חיים.

לילה, כפי שאומרים חז"ל, זה כל האופנים של לילה, כל לילה ולילה הוא לילה, והגלות הארוכה גם היא נקראת לילה, כמו שמפורש בפסוקים, וכגון בישעיהו (כ"א י"א) "שומר מה מלילה שומר מה מלילה", והגאולה נקראת בוקר, וכפי שדרשו חז"ל כמין חומר את דברי בועז לרות (רות ג' י"ג) "ליני הלילה והיה בבוקר אם יגאלך טוב יגאל ואם לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנוכי", על הגאולה העתידה, אשר שם היא נוצרה, שם נולד דוד המלך ושם נולד המלך המשיח. "ליני הלילה והיה בבוקר אם יגאלך טוב יגאל ואם לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנוכי" אלו דברים שכביכול בורא העולם אומר לכנסת ישראל.

באמונה, נמצא אותו בית שיצר כאן יעקב אבינו בשביל כלל ישראל, האיך יש לנו בית בלילה, היכן הוא נמצא, בלילה אין לנו שום דבר, אכן, כאן כביכול בורא העולם הראה לו את בית המקדש בנוי וחרב ובנוי. היינו, גם את ה"אין זה" הוא הראה לו. היינו, כשאין בית, גם אז הבית הוא בית. אבל אז הבית הוא בית, רק בתנאי, והתנאי הוא אמונה. להגיד בבוקר חסדך, ואמונתך בלילות. בית שישנו, הוא קיים בין אם אני נכנס אליו ובין אם אני נכנס, אבל בית שאיננו, יכול להיות בית רק אם אני מכניס עצמי לתוכו ועושה אותו לבית. כאן, כאשר יעקב אבינו בונה את כלל ישראל, בונה את כנסת ישראל, הוא בונה מציאות כזאת שנמצאת גם בבוקר וגם בלילה, היא קיימת גם בלהגיד בבוקר חסדך, וגם באמונתך בלילות.

וכך, המקום, היינו, אותו מקום שאנו נמצאים בו כמאמרם "אין לך דבר שאין לו מקום", זהו הבית. והבית, כאשר הוא נמצא, הוא הבית, וכשהוא לא נמצא, גם אז הוא הבית, אבל אז הוא הבית רק על ידי "ואמונתך בלילות". הוא באמת בית, אבל הוא בית רק עד כמה שאנו נכנסים אליו, נשענים ונסמכים עליו, חיים איתו, אז הבית הוא באמת בית, אז הוא בית חיינו.

זאת התפילה, תפילת ערבית, שיעקב אבינו חידש. תפילת ערבית זו תפילה במצב שבו לולא ה"ואמונתך בלילות" אדם לא מתפלל. אדם לא יכול להתפלל בזמן שהמצב הוא ממש לילה, אז גם התפילה נפסקת. על מה שאדם לא מקווה ומאמין באמת, הוא לא יכול להתפלל באמת.

כל הדברים האלו, הם כולם תנאי הכרחי לקיום של המציאות הזאת שנקראת כלל ישראל. כאן זה המקום שלנו. זה בית חיינו.

עניין קפיצת הארץ – וקיפול ארץ ישראל תחתיו

בכל צורה שנלמד היאך הייתה אותה קפיצת הארץ, הפירוש בזה, שבכל מקום שנמצאים, מיד יכולים להימצא באותו מקום שהוא עצם מקומנו, אף פעם איננו רחוקים מאותו מקום, אנחנו נמצאים בו. זה מה שנתגלה לו, בכל מקום שאנחנו נמצאים, או שהמקום ההוא בא אלינו או שאנחנו באים אליו. אין במעשה אבות סיפורי מופתים, מעשה אבות הם כולם סימן לבנים, הם כולם בניין של מה שקורה איתנו. בכל מקום שנמצאים, ככל שנהיה רחוקים, מי ש"יהיב דעתיה למהדר" כלשון הגמרא בחולין על יעקב אבינו, מי שנותן דעתו להגיע למקום, אז הוא נמצא שם.

ונבאר בקצרה את עניין קיפול כל ארץ ישראל תחתיו, באותו המקום שהוא מקום המקדש. בפרק הראשון של מסכת כלים, המשנה מונה את העשר קדושות שארץ ישראל מקודשת, זו למעלה מזו, עד לקדושת בית קדשי הקדשים, הקדושה העשירית, שהיא הקדושה הפנימית ביותר. המשמעות הפשוטה היא שמשם מתפשטות כל העשר קדושות, שם הוא המקום שממנו מתפשטות כל יתר הקדושות.

מעתה, מוכן שכאשר יעקב אבינו קראו בית, ואז בורא העולם קיפל כל ארץ ישראל תחתיו, פירוש הדבר, שכל ארץ ישראל כולה היא התפשטות של אותה קדושת מקום שנמצאת פה, וההתפשטות הזו כמוכח הולכת ונעשית פחות ופחות חמורה, עד שזה מגיע לקדושת הארץ בכלל, אבל הוא רק התפשטות של אותו מקום, הרי שהמקום הזה הוא שורש כל ענין המקום בשבילנו, זה המקום. והוא זה שמתפשט על פני כל ארץ ישראל. כשלוקחים מאיתנו את המקום הזה, אז גם ארץ ישראל נלקחת מאיתנו, אין לנו שום דבר, אנו נשארים בלי מקום, ואז אנו גולים וגם בנו מתקיים שאנחנו גולים ונוודים ממקום למקום, ואין לנו מקום, כפי שנאמר בתוכחה "ובגויים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לך רגלך".

אנו נמצאים בלילה, שהוא כלשון הרמב"ם (בפתיחה למו"נ) "ליל חזק החושך". החושך מעובה וחזק מאד, החושך כבד מאד והוא קרוב להיות "וימש חושך", חושך נורא, "כי הנה החושך יכסה ארץ", לא רואים כלום. עם כל האורות שנוצצים, אנו נמצאים באמת בלילה, וכל מי שתופס זאת, צריך ללכת בדרך שסלל עבורנו יעקב אבינו, יעקב אבינו סלל בשבילנו את הדרך, הוא סלל עבורנו את התפילה של ואמונתך בלילות.

כל מי שמתפלל ערבית באמת, היינו, כל מי שמתפלל בלילה תפילת אמת, את התפילה שיעקב אבינו תיקן, בלילה האמיתי, כל מי שמתפלל את התפילה הזאת, הוא תמיד, מיד, נמצא במקום, כמו שיעקב אבינו תיקן את התפילה על ידי ויפגע במקום, כך אף הוא מיד נמצא במקום.

למדנו, זו היא הפרשה שכל עניינה הוא התשתית והיסוד, האבן שתיה, שעליו כלל ישראל עומד, וממילא כל העולם עומד.

כל מי שזה קורה לו, יכול גם בלילה, גם בזמן שהלילה הוא באמת לילה, להגיע לאותה בשורה טובה שהתבשר יעקב אבינו באותו לילה. אפשר להגיע לביטחון גמור שבורא העולם לא יעזוב אותנו, "כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דיברתי לך", זה סדר הדברים. רק בצורה כזאת נבנה כלל ישראל.

יהי רצון, שגם בנו יתקיים, "כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דיברתי לך".

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת ויצא תש"פ

אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי וגו'. (כ"ח, ט"ז).

וכתב רש"י, שאם ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה.

צריך ביאור מה שאמר יעקב שלא ידע, והרי בא במיוחד להתפלל שם, וכמו שאמרו חז"ל, שכשבא יעקב לחרן, אמר, אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי בו, יהב דעתיה למהדר. ונראה לבאר בזה, דשתי עניינים יש כאן, דענין אחד הוא שהמקום, הוא מקום תפילה, כיון שהוא מקום שהתפללו בו אבותיו, וזה אכן ידע יעקב אבינו, ולכן יהב דעתיה למהדר, ועוד יש ענין נוסף, שהמקום הוא בית אלוקים ושער השמים, ומכאן זה יש במקום קדושה, והוא נעשה למקום קדוש.

והנה בגמ' בפסחים דף פ"ה ע"א איתא, דאברהם קראו הר, שנאמר, אשר יאמר היום בהר ה' יראה, יצחק קראו שדה, שנאמר, ויצא יצחק לשוה בשדה, יעקב קראו בית, שנאמר, ויקרא את שם ההוא בית אל, ולכן הכתוב בישעיה (ב', ג') קורא לבית המקדש, 'בית אלוקי יעקב', דיעקב הוא שקראו בית. ומבואר דרק יעקב הוא דחידש ענין זה שהמקום הוא בית, וענין בית הוא כמו שכתב רש"י שם, 'שקראו בית, מקום מיושב', כלומר שהוא מקום קבוע להשראת השכינה, ושם הוא מקום החיבור של קודשא בריך הוא וישראל, ודבר זה נתחדש אצל יעקב אבינו שקראו בית. וכל ענין דבר זה נתחדש אצל יעקב רק עכשיו שניצב עליו ה', וכמבואר שרק אחר שהקיץ משנתו קראו בית, כמו שכתוב בפסוק י"ט, 'ויקרא את שם המקום ההוא בית אל', שמוזה הביאה הגמ' שיעקב קראו בית, הרי דרק במעשה זה של החלום, הוא דנקרא בית.

ומעתה נראה לומר, דכל מה דהמקום הוא 'מקום קדוש', הוא רק מחמת שהוא בית אלוקים, והוא מקום קבוע להשראת השכינה, דבזה שהוא מקום מיושב וקבוע להשראת השכינה, נעשה המקום למקום קדוש, וזהו עצם הקדושה, שהוא מקום שיש בו השראת השכינה, ובזה הוא 'בית אלוקים'.

אשר לפי זה יש לבאר, דמה שאמר יעקב 'ואנוכי לא ידעתי', הוא על ענין זה שזהו מקום קבוע להשראת השכינה, וכמו שאמר 'אין זה כי אם בית אלוקים', דרק עכשיו נודע לו שהוא מקום קבוע להשראת השכינה, ולא רק מקום תפילה, ומיד קראו בית, דעד עכשיו לא ידע שמקום זה הוא בנדר 'בית', וכיון שהוא מקום קדוש, ממילא יש בו קדושת מקום, וזהו שאמר יעקב שאילו ידע לא היה ישן.

על כן קרא שמו לוי. (כ"ט, ל"ד).

וכתב רש"י, בכלום כתיב ותקרא, וזה כתוב בו קרא, ויש מדרש

אגדה באלה הדברים רבה, ששלח הקדוש ברוך הוא גבריאל והביאו לפניו וקרא לו שם זה, ונתן לו כ"ד מתנות כהונה, ועל שם שלוהו במתנות, קראו לוי.

וצריך ביאור מפני מה באמת לא ניתן ללוי שמו ע"י אביו ואמו, כפי שהיה אצל שאר הבנים. עוד צריך ביאור לשם מה היה צריך שיבא לוי לפני הקב"ה.

עוד צריך ביאור מהו הענין שיהיה שמו נקרא על שם שוכה בכ"ד מתנות כהונה. גם צריך ביאור מה שאמרו שלוהו במתנות, וצריך ביאור איזה תורת לווייה יש במתנות, ואיזה דבר המתנות מלווין.

ונראה לבאר בזה, דהנה הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל פי"ג הי"ב כתב ז"ל ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובכיותה עם אחיו, מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורות את דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנאמר יורו משפטיו ליעקב ותורתך לישראל, לפיכך הובדלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה כשאר ישראל, ולא נוהלין, ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל השם שנאמר ברך ה' חלו, והוא ברוך הוא זיכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך.

ומבואר דשבט לוי חל בו תורת הבדלה, שנעשה מובדל משאר ישראל, בשביל לעבוד את ה' ולשרתו.

מעתה יש לבאר, דלשם הבדלה זו הובא לוי לפני הקב"ה דבזה שבא לפני הקב"ה, בזה חלה ההבדלה, ועל ידי שהובא לפני הקב"ה נעשה מובדל לעבודת ה' ושירותו.

ויש לומר דכיון שהובדל להיות עובד ומשרת ה', לכן אין שמו מסור ביד אביו ואמו לקרותו. וזהו מצינו בפרשת וזאת הברכה דנאמר על לוי 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו'.

ולפי זה יש לבאר למה נקרא שמו על שם זכיותו בכ"ד מתנות כהונה, דהרי הזכיה בכ"ד מתנות כהונה, אינה זכיה בעלמא, אלא היא זכיה מכה מה שהובדלו הלויים לעבוד את ה' ולשרתו, וכמו שכתב הרמב"ם בסוף דבריו, שאין הלויים זוכין בכח גופן, אלא הקב"ה זוכה להם, והכ"ד מתנות כהונה, הם הם מהדברים שזכה להם הקב"ה, ונמצא דהכ"ד מתנות כהונה, אינם שכר בעלמא, אלא הם מעצם הענין שהובדלו, דבכלל ההבדלה הוא הענין שאינם זוכים לעצמם, אלא הקב"ה זכה להם, ועל כן מיד כשהבדילו, זיכה לו כ"ד מתנות כהונה לפרנסתו.

אשר לפי זה נמצא דהכ"ד מתנות כהונה, הם תולדה מההבדלה, דבתולדה ממה שהובדלו הלויים, היה צריך לזכות להם כ"ד מתנות כהונה, וא"כ מבואר היטב דהכ"ד מתנות כהונה נחשבים לזיכה, דהם נלווין למי שהובדל, דמכיון שהובדל, צריך ללוותו במתנות.

היא חשובה כמת, ומחמת טעם זה יש לה כח טענה לתבוע 'הבה לי בנים', בשביל שלא תהא חשובה כמת.

וכעין דמצינו בגמ' ביבמות דף ס"ה ע"ב, דאשה ששהתה עשר שנים ולא ילדה, יכולה לתבוע גירושין מבעלה, מפני שרוצה בנים, ואע"פ שאשה אינה מצווה בפריה ורבייה, מ"מ יכולה לתבוע גירושין, דאמו מי לא בעיא הך איתתא הוטרט לידה ומרא לקבורה. ועל דרך זה, טענה רחל דרוצה בנים דבלא זה חשובה כמת.

ויאמר מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה וגו'. (ל', ל"א).

יש להתבונן מדוע לא רצה יעקב שכר קצוב כדרך השומרים והרועים, וביקש שכר באופן מהודש של נקודים ומלוואים. ויש לומר בזה, דיעקב אבינו לא רצה ליהנות מנתינתו של לבן הארמי מידי, וגם מה שמגיע לו בתורת תשלום שכר על פעולתו, גם זה לא רצה שלבן יתן לו.

ומצינו כן אצל אברהם אבינו, שאמר למלך סדום, 'אם מחוט ועד שרוך נעל, ואם אקח מכל אשר לך', שלא רצה לקבל ממלך סדום שום דבר. וגם המתנות שקיבל אברהם אבינו על אודות שרה ושאר מתנות, לא רצה ליהנות מהם, ונתנם לבני הפילגשים, כמו שכתב רש"י (לעיל כ"ה, ו'), שהמתנות שנתן לבני הפילגשים, הם אותן המתנות שקיבל על אודות שרה ושאר מתנות, ונתנם לבני הפילגשים, משום שלא רצה ליהנות מהם.

וי"ל דזה גם היה טעמו של יעקב, שלא רצה ליהנות מנתינתו של לבן כלום, ולכן תלה שכרו ביד ה', שלא יהא שכרו תלוי ומסור בנתינתו של לבן כלל, וממילא אין בנתינה שום צד נתינה מלבן כלל, וזהו שאמר יעקב ללבן, 'לא תתן לי מאומה', ר"ל ששכרו ינתן לו בלא שום צד נתינה מלבן, אלא יהיה תלוי בידי שמים.

ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה. (כ"ט, ז).

פירש"י לפי שראה אותם רובצים כסבור שרוצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד, אמר להם הן עוד היום גדול, כלומר אם שכירים אתם, לא שלמתם פעולת היום, ואם הבחמות שלכם, אף על פי כן לא עת האסף המקנה.

ולפי זה יש כאן שתי טענות, אחד אם הם שכירים, ואחד אם הם בעלים.

עוד יש לומר, דבאמת הכל טענה אחת מהלכות שכירות פועלים, דהנה מבואר בגמ' בריש פרק השוכר את הפועלים, דמעיקר דין תורה, שכיר מהוייב לעשות במלאכתו, עד צאת הכוכבים, וילפינן לה מהכתוב 'תזרח השמש יאספון', וכן נפסק בשו"ע הו"מ סי' של"א, שהשוכר פועלים במקום שאין מנהג, או אם אמר להם אני שוכר אתכם כדין תורה, חייבין לעשות מלאכה עד צאת הכוכבים, אבל במקום שנהגו שלא להעריב, אינו יכול לכוף את הפועלים להעריב. ולפי זה יש לומר דזהו שאמר להם יעקב אבינו, ד'עוד היום גדול', ולא השלמתם פעולת היום, והוסיף ואמר 'לא עת האסף המקנה', ר"ל דאין מנהג המקום שלא להעריב, דאם מנהג המקום היה שלא להעריב, הרי אינם מהוייבים להעריב, אבל כיון ד'לא עת האסף המקנה', אם כן מהוייבים אתם להשלים פעולת היום.

ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי. (ל', א').

וכתב רש"י, מכאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת.

וצריך ביאור למה דוקא כאן בתביעת רחל נאמר דבר זה דמי שאין לו בנים חשוב כמת.

ויש לבאר בזה, דבאמת כיון שאשה אינה מצווה על פריה ורבייה, א"כ למה תבעה רחל מיעקב, 'הבה לי בנים'.

ועל זה נתנה רחל טעם, דאם אין מתה אנכי, ר"ל דבלא בנים הרי

מן הבאר ההיא ישקו העדרים

דברים שנאמרו במעמד הנוכת הבית לשיבת 'אחינו' - מודיעין עילית

הגנו משתתפים בשמחה של הנוכת הבית, הנוכת הבית של בית גדול שמגדלין בו תורה ותפילה, בית זה הוא בית מיוחד, בית שבו מקיימים הנהגה של 'אנא עבידנא שלא תשתכח תורה מישראל', בית שמתקיים בו 'בני אתה אני היום ילידתך', בית שבונים בו פנים חדשות, בית שבו מתקיים שליחותא דרחמנא של הנהגת הקב"ה הנאמר בכתוב בנביא בשמואל 'חשב מחשבות לבל ידח ממנו נדח'. בנפש החיים כתוב שכל אחד מישראל יש לו אות אחת בתורה ממנו הוא יניקתו, ומזה הוא היניקה של כל אחד ואחד מישראל, נמצא שהתורה נכתבת מכל נשמות ישראל יחד, ופנימיות הענין של ספר תורה, הוא כללות נשמות ישראל, ואם יש נשמה אחת מישראל שאינה יונקת מהתורה, אם יש נשמה אחת שניקתה מהתורה אינה בשלימות, אז חסר בשלימות פנימיות הכתב של הספר תורה.

בגמרא במנחות כתוב, וכי אפשר ספר תורה חסר אות אחת, והרי כתוב לקוח את ספר התורה הזה, ספר תורה שחסר בו אחת הוא פסול, על דרך זה אנו אומרים שצריך ספר תורה ששלם בכל מיני השלימות, ספר תורה שלא חסר בשלימות ופנימיות של אות אחת ממנו, צריך שלא יהיה נחסר נשמה אחת מישראל שאינה יונקת מהתורה, השלימות של ספר תורה הוא רק אם כל נשמות ישראל יונקים ממנו, כך הוא כל אותיותיו הם בשלימות הענין, כך נוכל לקיים לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' והיה שם בך לעד בכל מיני השלימות.

הזכויות הגדולות, פירותיהן ופירי פירותיהן של כל הדורות העתידים, יעמדו לימין הרב הגאון חכם לב יקח מצוות אשר נשאו לבו להחזיק בכל מלאכת הקודש והקים את הבית הגדול הזה לתפארת רבי דוד הופשטטר שליט"א, יחזקהו ה' להמשיך הלאה להחזיק בקיום המקום הקדוש הזה, ואת בנו הרב הגאון רבי זאב שליט"א שעניו נתונות אל הבית הזה, ויחזק ה' את הרב הגאון רבי מיכאל ברלין שליט"א ראש הישיבה ועמו כל רבני הישיבה שליט"א שבידעו ומכירי קאימנא עוד מעת למדם בבית מדרשנו גודל פעולתם שמשליכים עצמם מנגד להרביץ תורה ולגדל דורות של עמלי תורה יודעי שמר ולומדי תורתך, יחזקם ה' להגדיל תורה ולהאדירה בכל עוז ותעצומות.

מצוה נה

לשחוט כבש הפסח

שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל

(וצ"ע מי יאכלנו). וד"ז שייך רק בפסח ולא בחטאת ולא באשם שכל מהותם שבאים לכפר. הרי ש'קרבן פסח' קובע שם לעצמו ואינו כעולת ראייה שהוא קרבן עולה שבא ברגל. ולפי זה סרה קושית המנחת חינוך על הרמב"ם, דשאני קטן שהוקרב עבורו קרבן פסח וחל שם הקרבן, משוטה שאכל מצה ולא נעשתה מצוה באכילתו כלל.

מצות הקרבת הפסח בשחיטתו

במצוה זו נקט הרמב"ם בלשון שונה משאר הקרבנות, דבכל הקרבנות כתב שהמצוה 'להקריב' ואילו בפסח כתב הן בסה"מ הן במנין המצוות הקצר והן בהלכות "מצות עשה לשחוט את הפסח", ובלישא דקרא נקט, דבכל מקום שהוזכרה הקרבת קרבן פסח בתורה, נאמר בלשון שחיטה - "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל", "שם תזבח את הפסח בערב", "לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך". וכן פירש הרמב"ן (שמות יב ז) דמאי דכתיב "בין הערבים תעשו אותו" (במדבר ט ג) קאי על תחלת העשיה שהיא השחיטה. וכן נראה מפירוש"י (פסחים סה:). שכתב מקור להא דשחיטת הפסח וזריקת דמו אין כשרים אלא ביום, מדכתיב "ביום צוותו להקריב את קרבניהם" וילפי' שכל הקרבנות אין קרבין אלא ביום. ומהא דלא הביא את המפורש בקרבן פסח דבעינן בין הערביים, משמע שרק שחיטת הפסח צריכה להיות בין הערביים אבל זריקת דמו כשרה כל היום ולכן בעינן קרא ד'ביום צוותו'. וא"כ מפורש ששחיטת הפסח היא עיקר הקרבתו.

וגדולה מזו, דעת השאגת אריה (סי' יז) שזריקת דם כל הקרבנות כשרה עד צאת הכוכבים ואף זריקת דם הפסח זמנה עד צאה"כ. ואע"פ שזמן הקרבת הפסח הוא בין הערביים דהיינו מחצות ועד שקיעת החמה ואילו משקיעת החמה צאת הכוכבים אינו בין הערביים, מ"מ זמן בין הערביים שנאמר בפסח אינו אלא על השחיטה ולא על הזריקה, וזריקה כשרה עד צאה"כ כשאר כל הקרבנות וכמ"ל ברמב"ן. וכתב חידוש גדול בזה, נחלקו ר"י ורבנן (ברכות כו:). בזמן הקרבת תמיד של בין הערביים לר"י קרב עד פלג המנחה ולרבנן עד הערב, ונפק"מ לזמן תפילת המנחה. ומבאר השאג"א דכו"ע מודו ששחיטת תמיד של בין הערביים היא עד פלג המנחה, שזהו זמן בין הערביים, ונחלקו רק על הזריקה והקבלה - לדעת ר"י ילפי' משחיטת קרבן פסח שהיא רק בין הערביים ולרבנן אין למדים מהפסח. ומביא ראייה מהגמ' בזבחים (צא). שמסתפקת באופן ששחטו לקרבן שאינו תדיר קודם ששחט את התדיר (וכגון ששחט את המוסף קודם לתמיד), אם כיון שנשחט יקריב או שיתן לאחר שימרס את דמו עד שיקריב את התדיר, ומזכירה הגמ' מקרבן פסח שזמנו אחר התמיד ואם שחטו קודם יתן לאחר למרס את דמו עד אחר הקרבת התמיד. והק' בשאג"א דבשאר קרבנות הגיע זמן שניהם והתדיר קודם, אולם את הפסח מקריבים אחר התמיד דזהו זמנו כדאמר' טעמא בגמ' (פסחים טו). "יאחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו בערב אלא בין הערבים בלבד". וא"כ פשיטא שיתן לאחר למרס בדמו דעדיין לא הגיע זמנו, ואינו ענין להקדמת התדיר. ולמד מזה השאג"א דאכן זמן 'בין הערביים' לא נאמר על הזריקה כלל אלא על השחיטה, ומה שממתנינים מלזרוק אחר התמיד אינו מצד שלא הגיע זמנו אלא כשאר דיני תדיר, ולכן מקשה הגמ' מקרבן פסח לשאר קרבנות.

ונראה ללמוד דבר זה ממקום נוסף ברמב"ם. ז"ל בריש הלכות קרבן פסח (ה"ג) "אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה כשאר הקדשים, אף בשעת היתר הבמות לא היו מקריבין את הפסח בבמת יחיד, וכל המקריב את הפסח בבמת יחיד לוקה, שנאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך, מפי השמועה למדו שזו אזהרה לשוחט בבמת יחיד אפילו בשעת היתר הבמות". וכבר הקשו מדוע נצרך הרמב"ם לומר דין זה ביחוד בקרבן פסח, דאף שאר הקרבנות אינם קרבים

מצות שחיטת הפסח כתובה בתורה בפסוק "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים", ויש ללמוד אותה מכמה צדדים.

הקרבת קרבן פסח ע"י מי שאינו בר חיובא

ראשית יש לעיין האם מי שאינו מחויב בקרבן פסח יכול להקריבו או שהפסח הוא כשאר קרבנות חובה כגון חטאת ואשם, עולת ראייה ושלמי חגיגה, שמי שאינו מחויב בהם אינו רשאי להקדישם ולהקריבם.

כתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות קרבן פסח ה"ד) שאין עושין חבורה להקרבת קרבן פסח שכולה קטנים מפני שאינם בני דעת, אלא הקטנים משתתפים עם הגדולים ושוחטים עליהם ואוכלים. ומבאר הכס"מ את החיסרון בקטנים דאחר שאינם בני דעת אינם יכולים להקדיש. והקשה במנחת חינוך (מצוה ה) דבלאו הכי אף אם היו בני דעת אין בכוחם של קטנים להחיל שם קרבן פסח ולהקריב קרבן שאינם חייבים בו. ומביא ראייה מתוס' (ריש חגיגה) שכתבו שמדרבנן אפשר להביא עולת ראייה עבור קטן רק בנדבה ובפשוטות מפני שהקטן אינו יכול לחייב א"ע להקריב קרבן שאינו מחויב בו.

אכן, בירושלמי (תרומו פ"א ה"א) כתב שאפשר להפריש קרבן פסח על הקטן, ובקרבן העדה למד שהטעם הוא מפני שקרבן פסח ביסודו הוא קרבן שלמים וקרבן שלמים שייך גם בקטן. ולפי"ז פשוט דהוצרך הרמב"ם לטעם זה דקטנים אינם בני דעת ולכן אין עושים חבורה שכולה קטנים.

ובלא"ה יש ללמוד ד"ז מדברי הרמב"ם שכתב (שם פ"ה ה"ז) שהקטן שהגדיל בין פסח ראשון לפסח שני חייב לעשות פסח שני, אך אם שחטו עליו קרבן פסח בראשון יצא ידי חובתו וא"צ להקריב בפסח שני. והקשה הכס"מ אטו קטן בר חיובא ופטורא הוא ואיך מהני קרבן שהקריבו עליו בפסח ראשון בעודו קטן, ובחי' הגר"ח הלוי באר את קושיית הכס"מ, דכשם שהאוכל מצה כשהיה שוטה חייב לחזור ולאכול מצה אחר"כ כשנשתפה דבשעה שאכל לא היה מחויב ולא עלתה לו, כך קרבן שהקריבו לקטן אינו עולה לו. ומחלק הגר"ח שאין לדמות מצות אכילת מצה לקרבן פסח, דמעשה אכילת מצה אין בה מצוה אם אינה בתורת חיוב וקיום המצוה, אלא היא אכילה בעלמא ולא חיילא כשנעשית בעודו לאו בר חיובא, משא"כ בהקרבת הקרבן שנתקיימה המצוה ע"י בר חיובא וחל שם הקרבן אף ללא הכוונה של מי שנשחט עבורו, כיון שהקטן לא הופקע לגמרי מהפסח אלא רק אינו יכול להחיל את שם הקרבן, וכששחטו עבורו קיים את המצוה ממילא ועלתה לו. וא"כ קטן יכול להקריב קרבן פסח אע"פ שאינו בר חיובא.

אלא דאי נימא דאיכא שם קרבן אף כשהוקרב עבורו קטן, יש ליישב דברי תוס' בריש חגיגה שכתבו שקטן אינו יכול להקריב עולת ראייה. ואפשר לומר בב' אופנים - (א) דהתוס' לא נתכוונו לומר שאין עולת ראייה עולה לקטן אלא ר"ל שאחר שאינו בר חיובא אין קרבנו דוחה יום טוב, דחשיב כשאר נדרים ונדבות שאינם קרבים ביו"ט. (ב) ועוד יש לחלק, דעולת ראייה הוא קרבן עולה רגיל שמביאים אותו כשנראים בעזרה ביו"ט, וחל שם 'עולת ראייה' על הקרבן רק ע"י המחויב בדבר, וממילא מי שאינו מחויב אינו יכול להקריבו. וה"נ שלמי חגיגה הם קרבן שלמים רגיל שיש חיוב להביאם בחג ומי שאינו בר חיובא אין קרבנו חשוב 'שלמי חגיגה'. ושאינו קרבן פסח שעל אף שביסודו הוא קרבן שלמים מ"מ יש לו שם 'קרבן פסח' לעצמו.

ונראה להביא ראייה לדבר מהתוס' ישנים (יומא נב.) והתוס' הרא"ש (שם נב) שכתבו שמי עשה תמורה לפסח והקריבה אינו יוצא בה ידי חובתו, כמו שכל חובה אינה באה אלא מן החולין דצריכה הפרשה מיוחדת לזה. ומבואר שיתכן שיקרב קרבן ששמו 'פסח' אע"פ שאין יוצאים בו ידי חובת קרבן פסח, והוא קרב בנדבה

אלא בעזרה ומאי שנא פסח. ועוד, דהרמב"ם לא הביא איסור הקרבה בבמות בשום מקום, מפני שלא כתב הלכות שאינם נוהגות ולא ינהגו בעתיד, וא"כ מפני מה הביא דין במות בהלכות הקרבת הפסח.

אך להנ"ל בדרי הרמב"ם ברורים, דבכל הקרבנות נצטוינו להקריב והקרבה שייכת רק בעזרה כמשנ"א "שם תעלה עולותיך ושם תעשה" (דברים יב יד), אבל בקרבן פסח המצוה היא השחיטה והו"א שאפשר לשחוט חוץ לעזרה, ובהא קמ"ל שאין לשחוט את הפסח חוץ לעזרה, ומביא את הפסוק לאסור שחיטת הפסח בבמת יחיד. ומקובל ששיטת החינוך שאין כרת על שחיטת הפסח מחוץ לעזרה, אלא לאו דלא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך' (אמנם נראה שהחינוך מיידי בזמן היתר הבמות ולכן אין כרת וצ"ע).

זמן הקרבת הפסח

זמן קרבן פסח הוא בי"ד בניסן בין הערביים, וכתב רש"י (זבחים ה:) שאם הקריבו את הקרבן שלא בזמנו פסול, "דכמה פעמים שנה הכתוב בקביעות זמנו בי"ד בין הערביים", ותמוה למה נצרך רש"י להא דשנה הכתוב לעכב לפסול ק"פ שקרב שלא בזמנו, דהא פשיטא שכל קרבן שהוקרב שלא בזמנו פסול, וא"צ קרא לפסול קרבן מוסף של שבת שהוקרב ביום חול שאין כאן קרבן כלל.

קרבן פסח שהקריבוהו שלא בזמנו קרב שלמים, אך דעת רבי יהודה בן בתירא בגמ' (זבחים יב:) שאם שחטו את הפסח בארבעה עשר שחרית בין לשמו בין שלא לשמו פסול, וטעם הפסול כששחטו לשמו כיון שלא הגיע זמנו, וכששחטו שלא לשמו פסול מפני שחל עליו שם פסח. הרמב"ם (פ"טו מהל' פסולי המוקדשין ה"ג) פסק כריב"ב ואם שחטו את הפסח בי"ד שחרית פסול. והקשה הגרי"ז מה שייך בזה פסול שלא לשמו, והא בגמ' בריש מנחות א' דכל מקום שאינו ראוי לעבודה אין מחשבת שלא לשמה פוסלת, ובשחרית עדיין לא הגיע זמן הקרבת הפסח.

ובעוד מקום מוצאים כן בדעת הרמב"ם, דכתב בהלכה של מי שהיה בדרך רחוקה (פ"ה מהל' קרבן פסח ה"ט) שמי שהיה בינו ובין ירושלים מרחק ט"ו מיל או יותר מעליית השמש (היינו מהנין החמה) מביא פסח שני. ונמצא כתוב שמהנין החמה נחשב לזמן החיוב וכמו שפסק הרמב"ם שהפסח ששחטו שלא לשמו בבוקר פסול כדעת ריב"ב דנחשב שהגיע זמנו. והק' השאג"א דמפורש בגמ' (זבחים ק.) שקודם חצות לא הגיע זמן חיוב הקרבת הפסח, דהגמ' מחלקת בין מי שמת לו מת בערב פסח קודם חצות שלא הגיע זמן החיוב למי שמת לו מת לאחר חצות שכבר נתחייב בקרבן פסח, וא"כ למה ההלכה של דרך רחוקה תלויה בהנין החמה.

ובמקדש דוד כתב (קונטרס קדשים ס"ה) דבידושלמי (ויש פרק ערבי פסחים) מובא שריב"ב לא היה אוכל בערב פסח מצה ולא חמץ, ומפרש בקרבן העדה שאסור לאכול בע"פ כל היום חמץ "דכתיב 'לא תשחט על חמץ דם זבחי' לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים, ומכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית כדתנן פ"ק דזבחים. ומצה אסור מדר' לוי שהוא כבא על ארוסתו בבית חמיו" (ויש מבארים באופ"א), ומבואר שדעת ריב"ב שזמן הקרבת הפסח היא מהבוקר, הגם שאם הקריב אז הקרבן פסול. מאידך הביא את דברי התוס' ועוד ראשונים בפסחים (ג.) שכתבו שהאיסור לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות הוא מעיקר הדין, ומביאים מהירושלמי שהטעם הוא מפני שאין לעשות מלאכה בזמן הקרבת הקרבן, ומוכח דבבוקר שהתירו לעשות מלאכה לא הגיע זמן הפסח. ומיישב המקדש דוד שאע"פ שהגיע זמן הקרבה מ"מ אין חיוב הקרבה, ודבריו צריכים פירוש.

זמן שחיטת הפסח - בין הערביים

ויש לבאר דזמן הקרבת הפסח הוא כל יום י"ד בניסן, דאין זמן הקרבה לחצי יום, ומה שנאמר זמן בין הערביים אינו אלא על השחיטה שהיא לבדה צריכה להיעשות בין הערביים. ולו יצוייר שהיה ניתן לעשות קבלה וזריקה קודם לכן לא היה בזה פסול של חוץ לזמנו, וזאת כוונת המקדש דוד דזמן ההקרבה הוא מהבוקר אבל החיוב בפועל בין הערבים דלשחיטה נקבע זמן מיוחד בין הערביים.

ובזה מבוארת דעת ריב"ב דאף בי"ד בבוקר חשיב שהגיע הזמן לענין שלא לשמו ואף לאכילת חמץ (לדעת קרבן העדה), וכן אין להקשות שאינו ראוי לעבודה בשחרית כדקשה הגרי"ז, שהרי הגיע זמן העבודה בעצם אע"פ שבפועל אינה נעשית. וכן מי שהיה בדרך רחוקה נמדד מהבוקר היות זמן ההקרבה הגיע מהבוקר.

ולפי זה מפרש במקדש דוד שהטעם שפירש"י לפסול פסח שלא בזמנו מפני ששנה עליו הכתוב לעכב, אינו אלא כלפי מי שהקריב בי"ד בבוקר, וקמ"ל דאע"פ שהגיע זמן הפסח בעצם מהבוקר והו"א שאם לא שחט כהלכתו בבין הערביים אלא בבוקר יהיה הקרבן כשר, מ"מ מאחר ושנה הכתוב לעכב, הקרבן פסול.

אם יש מצוה בשחיטה כבעלים

הגמ' (קידושין מא:) לומדת שהמקור של דין שליחות לכל התורה מקרבן פסח שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים, "וכי כל קהל כולן שוחטין והלא אינו שוחט אלא אחד, אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו", דמאחר ומצות שחיטה היא בבעלים צריכים לדין שליחות על השחיטה. ויש לדון האם גם בשאר קדשים יש שחיטה בבעלים - לדעת הפנ"י והמקנה בשאר קדשים אין שחיטה בבעלים ומביאים ראיה מעכו"ם שמביאים נדרים ונדבות אע"פ שאינם כשרים לשחוט ואינם יכולים למנות שליח דאינם ברי שליחות, ועוד ראיה מהא דמביאים קרבנות על הקטן אע"פ שאינו יכול לשחוט, וכמו"כ אין שליחות לקטן ואין יכולים לשחוט עבורו. ומוכח דבכל הקרבנות אין צריך שחיטה בבעלים. אמנם רש"י כתב בפירוש (פסחים יז) שכל הקדשים צריכים שחיטה בבעלים, וליישב את ראיות הפנ"י והמקנה כתב במנחת ברוך (ג) שאין כוונת רש"י ששחיטה בעלים מעכבת אלא שיש מצוה לשחוט.

התוס' (קידושין סח) הקשו אמאי לא ילפי' שליחות מפרו של אהרן שמביא ביה"כ דווקא בעצמו ומעכב (כדא"ב במנחות טו.) ומשמע שבשאר הקרבנות אפשר ע"י אחר וש"מ דשליחות מהני, ומחלקים התוס' בין חטאת לשאר קרבנות. ועכ"פ מבואר בתוס' שבכל הקרבנות יש מצוה על הבעלים לשחוט, דאל"כ אין להביא ראיה לשליחות מדאיצטריך קרא לפרו של אהרן, דאפשר שבא לחדש שיש מצוה לשחוט ובע"כ למדו התוס' שבכל הקרבנות יש מצוה לשחוט. והמקור למצוה זו פירש"י מדכתיב "וסמך ידו על ראש העולה... ושחט את בן הבקר לפני ה'" (ויקרא א ד-ה) כשם שהסמיכה בעלים כך השחיטה בבעלים (ומה דאמר' במנחות טח) דלא דרשינן לה אינו אלא שאינו מעכב אבל מצוה איכא). ואי אמרי' שיש מצוה בשחיטה בבעלים בכל הקרבנות אמאי צריך קרא לשחיטה בבעלים בקרבן פסח ולא ילפי' משאר קרבנות.

וצ"ל שבאמת הפסוק לא בא לומר שצריך שחיטה בבעלים בק"פ, דידעינן כבר בכל הקדשים דאיכא מצוה, אלא החידוש בקרבן פסח שמצות הפסח היא בשחיטה.

שחיטה שלא מדעת בעלים

בירושלמי (פסחים פ"ח ה"א) כתב שאפשר לשחוט את הפסח שלא מדעת הבעלים, ואומר האו"ז (הל' פסחים ס"ה רכד) דמהני מדין זכין. וצ"ב דאי אמרי' שזכיה מטעם שליחות ואנן סהדי דניחא ליה א"כ גם בקרבן פסח אפשר לומר כן ויחשב כמו שהבעלים שחט בעצמו, אך אי אמרי' כדעת הקצוה"ח (ס"ק קה) דזכיה מהני מדין יד שהתורה נתנה לכל אחד יד וכח קנין לזכות עבור מישהו אחר, זה אינו אלא בשליחות חלות ולא בשליחות מעשה ולא ניתן לשייך מעשה שחיטה לבעלים ע"י כח זכיה.

ולהמדובר לא קשה, דאם נאמר בתורה שהפסח מצותו בשחיטה וזה עיקר ההקרבה, ועל שחיטה זו נצטוו הבעלים, ממילא אין זו שליחות מעשה בעלמא אלא היא שליחות על כל ההקרבה ונחשב כשליחות על חלות הקרבן. וממילא מועילה שליחות על זה ואף מדין זכין אפשר לעשותו.

נומא - (א) מצות הקרבת קרבן פסח מתקיימת בשחיטת הפסח, והבעלים הוא שנצטוה בה. זמן השחיטה הוא בין הערביים אע"פ שזמן ההקרבה הוא כל יום י"ד בניסן. (ב) אפשר להקריב קרבן פסח על קטן אע"פ שאינו בר חיובא.

"מגיד דבריו ליעקב"

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמדו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות,
ולהצטרפות לרשימת
התפוצה,
ניתן לפנות לדוא"ל:
8542164@gmail.com
או לפלאפון מספר
054-8542164

פרשת ויצא

התורה לא מאריכה בסיפורי מעשיות - אלא כדי ללמדנו מוסר השכל / רק כאן שכב יעקב אבינו ע"ה, והטעם לזה / להקדים רפואה למכה / אין לך נשק גדול מעסק התורה / התורה והתפלה הם שיכולים לבטלה גזירה רעה מהאדם / 'כד יהיב דעתיה למיהדר' - בשביל לקבל סייעתא דשמיא צריך השתדלות / הבא להיטהר מסייעין אותו - וככל שיבוא יותר, יסייעוהו יותר / עזוב תעזוב עמו / בת פרעה הושיטה ידה לנילוס - ונעשה נס / סייעתא דשמיא והצלחה בתורה ובכל העניינים - כשיעשה את ההשתדלות / מעלת וחשיבות עסק התורה בדור הזה / האפשרות הגדולה לזכייה ב'סייעתא דשמיא' בדור הזה / הצורך הגדול של 'סייעתא דשמיא' / וישם מראשותיו - מה הועיל יעקב אבינו ע"ה באבנים אלו? / כאשר יש 'חיות רעות' - צריך לשמור על ה'ראש' / 'בתר רישא גופא אזיל' / זהירות מעיתונים פסולים וכיו"ב / צריכים שמירה / זהירות מספרים שאינם על פי דעת תורה / יעקב אבינו ע"ה עשה אבנים סביב לראשו - השתדלות בלבד מספיקה / הנס שנהפכו האבנים כולן לאבן אחת - מוסר השכל / זהירות מהמחלוקת / כל הבריאה לא נבראה אלא לשימוש האדם השלם / יעקב אבינו ע"ה האדם השלם שהעולם נברא למענו / זהירות מנדנד חטא

אבל יש בזה עוד טעם. יעקב אבינו ע"ה יודע להיכן הוא הולך. הוא יודע שהוא הולך אל 'לבן'. 'לבן הארמי'. הוא נכנס ל'גוב האריות'. 'מאורת נחשים'. 'לבן' שהיה לו 'ישיבה' ו'בית מדרש' של 'כישוף', וכל מי שרצה ל'התחנך' בדברים הללו של 'כישוף' ו'טומאה' ידע את ה'כתובת'... כמו שכתוב בפרשת בלק, 'פתורה ארם', שם היה 'בית המדרש', של מכשפים ורמאים, ומי שרצה לבוא ולקבל דפלומה שם יכל לבוא וללמוד שם. יעקב אבינו ע"ה ידע להיכן הוא נכנס. מקדים רפואה למכה. מה ה'רפואה'? 'תורה!'. תורה זה רפואה לכל דבר.

אין לך נשק גדול מעסק התורה

במשך ארבע עשרה שנה לומדים במיצוי הנפש, לומדים בלי לישון בלילה, לומדים בשקידה נוראית, בהמשך אחד בלי הפסקות, ורק בהיותו בדרך, הוא לך (כמו שאמרנו). אבל באותם ארבע עשרה שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה. אדם שהולך ל'לבן' צריך להצטייד ב'נשק', ואין 'נשק' כנגד 'לבן הארמי' אלא 'תורה'. הכח של ישראל זה לא בכח הזרוע, 'הידיים ידי עשו' (בראשית כז כב), אבל ה'נשק' של ישראל, של 'יעקב', 'הקול קול יעקב' (בראשית שם). למה? כי הוא הולך למקום מסוכן, 'מקום מועד לפורענות', הולך אל 'לבן הארמי', ה'רמאי' כידוע, היה לו פרסום בכל העולם, כולם ידעו מי הוא 'לבן' הרמאי, ויעקב אבינו ע"ה ידע אם מי יש לו 'עסק' כאן. לכן מוכרחים להצטייד ב'נשק'. אין זמן ל'שינה'. צריך לאסוף 'תורה' בשקיקה גדולה. וכך ה' יעזור שהוא יוכל להצליח עם אותו אחד, עם 'לבן הארמי'. כך במשך ארבע עשרה שנה. רק אחרי הכנה כזו, יכול לצאת לדרך, ורק אז 'וישכב'.

התורה והתפלה הם שיכולים לבטלה גזירה רעה מהאדם

נפקא מינה לכל אחד מאיתנו, שיידע ש'תורה' ו'תפלה' היא שפועלת את עיקר העיקרים. רק 'תורה' היא שמשנה 'גזירה'. בגמרא מסכת שבת (קנו). יש מחלוקת אם יש 'מזל' לישראל או לא, ולמאן דאמר 'אין מזל לישראל' מפרש רש"י (שם) 'דעל ידי תפלה וזכות משתנה מזלו לטובה'. מה זה 'זכות'? יש מפרשים שזה 'צדקה'. ויש מפרשים שזה 'תורה', כך אומר הגאון רבי חיים פאלאגי זצ"ל (ע' נפש חיים מע' מ אות כה). לדעת: לשנות 'גזירה' אפשר רק על ידי 'תפלה', רק על ידי 'תורה'.

התורה לא מאריכה בסיפורי מעשיות - אלא כדי ללמדנו מוסר השכל

נראה היום בעזרת ה', להתבונן בפרשה שלנו, פרשת השבוע - פרשת ויצא. בעניינים הללו של 'ספר בראשית', שהרי זה פשוט, (הזכרנו את זה הרבה פעמים), שלא הייתה מגמה ב'חומש' רק לספר 'סיפורים' על האבות. חלילה וחס. כל העניינים הללו המובאים בתורה, זה בא ללמדנו מוסר - באופן כללי ובאופן פרטי. זה לא סתם 'סיפורים' בעלמא.

כבר הזכרתי לשון הזוהר בפרשת בהעלותך (דף קנב ע"א), שרבי שמעון בר יוחאי מקלל בקללות נמרצות את אותו אחד החושב שחומש זה קובץ של סיפורים. רחמנא ליצלן מהאי דעתא.

ואנו צריכים להתבונן בפרשת השבוע, מה יש לנו ללמוד מ'מעשה אבות', מיעקב אבינו ע"ה. אומרת התורה הקדושה: 'ויצא יעקב מבאר שבע, וילך חרנה. ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, וישכב במקום ההוא. ויחלום והנה סולם מוצב ארצה, וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. והנה ה' ניצב עליו ויאמר, אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק, הארץ אשר אתה שוכב עליה, לך אתננה ולזרעך. והיה זרעך כעפר הארץ, ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה, ונברכו בך כל משפחות האדמה וזרעך' (בראשית כח, י-יד). 'ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש אלהים במקום הזה, ואנכי לא ידעתי' (שם פסוק טז). ונראה בעזרת ה' לבאר פסוק פסוק.

רק כאן שכב יעקב אבינו ע"ה, והטעם לזה

דבר ראשון, מה שצריכים תמיד לחזור ולשנן, מה שהזכירו רבותינו: 'ויפגע במקום וילן שם.. וישכב במקום ההוא' (פסוק יא), ומביא את זה רש"י בחומש כאן: 'לשון מיעוט, באותו מקום שכב, אבל ארבע עשרה שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה'. והם דברי רבותינו במדרש (בראשית רבה פר' סח ס"י יא). והטעם שלא שכב, עסק התורה, שהיה יגיע ועמל בתורה יומם ולילה כפשוטו.

להקדים רפואה למכה

1 א"ה, וזו לשון המדרש נתחומא (פ"ו ושלח ט"ו): אין לך אדם שהיה יגע בתורה כאבינו יעקב, כמו דאת אמר ויעקב איש תם וישב אהלים (בראשית כה כז). אין כתיב כאן וישב אהל, אלא וישב אהלים, ויצא מבית מדרשו של שם, והולך לבית מדרשו של עבר, ומבית מדרשו של עבר, לבית מדרשו של אברהם. עכ"ל.

כד יהיב דעתיה למיהדר' - בשביל לקבל סייעתא דשמיא צריך השתדלות

עוזרים לו ומסייעין בידו. כשהוא בא לטהר מסייעין בידו. וקבלה בידו: שכל מה שאדם יהא יותר בא ליטהר - כך יהיה הסיוע גדול יותר 3.

עוזב תעזוב עמו

יש מצוה של 'עזוב תעזוב עמו' (שמות כג, ה), מצוה של 'פריקה', אם אדם רואה את חמורו של חבירו כשהוא רובץ תחת משאו, הטעינו אותו 'מטען' כבד והוא 'רביץ', אין לו כח לשאת ב'משא' - יש מצוה לעזור לו לפרוק, הרי צער בעלי חיים דאורייתא (בבא מציעא לב.). והגמרא אומרת (בבא מציעא לא.): במה דברים אמורים? אימתי אדם חייב לעזור לפרוק? 'עזוב תעזוב עמו'. כשבעל החמור הזה הוא גם כן נותן יד ומשתתף בפריקה או משתתף בטעינה - אתה מצווה לעזור. אבל אם בעל הבית אומר לשני: 'תראה, מן השמים יזכו אותך במצוה יקרה של פריקת החמור, אתה תפרוק ואני בינתיים אנוח קצת, אישן קצת, אעשן סגיריה.. אני מכבד אותך במצוה הזאת..', (ב'חיים') אני מכבד אותך לקיים את המצווה.. לא צריך אפילו שתשלם על זה..), אומרת הגמרא, באופן כזה, בציוור כזה, פטור מלעזור ולסייע בפריקה. למה? 'עזוב תעזוב עמו' - עמו במלאכתו. כשבעלת הבית נותן יד, אתה מחוייב לעזור, אבל כשהוא 'יצא מן התמונה', אתה לא חייב לעזור.

הוא הדין - אומרים רבותינו המפרשים (ע' להגרש"ק בס' גבורות שלמה מאמר ג לסוכות דף פה ע"ב) - במצוה של 'תשובה'. הוא הדין במצוות שהאדם מתקרב לבוראו. אם אתה נותן יד - יעזרו לך מן השמים. אבל ברגע הזה שאתה פוטר את עצמך, לא עושה כלום, יושב במקומך בנחת, ומתפלל מדוע ולמה אין לך סייעתא דשמיא. כי אתה לא משתדל. אתה צריך להתקדם, אתה צריך לבוא, אתה צריך שיהיה בחינה של 'כד יהיב דעתיה למיהדר', כשאתה נותן את דעתך לחזור - יעזרו לך מן השמים. אין דבר כזה שתגלגל על אחרים ואתה לא תעשה כלום. טעמו וראו כי טוב ה' (תהילים לד ט). אבל צריך לטעום. 'טעמו - וראו'. רק אחרי שטועמים יכולים לראות. אבל בלי השתדלות, לא יעזור שום דבר.

הגמרא במסכת חולין (צא): אומרת, על הפסוקים הללו - וגם רש"י מעתיק את זה (פסוק זי) - כשהגיע יעקב לחרן, אמר: 'אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי?!', כך יעקב אבינו ע"ה שאל את עצמו, איך ייתכן שבמקום שבו אבותיי התפללו, במקום שהיה בו נסיון העקידה, אותו מקום מוקדש עברתי ולא התפללתי?! אומרת הגמרא: 'כד יהיב דעתיה למיהדר', כשנתן דעתו לחזור, 'קפצה ליה ארעא', קפצה לו הארץ, דהיינו: נתקצרה לו הארץ, כך אומר רש"י (חולין שם). 'מידי ויפגע במקום', הוא הגיע חזרה ל'הר המוריה'. נתחדש כאן חיידוש גדול ללמד אותנו, (וכל אחד צריך לדעת את זה), כולם מבקשים 'עלייה' בעבודת ה' יתברך, אף אחד לא רוצה לעמוד ולהישאר באותו מקום, אבל זה לוי בהשתדלות שלך. רק כאשר יעקב אבינו ע"ה 'כד יהיב דעתיה', כאשר נתן בדעתו לחזור - נעשה לו קפיצת הדרך. אחרי שהשתדל. דוקא.

הבא ליטהר מסייעין אותו - וככל שיבוא יותר, יסייעוהו יותר

אם אתה מחפש עזרה מן השמים, אתה מחפש שיקפיצו אותך הלאה - זה תלוי בך. כשאתה מתקרב ובא, כשאתה נותן דעתך לחזור לאבינו שבשמים, רק אז תקבל עזרה מן השמים. אבל לא ייתכן שאדם יהיה במציאות שלו, ב'מיהלך' שלו, והוא רוצה לקבל עזרה מן השמים. זה לא הולך. כשאתה מתקרב, כשאתה נותן דעתך להתקרב, יעזרו לך מן השמים. 'הבא ליטהר מסייעין בידו' (שבת קד.). אבל הוא צריך לבוא. הוא לא יכול להישאר במקומו ולומר: 'ריבון העולמים, אני מזכה אותך במצוה יקרה וקדושה, שתחזיר אותי בתשובה..', אין דבר כזה.. אתה תתקרב, ואתה תבוא, ואתה תשתדל, ואתה תתאמץ - ורק אז תקבל עזרה מן השמים. אבל לגלגל את זה על השמים מלכתחילה, בלי לנסות, זה לא שייך. כשנותן דעתו לחזור, 'כד יהיב דעתיה למיהדר',

2

אורח חיים למעלה למשכיל'

האמת היא שאי אפשר להשאיר על אותו מקום. 'אורח חיים למעלה למשכיל', למען טור משאול מטה', כך אומר שלמה המלך ע"ה - החכם מכל האדם (מלכים א ה יא) - בספר משלי (טו כד). פירוש הדברים: אם אדם לא עולה בעבודת הש"ת, להו ידוע, 'מודעה רבה לאורייתא': הוא בירידה בהכרח. אי אפשר שאדם יפייס את עצמו ויאמר: 'אני לא עולה, אבל אני גם לא יורד..'. אין דבר כזה. זה טעות. אם אדם לא עולה בעבודת הבורא - בהכרח הוא יורד. 'אורח חיים למעלה למשכיל', מי שרוצה באמת 'להשכיל' ו'לעלות', מוכרח להיות 'למעלה', כי אם לא - הרי שהוא יורד (וכן כתב הגרי"א ז"ל בפירושו למשלי שם).

אסור 'לקפוא' בעבודת ה'

מספרים על רבינו הקדוש ה'בעל שם טוב' ע"ה, שפעם היה מהלך עם התלמידים שלו בח"ל, ב'רוסיה', 'פולין', בחורף, בחורף הרוסי, שם הקור נורא, ומחמת הקור העצום קפא ה'נהר' 'קרח'. וראה שעומדים גויים על הגר, והיו חוצבים על גבי הנהר, עושים את ה'צלם' שלהם על גבי ה'קרח', (את ה'שתי וערב' שלהם, 'צלם', חצבו ב'קרח'), נאנו אנחה גדולה ומרה ה'בעל שם טוב' ע"ה. שאלו אותו התלמידים: 'כבוד הרב, מה ה'אנחה' הזו?', אמר להם: 'למדתי מכאן מוסר השכל, איום נורא, מוסר נובק. מקום ה'טהרה' שיש לנו - זה 'מים'. אדם שהוא טמא טובל ב'מקוה'. טובל במעין ונטהר. למה נמשלו דברי תורה ל'מים'? מה 'מים' מעלים את האדם מ'קף טומאה' ל'כף זכות', כך גם כן 'תורה' ('ע' ברכות טז רע"א). אבל 'טהרה' זה בא מ'מים'. אדם טובל ב'מקוה' נטהר. וכאן ברגע שהנהר 'קפא' - הוא שימש ומשמש ל'עבודה זרה'. חוקקים וחוצבים על גבו 'עבודה זרה'. ללמד אותנו: אם אדם 'קפוא' בעבודת ה', אפשר להגיע ל'עבודה זרה'. בעבודת ה' אי אפשר לקפוא. מוכרחים תמיד להתקדם ולעלות. אין לעמוד. מוכרחים תמיד להתאזר בכח ולהמשיך הלאה והלאה. אין להיעצר. ברגע שהאדם נעצר, 'קפוא על שמריו'. זה 'סכנה'. הוא יכול להתהפך למציאות של 'עבודה זרה'. זה מציאות של 'תורה', מציאות של עבודת ה' יתברך.

'וסרתם - ועבדתם!'

'אורח חיים למעלה למשכיל' (משלי שם), אם ח"ו יעמוד - 'קפא'. ואם אדם קצת מתרחק מתורה, כמו שאנחנו אומרים בכל בוקר וערב בפרשת 'שמע ישראל': 'וסרתם ועבדתם' (דברים יא טז), אומר רש"י (שם): 'וסרתם' פירשתם מן התורה, ומתוך כך, 'ועבדתם אלהים אחרים'. כיון שאדם פורש מן התורה הולך ומדבק ב'עבודה זרה'. אם אדם שר מן התורה, 'סר' קצת, (לא צריך הרבה), באותו זמן יכול הוא להידבק ב'עבודה זרה'. ממש ברגע אחד של 'וסרתם' מן התורה, כבר יכול האדם ליפול ל'עבודה זרה'.

ביאור הלשונות 'נופל' 'ורש' 'יורד' לגהינם

זה הפשט בלשון הגמרא (בכמה מקומות): 'נופל לגהינם'. מה הפירוש 'נופל?'. ברגע אחד יכול ליפול לגהינם. פירושו ב'חדא מחתא', לא צריך ללכת 'צעד אחד צעד' לגהינם. ברגע אחד יכול ליפול. זה הסכנה. ויש עבירות שכתוב עליהם: 'ורש גהינם'. פירושו של דבר, כמו 'ורשה', ברור לו שהוא יקבל, אחרי פטירת אביו יקבל את ה'ירושה', אם ירצה או לא ירצה. גם אם יציעק: אני לא רוצה ירושה. לא יעזור לו. ירושה באה לך אם תרצה ואם לא. אתה לא יכול להתחמק ממנה. כך אותו דבר: 'ורש גהינם', ודאי יקבל את ה'ירושה' הזו של גהינם. ויש עבירות שכתוב עליהם 'יורד לגהינם', מדירה אחר מדירה, לא בפעם אחת.

3

רצון - צנור

כבר הזכרנו מה שאמרו חכמים שהכל תלוי ברצון של האדם, 'רצון' אותיות 'צנור', אותם אותיות שמרכיבים את המילה 'רצון' הם אותם אותיות שמרכיבים את המילה 'צנור'. (ע' למון החיד"א בס' נחל קדמונים פ"י ראה את א.). ללמדנו: שלפי ה'רצון' שאתה רוצה, לפי הכמות של ה'רצון' שאתה רוצה - כך ישפיעו לך. כך ה'רצון' שתקבל. אדם שמבקש מעט - יקבל מעט. אדם שרצונו רעב וגדול ועז - יקבל הרבה. הכל תלוי בך. כמה שתבקש ותרצה יותר - תקבל יותר. זה כלל גדול בתורה. שאדם יתאמץ בדבר הזה. זה היסוד שאנו רואים כאן, עזרה מן השמים יש - אבל למי שבא. אם אדם לא איכפת' לו - גם בשמים 'לא איכפת' ממנו.

4

מלבוש חדש - אחרי שמורידים את המלבוש הישן

ראיתי מעשה מופלא, משל נפלא, (כמדומני בשם המגיד מדובנא ע"ה), על איהו 'כפרי' אחד שחי באיזה 'יער' (איזה ג'ונגל אחד), ויום אחד התגלגל ו'בא ליער'. הסתכל באנשי ה'יער', (עיר גדולה, עיר מכובדת), וראה איך הוא לבוש - ואיך הם לבושים.. נבהל, הוא לבוש ב'בלוי סחבות', (איזה מין גלימה מזוהמת, טלאי על טלאי, סמרטוטים), וכאן כולם לבושים כמו 'מלכים' נסיכי ארץ, לבושים ב'מלבוש מפורא'. וראונו כפרי חמד את זה, אמר, 'אני גם רוצה כזה מלבוש'. שאל את אחד האנשים, 'היכן משיגים לבוש כמו שאתם לובשים כאן בעיר?' אמרו לו: 'במקום פלוני יש 'חייט' מעולה, ושם הוא תופר חליפות לכל אחד, ויש שם חליפות מוכנות למי שרוצה. תכנס ותקנה'. בא לחייט, אמר לו, 'אדוני החייט, יש לך איזה חליפה מפוראת, מהודרת, בשבילי?'. גם אני רוצה מלבוש מוכבד, נמאס לי מהמלבוש המאוס שיש לי, יש לך איזה חליפה לתפארת בשבילי?!'. הסתכל עליו החייט, אמר לו, 'כן, יש לי חליפה מהודרת גם בשבילך, קח את זה ותמזוד את זה כאן בחצר הזה, תכנס, תוריד את הוולן ותמזוד

בת פרעה הושיטה ידה לנילוס - ונעשה נס

הקודמים. יש הרבה הבדלים בין הדור שלנו לדור שעבר, ולדורות שעברו. הרבה ירדנו אחרונית. צריכים לדעת כמה מדרגות ירדנו אחרונית. ואותו גדול אמר לי את זה גם על מציאות של 'תלמוד תורה', וגם על מציאות של 'סייעתא דשמיא'. על 'תלמוד תורה': צריך האדם תמיד להתבונן ולראות, לא לשכוח את זה - נמצאים כעת ב'זמן מלחמה'. וב'זמן מלחמה' - השכר גדול ומכופל. מקבלים כל סיוע. כל תורה שעוסק בה. וכמה האדם צריך לשמוח בתורה שהוא לומד, בדור שלנו כל תורה שאדם לומד - אוהבים בשמים. על מי מצביעים באצבע ואומרים 'ישראל אשר בך אתפאר?!' (ישעיהו מט ג). על אותם אלה שעדיין מושכים הלאה, על אותם אלה שעדיין נלחמים, עדיין עוסקים בתורה, עדיין קובעים עיתים לתורה, עדיין מתפללים, עדיין שומרים שבת. (על השאר - ה' יחזיר את כולם בתשובה, אבל צריך הלאה, את ההמשכיות של התורה בעם ישראל, וזה רק מי ששומר את התורה ועוסק בתורה). זה לגבי 'תלמוד תורה'.

האפשרות הגדולה לזכייה ב'סייעתא דשמיא' בדור הזה

ויתירה מזו, (אמר לי אותו גדול): היום יש 'סייעתא דשמיא', עזרה מן השמים, לכל מי שרוצה בקל להצליח. בדורות שעברו כל אחד שהיה מבקש עזרה מן השמים: 'ריבון העולמים תן לי קצת סייעתא דשמיא להצליח', כי זה עיקר העיקרים. כל אחד היה רוצה את זה, כל אחד היה מתחנן ומתפלל על זה. ובשמים היה 'שקלא וטריא' למי לתת 'סייעתא דשמיא' - לפלוני או לאלמוני? אבל היום בזמננו, 'יש טונות של סייעתא דשמיא' (בהאי לישראל אמר לי את זה אותו גדול), מחכים ומצפים בשמים לכל מי שיבקש 'סייעתא דשמיא'. מי שמבקש - יכול לזכות להרבה. רק שיבקש.

הצורך הגדול של 'סייעתא דשמיא'

והרי כולנו צריכים 'סייעתא דשמיא'. בזה הכל תלוי. הגמרא במגילה (ו:): אומרת: לאוקמי גירסא - (להעמיד את הגירסא, שלא תשתכח ממנו) סייעתא דשמיא. ורש"י אומר (שם) דברים נוראים: 'יש ג'ע ואינו מוצא'. כדי שישאר אצלו מה שהוא לומד, שלא ילך לאיבוד, שיהיה לו קנין אמיתי בדבר - זה רק על ידי עזרה מן השמים. 'סייעתא דשמיא'.

מצינו את אותו יסוד גם אצל בת פרעה, (בפרשת שמות), שהיא יצאה וראתה בנילוס את התיבה של משה רבינו ע"ה, והיא הושיטה את ידה, את אמתה, ורתא את התיבה בתוך הסוף, ותשלח את אמתה ותקחה' (שמות ב, ה), שואלים המפרשים: מה הטעם בדבר? מה בת פרעה חשבה? עומדת על שפת הנילוס, והיא רואה איזה תיבה בנילוס, ומושיטה את היד. למה? ההרי היד שלה לא תגיע! הושטת יד זו למה היא באה? מה התועלת יש בה? אבל הגמרא בסוטה (יב:): אומרת, שכאשר בת פרעה הושיטה את היד - התרחש הנס, היד שלה השתרברבה והתארכה עד התיבה, והיא הביאה אותה. ללמדנו כי 'נס' הקב"ה עושה למי שמושיט יד.

סייעתא דשמיא והצלחה בתורה ובכל העניינים - כשיעשה את ההשתדלות

זה מה שכתוב כאן בפרשה שלנו, שקפצה לו הדרך ליעקב אבינו ע"ה, מתי? כשהוא התחיל לחזור, כשהוא נתן בדעתו לחזור. כשהתקרב ובא. רק אז קפצה לו הדרך. וזה לימוד מוסר לנו: אתה רוצה עזרה? תקבל. אבל בתנאי שאתה תלך, אתה תבוא, תשתדל, תוסיף, וכשמוסיפם - יש מקום לברכה לחול. אבל אם עומד בשלו, לא יעזור כלום. אבל אם יושב ולא משתדל לא יעזור לו כלום. אם אתה מושיט יד, אתה עושה פעולה טובה, אתה מתקרב - כבר יש 'היכי תמציי', יש מקום, יש אפשרות, שיחול כאן נס, יש מקום שיחול כאן 'סייעתא דשמיא', שתתקדם הלאה, אבל אם אתה עומד בשלך ולא משתדל, לא יעזור כלום. רק שיראה שהוא רוצה, שיהיה 'כד יהיב דעתיה למיהדר', תראה שאתה רוצה, תבוא לקראת הבורא - ויעזור לך. אבל כשאתה יושב במקום שלך ונאנח ומבקש, זה לא מספיק. צריכים 'פעולה' צריכים 'עשייה'. יותר 'קביעות עיתים לתורה', יותר 'צדקה', יותר 'חסד'. הוא בא ועושה את ההשתדלות שלו, ומן השמים דוחפים הלאה, מביאים את האדם הלאה. אבל כשהוא יושב בשלו לא יעזור כלום.

מעלת וחשיבות עסק התורה בדור הזה

שמעתי מאדם גדול, שהוא אמר שה'דור' שלנו זה לא כמו הדורות

לעמך, תראה אם זה מתאים לך בדיוק. נכנס אותו כפרי, והתחיל למדוד, ולא עולה יפה... לא נכנס. למה? כיון שאת 'החליפה' החדשה והמהודרת שנתו לו 'החייט' הוא לבש על המלבוש שיש לו. על הסמרטוטים שהוא לובש. הוא לא פשט את המלבוש שלו, את הבגד הקרוע והבליי שיש לו... את החליפה שהוא קיבל הוא מנסה ללבוש על המלבוש שהיה לו מקודם... זה לא הולך. זה לא 'מתלבש' ביחד. הוא מנכנס את היד ל'שרוול' - וזה נתקע, לא יוצא ולא נכנס...

והנמשל פשוט: מתי זוכים לקרבת ה', לסייעתא דשמיא? כשאתה יוצא מה'מהלך' הקודם שלך. אבל כשאתה רוצה ללכת באותו 'מהלך' קודם, ועל זה אתה רוצה להלביש מלבוש לתפארת, על זה אתה רוצה לפתוח 'דף חדש', (בלי לשנות את ה'דף הישן'), זה לא הולך. תוריד את המלבוש הישן, וכך תוכל באמת ל'התלבש' ב'מלבוש' היפה הזה. אבל ללכת באותו 'מהלך' הקודם, ולהוסיף רק מלבושים חדשים, זה בלתי אפשרי. לא זו הדרך [זה הדרך של עשוי (הדוד שלנו)... בסוף הפרישה שעברת (פרשת וירא, כח ט:)] ויילך עשוי אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם אחות נביית על נשיו לו לאשה, וחסף רשעה על רשעתה, הוא לא גירש את הראשונות (רש"י שם), זה לא הולך כך].

5 אף היה ה'רחוב' נראה לפני שתיים-שלוש דורות? כמו היים? (היום אדם הולך ב'רחוב' הוא לא חוזר כמו שהיה יצא...). שמעתי מגדול אחד, שהוא אמר, כמה היה קל לחבר חיבור טוב - לחבר ספר טוב - בירושלים. מי שהיה היה 'תלמידי חכמים', שהייתה לו קושיא חמורה, קושיא גדולה, היה יכול לכתוב ספר על זה. היה הולך ב'רחוב' (כאן בירושלים), דופק בדלת הראשונה, נכנס, יושב שם, אומר לבעל הבית: 'תשמע, אני לומד סוגיא פלונית, ויש לי קושיא גדולה כזו וכזו'. היה מוצא לו את הקושיא, והשני היה שומע אותה, ומשיב לו: 'אפשר לתרץ כך וכך'. שמע את התיורן שלו, הולך דופק בדלת השנייה של השכן, אומר לו: 'אני הקשתה קושיא כזו, וחברי תרץ כך וכך, אתה מה אומרת? והוא היה אומר לו: 'אפשר להגיד חילוק כזה, אפשר להביא ראיה כזו'. היה דופק בדלת של השלישי, והוא היה מוסיף לו עוד ראיות. עד שגמר ה'רחוב' היה יוצא עם חיבור גדול. כך היה 'רחוב' נראה. לדעת אף היה פעם נראה מציאות של 'תורה'.

6

משלו הנפלא של 'החפץ חיים' ו'ז"ל' - ב'שעת מלחמה' מקבלים הכל

יש על זה מעשה נפלא שמביא 'החפץ חיים' ע"ה: מספרים שהיה לו - 'ליחפץ חיים' ע"ה - איזה חבר בעיר 'ורשאי' שהיה 'סוחר', סוחר ב'תבואה', סוחר ב'חיטה'. פעם נפגש אתו 'החפץ חיים', ושאל אותו: 'תגיד לי, איך אתה מנהל את העסקים שלך? מה מצב העסקים שלך? אמר לו: 'אדוני הרב, מה אגיד לך? ה'שוק' חלש. אין ברכת. אין רווחים. לא הולך טוב. אני סוחר ב'תבואה', באים אצלי לקנות, וכשאני מוציע את הסחורה שלי, דבר ראשון מטילים מום בסחורה, אומרים לי: 'החיטה הזו שאתה מביא לא מספיק נקי, יש בה הרבה 'פסולת' הרבה 'לכלכלך', הרבה 'עפר', תביא סחורה יותר טובה', אני מביא סחורה יותר טובה, אומרים לי: 'זה יותר טוב, אבל אנחנו מבקשים את הסחורה שיש לך 'בפינים' לעצמך, מה שאתה לוקח לעצמך לבית, את ה'מעולה' את ה'טוב' החשוב, את מה שאתה לוקח לעצמך'. אני הולך מביא את הסחורה ה'נקיה' ביותר, אין 'לכלכלך' אין 'פסולת' אין 'תבואה' אומרים לי: 'תשקל חצי קילו... על זה אני טרחת את כל הטרחה הגדולה הזו, חשבתי שיקחו כמה 'ארגונים'... וכי מה אפשר שימיה ברכה? איזה רווח יש מזה?! וביקר אותו 'החפץ חיים' ע"ה.

עברו שנים, ופרצה 'מלחמת העולם הראשונה', ונפגשו שוב - אותו סוחר וה'חפץ חיים' - בשעת ה'מלחמה', שאל אותו 'החפץ חיים': 'איך עכשיו במסחרך? איך חיי השוק? איך אתה משתחרר, איך אתה מרוויח? אמרו לו אותו סוחר: 'לבוד הרב, ברוך ה' עכשיו מצויין, למה? זמן מלחמה, בזמן מלחמה - אין 'חיטה' אין 'תבואה', כל מה שאני מביא כולם קונים, בין אם היא תהיה 'נקיה' או אם תהיה מלוכלכת. ולא רק זה שקונים ממני, אלא משלמים לי פי חמש ופי עשר, כמה שאני מבקש. אומרים לי 'האנשים' ב'מלחמה' - תקבל. רק תביא לנו סחורה'. כי כך זה בזמן מלחמה, כשאתה כל כך סחורה בשוק, ולכן כשמיביאים לאנשים סחורה הם מקבלים אותה במחמה ומשלמים כמה שמבקש עליה. כך הוא אצל 'החפץ חיים' ו'ז"ל'.

אמר 'החפץ חיים' ו'ז"ל', מעשה זה מוסר גדול בשבילנו. בזמן הקדמונים, בדורות שעברו, שכל בית ישראל היה דבוק ב'תורה', דבוק ב'מצוות', ממילא אדם היה יושב ועמל בתורה - היו מביאים את התורה שלו לשמים, 'בית דין של מעלה', והייתה בדיקה קפדנית על ה'תורה' שלו: האם ה'תורה' שלו הייתה הכל 'לשמה' (לשם שמים), או 'לשמו' (למען עצמו). קצת 'לשמו' או הרבה 'לשמו'? אחרי ה'ביריה' ואחרי ה'בדיקה' היה אפשר שישאר סך הכל 'חצי קילו'. כי היו מורדים הרבה. אבל בזמן הזה, שאנחנו נמצאים ב'זמן מלחמה', 'בין דין של מעלה' לא מסתכלים על הדברים הללו. רק תביא 'סחורה'. רק תביא 'תורה' - איזה שיהיה, גם אם זה לא בדיוק 'לשמה' - וכבר תקבל עליה שכר כפול כפליים. כי זה 'זמן מלחמה'. את זה צריך האדם להתחזק ולדעת. 'עת מלחמה'.

7 הרי רבים לא ידעו מה זה בכלל 'סייעתא דשמיא'.. תלך ב'רחוב' יפ' תשאל מישהו: 'אתה מבקש סייעתא דשמיא? יאמר לך: 'אני לא מבין מה אתה אומר. מה זה 'סייעתא דשמיא'? איזה מין 'מליצה' זו? איזה מין לשון זה?.. לא ידע מה זה..'

8

וישם מראשותיו - מה הועיל יעקב אבינו ע"ה באבנים אלו?

כלל גדול בדינו: גופא בתר רישא גריר. כך לימדו אותנו רבותינו (עירובין מא.). דהיינו: הגוף נגרר אחרי הראש. וזה כלל גדול בתורה. אם הראש טוב - גם הגוף בסדר. אם הראש 'לא בסדר' - ח"ו גם הגוף לא טוב. גופא בתר רישא גריר. תבדקו ותראו: כל דבר שהוא 'ראש' הוא צריך להיות בקדושה, למה? כי גופא בתר רישא גריר. הגוף נגרר אחרי הראש. ומרן החיד"א ע"ה (בספר לב דוד פ"א) מביא בשם רבי חיים ויטאל ע"ה, שזה הפשט בפסוק: 'החכם עיניו בראשו' (קהלת ב יד). שואל מהרח"ו: 'החכם עיניו בראשו', פשיטא! אלא מה? כל אחד יודע שהעיניים נמצאים בראש? מה שלמה המלך ע"ה החכם מכל האדם בא ללמד אותנו בזה? איזה מוסר הוא בא ללמדנו בזה? וביאר כך: 'החכם עיניו בראשו', ו'בראשו' הכוונה בראשיתו. בראשית של כל דבר. זה החכמה של החכם. החכם רואה את הנולד. החכם שמתבונן בכל דבר בראשיתו של דבר שהוא יהיה בקדושה. כבר מתחילתו הוא רוצה שיהיה בתורה. וממילא כבר השאר נגרר אחריו. אבל אם ה'ראשית' שלו לא כהוגן - גם מה שבא אחר כך ח"ו לא כהוגן¹⁰.

זהירות מעיתונים פסולים וכיו"ב

לכן זה תימה על אותם בני אדם, שמפקירים את ה'ראש' שלהם, כל מיני 'ספרים' אסורים, כל מיני 'חבורות', כל מיני 'עיתונים' (בר מינון). כל אחד יודע מה נמצא שם.. 'ראת שמים' - אין שם. 'אהבת תורה' - אין שם. מה כן יש שם? 'עבודה זרה', 'גילוי עריות', 'שפיכות דמים', 'מינות'¹¹, 'אפיקורסות'. זה גדוש מה'דף' הראשון ועד ה'דף' האחרון! יש כאלה אומרים: 'לי לא יקרה כלום', 'אני ערב לעצמי שאני יכול לקרוא ולהסתכל ושום דבר לא יקרה לי'. אין ייתכן כדבר הזה?! צריכים לדעת חומר העניין. צריכים לברוח מזה כבורח מן ה'ניחש'¹².

יש כאלה שזה נעשה אצלם דברים של 'מה בכך'. אדם פותח וקורא.

כאשר יש 'חיות רעות' - צריך לשמור על ה'ראש'

אלא כאן לימדו אותנו רבותינו כמה דברים: כשיש חשש שבאים 'חיות רעות' - צריכים לשמור את ה'ראש'. זה דבר ראשון. יש כל מיני 'חיות רעות', יש כל מיני 'הרהורים רעים', יש כל מיני מחשבות שקופצות לאדם. תשמור על הראש! זה עיקר העיקרים. אם אתה בונה חומה, אם אתה בונה גדר, תשגיח שהגדר הזו תקיף את הראש שלך. כי שם צריך לשמור ושם צריך לדקדק היטב. ה'ראש' טעון שמירה.

'בתר רישא גופא אזיל'

שערי סיעתא דשמיא מעל כולם

ראיתי כתוב על ה'בעל שם טוב' ע"ה, שהוא שאל את הנכדה שלו (הייתה נכדה חשובה, קראו לה איידל) שאלה: לפני ה'הבדלה' ב'מוצאי שבת' מובא בסידורים תפלה [המקור לזה בירושלמי (פ"ה דברכות ה"ב), והובא באחרונים (ע' טור סי' רצט, מושב"ס סי' רצה סק"ז, טעמי המנהגים ס"ס תכה עמוד קפט)]. ראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס 'תפארת חיים' (סוף עמוד סו). ע"ש, 'פתח לנו בזה השבוע שערי אורה, שערי ברכה, שערי גולה, שערי דיצה', כך חמישים שערים (מחפס בסידורים, תפתחו ותראו), והוא שאל אותה: 'איזה שער חשוב יותר מכל החמישים שערים הללו?'. מה מהם הוא השער החשוב והנכבד ביותר? והיא הסתכלה בשיעור של השערים האלה, ואמרה לו: 'סבא, אני חושבת שהשער החשוב ביותר זה 'שערי סיעתא דשמיא', הוא המעולה מכולם'. כך היא אמרה לו. [בנוסף שלנו הספרדים זה לא כתוב השער הזה - 'שערי סיעתא דשמיא' - אבל כתוב 'שערי עזרה', מה זה 'שערי עזרה'? של בני אדם? (יהי ה'צון שלא נצטרך לזה כלל). לא על זה הבקשה. אלא 'שערי עזרה' - כהגבורא יתברך. (לא מה'שכן' ה'ישותה'...). 'שערי עזרה' - 'שערי סיעתא דשמיא' זה אותו דבר. זה השער החשוב מכל השערים]. ואמרו שהוא נענע לה בראשו. דהיינו שהסכים שהיא צודקת, זה האמת. מי שזכה לשער הזה יש לו את הכל. הוא איש מצליח (בראשית לט ב). ב'רוחניות' ו'בגשמיות'.

9 תתבוננו ותראה, שכל מה שהוא 'ראש' או 'ראשית', התורה נתנה לו 'קדושה'. כל זה בכל דבר. אם זה בזמן 'ראש השנה', שהוא היום ה'ראשון' של השנה, הוא 'יום טוב'. הוא יום קדוש. אם זה כל חודש ביום 'ראש חודש', יש בו קדושה, יש בו 'מוסף', יש דעה שאסור לעשות בו מלאכה (ע' בית יוסף א"ח סי' תיז), יש עוד כמה עניינים בראש חודש. יום קדוש. בן ראשון, 'בכור', קדוש. 'תנומה' זה מה'ראשית', גם כן קדוש. 'חלה' זה גם כן 'ראשית', קדוש. 'ראשית הגז' גם כן מקדוש. וכן על זה הדרך.

10

ראשית היום - שלא תהיה בעצלות

ולכן ר' אליהו לופיאן זצ"ל, תמיד היה אומר: יתבונן האדם ויראה, מחשבה ראשונה שלו כאשר קם בבוקר, כשמתעורר מהשנה, מה המחשבה הראשונה שהוא חושב בדרך כלל? דבר ראשון הוא מסתכל ב'שערי' ואומר לעצמו: 'השעה רק רבע לשש, אפשר לישון עוד חצי שעה...'. זה תמיד מחשבה ראשונה: כמה זמן נשאר לי לישון... אמר ר' אליהו לופיאן: נמצא מחשבה ראשונה בבוקר - בעצלות. בזה הוא אחוז. וממילא כל היום כולו הולך לו בעצלות.

תגבר כארי לעובדת קונו שיהא הוא מעורר השחר

הגאון ר' זנדל סאלנט זצ"ל (תלמידו של הגאון רבי חיים ואלאזין זצ"ל), כתב ב'ביבולות' שלו (ע' בסוף ספר כתבי הסבא מקלעם - פנקס הקבלות, וע"ש), (מה שהוא כתב לעצמו להשיג ולהיחזק): כשהוא קם יקפוצ' כמו 'אריה' מהמיטה שלו (ע' ש"ע סי' א ס"א). לא ימשיך הלאה לישון.

יש הרבה נזירים באותה הלכה ידועה, (מעניין שכל הציבור יודע את זה..). שאסור לקום מיד. כי זה דין (גיטין עז), מוזכר גם במג"א (סי' א סק"א), שלא לעמוד מיד, כי יש בזה סכנה לגוף. מה הוא עושה? חוזר לישון.. (כי לא יקום מיד, 'עד כמה' לא יקום מיד - לא כתוב..). אם כן הרי זה ספק פקוח נפש לחומרא.. ולא היא. כתוב בספרים (ע' שלחן ערוך הגר"ח מהד"ת סי' א סעף ו), כי השיעור הוא כדי אמירת 'מודה אני לפניך' וכו'. אומר את זה, וזה השיעור, אחר כך יכול לעמוד. צריכים לדעת (וכבר הארכנו על זה כמה פעמים): 'זריזות' זה דבר גדול. 'תגבר כארי לעובדת קונו שיהא הוא מעורר השחר' (ש"ע סי' א ס"א).

11

מעשה על הגר"ב בעל ה'ברכת שמואל' זצ"ל

הגאון ר' ברוך בער זצ"ל - ראש ישיבת 'קמניץ', ('חזון איש' ע"ה העיד עליו שכל עוד שהוא היה עמל בתורתו, לא היה שייך שתפרוץ ה'שואה'. כי בכח התורה שלו, ועמל התורה הממית והמפריך שלו, הוא ביטל כל גזירות קשות ורעות. ובאמת כך היה. הוא נפטר בתחילת שנת ת"ש, ורק אז נכנסו ה'נאצים' הארורים לפולין וקרה מה שקרה. כאשר הסתלק הצדיק - כבר נפרצו השערים) - סיפר על עצמו, שפעם אחת יצא לו ותוהו שמע דבר מינות ממישהו, איזה 'משהו' על ה' ועל משיחו. הוא העיד: שנה לקח לי עבודה לתקן את הדבר הזה! זה לא 'מליצות'. ואנחנו שלא מרגישים, זה כמו שאין בשר המת מרגיש (שבת יג), אבל צריך להשתדל להשיג בדברים הללו.

12

מעשה נורא על חומרת הדברים

רבינו הגדול ה'חפץ חיים' ע"ה, סיפר מעשה נורא: בדורו היה גאון עצום אחד, ר' לייב סטאוויסקי זצ"ל (היה איש אלקים קדוש ונורא, וחיבר שו"ת פני האריה החי, על ישיב ספורים בלי סוף, ואני מספר מעשה אחד קטן, מה שסיפר ה'חפץ חיים' זצ"ל - הובא בספר חפץ חיים על התורה פרשת בראשית עמוד כז), פעם אחת כאשר ישב בבית הכנסת שלו אותו גדול, בא יתחי ריכל, שהוא היה מוכר כל מיני דברים, מוכר 'שרוכים' ומוכר 'מספרים' ו'מחטים', ובין שאר הדברים שהיה במרכולתו למכור, היו גם כן 'ספרים'. הוא לא הבין בזה הרבה, ומה שלקחו - היה קונה ומוכר עוד. כל ספר היה מוכר לפי ראות עיניו. אותו גדול ניגש אליו, והסתכל מה הוא מוכר, ופתאום ראה 'ספרים', הסתכל ב'ספרים' הללו ונבהל, היו ספרי 'מינות' ו'אפיקורסות' של אחד מגדולי האפיקורסים בדור ההוא, (שהוא ממש הטריף אלפי נפשות). הרב ראה את זה, וחזרה לו עד מאד, לקח את זה וזרק את זה לתנור שהיה דולק שם, (זה היה בחורף), זרק וביער אותם מן העולם. שאל אותו הרוכל: 'לכבוד הרב, מה אתה עושה לי, אתה עושה לי הפסדים, מזה אני מסתחרר!'. אמר לו הרב: 'אני אשלם לך, אל תדאג, לא אגזול אותך. אבל איך אתה מוכר את הדברים הללו, הרי אלו דברים נוראים, זה חוטא ומחטיא! כמו 'ירבעם בן נבט' שחטא והחטיא! אמר לו הסוחר: 'מה אני צריך פניהם?!'. אמר לו הרב: 'פניהם? תשב כאן כמה ימים (על חשבונך), ואני אחפש לך 'פניהם' אחרת. אני מבטיח לך שמצא לך פניהם ממה שתתפרנס'. וכך היה, ישב שם באותו עיר. אחרי יומיים שלשה, בא אליו הרב, אמר לו: 'ברוך ה' מצאתי לך פניהם! ה'שמש' של ה'כספיה' מת, ואני מי שימושוך ויצלצל ב'פיעמונים' של ה'כספיה'! דיברתי כבר עם ה'חומר' אם הוא מסכים לקבל אותך, והוא מסכים שלם לך כסף מלא (כמה שאתה מבקש), עבודה קלה ושכרה בצדיה'. אותו אחד, שמע ונבהל, אמר לו: 'לכבוד הרב, אני יתוד, איזה הצעת אתה מציע לי? שאני אחיה שמש של

ו'חסידים ואנשי מעשה', לשבת שני עיתונים יקראו.. אחד מזה ואחד מזה. איך ייתכן?! זה קורע את הלב עד בית חללו! צריך להיזהר מזה, לברוח מן האש הנוראה הזו! אנחנו קוראים בכל יום ב'קריאת שמע': 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' (במדבר טו לט). 'אחרי לבבכם' - זה מינות. 'אחרי עיניכם' זה עריות וכו' (ברכות יב). צריך להשיג בדברים האלה. איך אפשר שאדם יהיה 'תורתו פלסטר'? צריך להרעיש על הדברים האלה.

צריכים שמירה

אנחנו לא החזקים שיכולים לעמוד כנגד כולם, אברהם אבינו ע"ה היה אחד נגד כולם. אנחנו אנשים קטנים, מושפעים. יעקב אבינו ע"ה שמר על עצמו מחיות רעות. את מה הוא שמר? את ה'ראש'. עיון ששם עיקר השמירה. צריך לעמוד כצור וחלמיש בדברים 'ראשונים', שאדם לא יהיה מזיק לעצמו בקנין של הדברים הללו, משלם כסף בשביל זה! קונה פצצות ומוקשים לתוך ביתו, ואחר כך הוא מתלוצץ ושואל איך קרה הדבר הזה שהוא עלה בסערה השמימה, אתה אשם בדבר! בדברים האלה אין מרחמים בדין! צריך להישמר בדברים האלה. שמירה ראשונה על ה'ראש'. להשיג על הדברים הללו.

זהירות מספרים שאינם על פי דעת תורה

אותו דבר צריכים להיזהר מ'ספרים' שאינם על פי השקפות נכונות וישרות, השקפות של דעת תורה, אסור להכניסו. צריך לדעת: אדם לפי תומו קורא לפעמים ולא שם לב - וזה נכנס, זה חודר. היובלדאבוננו הרב אנחנו מוצפים בדברים הללו. צריך לעמוד בפרץ. לחזק את האמונה. לחזק ולעמוד כצור החלמיש. לא להפגע מהדברים הללו. 'חיידיקים' אלה מסתובבים מרחפים בכל חללה של עולם, אדם רק יוצא החוצה וקצת נושם, וכבר מתגנבים לו כל מיני דיבורים. הוא שומע על בני תורה, על בחורי ישיבה, על 'גיוס בנות' וכו', זה היפך 'דעת תורה' כל הדברים הללו! אדם יש לך שאלות: למה? מדוע? הוא אומר שאתה צריך בדיקה. טעון בדיקה. ויש השפעה ברחוב, משפיעה על כולם. צריכים להיזהר ולהישמר.

יעקב אבינו ע"ה עשה אבנים סביב לראשו - השתדלות בלבד מספיקה

והדבר השני, עוד לימוד מוסר השכל שלומדים ממעשה יעקב אבינו ע"ה: בוטח אמיתי בה' יתברך - הוא לא דואג יותר מדאי. יעקב אבינו ע"ה לא בנה לו איזה 'בונקר' איזה 'מקלט'. לא בנה 'גג על גג' ו'חומה על חומה'. לא! צריך לעשות את גדר ה'השתדלות' המינימלית לשמירה, ולזה מספיק לו חומה מסביב לראשו. לא צריך יותר מדאי. לא להפריז בעניינים של בטחון יותר מדאי. בוטח אמיתי עושה את המעט. את הנצרך. צריך לעשות קצת, והברכה תחול הלאה.

הנס שנהפכו האבנים כולן לאבן אחת - מוסר השכל

הזכרתי בזמנו בשם רבי יענקל'ה ראדיצ'קובר זצ"ל¹⁵, שהוא אמר דבר נפלא מאד. בפרשה שלנו אנו רואים דבר פלא, מה שרש"י מביא בשם רבותינו (חולין צא:), שעשאן כמין 'מרזב' סביב לראשו, שהיה ירא מפני חיות רעות. התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח צידק את ראשו, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת. וזה פלא: אם כבר נעשה כאן 'נס', למה עשה הקב"ה אבן אחת גדולה, שהקב"ה יעשה 'כר' שיוכל לישן במנוחה, הרי ארבע עשרה שנה הוא לא שכב, הוא לא ישן, לפחות ייעשה לו 'נס' משובח ויהיה לו איזה 'מזרון' נח, עם 'פוך' טוב. למה הקב"ה עשה לו מזה 'סלע'? אלא כאן לימדה אותנו התורה: מ'מחלוקת' שום דבר טוב לא יוצא! אפילו יתקוטטו ונעשה 'נס', מה יצא מ'נס' כזה? סלע. אבן. לא יותר מזה. 'מחלוקת' זה דבר עקר, שום פרי לטובה לא יוצא מזה. צריך להיזהר מזה, צריך לברוח מזה כבורח מן האש, כבורח מן הנחש. מחלוקת זה דבר רע, שום דבר טוב לא יוצא מזה¹⁶. תבדקו ותראו: כל מחלוקת שהייתה בין מי למי - לא יצאו נקיים. לא יצא מזה שום ברכה. שום דבר טוב לא יצא. כך הוא פירש.

זהירות מהמחלוקת

וזה מוסר גדול למתבונן, יש בזה באמת לימוד מוסר גדול, לדעת: לא מצא הקב"ה לישראל כלי מחזיק ברכה יותר מן השלום (עוקצין סוף פ"ג). אבל 'מחלוקת' זה קשה מאד. באיגרות חז"א ע"ה הוא כותב: קשה עליי המחלוקת, 'קש' ממחלוקת, כבד עלי וקשה עלי כקורת בית הבד. זה נורא נוראות. מי שמשותף בעניינים של מחלוקת לא יינקה.

עבודה וזה? למשוך בחבלים והפעמונים של העבודה זרה יצללו. תמה אני על הדיבורים האלה! אמר לו: 'מה אתה תמה? כאן מה אתה עושה? אתה מזמין את הגויים לבית 'תיפלה' שלהם, (אולי יצא מזה ישועה, שלא ירביצו ליהודים בשעת הזו, ישבו שם). אבל אתה שהולך ומוכר ספרי 'מינות', אתה מחריב את העולם, וזה גרוע פי כמה! עדיף שתהיה שמש שם בבית עבודה זרה הזה, ולא תלך ותטמטם את בני ישראל במינות ואפיקורסות!!'. כך סיפר החפץ חיים זצ"ל.

13

הנהגתו של הגאון רבי יחזקאל לזינשטיין זצ"ל

המשגיח ע"ה ר' יחזקאל לזינשטיין זצ"ל - כשהיו מזמינים אותו לאיזה מקום לבוא, היה בא. אבל כך היה מנהגו, כל בית ובית שהזמינו אותו, דבר ראשון שהיה עושה, היה ניגש לארון ספרים, ועובר ספר אחר ספר, בודק. אם ראה שיש שם ספר שלא כהוגן, שלא כדת, היה אומר: 'או הוא או אני'. אתה רוצה שאני אחיה כאן - זה צריך לצאת. או להיפך: תשאיר אותו ואני יוצא. אבל אני יכול להיות ביחד. (כך סיפר תלמידו).

14

גיוס לצבא - ייהרג ואל יעבור!

גדולי ישראל פסקו כולם שזה בגדר ייהרג ואל יעבור! ואם יש מישהו שמפקפק בזה - שיידע שהוא כבר נחלה בחולי הזה. בהשפעה של הרחוב.

15

הגאון ר' יענקל'ה ראדיצ'קובר זצ"ל

הוא היה צדיק בדור שעבר, היה יהודי מפורסם, עליו גדול, גר בירושלים, נפטר בלי בנים, היה גאון מפורסם, אבל מחמת צרות אישיות שעברו עליו, קצת נשתבשה עליו דעתו, שמעתי (כך מספרים, אני לא יודע אם זה אמת) שביום חופתו הכלה שלו מתה (בר מינו), והכאב הזה גרם לו שהוא קצת 'ירד מהפסים', אבל היה תלמיד חכם מופלג. יש הרבה שמועות ממנו.

לוחות ושברי לוחות

מספרים שפעם היה אצל הלוחן איש ע"ה, וה'חזון איש' דיבר אתו וכיבד אותו מאד. וכשהוא יצא החוץ ליהוה אותו החוצה. ואמר עליו אחר כך: 'זה מה שנקרא שברי לוחות'. הגמרא (ברכות ח): אומרת: 'זהוהו בוקן ששכח תלמודו מחמת אונס'. למה? 'לוחות ושברי לוחות מונחות בארון'. ארון הברית, לא היו מונחים בו רק לוחות שניות, אלא גם 'שברי לוחות' של הלוחות הראשונות שמשו רבינו ע"ה שבר. גם אותם אספו והניחו בארון הברית. כך זה גם תלמיד חכם שעסק בתורה, ומחמת אונס שכח תלמודו.

16

מחלוקת "לשם שמים" - סופה להתקיים..

הרבה פעמים אדם אומר 'מה שאני עושה את המחלוקת הזו - כוננתי לשם שמים, לתועלת העניין'. לא יצא מזה דבר טוב. צריכים לדעת 'לשם שמים', זה דבר דק מן הדק. ברגע שאדם מתחיל להכניס אינטרסים פרטיים שלו, אפילו מעט מן המעט, זה כבר לא 'לשם שמים'.

ראיתי מפורשים בשם איזה גדול אחד שאמר: 'כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים' (אבות פ"ה משנה יז), אם המחלוקת לא 'לשם שמים', אלא בשביל 'כסף', בשביל 'כבוד', בשביל 'חשבונות' אחרים - אפשר למצוא פתרון למחלוקת הזו. מה אתה רוצה 'כסף'? ניתן לך 'כסף'. ניתן לך 'כבוד', ונסיים את המחלוקת. אבל אם המחלוקת 'לשם שמים', הוא לא רוצה לא 'כסף' ולא 'כבוד', רק 'לשם שמים', זו צרה גדולה. זה יכול להתקיים תמיד. אי אפשר לפתור ואי אפשר למנוע את המחלוקת הזו. אומר לך: 'לשם שמים אני מתכוין, לא מבקש שום דבר.. הכל לשמו יתברך.. הכל לכבוד הבורא יתברך..'. ואי ואביו מה שיצא מזה.. 'סופה להתקיים'.

באותו לילה, והוא רואה חלום, חלום מופלא, חלום שמי שחושב זה באמת פלא פלאות: 'הנה ה' ניצב עליו' (בראשית כח ג), הוא לא חולם על הכל הבלים ח"ו, אלא על הקב"ה, 'ה' ניצב עליו', ומברך אותו, תדע לך: 'הארץ אשר אתה שוכב עליה - לך אתנה ולזרעך' (שם). 'והיה זרעך כעפר הארץ' (שם יד), אתה עכשיו רוצה ללכת ל'לבן', רוצה לחפש שם אשה להתחתן, מנטיח לך יהיה לך 'דור ישרים מבורך', 'והיה זרעך כעפר הארץ' (שם יד). עוד מברך אותו: 'הנה אנכי עמך' (שם טו), אתה הולך למקום מסוכן ('מאורת נחשים'), אל תדאג, אנכי אתך, ואשמור עליך, לא יצליח 'לבן' בשום דבר כנגדך, 'שמרתיך בכל אשר תלך, והשיבותיך אל האדמה הזו', אני יחזיר אותך, 'כי לא אעזבך עד אשר עשיתי את אשר דיברתי לך' (שם). כאלה ברכות, כאלה הבטחות, מקבל יעקב אבינו ע"ה. זה 'חלום נבוא'.

זהירות מנדוד חטא

ממשיך הפסוק: 'ויקץ יעקב משנתו' (שם טז), ומה הוא אומר? 'ויאמר אכן יש אלהים במקום הזה ואנכי לא ידעתי'. אומר רש"י, שאם ידעתי, לא יישנתי במקום קדוש כזה. יעקב אבינו ע"ה כאשר הוא קם מה הוא עשה? 'ידויו', מכה על לבו: 'חטאתי עויתי פשעתי'. אם הייתי יודע שמקום זה הוא כזה מקום מקודש לא הייתי ישן. נתאר לעצמנו אם אדם מאיתנו היה חולם כזה חלום, לא כזה, אלא אחד חלקי אלף מחלום כזה... רק חולם 'הנה ה' ניצב עליו', ולא אומר כלום, לא מברך אותו כלום. כשהיה קם בבוקר, היה קורא לכולם: 'בואו תשמעו מה חלמתי...'. ואם קיבל ברכות: 'בואו תשמעו איזה ברכות קיבלתי...'. אבל יעקב אבינו ע"ה, דבר ראשון מתוודה: 'אוי ואבוי, ישנתי במקום מקודש, אם ידעתי - לא ישנתי. זה ירא אלקים אמיתי. ממשמש ומפשפש במעשו. זה האדם השלם. רואה שיש כאן נדנדוד איסור, בשגגה, עושה תשובה 18. (לא חושב על חלומותיו, ורושם את זה על 'ספר הזכרונות': 'חלמתי ביום זה וזה כך וכך', ואחר כך אומר לבורא עולם: 'ריבון העולמים, תקיים מה שכתוב כאן...'). 'ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה' (שם יז), מקבל חרדה, מה נורא המקום הזה, 'אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים' (שם). זה אדם גדול. לא נותן ליצר הרע שיבלבל אותו ויטעה אותו. וזה מה שלומדים מכאן שאדם ילמד מה זה 'נדנדוד חטא', מה זה 'איסור חטא', מה זה 'דק מן הדק' של החטא. זה מה שיש לנו כאן לימוד מוסר השכל. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

(אפשר להאריך בהרבה עובדות, לא נאריך בזה כעת). אפילו תינוקות שאין בהם חטא, שאין בהם עוון, נספים בעוון המחלוקת, כמו שלומדים בפרשת קורח, וכמו שרש"י שם (במדבר טז כז) מביא מדברי רבותינו בזה. צריכים לברוח מהמחלוקת. אין שום רווח ממחלוקת. תשתמט ותברח. ורק אז יש ברכה ויש שלום ויש טובה. צריך לברוח מהמחלוקת.

כל הבריאה לא נבראה אלא לשימוש האדם השלם

כל זה לגבי מדרשו של הענין. אבל באמת צריכים להבין מה הביאור בזה, מדוע האבנים נלחמו 'עלי יניח צדיק ראשו', מה הביאור בזה? למה זה באמת כך? עומד על כך רבינו הרמח"ל ע"ה בספר מסילת ישרים (פ"א) שהאדם השלם, התלמיד חכם האמיתי, "אם תעמיק עוד בענין תראה כי העולם נברא לשימוש האדם", כל מה שנברא העולם כולו, זה רק בשביל שימוש האדם. ולא יזיה אדם? לאדם המעלה. לאדם השלם. הרמב"ם כותב (בהקדמתו לפירוש המשניות), שייתכן מצב, שיהיה איזה עשיר, שיבנה 'ארמון' מפואר, 'ארמון' נהדר, ויעמוד 'ארמון' הזה אלף שנה, בשביל מה? בשביל שאחרי אלף שנה יבוא איזה תלמיד חכם וישב בצילו של אותו 'ארמון'. נמצא שכל מה שטרוח האנשים, כל מה שעבדו כל מה שהוציאו הוצאות וכל הטורח והעמל והיגיעה, הכל בשביל שאחרי רבות בשנים, אחרי כמה דורות, יבוא איזה תלמיד חכם ישב וייהנה מהצל של 'ארמון' הזה, בשביל זה נבנה 'ארמון' הזה 17. 'כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה' (ברכות ו סע"ב שבת ל:). רק בשביל העזרה בשבילו, לשימוש, לשימוש האדם. כל העולם נברא לשימוש האדם השלם. התלמיד חכם האמיתי. כך זה כל העולם כולו לא נברא אלא לאדם השלם. אומר הרמח"ל ע"ה: "אם האדם נמשך אחר העולם, ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עמו". העולם יורד איתו. אבל "אם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו, ומשתמש בעולם רק להיות לו לסיוע לעבודת הבורא", בעבודת הבורא, הרי "הוא מתעלה, והעולם עצמו מתעלה עמו", למה? "כי הנה עליו גדול הוא לבריות כולם", לבריאה כולה, כל הבריאה כולה, יש לה עלייה גדולה "בהיותם משמשי האדם השלם, המקודש בקדושתו יתברך", וזהו הענין של אבני המקום שלקח יעקב אבינו ע"ה, ושם מראשותיו, שהייתה כל אחת ואחת עולמות עליו יניח צדיק ראשו, למה? כי זה עליו לכל הבריאה כולה להיות משמשי האדם השלם. כך מסביר המסילת ישרים.

יעקב אבינו ע"ה האדם השלם שהעולם נברא למענו

ומי שלם יותר מיעקב אבינו ע"ה? הנה הפרשה תוכיח, יעקב אבינו ישן

17

נס ההצלה של ישיבת מיר בזמן השואה

סיפור הגדולים שבזה הבינו מה בדיק קרה ברויטה לפני המישים-שישים שנת, נס ההצלה של 'ישיבת מיר'. הישיבה היחידה (כמעט) שניצלה בזמן השואה. יצאו מ'לוע הארץ' ממש, מתוך 'רויטה הרשעה' שתפסה והחריבה את כל מרכזי התורה, והם ניצלו על ידי העזרה של הרויטה, זה היה נס שאין כדוגמתו. המשיגה ע"ה (הגה"צ רבי יחזקאל לינשטיין זצ"ל) הפליא את גדול הנס הזה. זה סיפור ארוך כל הפרשת ניסים שהייתה ל'ישיבת מיר', אבל אני אומר את זה בקיצור נמרץ. הפלא הגדול ביותר שהם השתמשו ברכבת הרויטה, 'רכבת הטרנס סביבית' זה נקרא, והיה אחד ה'צארים' הרויטים שנגנע לו שגעון בראש (לא פחות ולא יותר) הוא ביקש שתהיה רכבת מקצת אחד של 'רויטה' - עד לקצה השני. המקרה הנמצא בצד הים, הים הבלטי, עד 'פן'. עד הצד השני. רכבת לכל רוחב רויטה. אף אחד לא הבין בשביל מה זה? וכי יש תיירים שנוסעים ל'סיביר' שצריך לעשות בשבילם 'רכבת' אבל כל הוא ביקש וכך עשו. אלפי אנשים נהרגו עד שעשו את הרכבת הזו. ואת ההוצאות אין לשער ואין לתאר. אבל כך נכנס לו למלך בראש וכך עשו. אף פעם לא הבינו מה הטעם בזה. הנסיעה ברכבת הזו הייתה אורכת שבועיים שלמים. מי נוסע כל כך הרבה זמן? מי נוסע לקוטב? שמעתם תיירים שנוסעים ל'סיביר' מה יש לעשות שם? (יש שם 0 מעלות מתחת האפס... הליצנים אומרים שאדם שמדבר ב'קוטב' הידובר 'קופא' ואתה יכול לקרוא אותו...). בשביל זה עושים רכבת? רכבת עושים כשיש צורך. אבל אחר כך כשניצלה ישיבת מיר והשתמשה ברכבת הזו הם נסעו מ'קובנא' (משם התחילו), עד הקצה השני של רויטה, 'ולדייווסטוק' זה נקרא, על שפת הים בדרך ליפן. שבועיים שלמים. והבולשת הרויטית יחד איתם בולשים לגרש אותם ולהוציא אותם שלא יישארו ברויטה. וזה היה נס ופלא. הרי כל מי שביקש לצאת מ'רויטה' היו שולחים אותו ל'סיביר'. וכאן כל הישיבה ביקשו לצאת והם הולכים יחד איתם לשמור שלא יישארו ח"ו... זה ניסים שאין לשער ואין לתאר.

ואמרו הגדולים: עכשיו אנחנו מבינים בשביל מה נבנתה הרכבת הזו, כל הטורח והנסף והתפשות האלה שמתו שם בעבודות של הבניה של הרכבת הזו - הכל היה בשביל אותם בני תורה שייצגו. זה הפשט. כדי להציל את 'ישיבת מיר'. 'הקב"ה ית'ש הכין והקדים רפואה למכה. ולכן כבר כמה דורות לפני זה עשו רכבת לצד ההוא. כי בני תורה ממיר צריכים לברוח עוד כמה דורות ברכבת הזו.

18

'חטא' זה 'רעל' - גם ב'שוגג'

הזכרנו הרבה פעמים שיש טעות משובשת ומצוה לעקור אותה: הרבה אומרים 'אני לא ידעתי שזה אסור', 'שוגג הייתי', 'שכחתי', וטענה זו היא דבר שאין בו לא 'טעם' ולא 'ירח'. מה זה לא ידעתי? היית צריך לדעת! אם באים ואומרים למישהו: 'תראה עשית שלא כדת', הוא פוטר את עצמו ואומר לך: 'לא ידעתי...'. והרבה שאומרים 'לא ידעתי' תראה אותם מחייכים לך... 'מה אתה רוצה לא ידעתי...'. אם היה יושב בזוכה... בסדר. אבל הוא מחייך לך: 'לא ידעתי...'. 'שכחתי...'. זה לא תירוץ. צריך לדעת: 'חטא' זה 'רעל'. זה ממיט. אם אדם בשגגה היה שותה 'כוס רעל', הוא 'לא ידע', הוא 'שכח'... הרעל ימית אותו או לא ימית אותו? ודאי שכן! יצעק 'לא ידעתי'. לא ידעת, בסדר. אבל זה עונשך. מה בכך שלא ידעת. רעל ממיט. חטא זה רעל. שוגג או לא שוגג זה ממיט. צריך להקדים תשובה, לא לפטור את עצמו ב'לא ידעתי', אלא בחטאתי עויתי פשעתי, 'אני אעשה תיקון לדברי'. [והאריך בזה הגאון רבי חיים וואליץ זצ"ל בספרו רוח חיים על מסכת אבות (פ"ב מ"א) ע"ש].

נחל אליהו

ענין הזיווג על הברך

וירא והנה באר בשדה (כט, ב).

שלשה נזדווגו להם זיווגיהם מן הברך, יצחק יעקב ומשה, ביצחק כתיב (בראשית כד, טו): ויצחק בא מבוא באר וגו', ועוד שנזדווגה רבקה לאליעזר למעין, יעקב: וירא והנה באר בשדה, משה (שמות ב, טו): וישב על הברך

(שמות רבה פרשה א פסקא לב).

למה אברהם אבינו לא נזדמן זיווג על הברך? במה שונה אברהם מיצחק ויעקב? שמעתי ממורי ורבי רבן של ישראל הרב אלישיב זצ"ל על דרך דרוש: באר הוא מורה על המשכיות, וכמו שכתוב בחז"ל שאת שלמה המלך משחו למלך על המעיין, מפני שמים מורה על המשכיות, והמשיחה על המעיין מורה שתמשך מלכותו, וכך אף זיווג שנעשה על הברך הוא בא לרמוז ולסמל כשהולכים לבנות בית שהוא יהיה המשך לדורות הקודמים, ואומרים בכך לזוג הצעיר שהבית שלכם צריך להמשיך את מה שראיתם בדורות הקודמים, להמשיך מה שראיתם אצל ההורים, ולכן יצחק נזדמן זיווג על הברך ללמד שהיה עליו להמשיך מה שהוא קיבל מאברהם ושרה, ויעקב אבינו נזדמן זיווג על הברך להמשיך את מה שהוא קיבל מאבותיו ואמהותיו, ואף משה רבינו כן, אבל אברהם אבינו לא המשיך את הדורות שלפניו אלא הוא התחיל את הדרך, ולכן לא נזדמן זיווג על הברך.

וביתר ביאור מה הענין של נזדמן זיווג על הברך? שמעתי מהגאון ר' אשר וייס: יש שלושה סוגים של מקורות מים, יש מעיין, באר ובור, המעיין - נובע מעצמו, האדם לא צריך לעשות שום פעולה, זה מוכן מששת ימי בראשית, כולם מכירים מעיינו שנובעים מעצמם בלי שום התערבות יד אדם כמו המקווה של האר"י ז"ל, והמעיין במוצא ועוד מעיינות רבים שידועים ומפורסמים, בור - זה ההיפך הגמור ממעיין, אין בהם אפילו טיפת מים אחת שבאה מעצמה, אלא חופרים בור יבש ומנתבים לתוך הבור את מי הגשמים כדי שיהיו צבורים לימים רבים, וכמו הבורות שקיימים בשכונות הישנות בירושלים ובמאה שערים, באר - זה משהו אמצעי בין מעיין לבור, כמו שכתוב "ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו באר מים חיים", בבאר יש מי תהום שהמים בעצמם

כבר קיימים, אבל הם לא נגישים וצריך מעשה אדם לחפור כדי להגיע למים.

זיווג נזדמן על הברך מפני שזיווג דומה לברך לעומת מעיין ובור, שמצד אחד הזיווג מוכן ועומד וכמו שאומרים חז"ל בתחילת מסכתא סוטה ארבעים יום קודם יצירת הוולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני - הזיווג כבר קיים, כמו בבאר שהמים בעצמם כבר קיימים במקום, אבל כדי להגיע למים להגיע לזיווג צריך שילוב של יד אדם, צריך השתדלות, הן השתדלות במעשים, והן השתדלות בתפילה. בשביל לזכות לזיווג צריך השתדלות במעשים, אסור להתעצל, סבא שלי זכר צדיק לברכה היה שואל את אמא שלי כל יום: היום כבר עשית את ההשתדלות? כל יום צריך לעשות משהו השתדלות. וצריך כמובן גם השתדלות בתפילה כדברי חז"ל הקדושים בברכות פרק קמא (ה, א) "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא" (תהלים לב, ו) אמר רבי חנינא: לעת מצא - זו אשה, שנאמר (משלי יח, כב): מצא אשה מצא טוב, על זיווג על מציאת אשה צריך השתדלות מיוחדת של תפילה. ר' יעקב אדלשטיין היה אומר תמיד לכל מי שמגיע לפרקו, שהוא וההורים שלו יגידו כל יום את פרק לב בתהלים ששם יש את הפסוק הזה "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא" לעת מצא - זו אשה, שנאמר: מצא אשה מצא טוב.

וכדאי לדעת, שישנן כל מיני זמנים שהם עת רצון שיתקבלו התפילות, וידוע שעת רצון מיוחדת יש בברכת כהנים ובפתיחת הארון, ולכן כל מי שצריך זיווג כדאי לו מאד שלכל הפחות יגיד את הפסוק הזה "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו" בזמנים האלו של פתיחת הארון ושל ברכת כהנים רק צריך להיזהר בברכת כהנים לא להגיד בשעה שהכהנים מברכים, מפני שבשעה שהכהנים מברכים כתוב שלא לדבר כלל, אלא להגיד פסוק זה או בין פסוק לפסוק, או לפני שמתחילים את הברכה, או אחרי שמסיימים אותה.

תפילה היא התנאי לכל הטובות

ונראה להוסיף ולעורר בענין זה בעזר ה', מצינו בדברי חז"ל שיש צד השווה לקריעת ים סוף ולמזונותיו של אדם ולזיווג של אדם, שתחילת מסכתא סוטה (טו) אמרו: קשה זיווג של אדם כקריעת ים סוף, ובמסכתא פסחים (ק"ה, א) אמרו: קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, והרבה דרכים ופירושים נאמרו ויש בזה אריכות דברים, מהו הקו

המשותף בין שלושת הדברים האלו - זיווגו של אדם, מזונותיו של אדם, וקריעת ים סוף, ששני הדברים האלו הוקשו לקריעת ים סוף.

ונראה בעזר ה' שיש לומר עוד דרך על פי מה שביארנו בענין הזיווג. הקו המשותף של שלושת הדברים האלו הוא שאף על פי שהישועה כבר קיימת, הגזירה קיימת, הברז לפתוח את הצינור של הישועה ולהביא אותה לעולם הוא תפילה, ובלי תפילה אי אפשר להגיע למימוש של הישועה ושל הגזירה. זיווג - כמו שנתבאר שאפילו שעל זיווגו של אדם יש בת קול ארבעים יום קודם יצירת הוולד, עם כל זה "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא" זו אשה, כדי להגיע לזיווג שהוכרז בבת קול צריך השתדלות וצריך תפילה, תפילה זה הברז.

קריעת ים סוף - לא היה דבר מוכן בבריאה יותר מקריעת ים סוף, חז"ל הקדושים אומרים (שמות רבה פרשה כא פסקא ו) על הכתוב (שמות יד, טז): ואתה הרם את מטרך, אמר משה לפני הקב"ה: אתה אומר לי שאקרע את הים ואעשה את הים יבשה, והכתיב (ירמיה ה, כב): אשר שמתו חול גבול לים, והרי נשבעת שאין אתה קורעו לעולם. אמר רבי אלעזר הקפר: אמר לו: משה לא כך אמרת שאין הים נעשית יבשה, שנאמר: "אשר שמתו חול גבול לים", וכתיב (איוב לח, ח): ויסך בדלתים ים. אמר לו הקב"ה: לא קראת מתחילת התורה, מה כתיב (בראשית א, ט): ויאמר אלוקים יקוו המים, אני הוא שהתנית עמו, כך התנית מתחלה שאני קורעו, שנאמר (שמות יד, כז): וישב הים לפנות בוקר לאיתנו, לתנאו שהתנית עמו מתחלה. 'לאיתנו' זה אותיות 'לתנאו', תנאי התנה הקב"ה עם הים מששת ימי בראשית בשעה שנבראו הימים שאין להם קיום רק אם הים יקרע בקריעת ים סוף, הרי שאין לך דבר יותר מוכן בבריאה מקריעת ים סוף, שבלי זה אין זכות קיום לים, ואף על פי כן כשהגיע הזמן של קריעת ים סוף נאמר בכתוב (שמות יד, ט): ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', בלי תפילה הים לא היה נבקע, מפני שהברז של צינור הישועות זה תפילה, זה תפילה.

והדברים מפורשים יותר בדברי המדרש הידוע (מדרש רבה) על הפסוק (שיר השירים ב, יד): יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראייך השמיעני את קולך כי קולך ערב ומראך נאוה, תני דבי ר' ישמעאל: בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין? ליונה שברחה מפני הנץ ונכנסה לנקיף הסלע ומצאה שם הנחש מקנן, ונכנסה לפניו ולא הייתה יכולה להיכנס שעדיין הנחש מקנן, תחזור לאחוריה

אינה יכולה שהנץ עומד בחוץ, התחילה צווחת ומטפחת באגפיה כדי שישמע לה בעל השוכך ויבא ויצילה. כך היא ישראל דומים על הים, לירד לים לא היו יכולים שעדיין לא נקרע להם הים, לחזור לאחוריהם לא היו יכולים שכבר פרעה הקריב, ועל כך אמר להם הקב"ה "הראיני את מראייך" למי את פונה בעת צרה "השמיעני את קולך" ואז "ויצעקו בני ישראל אל ה'". בני ישראל היו על הים במצב שאין יותר אומלל ומסכן ממנו כמו היונה המסכנה הזאת שנכנסת לנקיף הסלע ומלפניה נחש צפע ששורק לקראתה, ומאחור מחכה לה הנץ - עוף דורס וטורף על פי המערה, ומהצדדים יש לה רק סלעים, ולמה הקב"ה הביא אותם למצב המסכן והאומלל הזה? "הראיני את מראייך השמיעני את קולך" כדי שהם יתפללו לישועה, מבואר להדיא שאף על פי שקריעת ים סוף היה דבר מוכן מששת ימי בראשית, בלי תפילה זה לא הולך, והברז זה תפילה.

וכך מזונותיו של אדם - המזונות קצובים מתחילת השנה, כמו שאמרו חז"ל (ביצה טז, א): כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים, ואף על פי כן מבואר בזהוה הקדוש ובמדרשים שכסדר צריך כל אדם להתפלל על מזונות, וכן הגמרא אומרת ביומא (עו, א): שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה? אמר להם: אמשול לכם משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד ופסק מזונותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום, אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים. כך זה כסדר במזונות אדם לא יודע מאיפה יהיה לו פרנסה מהיום למחר, מפני שהקב"ה רוצה שיהיה "הראיני את מראייך השמיעני את קולך". ובזה זיווגו של אדם ומזונותיו של אדם הם כקריעת ים סוף, שהקו המשותף בשלושת הדברים האלו שהגזירה קיימת אבל הברז הוא רק על ידי תפילה.

וזה חסד ה' עלינו, שהדברים האלו יבואו על ידי תפילה, מפני שהמהות של תפילה היא להקביל פני אבינו שבשמים, וכמו שכתוב בגמרא הנ"ל "נמצאו כולם מכוונים את ליבם לאביהם שבשמים", התפילה היא לטובתנו כדי שנהיה קשורים להקב"ה, כדי שנזכה להרגיש כמה אנחנו תלויים בו, וזה לא רק בשביל לרומם אותנו, אלא שדבר שזוכים בו על ידי תפילה הוא משהו אחר לגמרי מדבר שבא שלא על ידי תפילה, והקדוש ברוך הוא רוצה שנזכה שהזיווג שנגזר עלינו והמזונות שנגזרו עלינו יבואו דוקא דרך תפילה.

לע"נ הרבנית
בת שבע בת הרב יהושע דב
הלוי ע"ה
נלב"ע ד' אייר תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון ניתן לפנות לפל': 052.7683029
להצטרפות בלבד לקבלת הגליון בדוא"ל:
2132817@gmail.com
להערות ותגובות בדוא"ל:
n0527683029@gmail.com

לזכות ולע"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
נלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

עצה נפלאה של ה"חזון איש"

הגר"י מסלנט זצ"ל הטביע בספרו "אור ישראל" (איגרת ב) מטבע לשון, שהוא יסוד גדול בעבודת ה', וזה לשונו: "חכמת העולם, להקל הנסיון ולהקטין הדבר עד אשר תגבר היראה". את הביטוי המעשי של הדברים, נתן מורנו ורבינו הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל בספר "לב אליהו". שם הוא תמה תמיהה רבתי, על דברים שנאמרו כאשר קיבלו רחל ולאה את ההחלטה לציית לדבר ה', אשר הורה ליעקב אבינו לשוב אל ארץ מולדתו.

מדוע, כך הוא שואל, ראה יעקב צורך להאריך בתיאור התלאות שהיו מנת חלקו אצל לבן, כהקדמה להעברת דבר ה' לנשיו? כמו-כן, יש להתפלא פליאה עצומה על כך שרחל ולאה קיבלו את ההחלטה לשמוע לדבר ה', רק אחרי שעשו חשבון שבלאו הכי לא כדאי להם להשאר אצל לבן אביהם? הרי לפי מדרגתם היינו מצפים שדי היה בהודעת דבר ה' בלי שום הקדמות, ומיד היו רחל ולאה נענות ללא כל חשבונות.

אלא, אומר רבינו זצ"ל, למדנו כאן את אחד היסודות הגדולים בעבודת ה' יתברך. שלעולם לא יאמר אדם שאמנם קשה לעתים לקיים את מצוות ה', אולם כדאי לסבול ולהביא "קרבן" בעולם הזה, כדי שייטב לנו בעולם הבא. לא זו הדרך! הקב"ה תובע מאתנו להתבונן ולהגיע להבנה שכאשר נקיים רצונו של מקום, תהיה לנו טובה וברכה גם בעוה"ז וגם בעוה"ב. לאור זה מתבאר שהחשבונות שעשו יעקב ונשיו, נועדו להקל את הנסיון ולראות בעליל כי העמידה בו היא טובה ומשתלמת. הם בודאי לא כרכו את הציות עם ההבנה הזאת, אין ספק שבכל מקרה הן היו מצייתות לדבר ה'. אולם הן עשו זאת כדי להקטין את הנסיון, ולסלול בכך דרך לקבלת ההחלטה ללא התמודדות עם קשיים והתגברות עליהם. עד כאן תורף דברי מו"ר, יעוין שם בספר שהאריך בענין.

נראה שיסוד זה של הגרי"ס זצ"ל, הינו "ענף" של הנחיה חשובה ומועילה מאוד שמעניק לנו מרן בעל ה"חזון איש". ב"קובץ אגרות" (ח"ג איגרת ס') מובאת איגרת שנכתבה על ידו בגיל צעיר ובה הוא מנחיל לנו דבר חכמה, אשר בכוחו להביא הקלה עצומה לכל אדם, בהתמודדותו עם סוגים שונים ומגוונים של קשיים הנקרים לו בדרכו בחיי היום-יום. וזה לשונו שם: "חובה על האדם למעט ערך מצוקותיו אשר יציקו את לבבו".

ביאורם של דברים: לעתים קרובות למדי אדם נתקל בדברים שמכעיסים אותו, או שהוא מתמלא קינאה באחרים. כמו-כן מפעם לפעם הוא נפגע מיחסם של אחרים אליו, או שהוא מאוכזב מאי מילוי ציפיות. לעתים הוא נקלע למצב של חוסר הבנה בינו לבין אחרים, הקרובים אליו ובודאי עם רחוקים. אי הבנה הינה גורם מצוי לסכסוכים ומריבות. נוסף לרשימה גם רתיעה מפני משימות הנראות כהר גבוה ועול כבד, ובזה נכלל גם הענין הנזכר לעיל בדבר הנסיונות.

לכל הדברים שנמנו כאן, ולענינים נוספים שלא הוזכרו, מהיום דברי ה"חזון איש" הנ"ל, תרופה ומזור. שכן הכל תלוי בגישה הנכונה לדברים. נביא לדוגמא דבר שסיפר אחד ממקורביו של מרן הרב אלישיב זצ"ל, הגר"י דרזי שליט"א. כאשר היו מגיעים שני בני אדם להתדיין בפני מרן, כך סיפר, היה דורש מהם מיד בתחילת הדיון להנמיך את ה"להבות". כלומר להעמיד את הדברים בגודלם הטבעי, ללא "ניפוח" הנוצר בלהט הויכוח.

זוהי דוגמא להמעטת ערך המצוקות. על האדם לפקוח עיניו ולהבחין שכל מצוקה מכל סוג שהוא, מציקה ומכאיבה כאשר עושים ממנה "עסק" ומטרד. מבט חכם ונבון מתוך רוגע וביקוש האמת, יגלה לנו ברוב רובם של המקרים, אם לא בכולם, שהם נופחו מעבר לגודלם הטבעי. וכאשר ייבחנו הדברים במבט זה, ירד ערך המצוקה פלאים! האדם יגחך על עצמו, ויראה שְׁמֵדָבָר פֵּעוּט נֵעֶשֶׂה הַר גָּדוֹל.

ידוע הסיפור על מרן בעל ה"קהילות יעקב" שבצעירותו היה עליו לצאת לשמירה בלילות במקום ששרר בו קור עז. כדי להתמודד עם הקור, היו השומרים לובשים מעיל מיוחד. פעם אחת יצא לשמור בליל שבת, ומצא שהשומר שקדם לו תלה את המעיל על עץ. יתכן שהיה מותר לו להורידו מהעץ ולחלל את השבת, משום פיקוח נפש. אך הוא החליט שעשר דקות הוא יכול להחזיק מעמד ללא המעיל. אחרי עשר דקות המשיך לעמוד על משמרתו בלי מעיל עשר דקות נוספות, וכן הלאה עד שסיים את המשמרת. כך הוא מיעט את ערך מצוקתו.

היה מקרה הפוך, שבו נהג מונית רימה נוסע ולקח ממנו שקל נוסף על המחיר. הלה הגיב בכעס גדול ואמר שלא ינוח ולא ישקוט עד שהנהג ישיב את הגזילה. והוסיף ואמר: "לא איכפת לי השקל, אלא העקרון". הגיב על כך מו"ר רבי גדליה אייזמן זצ"ל ואמר: "מה שאיכפת לו זה השקל, אולם גאוותו לא נותנת לו להילחם על סכום כה פועט, לכן הוא ניפח את הענין למימדים של עקרון". אדם זה עשה את ההפך ממיעוט ערך מצוקותיו.

על כל פנים נראה שהנחייתו של ה"חזון איש" מסוגלת להביא הרבה שלום בעולם. שלום בין אדם לחברו, ומעל הכל - שלום ושלחה עם עצמו.

יעזרנו ה' לנתב את נתיבות חיינו לאור עצה נפלאה זו השווה לכל נפש, ובכך לזכות לחיים טובים ולשלום.

שיטת הט"ז בתוספת שבת ויו"ט

יסוד הט"ז דע"י תוספת
פקע חובת היום הקודם

נתפרסם מאוד יסוד הט"ז בדין תוספת שבת ויו"ט בסי' תרס"ח, דמי שמקבל עליו תוספת יו"ט דשמיני עצרת מבעו"י, הרי זה עליו כעצם היום של שמיני עצרת, ויכול לאכול מחוץ לסוכה, דכבר חלף והלך ממנו חובת היום מה שהיה עליו קודם זה והזה כמו בלילה ומחר ממש. [ומה שמבואר בט"ז דיושב בסוכה בלא ברכה הוא משם יתובי יתבי ברוכי לא מברכין, והיינו מדין יו"ט שני דהו"ל דאף בשמיני עצרת יושבים בסוכה מדרבנן, ואכ"מ].

והיינו דהדית לן הט"ז, דיסוד דין תוספת שבת ויו"ט זהו ממש קבלת עיצומו של יום הבא ומפקיע חובת יום הקודם. וחולק בזה על המהרש"ל, והאחרונים השיגו ע"ד וכמו שהובא במ"ב.

ויתכן דהט"ז לטעמי' אזיל דכתב בסי' תצ"ד דע"י קידוש דליל שבועות היכא דמקדים מבע"י הרי הוא מפקיע התמימות דארבעים ותשע ודלא כדין עביד, יעו"ש בגר"ז, אמנם האחרונים שם בה' פסח הביא לדברי הט"ז לדינא לענין מעריב ובמג"א שם כתב דין זה לענין קידוש, ואילו הכא חלקו ע"ד. וע"כ הדין לענין תמימות הוא דין אחר מדברי הט"ז הנ"ל לענין שמנו"ע, ועיין מש"כ בזה בעטרת המועדים סי' צ"ו, ואכ"מ.

והנה הט"ז תו"ד כתב מטעם זה, דהמקבל שבת מבע"י ויו"ט חל ביום ו' דמתפלל ערבית של שבת בלא יעלה ויבא, דהרי ע"י קבלת שבת קיבל עצם יום הבא שהוא שבת וחלף והלך יום הקודם שהוא יו"ט וא"כ אינו מזכיר יעלה ויבא בתפילת ערבית.

ואשר מבואר מדברי הט"ז, דיסוד דבריו אינו משום דשמיני עצרת היא סתירה לחג הסוכות, דהיינו דתחילת שמיני עצרת הוא תל"ב בגמרו דחג הסוכות, ולכן אי נכנס שמיני עצרת זהו ע"כ גמר חג הסוכות. ועד"ז י"ל לענין חג השבועות וגמר המ"ט דספירת תמימות דגמר המ"ט

יום זהו בכניסת חג השבועות. דהרי להדיא בדבריו דאף ביו"ט דחל ביום ו' וקיבל שבת, אף בזה כתב דע"י קבלת השבת מפקיע חובת יום הקודם, אף שהוא רק במקרה נקלעו אהודי. וע"כ סובר הט"ז דקבלת יום הבא, היא בעצם מקדימתו ומפקיע חובת יום הקודם.

ב' הערות אלימות
לדעת הט"ז

ואשר לפ"ז יל"ע טובא, היכא דשביעי של פסח חל ביום ו', וקיבל שבת, האם נימא דע"י קבלת השבת הוא מפקיע מאיסורא דחמץ דהוא מחובת היום הקודם. ומאי שנא חובת סוכה דע"י קבלת עצם יום הבא הרי חלף והלך חובת יום הקודם, מאשר איסור חמץ, דלכאורה בדין דנימא דיפקע חיובי היום הקודם. ולחלק בין עשה דסוכה לל"ת דחמץ אין בזה טעם כמובן, וצ"ע.

והנה יש להקשות עוד, ביו"ט החל ביום א' דאי יקבל קדושת יו"ט מבע"י והיינו בשב"ק דנימא דחל עצם יום הבא דיו"ט וחלף והלך חובת השבת, ויוכל לבשל לצורך אוכ"נ משום דפקע תורת השבת וחל קדושת יו"ט דמתיר מלאכת אוכ"נ.

אמנם הארכנו בזה בעטרת המועדים סי' צ"ו דלא חל תוספת יו"ט אשבת כי אם דחל תוספת שבת על יו"ט, דיסוד הדין דתוספת היינו להוסיף בקדושתו על חול, וזהו אך היכא 'דנתוסף' קדושה, וכ"ז בשבת דחל איז"ט ולא להיפך, ולא מצינו דיחול תוספת יו"ט על שבת יעו"ש, ואמנם הקושי' היא משביעי של פסח דחל ביום ו' דנימא דע"י תוספת שבת מבעו"י שוב יוכל לאכול חמץ כמו דשרי לאכול חוץ לסוכה, צ"ע.

אף לדעת הט"ז התאריך חולף רק
בצאה"ב, וזמרו של פסח תל"ב בתאריך

ואשר יראה בזה, בהקדם ב' הנחות. א. מש"כ הגר"ח בכתבים דתוספת שבת ויו"ט אף דמהני לענין קדושת

דקיבל שבת. וכ"ד הט"ז לענין שמיני עצרת, דבפרשת אמור כתיב דחובת סוכה הוא שבעת ימים ותחילתם בליל ט"ו, וביום השביעי דסוכות וקיבל תוספת שמיני עצרת, הרי בזה דקיבל קדושת שמיני עצרת הקדים עצם היום הבא וחלף והלך חובת יום הקודם, דחובת היום השביעי חלף בהכנסו ליום השמיני, וזהו דחדית לן הט"ז דבהא פקע חיוב סוכה, דהרי לא נגמר חובת סוכה בתאריך ביום כ"א בערב כבפסח ולעולם לא קיים תאריך בגמרו של סוכות, כי אם ביום השביעי תליא מילתא וע"י כניסת יום השמיני חלף ועבר יום השביעי וזה שהפקיע חובת הסוכה ואתיין היטב שיטת הט"ז, כמש"נ.

היום, מ"מ לא נשתנה התאריך, והתאריך הוא לעולם קבוע בצאה"כ א, והארכנו בזה בעטרת המועדים סי' ק"ד לענין עשרה בטבת דחל ביום ו', דאף דקיבל שבת מבע"י מ"מ פסק הרמ"א סי' רמ"ט דמשלים עד צאה"כ והט"ז שם לא חולק בזה, ולכאורה הרי ע"י קבלת שבת חלף ועבר יום הקודם ובדין דיותר לו לאכול מזמן תוספת שבת ומאי שנא חובת סוכה דפקע ע"י תוספת יום הבא לחובת תענית דלא פקע עד צאת הכוכבים וכבר עמד בזה הביכורי יעקב שם סי' תרס"ח. אשר נראה מוכח מזה דאף דקיבל שבת, מ"מ התאריך די' טבת אכתי לא חלף, וחלופו יתקיים בצאה"כ דיום ו' וכיון דאכתי בכלל התאריך של י' בטבת זהו האוסרו באכילה, יעו"ש.

ב. כתיב בפרשת בא פי"ב פסוק י"ח, "בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות עד יום האחד ועשרים לחדש בערב", [יעו"ש במפרשים דלא איירי לענין חובת אכילת מצה, דהרי כל שבעה רשות אלא לענין השבתת שאור יעו"ש], ומבואר דאיסור חמץ נאמר סיומו בתאריך עד יום כ"א בערב! ואילו לענין גמר חובת סוכה לא נאמר בקרא בפרשת אמור תאריך כי אם בסוכות תשבו שבעת ימים..

ומעתה מיושבים היטב דברי הט"ז, דשביעי של פסח החל ביום ו' אף אי יקבל שבת ועצומו של יום, מ"מ הרי התאריך דכ"א בערב, אכתי לא הגיע, וא"כ איסור חמץ תלי' בגמר התאריך דכ"א בערב ואכתי לא הגיע גמרו אף

א. הגר"ח בכתבים הקשה ע"ד התוס' ריש ערבי פסחים במש"כ דלולי ילפותא מפסח בדין דניתן לצאת ידי חובת מצה בתוספת יו"ט, וקשה הרי אכילת מצה תלי בתאריך ט"ו בניסן ואף דנתחדש תוספת יו"ט וחלה קדושת היום מ"מ התאריך ליל ט"ו לא בא. ובפשוטו י"ל בדעת התוס' דודאי אין חולק שהתאריך יתחלף רק בצאה"כ, מ"מ קסברי התוס' דמצות אכילת מצה תלי בקדושת יו"ט של פסח, וכל התאריך בקרא אינו אלא מראה מקום למועד שיחול קדושת היו"ט ואין חיוב לאכול ב'תאריך' מסוים, כי אם כשיחול קדושת היו"ט דפסח נאמר מצות אכילת מצה, וזה שפיר חל ע"י דין תוספת יו"ט, וזה דכתבו התוס' דע"י תוספת הרי חל קדושת יו"ט דפסח ויכול לצאת ידי חובת מצה.

ואמנם כל עיקר הקושי תמוה, דהרי לא נאמר בקרא ליל ט"ו כי אם י"ד בערב, וכתב הפמ"ג דבזמן תוספת מקרי ערב, ולענין התאריך הרי זמן התוספת בכלל י"ד ואדרבה נאמר בקרא דאף בלילה שהוא מוצאי י"ד וכבר מקרי בכה"ת ליל ט"ו משום שהלילה הולך אחר היום, מ"מ לענין אכילת מצה מקרי י"ד בערב וכפה"נ משום דשיאטי לאכילת הפסח ואכילת הפסח קיום אכילתו מדין לילה אחר היום דקדשים וזמן הקרבתו בי"ד יעויין היטב ברש"י ובעה"מ ר"ה כ ע"ב והארכנו בשיעורי פסחים ואכ"מ, עכ"פ אף אי נימא דבעי לקיומי מצות מצה בתאריך הנאמר בקרא הרי שפיר מתקיים מכל צד דיש כאן 'ערב' י"ד ו'קדושת יו"ט' ובעטרת המועדים סי' ע"ד ביארנו קושית הגר"ח באופן אחר, ואכ"מ.

עניני קידושי יעקב לרחל ולאה

בדין קידושי טעות - קידושי יעקב ללאה

לו שתמות כשהיא קטנה לא היה איכפת לו במה שהיא אילונית, והוא כדברי האחרונים הנ"ל.

לכאורה בשולחן ערוך מבואר דלא קיי"ל כהתו"י

אמנם צריך עיון בזה, דבשו"ע נראה שלא פסק כדברי התוס' ישנים, דהנה בחו"מ סי' רנ"ג (סעיף ה') מבואר שאם נתן מתנה משום שהיה סבור שאין לו בן, ולבסוף נתברר שהיתה אשתו מעוברת בעת נתינת המתנה, אף אם אחר כך הפילה, אין מתנתו מתנה, ואף שאילו היה יודע שתפיל היה גותן המתנה.

ולכאורה הוא להדיא דלא כהתוס' ישנים הנ"ל, ואם כן יש לתמוה על האחרונים שפסקו כדבריו ודלא כהשו"ע.

אמנם בדברי הגרש"ש יש לומר דאין זה קשה, משום שבדברי השולחן ערוך מדובר על מאורע נוסף שאירע אחר החלות, דהיינו שמה שהפילה הוא דבר שקרה רק אחר כך, ובזה יש לומר דאינו מוסיף לעניין המקח טעות.

ומה שאין כן ברחל ולאה שאי ההסכמה מצד לבן לישא את רחל קודם לאה כבר היה קיים בשעת הקידושין, ובזה יש לומר שאף השולחן ערוך מודה.

ברחל ולאה הוא לכאן' כסבור חייטין ונמצא שעורין

אך בעיקר הדבר, לומר דמהני סברא זו שאילו היה יודע גבי יעקב ולאה, צריך עיון, דאף אם כנים הדברים, מכל מקום לא יהני זה במעשה דרחל ולאה, ומשום דבפשטות שם אינו רק מקח טעות אלא כקניית חפץ אחר, שהרי אותה לא נתכוין לקדש כלל, ואי"ז רק תנאי ששייך לומר שאין כאן עיכוב מצד התנאי.

וכמבואר בשולחן ערוך (חו"מ סי' רל"ב) שכשטועה במקח שסבור שהוא נחושת ונמצא זהב, לא שייך כלל שיקנה, וכע"ז יש בירושלמי (נזיר פרק ה') [והביאו בדרך אמונה], שאם הפריש תרומה מפת והיה סבור שהיא של חייטין ונמצאת של שעורין, לא חלה הפרשתו כלל.

אמנם עיין רש"י כתובות (עג: ד"ה אבל) וביתר הרחבה בשיטמ"ק שם, שלכאורה מבואר שהעמידו בזה פלוגתת האמוראים בגמ' שם [אי מכוין לרחל ונמצאת לאה הוא כשאר טעות או לא], ועדיין צריך עיון בכל זה.

היאך חלו קידושי לאה הא הווי קידושי טעות

ידוע להקשות בהא דקידש יעקב את לאה, ומשמע שהלו הקידושין, ולכאורה הרי קידושין אלו הם קידושי טעות, שהרי היה סבור שהיא רחל.

[אמנם העירו בזה, שבחזקוני כתב שבאמת היו אלו הקידושין קידושי טעות, ונתקדשה לו רק לאחר מכן בביאה שניה].

בעקירה שמחמת טעות צריך שתהא טעות לגמרי

ושמעתי בזה ממו"ר הגר"ש רוזובסקי זללה"ה, שאמר בשם הגרש"ש, לייסד, שבכל עקירה שמחמת טעות יש לדון את המקרה בשלימותו, דהיינו שרק אם כאשר היה יודע את כל הפרטים [שאינם כפי שהיה סבור בתחילה], היה נמנע מלקדש, שייך לומר שהוא טעות.

ולפי זה הכא, הרי אם היה נודע לו, שאמנם אין זו רחל, אך היה נודע לו ידיעה נוספת, שלא יוכל לקדש את רחל קודם שיקדש את לאה, ומוכרח הוא לישא את שניהם, הלא לא היה נמנע מלקדש את לאה, וכל כהאי גוונא אין אלו קידושי טעות.

אשה שראתה אחר כמה שנים שטבעת נישואיה אינה אלא נחושת

וכעין זה ראיתי מובא (בספר בית דוד) מעשה, באשה שאחר כמה שנים מנישואיה מצאה שטבעת הנישואין שלה אינה מזהב אלא מנחושת, ובא מעשה קמיה רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, והורה שאין הקידושין מתבטלין.

וטעמו כהנ"ל, משום שהרי היתה נשואה כמה שנים, וכבר היו לה ילדים, ואילו היתה יודעת מתחילה שכשיוודע לה שהטבעת עשוי נחושת יהיו לה כבר ילדים, ויהיו כל בעילותיה שמאז בעילות זנות, ודאי היתה מסכמת להתקדש אף בשל נחושת.

ובאמת שסברא זו יסודה בדבריו הידועים של התוס' ישנים ביבמות (דף ב:) שכתבו בשם הר"א מבורגיל"א דאם נשא אילונית ולא נודע לו [שהיא אילונית], ומתה כשהיא קטנה, לא הווי קידושי טעות, משום שאם היה נודע

בדברי הרמב"ן שהאבות לא קיימו את התורה בחז"ל

קיימו כל התורה (כמבואר בכמה מקומות בחז"ל, וגבי

ידוע מה שהקשו, היאך נשא יעקב ב' אחיות הא האבות

יעקב גופיה בב"ר ע"ט ו', עיין בזה בארוכה ברמב"ן).

וברמב"ן פרשת תולדות (כ"ו ה'), כתב שהאבות לא קיימו את התורה בחוצה לארץ, ולכן נשא יעקב ב' אחיות ועמרם נשא את דודתו.

ושמעתי מאאמו"ר **זצללה"ה** לבאר בזה, שהרמב"ן לשיטתו אויל שכתב (ויקרא י"ח כ"ה) שעיקר עניין קיום

המצוות, אף במצוות שהם חובת הגוף, הוא רק בארץ ישראל, ועניין קיומם בחו"ל הוא רק משום 'הציבי לך ציונים' דהיינו להעמיד ולחזק קיום המצוות בארץ, עיי"ש.

ואם כן לא שייך זה אלא כשיש חיוב לקיים המצוות, אבל כאשר אף בארץ אין הקיום מחוייב, אין שייך כלל קיום מצוות בחו"ל (ובספרו 'תורת הרמב"ן על סדר הש"ס' יומא כח: האריך עוד בזה, עיי"ש).

אם רחל ולא היא אחיות אף מן האם

בהא דנשאן יעקב אבינו, אף שהיו ב' אחיות, דהוא משום שלא היו אחיות מן האם.

אמנם ראיתי בטעמא דקרא שהביא מסדר עולם, שרחל ולא היא תאומות היו, ולפי זה ודאי שהיו אחיות אף מן האם.

[**והעירו** לדברי הרמב"ן במקום אחר שכתב על כך שישנם שיבושים בדברי הסדר עולם].

הנה הרמב"ן ביבמות (צח). עמד ג"כ בהיתר דיעקב לישא ב' אחיות, עיי"ש מה שביאר בזה.

וכתב שם בתוך דבריו, שאין נראה לומר שלא היה היתר בזה, דאם כן היו צריכים החכמים לומר שרק מאביהם - לבן היו אחיות, ולא היו אחיות מן האם, עיי"ש.

ובמהרש"א ביומא (כח:) גם כן עמד בזה וכתב לבאר

בגדר חיוב כיבוד דאח גדול - כבוד רחל ללאה

דקידושין יח: שהיה ישראל מומר], ולכאורה צריך לומר שהוא משום כבוד אביו יצחק, ומוכה בזה דלא כמו שהוכחנו לעיל.

י"ל בדברי הטור דשני מחייבים יש בכיבוד אחיו

ואולי יש לומר בזה, בדברי הטור היא מבואר דשניהם אמת, דהיינו שחיוב הכיבוד לאחיו הגדול יש בו שני מחייבים, האחד, משום כבוד אביו, והשני מחמת עצמו, וכל שאין שניהם רשעים אינו נפטר מזה החיוב.

ולפיכך היה יעקב חייב לכבד את עשיו, משום שעדיין יש כאן כבוד אביו, ומאידך רחל היתה חייבת בכבוד לאה, והוא מחמת עצמה.

י"ל דבעכו"ם שאני

עוד שמעתי לבאר בזה על פי המבואר ביד אברהם (על שו"ע יו"ד ס' רמ"א סעי' ט') שעכו"ם חייב גם כן בכבוד אביו ואמו, עיי"ש, ויש לומר דבעכו"ם, שיסוד חיובו בזו המצוה דכיבוד אב ואם הוא מצד היותה מצוה שכלית, כמבואר בדברי היד אברהם, לא שייך כלל הפטור דעושה מעשה עמך.

ידוע שנחלקו הראשונים בגדר חיוב כבוד לאח גדול, אם הוא חיוב עצמי או שהוא משום לתא דאב, והיינו שזהו כבוד האב, שמכבד את בנו הגדול.

ודעת הרמב"ן (בספר המצוות שורש השני) שהוא מחמת כבוד האב, אמנם מדברי הר"מ בהלכות ממרים הביא במנחת חינוך (מצוה ל"ג א') להוכיח, שלא סבר כן, אלא שהוא מצוה בפני עצמה.

לכא' נפקא מינה כשא' מהם אינו עושה מעשה עמך

ויש לומר בזה לכאורה, שנפקא מינה כשהאב או הבן אינם עושים מעשה עמך [וכמבואר באיזהו נשך (ב"מ סב.) שכשאביו אינו עושה מעשה עמך אינו מחוייב בכבודו], אם תלוי הוא במעשי האב או במעשי הבן, שאם הוא איסור מחמת האב, י"ל שיהא תלוי במעשי האב, ואם הוא מחמת עצמו, לכאורה תלוי הוא במעשי האב עצמו - אם הוא עושה מעשה עמך או לא.

מדברי הטור יש להוכיח דאינו תלוי בזה

והנה בפירושי הטור הארוך עה"ת, הובא, שרחל נפטרה לפני לאה מפני שדיברה לפניה, [וכלישנא דקרא (ל"א י"ד) ותען רחל ולא היא ותאמרנה לו וגו'], אף שהיתה חייבת בכבודה מפני היותה אחותה הגדולה, ולכאורה מבואר מזה שאף שהיה אביהן רשע, הייתה חייבת בכבוד אחותה הגדולה, והיינו כהשיטות שהוא חיוב מחמת עצמה.

אמנם העירוני דהטור גופיה בפירושו, בפ' וישלח, כתב שיעקב כיבד את עשיו מפני היותו אחיו הגדול [ודלא כהרמב"ן שכתב שלא היה מחוייב לכבדו ועשה כן רק מפני השלום]. ואף שעשיו היה רשע [וכמו שהובא מגמ'

נתום לעילוי נשמת

מרת **רחל דבורה** בת רבינו הגדול

רבי אהרון יהודה לייב **ברלין** ע"ה

נלב"ע ד' כסלו ה' תשע"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

-יו"ל מכתבי תלמידים-

להערות, תרומות וכן לקבלת הז'ליון - 0548598294 | כתובות 859309@GMAIL.COM

תמצית הש"ס

גליון 122

ימי זיבה ונדה

ל"ט: איתא במתני' שכל יום אחרי הנדות האשה בחזקת טהרה. לרב יהודה היינו שאינה צריכה בדיקה, אבל בימי נדה צריכה בדיקה לכתחילה. ולרב חסדא היינו שאף לר"מ שאשה שאין לה וסת אסורה לשמש, מותרת לשמש ב"א יום. ולרבא היינו שאם ראתה ב"א יום אינה מטמאה מעל"ע, ופריך מברייתא דכתיב שבימי זיבה מטמאה מעל"ע וקאי בתובתא. ולרב הונא בר חייא היינו שאינה קובעת וסת בימי זיבה.

בשאר ימים האשה צריכה לבדוק ואם לא בדקה טהורה, ואם לא בדקה בשעת וסתה טמאה, ולר"מ חרדה היא סיבה לסילוק דמים, ואם היתה במחבא בשעת וסתה ולא בדקה טהורה.

ימי ספירת זב וזבה ושומרת יום כנגד יום הם בחזקת טומאה.

באלו ימים אשה קובעת וסת - לרב הונא בר חייא בשם שמואל אשה אינה קובעת וסת ב"א ימי זיבתה, ורב פפא מסתפק אם חוששים לראיה בימי זיבתה כוסת שאינו קבוע. ולר"ל וריו"ח אשה קובעת וסת בימי זיבתה.

ל"ט: שינתה ראיתה, ממתני מונים לה את הוסת - היתה רגילה לראות ביום מסוים, וראתה ה' ימים אח"כ, לרב פפא את ההפלגה לענין הוסת מונים מיום שהיתה אמורה לראות, אך את ימי נידה וזיבה מונים מהראיה בפועל, ולרב הונא בריה דרבי יהושע מונים הכל מהראיה בפועל.

קביעות וסת בימי נדה

לריש לקיש אינה קובעת ולריו"ח קובעת.

לרב פפא איירי בראתה בא' ובה' בחודש ראשון, ושוב ראתה בא' ובה' בחודש שני, ובחודש שלישי לא ראתה בא' וראתה בה', שלריו"ח קובעת וסת בה' שהוא עיקר ראיתה ותולים את הראיות שראתה בא' בחודש בדמים יתירים שהקדימו לוסתה, וחשיב ימי נדה כיון שהיתה צריכה לראות בא' בחודש.

ולרב הונא בריה דרבי יהושע איירי בראתה ג' פעמים בא' בחודש, וקודם הראיה השלישית ראתה בכ"ה, שדנים את עיקר הראיה בא', והראיה בכ"ה היא דמים יתירים. וכן סוברים רבין וכל נחותי ימא.

ויצא דופן

דיני ויצא דופן

מ"ז: ימי טומאה וטהרה וקרוב יולדת - לרבנן לידת ויצא דופן אינה נחשבת לידה לענין ימי טומאה וטהרה וקרוב יולדת, דכתיב "אשה כי תזרע וילדה זכר" עד שתלד במקום שמזרעה, (ור"ש לומד מזה שהיא טמאה לידה אף אם ילדה כעין שהזריעה כגון שנימוק הולד). ולר"ש ויצא דופן חשיב לידה, דכתיב "תלד", (ורבנן מרבים מזה טומאת לידה ביולדת טומטום ואנדורגינטוס, ור"ש לומד דין זה מ"לבן או לבת", ורבנן לומדים מזה לחייב קרבן על כל בן וכל בת, אפי' אם הם מאותו עיבור, ור"ש לומד דין זה מ"זאת תורת היולדת", אמנם אם ילדה ב' וולדות יחד מביאה קרבן אחד).

ויצא דופן בקדשים - לרבי יוחנן ויצא דופן פסול להקרבה אף לר"ש, (דילפינן מבכור דבעינן פטר רחם, דבשניהם כתיב "אמו" והם קדשים, ויש בהם דיני פיגול ונותר וטמא, ולא ילפינן מאדם מפני שהוא דומה לקדשים בפחות דברים, והיינו במה שזה שייך גם בפשוט וגם בנקיבה ואינם ניתנים במתנה). ולרב הונא בריה דר' נתן ר"ש מכשיר ויצא דופן להקרבה, ורק לענין בכורה אינו קדוש.

מ"ז: אם עלו לא ירדו - קדשים פסולים שעלו ע"ג המזבח דרשינן שלא ירדו, לר"י היינו דווקא בנשחטה בלילה או נשפך הדם או יצא דמה חוץ לעזרה, ולר"ש ה"ה בכל הפסולים שהיתה הבהמה כשרה ונפסלה בעזרה (נשחטה בלילה, נשפך דמה, יצא דמה חוץ לקלעים, לן, ויצא, טמא, נותר, חוץ לזמנו וחוז' למקומו, קיבלו זורקו פסולים את הדם, נזרק הדם למעלה במקום למטה או בחוץ במקום בפנים או איפכא, פסח וחטאת ששחטם שלא לשמן), אבל הפסולים מעיקרא (רובע ונרבע, מוקצה, נעבד, אתנן, מוחיר כלב, כלאים, טריפה, ויצא דופן) אם עלו ירדו.

מ"א: דם קושי ביוצא דופן

קשתה ג' ימים ב"א ימי זיבה ויצא הולד דרך דופן, לרבנן לא חשיב דם לידה אלא זיבה, ולר"ש חשיב לידה. עוד נחלקו לגבי הדם עצמו, לר"ש הוא טהור ולרבנן הוא טמא.

מ"א: לרבינא הדם שיצא דרך דופן טהור לכ"ע, דהוי דם מכה ולא דם לידה, ונחלקו ביצא הדם דרך רחם, שלר"ש הוא טהור כדם קושי, ולרבנן הוא טמא.

לרב יוסף דם היוצא דרך דופן לכו"ע אינו מטמא את האשה מדין ראיה, ונחלקו אם מקור מקומו טמא ונטמאה האשה ממוגע הדם טומאת ערב, או שמקור מקומו טהור והאשה טהורה.

שיטת ריש לקיש שדם היוצא דרך מקור לחכמים טמאה האשה מדין ראיה, ולר"ש טהור משום שזה דם לידה, ושיטת ריו"ח כרבינא ורב יוסף שדם היוצא דרך דופן אינו דם המטמא משום ראיה.

טומאת המקור

מקור שנעקרה ממנו חתיכה טמאה האשה טומאת ערב משום הנגיעה בחתיכה.

מקור שיצא ממנו כשתי טיפי מרגליות טמאה טומאת ערב, אבל טיפה אחת מעלמא אתי.

זמן חלות הטומאה באיש ואשה

אשה - הדם מטמא את האשה (נדה או זבה או שומרת יום כנגד יום) ביציאתו לבית החיצון אף שהוא בתוך הגוף. לריש לקיש היינו המקום שנראה לתינוקת בשעה שיושבת ונפתח רחמה מעט, לריו"ח מקום זה נחשב בחוץ, אלא מחוץ בין השיניים, ובין השיניים עצמו הוא בית הפנימי, ובברייתא איתא שהמקום שהשמש דש הוא הבית החיצון.

איש - זב ובעל קרי אינם טמאים רק כשיצא לחוץ, ועל כן האוכל תרומה ומרגיש שהטומאה עומדת לצאת אוזחז באמתו לעכב היציאה ובלוע התרומה.

נדה זבה בעל קרי זב טומאתן בכל שהוא.

פולטת שכבת זרע

פולטת שכבת זרע, לרבנן טמאה כשיצאה לבית החיצון, ולר"ש משיצאה לחוץ.

המשמשת טמאה טומאת ערב ע"י השכבת זרע, ואינה יכולה לטבול ג' ימים שא"א שלא תפלוט, אמנם שוכבת במיטה והטבילה טמאה טומאת ערב דיכולה שלא תפלוט, לר"ש שאינה טמאה אלא בשיצא לחוץ טהורה, ואם התהפכה במיטה טמאה משום פולטת.

מ"ב: הפולטת טמאה משום רואה - רב שמואל בר ביסנא הסתפק אם טומאת פולטת היא משום הנגיעה או משום הראיה, ונ"מ לסתור ספירת ז' נקיים, דרואה סותרת ונוגעת אינה סותרת, לרבנן שפולטת טמאה כשיצא לבית החיצון ודאי טמאה משום רואה, והספק הוא אליבא דר"ש לסתור וכנ"ל, וכן אם טמאה בכל שהוא. ל"ב לא ידע רב שמואל בר ביסנא את המשנה. למסקנה טמאה משום רואה גם לר"ש, סותרת וטמאה בכל שהוא.

מתי נחשב שיצא הדם או הולד

הטובלת אחר לידה שנעקר ממנה דם, אם הדם נעקר קודם טבילה ויצא לחוץ, אינה יכולה להטרה כל זמן שהדם נמצא, ואם הדם נשאר בבית החיצון אינו מעכב את הטבילה דטומאה בלועה הוא, ודם נעקר הדם לאחר הטבילה אינו מטמא כיון שהוא דם טהור, והיינו כבית הלל שדם טהור היינו רק לאחר הטבילה.

מ"ב: יצא הולד לבית החיצון חשיב לידה, ואף אם לא יצא דם בלידה טמאה משום לידה, וכן לענין מילה בשבת אם יצא הולד לבית החיצון בערב שבת חשיב לידה ואסור למהולו בשבת, ואם שמע את הולד צועק בידוע שיצא לבית החיצון.

בית החיצון ובית הבליעה אם נדון כבלוע או כבית הסתרים - לאביי נדון כבלוע ולרבא כבית הסתרים, ונ"מ אם היה שם נבילה, דבבית הסתרים נבילה מטמאה במשא ובבלוע אינה מטמאה. ומהא דאיתא בברייתא שהאוכל נבלת עוף טהור טמא בבית הבליעה, ונבלת בהמה אינה מטמאה בבית הבליעה, מבואר כאביי שבית הבליעה הוא כבלוע, דאם נדון כבית הסתרים למה לא מטמאה במשא.

טומאת נבילה שיעורה בכזית לאוכל לנוגע ולנושא.

קומטו של אדם בין אצילו ושאר קמטים דינו כבית הסתרים ומטמא במשא ולא במגע. והמכניס שרץ בקומטו לאויר התנור טמא התנור, דכלי חרס נטמא מאוירו. ואם היה קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור, טהור, בקומטו של טהור והסיט בו את הזב, טמא.

שכבת זרע

מ"ג: אחיזה באמה - היה אוכל תרומה והרגיש שזדעזעו אבריו אוזחז באמה ובלוע את התרומה. לאביי אוזחז במטלית עבה שהרי אסור לאחוז באמה וחיישינן שע"י האחיזה יצא יותר, ולרבא כיון שכבר נעקר הזרע לצאת לא חיישינן.

עין העדינות ועליות הנשמה

א. השבוע ביקר ב"ישיבת פינקל" (רמות ירושלים) רה"י הגאון רבי אביעזר פילץ שליט"א, בתוך דבריו המרתקים אמר רעיון נפלא אודות יששכר וזבולון, על פי מה שראינו אצל גדולי עולם שנזהרו מאד לשמור על פך השמן של עולם התורה שלא ליטול תרומות מאנשים מחללי שבת, כפי שמסופר על הגאון ר' ברוך בער זצוק"ל בעל הברכת שמואל, שפעם נסע לאמריקה כדי לגייס כספים לטובת ישיבתו, ואמנם הנסיעה אז היתה כרוכה כטרחה עצומה, ובפרט לשקדן כמותו הדבר היה למעמסה כבירה, אולם החובות העיקר והחליט שמוכרח לנסוע, והנה פגש שם בגביר שנתן לישיבה צ'ק של 500 דולר שהיה אז לפי ערך המטבע סכום עתק ממש, אך כששמע שהוא מחלל שבת קרע את הצ'ק תיכף ומיד ולא ראה בכך שום הפסד.

ואמר שעלינו לדעת שגם הגוף שלנו, הוא הזבולון של הנשמה שלנו, שהנשמה היא כיששכר שמתאוה ללמוד תורה ולעבוד את הבורא בכל הכוח, אבל היא זקוקה לסיוע של הגוף שיפרנס ויכלכל אותה, אבל גם כאן צריך לשמור על פך השמן בטהרה ובקדושה, ולא לקבל מהגוף דברים שיש בהם כדי לקלקל את טהרתה ורוממותה.

והקריא את דברי החזו"א באמונה ובטחון (פ"א אות יב) שתיאר יפה את המלחמה בין הגוף לנשמה, וכך לשונו: "קו דק משתרע בין החכמה והסכלות, ולא יתן לאדם ליכנס להיכל החכמה, אך עין העדינות, ועליות הנשמה, מוחקת את הקו החוצץ כליל, ומסילת החכמה לפניו למיישור, אבל האדם הנמשל לעיר פרא, אשר אסור בזיקי התאוה כיום הולדו, רדוף ממתקים, רעב תענוגים, רגז תמידי, מלא גאווה, גם אם חונן בכשרון החכמה בתכונת נשמתו, ומנה אחת אפים הוכן לפניו על שולחן התבונה, לא תמצא ידו לעשות חיל בלימודים, כי מידות מגונות ערלת לב ואוטם המוח, סוגרות דלתי החכמה ונטולות שערי בינה, כי בסוד החכמה נימין דקין, שרירים עדינים, לא יראום עין בשר, רק עין עדינה של לב עדין... עכ"ל.

למדנו מדברי החזו"א שיש 'קו הפרדה' שנועד למנוע את קלקול השמן הטהור של הנשמה, כי אם הגוף ישאר מקולקל בתאוותיו המגונות, והרגליו הגשמיים, וכך הוא יכלכל את הנשמה, אזי יתעכר השמן, ותפסד צלילותו, ולכן ברא הקב"ה 'קו הפרדה' מסויים כדי למנוע שימוש בחלקי גוף מקולקלים, כי א"א להשתמש בזבולון שאינו ראוי ומוכשר להיות מצורף לתורה הקדו ולאור הנשמה.

ב. וזהו שמוכר על ר' חייא שעשה שלא תשתכח תורה מיישראל. לצורך זה זרע פשתן וגידלו, קצרו, השרו במים, יבשו, ואח"כ שזר מהם חוטים ומן החוטים קלע רשתות ציידים. בעזרת הרשתות שהיו בידו, יצא לצוד צבאים, הביאם לביתו, שחטם וחילק בשרם לעניים. את עורות הצבאים השאיר בידו ועיבד אותם לקלפים ועליהם כתב חמישה חומשי תורה. כאשר היו החומשים כתובים, עבר רבי חייא בערים שלא היו בהם מלמדי תינוקות, ולימד את ילדי ישראל חמישה חומשי תורה ושישה סדרי משנה. וכשראה רבי יהודה הנשיא את כל אשר עשה רבי חייא, הכריז ואמר: "כמה גדולים מעשי חייא". כי רבי חייא רצה שיהא התורה שמלמד מתוך כוונה ומחשבה טהורה לשם מצות ת"ת בלא שיתוף שום מחשבה אחרת, עשה הכל בעצמו החל מזריעת הפשתן ועד כתיבת הספרים.

וכך אצל האדם בעצמו, צריך שגם צרכי הגוף שלוקח בשביל קיומו, יעשו מתוך זכות וטהרה, ואז ימושך האדם בקלות ללימוד התורה, ודברי הגמרא יהיו נספגים בגופו.

בסייעתא דשמיא הושלמה כעת מלאכת הכנסת השיחות והוועדים שנמסרו במהלך שבע השנים האחרונות, למערכת השיעורים של "קול הלשון", מעתה ניתן להאזין לשיעורים היומיים, לשיחות השבועיות, ולוועדים המגוונים, אשר רובם ראו אור והתפרסמו במאמרי 'עינינו גל' (ביותר מ-200 גיליונות שבועיים) או בסדרה הנודעה "עין לא ראתה" (י"ג חלקים).

השיעורים היומיים (על סוגיות "שליחות" בפ"ב דקידושין, ועל סוגיות "יחלוקו" בפ"ק דב"מ) נמסרו בישיבת "פינקל" (רמות ירושלים). השיחות על הפרשיות ועל המועדים נמסרו בעיקר בישיבת "בית התלמוד" (אלעד) מיסודו ובראשותו של ידידי ואלופי הגאון ר' אריה בויאר שליט"א, וחלקם בכולל "צילו של היכל" בראשות מקים עולה של תורה ברובע היהודי הגאון רבי חזקיהו נבנצל שליט"א, וכן לאחרונה בישיבת "פינקל". הוועדים, נמסרו בישיבות "בית מתתיהו" ו"ולפסון" ו"אטינגר", (ועדים שנמסרו על ענייני הפרשיות שובצו לפי סדר הפרשיות, ואלו שעוסקים בנושא מסויים מרוכזים במדור 'ועדים').

אופן ההגעה לשיעורים הנ"ל דרך העמדות הממוחשבות של 'קול הלשון', או בטלפון דרך חיפוש 'שם': 'הרב יוסף ויס מישיבת פינקל ירושלים', או דרך הקשה רצופה של המספרים הבאים - 1834211. אח"כ בתפריט: הקש 1 - שיעורים בגמ' (נשים: פ"ב קידושין, נזיקין: פ"א דב"מ) הקש 2 - שיחות (לפי חומשים, או לפי מעגל השנה) הקש 3 - ועדים (19)

בעזרת ה' ובלא נדר בשבוע הבא כשהמערכת תסיים להתעדכן נוכל לפרסם את רשימת כותרות השיחות והוועדים, ויהי רצון שנזכה תמיד להגדיל תורה ולהאדירה.

"אשת אברך" מן התורה, מניין...?

מסייע לבית של תורה: שבונה ומקים יששכר, ועבודתם יחד, כך יש לפרש ששמעון הוא המסייע ללוי בהעמדת עניינו כדכתי' "שמעון ולוי אחים", וכן ראובן הוא העומד נגד יהודה, דיש בבכורה גדולה ושררה שמקביל למלכות כדמצינו אצל יוסף שמלכותו באה לו מכוח היותו בכור.]

ג. וראיתי בזה פנינה נאה, שבגמ' בכתובות (נטב) איתא דאין אשה אלא ליבנים ואין אשה אלא ליופי' ואין אשה אלא לתכשיטים, וכל אלו הם ר"ת בי"ת, וכדברי הגמ' שאביי קרא לאשתו 'בית', וכך גם כאן, שלאה השתבחה בעצמה שמכאן ואילך היא תהיה ה'בית' זבול של יעקב, הוא כולל נמי ר"ת בי"ת, שהם בתי תורה מלכות וכהונה, ד'תכשיטים' זה כ"ד קישוטי כלה כנגד כ"ד כתבי הקודש, שהוא חלקו של יששכר כנגד בתי תורה, ויופי' הוא כנגד בתי מלכות שנאמר "מלך ביופיו תחזנה עינך" (ישעיה לג) וכל ישראל נקראו בני מלכים שראויים לטלית של זהב, ו"בנים" זה בתי כהונה שנא' בשבח שבט לוי "האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו" שממילא כשעוזב הלוי את אביו ואמו הביולגיים הקב"ה נעשה לאביו ואמו כמוש"כ "כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספיני" דלכן הקב"ה מפרנס את הלוי ממתנות כהונה כמו בן הסמוך על שולחן אביו.

והנה כאן למדנו על רום מעלת אשת האברך, שהיא בעצם הזבולון של בעלה התלמיד חכם, דהנה כל שמו של זבולון ניתן לו ע"י לאה אמו, מתוך תשוקתה העצומה לשמש כ'בית' ליעקב אבינו, והרי כל המציאות של יעקב אבינו שהוא איש תם יושב אהלים שטמון בתורה כל ימיו באהלי שם ועבר, וכאן רצתה לאה לשמש לו כבית כדי לזכות לנשים במאי קזכין על שממתינות לבעליהן.

וכתוב כאן חידוש עצום, דאין הפשט שאשת אברך היא 'כמו' זבולון, אלא אדרבה ההיפך הוא הנכון, שזבולון הוא 'כמו' אשת אברך, שהרי כל שמו של זבולון הוא על תשוקתה של לאה להעמיד 'בית' לאברך הראשון בעולם הלא הוא יעקב אבינו עמוד התורה, ומי נתלה במי קטן נתלה בגדול, כי זבולון מחזיק את הת"ח רק בממונו, אבל אשת אברך מחזיקה את בעלה הת"ח בעמל גופני עצום, ואין דומה מצווה שאדם עושה בגופו, למצווה שבממונו.

והנה מלבד השכר המופלא הגנוז לנשותיהן של ת"ח בעוה"ב, כדרשת חז"ל עהפ"ס "כן יתן לידידו שינה" א"ר יצחק אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות שינה מעיניהם בעולם הזה וזוכות לחיי העוה"ב. (שאולי הרמו כאן שכנגד שעיניהם לא נעצמות בהמתנתן לבעליהם, זוכות לעין לא ראתה...) עוד ראינו כאן שמעמידות 'בית' בעוה"ז, שזוכות לבתי כהונה בתי מלכות ובתי תורה, כאשר עינינו הרואות שאצל אברכים גדלים ילדים בני מלכים יפים במידותיהן, ממלכת כהנים, המקושטין בכל מיני תכשיט של תורה.

א. בלידת זבולון נאמר: "ותאמר לאה זבדני אלקים אותי זבד טוב הפעם זבלני אישי כי ילדתי לו ששה בנים ותקרא את שמו זבולון", ופירש רש"י ד"זבלני" לשון מקום מגורים, כמו שכתוב במלכים "בית זבול" שפירושו בית מודור, שמעתה לא תהא עיקר דירתו אלא עימי, שיש לי בנים כנגד כל נשיו, ע"כ. ונראה להבין מזה ששמו של זבולון הנקרא ע"ש דירתו של יעקב באהל לאה, מבטא גם את היותו הפילונטרופ והמפרנס הנודע של יששכר.

דהנה מצינו בשבחו של זבולון שנאמר בו "שמח זבולון בצאתך יששכר באהלך", א"כ כמו שבשעת לידתו של זבולון נשבחה בו לאה שמעתה יעקב ישכון בדרך קבע באהל שלה, כך זבולון נהג שהכניס את יששכר לאוהלו להיות לו 'בית זבול' לו, ושמחתו בצאתו למסחרו ועסקיו הוא במה שיששכר נותר לשבת באוהלו להגות בתורה.

ב. ואכן במושך חכמה הרחיב את הרעיון הנ"ל, וז"ל: "זבדני אלקים אותי זבד טוב" - תורה כהונה מלכות, וזה "זבלני אישי", וכמו שדרשו ז"ל (שמו"ר א, כא) על "ויעש להם בתים" - בתי כהונה ומלכות. כי כתר כהונה - לוי, כתר מלכות - יהודה, כתר תורה - יששכר, וכמו שנאמר "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים" (דברי הימים א, יב, ג). אך יששכר בלא זבולון מחזיקו אינו יכול ללמוד, ולכן אמרה בלידת זבולון הפעם זבלני אישי וזבדני אלקים זבד טוב ודו"ק, עכ"ל. ודבריו כאן באו בקצירת האומר ובעמקות.

אמנם ביאור דבריו הקדושים, דלאה השתבחה עכשיו בכך שכל גדרי ה'בית' והדירה של כלל ישראל נפלו בחלקה, דהרי הכהונה והמלכות נקראו 'בית' בפסוק ויעש להם בתים, ואלו הם מבני לאה - לוי, שנושא את הציץ שהוא כתר הכהונה, ויהודה, שנושא את כתרן של מלכות בית דוד שידוע שרק מי שהיה הכתר הולמו יכל לחובשו, והשלישי הוא יששכר שנושא את כתר התורה, והבית שלו הוא זבולון, ונמצא שכעת בלידת זבולון נשלם תפקידה בהעמדת שלשת ה'בתים' של כנסת ישראל.

ומשמע לפי דרכו שזהו הגדר שנאמר כאן זבד טוב, כפי שכבר נודעה דרשת חז"ל שאין טוב אלא תורה וכמו שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו", דעד שלא נולד זבולון לא נחשב ה'בית' להקראות בית טוב. וכך יעקב מצא כאן את לאה כמקום בית דירה טוב, וכמו שנאמר "מצא אשה מצא טוב", שעל ידה מצא את הטוב ע"י שהעמיד את יששכר וזבולון שהם נושאי כתר תורה. (וחזין ד'לאה' אותיות 'אהל' ויעקב איש תם יושב אהלים, ומתבאר דהיותו יושב 'אהל', בא לביטוי בעיקר ע"י לאה.)

[ויש להתבונן בדבר נפלא שיוצא שכל ששת ילדיה של לאה הם סביב שלשת הבתים הנ"ל, דכמו שזבולון

"ופרצת..."

א. במראה הסולם הקב"ה מבטיח ליעקב אבינו "והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה" וכתב הספורנו דכאן ניבא יעקב כי יבוא זמן ויהיו בני ישראל בתכלית השפלות, שפלים ונרמסים כעפר הארץ, וכמו שנא' "ותשימי כארץ גוון וכחוץ לעוברים" (ישעיה נא, כג), ואולם אז כאשר יגיעו בני ישראל אל שפל המדרגה, אז יפרצו את כל גבולות הארץ, ימה וקדמה צפנה ונגבה, שכן תשועת ה' העתידה תבא בדווקא אחר שפלותם של ישראל, שפלות שכמותה לא תהיה, זהו שאמרו חז"ל בסנהדרין (צחא) אם ראית דור שצרות רבות עליו כנהר, חכה לו, שנאמר "כי יבא כנהר צר" וסמך ליה "ובא לציון גואל", הרי שתלו את ביאת המשיח בריבוי הצרות שפל המדרגה וזהו גם מה שמנבא יעקב אבינו כאן בחלומו.

ב. **מציאותן של ישראל כעפר** הנדרס תחת כפות הרגליים, הוא ביטוי לכך שישנם אנשים שפלים, יצורים אנטישמיים, ש'דורכים' על ישראל, כשפיהם מלא זלזול תמידי על כל יהודי שומר מצוות, בכך מנסים הם להגדיר את שומרי התורה ומיקרי השבת, כעפר הנדרס ברגלים. ולימדנו הכתוב, שאל לנו להתפעל מהכפשותיהם, אלא אדרבה לקוות שמתוך כך תתקרב נבואת ובא לציון גואל.

ג. **בספר 'טללי אורות'** בפרשה הביא על דברי הספורנו הללו מעשה שארע ברוסיה באחת מוועידות פטרבורג, אשר בהן נתבקשו ראשי יהדות רוסיה לשלב לימודי חול במסגרת הלימודים בישיבות, נשא אחד מבאי-כוח השלטון דברים קשים כגידים בגנות העם היהודי, בדבריו של אותו נואם, שהצטיין באנטישמיות שלו, הציג לקהל שאלה רטורית שהכאיבה מאד לבאי הוועידה היהודיים: "בשביל מה בכלל ברא הבורא עם כמו העם היהודי, עם שאין בו שום תועלת לאנושות, וכולו רק מלא נזקים ואסונות לאותם עמים שבקרבתם הוא מתגורר..." הרבנים היהודים הורידו את ראשם מתוך כאב צורב, עיניהם של רבים התמלאו דמעות, הצד היהודי פיו נסתם ולשונו נאלמה. אלא שענינו של אותו צורר צדו את פניו של אחד מן הרבנים, פנים שנראו כמבודחות, ואשר אך בקושי הסתירו את צחוק השמחה שמאחריהן, החיוך הזה בלבב משהו את הנואם, והוא פנה לאותו רב כדי לשאול אותו לפשר שמחתו, דרש שיקצר ולא יאריך יתר על המדה.

שמה אני, פתח הרב את דבריו, שכן נוכחתי לראות בהתקיימות דברי נבואתו של אחד מגדולי הנביאים, וכעת הריני יודע כי קרובים גם שאר דבריו להתקיים, עוד לפני שלשת אלפים שנה, ניבא בלעם בן בעור, נביאם של אומות העולם, כי יבוא והעם היהודי יהיה כה שפל ובזוי, עד שאומות העולם יראו את עצמם רשאים להטיח כלפי

מעלה את השאלה: "בשביל מה בראת אומה שכזו, ומה תועלת יש בה"? סימן מסר לנו בלעם כי כאשר תשאל שאלה שכזו, הרי שפעמים הגאולה קרבים, והלא כך אמר: "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל" שעה שייבא יום ויאמרו אומות העולם על יעקב וישראל, בשביל מה פעל אתכם הבורא ומה תכלית פעולה זו, או אז "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" אז יתנער העם מעפר גלותו כמו אריה המתנשא ממקום רבצו, אז תבוא הגאולה ויתגלה כבודם של ישראל בכל העולם כולו.

משום כך, סיים הרב את דבריו, לא יכולתי להתאפק מלשמוח, שעה ששמעתי את דברי הקטגוריה הקשים שלך, וראיתי את סימני הגאולה, הבנתי כי קרובה גאולתינו לבא, וכי יכולתי שלא לשמוח... הדברים הנמרצים פעלו את פעולתם, ורוחם של באי הכנס היהודים שבה אליהם, הם הבינו כי לא אפסה תקוותם לנוכח דברי השטנה האיומה, וכי כח בידם להשיב מלחמה שיערה. אותו רב, רבי איצ'לה מוולאז'ין זצוק"ל היה, מי שנתפרסם בגלילות ליטא כ"חכימא דיהודאי".

ג. עד כאן המעשה שארע אז. אמנם לאור מצבינו כעת, נוכל אולי להבין שבלעם התכוון לסיטואציה הרבה יותר קשה, לא רק שבאומות העולם שואלים בשביל מה בראו את היהודים, אלא שמתוך האומה היהודית עצמה עומד אנטישמי צורר ומצווה בשביל מה צריכים בעולם יצורים כמו יהודים שומרי תורה ומצוות, הן מתוך מצב קשה זה, מתעוררת תקוות הגאולה ביתר שאת - "התנערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך עמי על יד בן ישי בית הלחמי".

ואולי יל"פ ש"בית הלחמי" רומז לכוח ה"מלחמה" של דוד המלך, ולעת הגאולה יתנערו ישראל וישובו בתשובה ומתוך התגשמות מצב זה יזכו ל"קרבה אל נפשי, גאלה!"

ונפלא שיש ב'לכה דודי' שלשה פעמים קריאת "קומי" בזה אחר זה: א. "קומי צאי מתוך ההפכה". ב. "קומי לבשי בגדי תפארתך עמי" ג. "קומי אורי, עורי עורי שיר דברי", ועומק הדברים יובן, ד"קומי" עולה בגי' "יוסף", ואיתא בפרשתן עהפ"ס "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב ללבן שלחני ואלכה..." ופרש"י: שהוא שטנו של עשיו, שנאמר "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשיו לקש, אש בלא להבה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף, בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב" עכ"ל. ויוצא לפ"ז שסדר הדברים הוא כך, שבתחילה תהיה 'קימה' ראשונה לצאת מההפכה ומעמק הבכא שזהו המצב של העוונות, ואח"כ תהיה 'קימה' שניה, בה עם ישראל יחזור לדקדוק מצוות מושלם שזהו בגדי תפארתם של ישראל, ואח"כ תהיה 'קימה' שלישית, שישלמו בכל העולם ויאירו לכל. ויה"ר שנוכח תיכף לגאולת עולם, וכבוד ה' עלינו יתגלה.

תפילה אחת שווה אלף סגולות...!!!

א. כבר בפרשה הקודמת מסופר איך שעשיו התנחם להרוג את יעקב על לקיחת הברכות, וכמו שמתאר שם הרמב"ן: "וטעם" ותשלח ותקרא ליעקב" - כי היה יעקב במקום אחר איננו באהל אביו ואמו, כי היה מתחבא מפני עשו אחיו שהיה צועק עליו, והיה מתבייש ממנו או מתפחד, "מתנחם לך להרגך" - מתנחם הוא על הברכות בהריגתך... עכ"ל. וא"כ עתה כשהוא ברח מפניו, צריך להבין מה יעזור לו להתחבא מפני עשיו באהל עבר, וכי צריך להיות בכיר במודיעין כדי לנחש שיעקב יושב באהל עבר ועמל בתורה, הרי זהו מקומו הטבעי מאז ומתמיד.

והנה איתא במדרש כאן (רבה סה"א) עהפ"ס "וישכב במקום ההוא": רבי יהודה ור' נחמיה, ר' יהודה אמר כאן שכב אבל כל י"ד שנה שהיה טמון בבית עבר לא שכב. ור' נחמיה אמר כאן שכב אבל כל כ' שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב, ומה היה אומר, ריב"ל אמר ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים, מאי טעמיה (תהלים קכד) "שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל" ישראל סבא, ר' שמואל בר נחמן אמר כל ספר תהלים היה אומר מה טעם (תהלים כב) "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל" - ישראל סבא. ע"כ. ויש להבין על מה קאי השאלה של המדרש "ומה היה אומר", האם רק על שהותו בבית לבן או גם על שהותו בבית עבר שגם שם אולי אמר תהלים. ואכן רש"י מביא רק את דעת ר' יהודה שהיה טמון באהל עבר, והוסיף: "שהיה עוסק בתורה", וצ"ע זאת מזנין לו...?

ובספר פלא יועץ ערך תהילים כתב בשם הקדמונים: "שהרגיל בספר תהילים דוחה כל מיני פורעניות ופגעים רבים מעליו ומעל כל בני ביתו ומעל משפחתו ומכל כל בני דורו, ומגלגל עליהם כל מיני שפע ברכות טובות והצלחות, ולא יש דבר להגן מפני המזיקים כאמירת קדיש על תהילים, והרוצה לדבוק בו יתברך ובשבחו ידבק ללמוד בספר תהילים, ויש קבלה מאנשי שם הקדושים שמי שיש לו איזה דוחק השעה או צער, או שהוא מהלך בדרך או עבר ים או בנהרות יקרא כל התהילים כל יום בלי הפסק בכוונה והכנעה, ויראה נפלאות וזה בדוק ומנוסה... ואשר לא חננו ה' דעת, או לא נמצא איתו כי אם ספר תהילים, לא יבול מלהיות חוזר עליהם אפילו כמה פעמים ביום, ולא יהיה יושב ובטל...".

ובספר פלא יועץ ערך תהילים כתב בשם הקדמונים: "שהרגיל בספר תהילים דוחה כל מיני פורעניות ופגעים רבים מעליו ומעל כל בני ביתו ומעל משפחתו ומכל כל בני דורו, ומגלגל עליהם כל מיני שפע ברכות טובות והצלחות, ולא יש דבר להגן מפני המזיקים כאמירת קדיש על תהילים, והרוצה לדבוק בו יתברך ובשבחו ידבק ללמוד בספר תהילים, ויש קבלה מאנשי שם הקדושים שמי שיש לו איזה דוחק השעה או צער, או שהוא מהלך בדרך או עבר ים או בנהרות יקרא כל התהילים כל יום בלי הפסק בכוונה והכנעה, ויראה נפלאות וזה בדוק ומנוסה... ואשר לא חננו ה' דעת, או לא נמצא איתו כי אם ספר תהילים, לא יבול מלהיות חוזר עליהם אפילו כמה פעמים ביום, ולא יהיה יושב ובטל...".

ובספר פלא יועץ ערך תהילים כתב בשם הקדמונים: "שהרגיל בספר תהילים דוחה כל מיני פורעניות ופגעים רבים מעליו ומעל כל בני ביתו ומעל משפחתו ומכל כל בני דורו, ומגלגל עליהם כל מיני שפע ברכות טובות והצלחות, ולא יש דבר להגן מפני המזיקים כאמירת קדיש על תהילים, והרוצה לדבוק בו יתברך ובשבחו ידבק ללמוד בספר תהילים, ויש קבלה מאנשי שם הקדושים שמי שיש לו איזה דוחק השעה או צער, או שהוא מהלך בדרך או עבר ים או בנהרות יקרא כל התהילים כל יום בלי הפסק בכוונה והכנעה, ויראה נפלאות וזה בדוק ומנוסה... ואשר לא חננו ה' דעת, או לא נמצא איתו כי אם ספר תהילים, לא יבול מלהיות חוזר עליהם אפילו כמה פעמים ביום, ולא יהיה יושב ובטל...".

ובספר פלא יועץ ערך תהילים כתב בשם הקדמונים: "שהרגיל בספר תהילים דוחה כל מיני פורעניות ופגעים רבים מעליו ומעל כל בני ביתו ומעל משפחתו ומכל כל בני דורו, ומגלגל עליהם כל מיני שפע ברכות טובות והצלחות, ולא יש דבר להגן מפני המזיקים כאמירת קדיש על תהילים, והרוצה לדבוק בו יתברך ובשבחו ידבק ללמוד בספר תהילים, ויש קבלה מאנשי שם הקדושים שמי שיש לו איזה דוחק השעה או צער, או שהוא מהלך בדרך או עבר ים או בנהרות יקרא כל התהילים כל יום בלי הפסק בכוונה והכנעה, ויראה נפלאות וזה בדוק ומנוסה... ואשר לא חננו ה' דעת, או לא נמצא איתו כי אם ספר תהילים, לא יבול מלהיות חוזר עליהם אפילו כמה פעמים ביום, ולא יהיה יושב ובטל...".

'כרית ניקוי עם הכשר לשבת'

'ספוג ניקוי כלים'

בימות החול, כאשר שוטפים כלים, מקרצפים אותם בעזרת כרית ספוג או סקוטש ברייט עם חומר ניקוי, אך בשבת קודש נמנעים מלהשתמש בספוגי הניקוי הרגילים, יש סוגים שיש בהם חשש איסור דאורייתא, ויש משום איסור סחיטה דרבנן, כפי שמצינו לגבי שיער שאסור לסוחטו מדרבנן, וכן יש חשש מלבן בהשריית וסחיטת הספוג. בגיליון הנוכחי נלמד את שורשי האיסור של השימוש בכריות ניקוי, ומה הדין בסוגים השונים של 'הספוגים' המאושרים לשימוש בשבת על ידי כמה גופי כשרות, מה הם תנאי הכשרות, והאם מועיל לפי כל השיטות?

1. סחיטה בשער

מבואר בגמ' (שבת דף קכח:), לגבי יולדת שצריכה לשמן, חברתה תביא לה בידה, ואם אינו מספיק תביא לה בשערה, ואם אינו מספיק תביא לה בכלי. וטעם העדיפות בשערה על כלי, מבארת הגמ' בתירוץ הראשון, ש'אין סחיטה בשיער', ובתירוץ השני אפילו אם 'יש סחיטה בשיער', עדיף בכלי דרך שערה, כדי לעשות שינוי כמה שאפשר.

רש"י והמאירי ופסקי הרי"ד מבארים, ש'אין סחיטה בשיער' כיון שהוא קשה ולא בולע. **וברש"י** (עבודה זרה דף עה. ד"ה דמזיא) משמע, שהשערות לא בולעות הרבה, אבל הם כן בולעות קצת. והוכיח הר"ן (שם) ממהלך הסוגיא, שגם בשער שאין בו סחיטה, שייך לגזור משום דבר שיש בו סחיטה. וכן כתב **המגן אברהם** (סימן של ס"ק ג), שעדיף בכלי מאשר בשערה, כי יותר טוב לעשות הוצאה בשינוי בלי איסור אחר, מלהוסיף איסור סחיטה.

וכתב **המגיד משנה** בדעת הרמב"ם (פרק ט מהלכות שבת הלכה יא), שאין חייבים חטאת על סחיטת שיער, אבל יש איסור. טעם האיסור מבאר **האבני נזר**

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבוע: 100 ₪

(ההגרלה על דעת רבני המפעל)

שאלה: מה האיסור לצחצח שיניים בשבת במברשת רגילה? ומה הדין במברשת עם הכשר לשבת?

במברשת שיניים רגילה עם משחה, קיים מספר סיבות לאסור, 1. ממרת. 2. סחיטה. 3. חשש הוצאת דם. 4. עובדין דחול. 5. חשש שבירת השערות. מה הדין במברשות עם הכשר ומה הם תנאי ההיתר?

מקורות: שו"ת אגרות משה (חלק א סימן קיב) ושו"ת שבט הלוי (חלק ה סימן מה).

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחד מהאפשרויות הבאות:

- בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
- בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 242 על סך 100 ₪ האברך החשוב הרב משה וינטרויב שליט"א ישיבת מיר ירושלים בית המדרש 'בית שלום'

מדור זה נתרם לעילוי נשמת האשה הצדקנית מרת לאה בת רבי חיים שמעון הכהן ע"ה ת.נ.צ.ב.ה.

ברכות שמים מעל

הגיליון השבוע הוקדש לרפואת רבי טוביה בן מרים שליט"א ורבי זרובל בן מרים שליט"א ולהצלחת הרב יעקב בן יפה ומשפחתו הי"ו יתברכו מן השמים בכל מילי דמיטב אמן

לתרומות והנצחות

חייגו עכשיו
02-5377085
שלוחה 8

בשיער, ורק מדרבנן אסור, ומותר כשאינו מתכוין אף שהוא פסיק רישא, וביותר כיון שהמים הולכים לאיבוד הרי זה בגדר פסיק רישא דלא ניחא ליה, שלכו"ע מותר דרבנן.

וכתב הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל (שבט הלוי חלק ה סימן מה), שמתחילה רצה להקל כאגרות משה, משום שנחשב פסיק רישא דלא ניחא ליה בספק איסור דרבנן, אולם מסיק דסוגיא דעלמא להחמיר דלא כבעל האגרות משה וליזהר ברחיצת הזקן וסחיטתו.

3. איסור סחיטה בספוג ניקוי

ספוג ניקוי: לגבי ספוג ניקוי לא שייך ההיתר שכתב האגרות משה, כיון שהוא מעוניין ומתכוין לסחוט את הספוג, שהרי הוא צריך את חומר הניקוי שבפנים. גדרים נוספים באיסור שימוש בספוג ניקוי רגיל בשבת, מבואר בהרחבה בקובץ בית אהרן וישראל (שנה ד' גיליון ה עמוד נז).

והורה הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני שבת חלק א עמוד סב), כי אין להשתמש בשבת בספוג או ליפה וכדומה, שהמים נתפסים בין השערות. כמו כן, במברשת שיניים כאשר השערות קרובות זה לזה ומחזיקות את המים אסור, אבל אם השערות רחוקות אחת מהשניה והמים לא נתפסים ביניהם מותר.

וכן דעת הג"ר חיים קניבסקי שליט"א (עם מקדשי שביעי חלק א עמוד רכה) לגבי ספוג לשטיפת כלים שעשוי מסילילי פלסטיק, והמים נתפסים בין החורים אך אינם נבלעים בו, שיש בהוצאתם איסור סחיטה מדרבנן, אפילו שהמים לא נבלעים אלא רק תפוסים בפנים.

4. סחיטה בחומר סינטטי

מברשת: במברשת מחומר סינטטי שאין השערות בה צפופות, דעת הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (שמירת שבת כהלכתה פרק יב סעיף טו הערות מה-מו) שאם השערות נפרדות זו מזו ואינן כגוף אחד ממש, והמים יוצאים גם ללא סחיטת המברשת, מותר להשתמש בהם בשבת ואין בהם איסור סחיטה, אם השערות מחומר סינטטי שאינו גידולי קרקע. והוסיף, שכל דבר שאינו בולע והנפח שלו לא משתנה על ידי המים שנכנסו בו, וגם הרווחים שבין שערות המברשת ניכרים לעין, אין שום חשש של איסור סחיטה, ודומה לצינור גומי דק ששופך ממנו מים, ושונה מאיסור סחיטת שערות, שהשערות צפופות זו לזו מאד.

וכתב בספר **ארחות שבת** (פרק יג הערה צח) ששמע שלמעשה הגרש"ז נמנע מלהורות להיתר במברשת, כיון שהגדר אינו ברור, ונתת תורת כל אחד בידו.

רשת פלסטיק: יש כמה סוגי ספוגים לניקוי כלים, המאושרים לשימוש בשבת על ידי כמה גופי כשרות, ויסוד ההיתר הוא בכך שהם מיוצרים מניילון או חומר אחר סינטטי ולא טבעי שאינו סופג, ועשויים בצורת כרית ניקוי או מסלילי פלסטיק בצורת רשת שיש בהם אוירים ניכרים. ואמנם, אם יש בפנים ספוג רגיל ודאי שיש בו איסור סחיטה מחמת הספוג, אבל כאשר גם בפנים הוא עשוי רק מחומר שאינו

(או"ח סימן קנז), שהרמב"ם לא הסכים לסברת רש"י שאין סחיטה בשיער משום שאינו בולע, כי באמת השיער כן בולע, והטעם שאין חייבים עליו, הוא משום שלא נפסד מראה השער, ואי אפשר לחייבו משום מלבן, ובכל זאת אסור מדרבנן כי סחיטת הבלוע הוא בכלל כיבוס.

לגבי כיבוס, מחלק **בביאור הלכה** (סימן שב סעיף ט ד"ה אסור), שיש הבדל בין שער תלוש לשער מחובר, בשיער תלוש שייך כיבוס בשק העשוי משיער, אולם אין בו סחיטה כי סחיטה הוא רק בדבר שהוא רך ביותר. אבל שיער המחובר לגוף האדם, לא שייך בו תורת כיבוס.

2. מקוה בשבת

יזהר: וכתב **המגן אברהם** (סימן שכו ס"ק ח) בשם **המהרי"ל**, שהצדיק את המנהג שלא לטבול בשבת כשאין הכרח, משום חשש שיבואו לידי סחיטה. והכרעת **המשנה ברורה** (סימן שכ ס"ק נה, סימן שכו ס"ק כה), הסוחט שיער פטור אבל אסור, ולכן הטובל בשבת יזהר שלא יסחוט שערותיו כדי לנגבם.

כחוט שני (שבת חלק א עמוד סב) מבאר את גדר האיסור מדרבנן בסחיטת השערות, כי המים תפוסים בין השערות, והמוציאם נחשב כמפריד את המים מתוך השערות, והוא בכלל 'דש' גם כאשר המים הולכים לאיבוד, כי הוא מעוניין בסחיטה שהיא מוציאה את הלכלוך מהשערות ומנקה אותם.

שבט הלוי (חלק א סימן צז) מוכיח מהמשנה בזבחים, שרק בשערות סתם אין סחיטה בשער, אבל בבגד העשוי משיער יש בו סחיטה כמו בכל הבגדים, וכפי שהחוש מעיד. עוד כתב **השבט הלוי** (בחלק ה סימן מה) **דבחידושי הר"ן** (שבת) **ובספר האשכול** (הלכות מקואות סוף סימן ס"ג) מחלקים בין מים לשמן, שהשמן עבה ונדבק בשיער ויתכן בו סחיטה אבל במים אין סחיטה, אך סיים שודאי משמעות **הרב המגיד** (פרק ט מהלכות שבת הלכה יא) **והפוסקים** להחמיר אף במים.

שערות הזקן: רחיצת שער הזקן, לדעת הג"ר **משה פיינשטיין זצ"ל** (אגרות משה חלק א סימן קלג), מותר לטבול במקוה בשבת ולרחוץ את שערות הזקן כשצריך, ואינו צריך לחשוש שישחט המים שבזקנו, כיון שמדאורייתא אין סחיטה

הילכתא
כסלו תש"פ

'בית ההוראה - הילכתא'
מוקד מענה טלפוני לשאלות הלכתיות

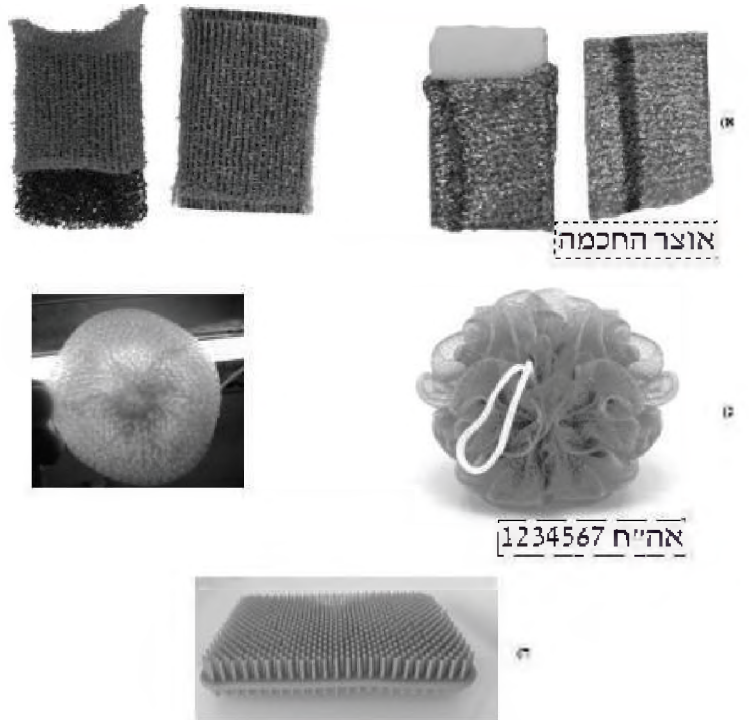
מפעל 'הילכתא' הרט על דגלו לימוד והחדרת ההלכה בציבור. רבני בית ההוראה 'הילכתא' נותנים מענה לשאלות הלכתיות, תוך ביאור מקורות וטעמי ההלכה לפרטיה.

בקו תוכלו לקבל מענה לשאלות בכל תחומי ההלכה:

פירוט השלוחות בקו בית ההוראה' לאחר הקשה על הספרה 1

1. שאלות כלליות
2. הלכות שבת ומכשירי השמול בשבת
3. חושן משפט ודיני ממונות
4. דיני לשון הרע ורכילות
5. כשרות משקאות הריפים
6. דיני העסקת עובדים זרים

02-535-0-535
מוטלף לרשום את המספר בזמן הפלאפון לעת הצורך

היכלא - ז קהילת בני תורה הר נוף עמוד מס' 155 הילכתא עיי אוצר החכמה

תפוחי אדמה) או ספוגים חדשים המיועדים לרחצת הגוף העשויים מחוטי פלסטיק דקים, אין להשתמש בהם בשבת, כיון שכל אלו דומים לשיער שאסור לסוחטו מדרבנן.

סיבים מופרדים: אך כריות ניקוי המיוצרות מסיבי פלסטיק מסולסלים הרחוקים זה מזה, מותר להשתמש בשבת, כיון שאינם דומים לשיער כלל, וכן כריות העשויות מבליטות פלסטיק רחוקות זה מזה, מותר להשתמש בהם בשבת.

5. צמר פלדה

צמר פלדה: לדעת הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (מובא בשמירת שבת כהלכתה פרק יב אות יא) אין להשתמש בצמר פלדה לשיטפת כלים, משום חשש שממחק את הכלים, וכמבואר בשו"ע (סימן שכג סעיף ט) ובמשנ"ב (ס"ק לח). וכן נקט הג"ר בן ציון אבא שאול זצ"ל (שו"ת אור לציון חלק ב פרק לד אות ב) שאסור להשתמש בשבת בצמר פלדה או בספוג.

ביאור הדבר, שאמנם השו"ע אסר לשטוף ולנקות רק כלי כסף שהם רכים ומתמחקים, אך המשנה ברורה אסר לנקות את כל הכלים עם 'גרתק' משום שנחשב פסיק רישיה שימחק, וצמר פלדה הוא חזק יותר מ'גרתק' והוא בכלל ממחק, ולכן בכלי ניקוי העשויים ממתכת יש לאסור משום חשש ממחק.

סופג, לכאורה אין בו חשש סוחט כי אינו בולע, ולא איסור ליבון כי המים באים דרך לכלוך, ולכאורה לא שייך ליבון כאשר אינו פועל ניקוי מסוים על ידי המים.

אסור: בשו"ת מנחת יצחק (חלק ג' סימן מט) אסר להשתמש בשבת בספוג של מתכת או נילון, שזה כמו שיער שאין חייבים על סחיטתו מדאורייתא אבל איסור יש. [לכאורה גם לדבריו מותר להשתמש בשבת בכריות ניקוי מסיליקון רק, שעשוי מסיבים שרחוקים לגמרי זה מזה, שהרי אין כאן דבר הנסחט כלל].

מותר: מאידך בשמירת שבת כהלכתה (פרק יב הלכה יא הערה לו) כתב שמותר לנקות את הכלים בשבת בעזרת ספוג ניקוי סינטטי, כיון שאינם בולעים את המים ואין בהם כלל חשש סוחט, וכן כתב בארחות שבת (פרק יג סעיף נט) שמותר להשתמש בהם להדחת כלים בשבת.

טעם הדבר, ביאר הג"ר יצחק מרדכי רובין שליט"א (קובץ היכלא חוברת ז עמוד קלח) שבחומר סינטטי המשקים לא נחשבים כבלועים אלא כמונחים בתוכו, ודומה הדבר לשקית ניילון רטובה שיש בתוכה מים, שבדאי אין איסור לסחוט את השקית אפילו שיוצא ממנה המים.

סיבים צפופים: תמצית דבריו של הרב רובין בקובץ 'היכלא', כי כאשר סיבי הניילון צפופים, כגון ספוג ניקוי המצוי, ספוגים כשרים עם כיסוי העשוי מסיבים סינטיים צפופים, צמר פלדה ו'ליפה', שקי פלסטיק (מצוי בשקים לאחסון

עדכוני הלכה

**הבהרה חשובה מאת הג"ר ישראל גואלמן שליט"א
רב קהילת 'שערי תבונה' רמות א' ירושלים
על הגיליון הקודם מספר 242 בנושא הכשר על מגבונים לשבת**

בענין שימוש במגבונים לחים בשבת עשה יפה הרב המלקט בהביאו את דעות הפוסקים.

בענין המגבונים שהגיעו לארץ עם הפיקוח שלי, נעשה בהם תהליך מסויים הגורם שאין בהם נזלים כלל אלא רק לחות ואי אפשר לסחוט מהם נזל בשימוש בשבת. הדבר נבדק ואושר לשימוש.

המשלוח הראשון שהגיע היתה בו תקלה וחלק גדול מהמגבונים היו נזליים. השיווק הופסק והדבר מטופל ונבדק. כאשר נתגבר על התקלה נמשיך בדבר לתועלת הציבור ושמירת השבת כהלכתה.

ישראל גואלמן.

כפפות מגומי: לדעת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (ארחות שבת פרק יג סעיף ו) מותר לשטוף כלים בכפפות העשויות מגומי ואין איסור מלבן, במה שהכפפות נשטפות בעת שטיפת הכלים, כיון שאינו מתכוין בזמן השטיפה לניקוי הכפפה אלא רק עוסק בניקוי כלים, אינו נחשב ניקוי הכפפה כלל.

לדעת הג"ר יצחק יעקב ויס זצ"ל (מנחת יצחק חלק ו סימן כג) צידד לאסור השימוש בשטיפת כלים בכפפות גומי או ניילון, משום שמכבס את הכפפות כאשר הם מתלכלכות ומתנקות בעת שיפשוף בין כלי

לכלי, וכעין מה שמצינו בשו"ע (סימן שב סעיף יב) ובמשנ"ב (שם) בשם הרדב"ז, בשעת ניגוב כלים לחוש שמא יבוא לסחוט בין כלי כלי, ושוב צידד שבכפפות אלו יש יותר להקל, ולכן באשה שיש לה מיחוש על ידה, שאי אפשר לה להטפיח הידים, הכריע להקל.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

1. **שיער:** מדאורייתא אין סחיטה בשיער, אבל איסור יש. ולגבי כיבוס מחלק הביאור הלכה, בשיער תלוש שייך בו כיבוס ואין בו סחיטה, אבל שיער מחובר לאדם אין בו תורת כיבוס.
2. **זקן:** באגרות משה מתיר לרחוץ את זקנו בשבת, ואין לחוש לסחיטה, בדרבנן בפסיק רישא דלא ניחא ליה באין מתכוון. ובשבט הלוי מזהיר ברחיצת הזקן שלא יבוא לידי סחיטה.
3. **ספוג ניקוי:** אסור להשתמש בשבת בספוג ניקוי שיש לו שערות צפופות, ומחזיקים את המים.
4. **ואם השערות מופרדות** שאין מחזיקות המים, לדעת המנחת יצחק אסור, לדעת הגרש"ז אויערבאך מותר, ויש שמועה שנמנע מלהורות היתר שאין בזה קצבה ברורה.
5. **מותר להשתמש בשבת בכריות ניקוי מסיליקון רך,** או סלילי פלסטיק שעשוי מסיבים שרחוקים לגמרי זה מזה.
6. **צמר פלדה:** אסור לנקות כלים בשבת בצמר פלדה משום חשש ממחק.
7. **כפפות גומי:** למנחת יצחק מותר רק כשאין ברירה, לחוט שני מותר בכל אופן.

הילכתא
לדעת להנחות מהלכה

גליון שבועי
שיעורים וימי עיון
מוקד למענה הלכתי
בידורי הלכה אקטואליים
קו הילכתא
חוברות הדרכה

נושא הגליון הבא:

'מברשת שיניים' עם הכשר לשבת

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"ג, לרפו"ש, וכדומה.
ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.
אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'גדרים פלוס ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

מוקד הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי

קו הילכתא

02-5377-085

לקבלת הגליון במייל
5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות,
עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 89

פרשת ויצא

תש"פ

- קריאת התורה בכותל המערבי בשני מנינים סמוכים ♦ הרב אליסף פרלמן
עגלת תינוק ששכחו להסיר ממנה את התיק של המוקצה ♦ הרב אברהם זנגר
בנ"ר לאחר ברהמ"ז על שתיה לפני הסעודה (תשובה להשגה בגליון 88) ♦ הרב אורי יצחקי

הרב אליסף פרלמן

קריאת התורה בכותל המערבי בשני מנינים סמוכים

בכותל המערבי מתפללים מנינים רבים אלו לצד אלו, והנה בתפילת ותיקין מצוי שמזדמנים כמה מנינים באותה שעה לקריאת התורה ואף בסמיכות מקום ממש ומוציאים ב' ס"ת וקוראים כל מנין לעצמו, והנה באחד הפעמים שאירע כן קראו ב' הקוראים בב' המנינים בקול רם, ואחד מהמתפללים שעמד בין שני המנינים טוען שהגיע קול שניהם לאזניו בשווה, ונסתפק האם יוצא בזה יד"ח קריאת התורה או דהואיל וקי"ל 'תרי קלי לא משתמעי' חשיב שלא שמע הקריאה.

והנה כתב השו"ע סי' קמ"א וז"ל; 'לא יקראו שנים אלא העולה קורא וש"צ שותק או ש"צ קורא והעולה לא יקרא בקול רם, ומ"מ צריך הוא לקרות עם הש"צ כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, אלא שצריך לקרות בנחת שלא ישמיע לאזניו, (ואפילו משמיע לאזניו ליכא למיחש, דלא עדיף מתפלה). והטעמא דלא יקראו שנים ביאר המג"א משום דתרי קלי לא משתמעין, והובא במשנ"ב, ולגבי הקורא בנחת ביאר המשנ"ב דלא שייך לומר תרי קלי לא משתמעין אלא היכא דהוי בקול רם, ולא נתבאר בשו"ע אם דין זה הוא לעיכובא דגם בדיעבד לא יצא יד"ח או אי"ז אלא דין לכתחילה. [ובמשנ"ב סי' רפ"ד סק"א כתב בשם המעשה רב לגבי הפטרה דאם הכל קוראים בקול רם עם הבעל קורא הוי ברכת הקורא ברכה לבטלה, אך אפשר דאירי באופן שע"י שקוראים בקול אינם שומעים כלל את הבעל קורא].

ונראה דזה פשיטא דהאי דינא ד'תרי קלי לא משתמעין' מירי גם כאשר מדמה הוא ששומע, דאם גם לפי דעתו אינו שומע פשיטא שלא יצא, וכן מוכח ממש"כ השו"ע סי' תר"צ ס"ב דמגילה יכולים לקרא רבים ביחד ויוציאים הם והשומעים מהם, וכתב המשנ"ב סק"ד דלא אמרינן בזה תרי קלי לא משתמעין כדאמרינן לענין קריה"ת לפי שקריאה זו חביבה ביותר מפני הנס ויהיב דעתיה לשמוע היטב, וכיון שכן פשוט דאם מרגיש בעצמו שמבלבלים לו הקולות וא"א לו לשמוע כל התיבות בודאי לא יצא ע"ש, הרי דמירי כשהוא משער ששמע כל התיבות ואעפ"כ אינו יוצא יד"ח אלא במגילה, ונמצא דקריה"ת אם דין זה הוא לעיכובא אינו יוצא יד"ח אף אם משער בעצמו ששמע.

והנה כתב השעה"צ בסי' תר"צ שם וז"ל; 'ומבואר בל' המחבר שאפילו לכתחלה יכולים לקרוא כמה בנ"א בב"א וכו' וכן כתבו הרשב"א והר"ן בסוגיא דמגילה, אכן מל' הרמב"ם משמע לכאורה דלענין דיעבד מיתנייה האי דינא (ואולי יש לדחות וכו' וצ"ע), וכן מבואר ביותר במאירי במגילה שם וכפשוטה דמתניתין דקתני קראו שנים יצאו וכו' וצ"ע. עכ"ל. והנה לפי המאירי ודעימיה וכן משמעות ל' המשנה דההיתר במגילה הוא רק בדיעבד, א"כ מוכח דלגבי קריה"ת דליכא היתר דחביבא הוי לעיכובא בדיעבד, אך לד' שאר הפוסקים דבמגילה מהני לכתחילה אין הכרח אם בקריה"ת מעבד בדיעבד. אבל לא מצינו שנחלקו בדין זה, וכן נראה בגמ' ר"ה כז. דנקיט להא דתרי קלי לא משתמעין מהא דאמרינן לגבי זכור ושמור ש'אין האוזן יכולה לשמוע', ולהלן יתבאר עוד דכן מוכח מדברי המשנ"ב סי' תר"צ סק"א וביה"ל שם שכתב דלא יצא, והיינו אפי' בדיעבד, וכן מוכח מדברי הא"ר שהביא המשנ"ב סי' רע"א סק"ג (הובא להלן).

ואכתי יש לדון דשמא כל היכא שאין מכוין לצאת אלא ע"י קול אחד מהם יוצא בדיעבד [ועי' טורי אבן ורש"ש ר"ה כז.]. ורק היכא דצריך לצאת ע"י ב' הקולות או שמכוין לצאת ע"י ב' הקולות לא יצא. ויסוד לחילוק זה, דהנה כתב המשנ"ב סי' תקפ"ח סק"א 'והיכי שתקעו ג' בנ"א בב"א כל אחד ג' קולות י"א שיצא בשמיעתו משום ט' קולות כיון דתרי קלי משתמעין גבי שופר וכו' וי"א דאפילו בשופר אין תרי קלי משתמעין כדי לצאת בשתייהם ולא יצא אלא באחת מהם וראוי להחמיר כסברא זו' וכו', עכ"ל. והנה לפי ה"א השני דבשופר אין יוצא ידי שניהם אע"ג דחביבא א"כ כל החביבות מהני רק בשביל לצאת קול אחד, ולפ"ז מוכח דהיכא דליכא חביבות אינו יוצא אפי' קול אחד מהם, אבל לפי ה"א הראשון דחביבות מהני אפי' לצאת שתי קולות כאחת יש לדון דלצאת ידי קול אחד מהני אפי' בדלא חביבא, וכיון שהמשנ"ב לא הכריע בין השיטות וחשש לחומרא א"כ בניד"ד יש לחשוש לחומרא דלא מהני לצאת אפי' ע"י קול אחד.

ואין לדחות ולומר דחביבא מהני לצאת קול אחד אפי' שמכוין לשמוע שניהם ובזה לא מהני בדלא חביבא, אבל אם כיון לשמוע קול אחד בלבד יהני לכו"ע ואפי' בדלא חביבא, זה אינו, דכבר כתב הבה"ל שם וז"ל; 'עיינן מש"כ במשנ"ב לענין אם תקעו שלשה ביחד כל א' סדר א' והוא היה בדעתו לצאת בזה ידי כולם והוא מן הריטב"א ומטעם דתרי קלי משתמעין, והי"א בתרא הוא ג"כ מריטב"א וכו', ונראה לענ"ד דלדעה זו אם כיון לצאת ידי כולם גם ידי אחד לא יצא, וידי אחת דקאמר כוונתו בכיון רק לאחת אז

מקריה"ת ועל כן "ל דלא חשיב תרי קלי כלפיו.

ועד"ז יש לדון בניד"ד, דכל דין 'תרי קלי לא מישתמע' הוא רק היכא דאיתו הציבור מעמידים שנים לקרות בתורה אבל בניד"ד שכל אחד שייך למנין שלו וכל ציבור קורא לעצמו וכל אחד מהקוראים מכיין להשמיע רק למנין שלו, בזה "ל דאף בסתמא הוי כיהיב דעתיה, ובכח הלב לשמוע קול אחד השייך אליו ולדחות הקול שאין שייך אליו, ועל כן אע"פ שמגיע לאזניו גם הקול השני אינו מעכב. ומ"מ צריך ראייה לקולא ז.ו. [וכמובן צריכים אנו לסמוך שיש כאן עשרה שומעים שאכן היטו אזנם וליבם להאזין כראוי לקורא שלהם, דלכא'ו סתם שמיעה בלא שידקדקו בכך להדיא לשמוע רק אותו לא מהני לענין זה], וצ"ע.

אך יש להביא ראייה שלא כדברינו ממש"כ במשנ"ב סי' רע"א סק"ג וז"ל; 'כתב בספר א"ר שני אנשים אם רוצים להוציא בני ביתם לא יקדשו כאחת דתרי קלי לא משתמע' עכ"ל. וע"ש בא"ר דהוי לעיכובא ואם עשו כן לא יצאו בני הבית יד"ח, (והוא דלא כמש"כ המשנ"ב סי' תפ"ח סק"ח דהמנהג לקדש שנים ביחד וסומכים דמהני כמו במגילה כיון דחביבא). והנה באופן זה בפשוטו כל אחד בא להוציא את בני ביתו, וכל אחד חפץ לשמוע רק את הקידוש של בעה"ב שלו, וגם המקדשים אינם מכוונים להשמיע את הקידוש כי אם לבני ביתם, ואעפ"כ לא מהני. [וצ"ע אם יש מקום לחלק דרך ציבור של עשרה יש בידו להחלק מציבור אחר משא"כ בני בית, או דמיירי בבני בית קטנים שאין להם דעת להחלק, או דכוונת הא"ר באופן שבפועל לא ישמעו את המקדש כמו בדרגה הא' שנתבאר לעיל דהוא פשוט אף לולי דינא דתרי קלי לא מישתמע, וצ"ע].

הרב אברהם זנגר

עגלת תינוק ששכחו להסיר ממנה את התיק של המוקצה

מעשה בתיק שיש בו מוקצה התלוי בקביעות על עגלת התינוק, ובערב שבת מסירים את התיק עם המוקצה, ואירע ששכחו להסיר את התיק, ויש לדון אם העגלה נעשית מוקצה מדין בסיס לדבר האסור או לא.

שורש הספק, דהנה השוכח מוקצה ע"ג בסיס אין הבסיס נעשה מוקצה, אבל במקומו המיוחד לו נעשה מוקצה אף בשוכח כמבואר במשנ"ב סי' ש"ט סק"ח דכל דבר שדרך המוקצה להיות עליו נעשה בסיס אף בשוכח, ומעתה יש להסתפק בניד"ד שהוא מקומו המיוחד לו רק בחול ולא בשבת האם נעשה מוקצה או לא.

ונראה לדון דתלוי ביסוד הדין, האם מקומו המיוחד לו נעשה בסיס מאליו ולא תליא בדעת האדם כלל (כעין ד' הראב"ד המובא בראשונים שבת קמג. דמיטה המיוחדת למעות נעשית בסיס אף בשוכח הואיל ומיוחדת לכך ובטלה לגבי המעות), או דודאי תליא בדעת האדם, אלא דכיון שהוא מקומו המיוחד לו לא חשיב שוכח, דבסתמא דעתו שיהא במקומו הראוי לו, אבל אם היה דעתו להדיא ליטלו משם ושכח שפיר דינו כשוכח ולא נעשה מוקצה. וניד"ד תלוי בזה, דלצד הב' דתלוי בדעתו של אדם מסתבר דתלוי רק אם הוא מקומו המיוחד לו בשבת, ואין נפ"מ במה שהוא משמש כמקומו המיוחד לו בחול, אבל לצד הא' דכל דהוי מקומו דינו כבסיס אף דחשיב שוכח עליו, לפ"ז יש להסתפק אם הדבר תלוי בשבת דוקא או לא.

יצא משום דהיכי דחביב ליה ויהיב דעתיה אין קול השני שאינו חפץ בו מפריעו מלשמוע, משא"כ בהיכי שצריך לב' הקולות לא יצא בשום אחד מהם דא"א לשמוע היטב ב' קולות' וכו' עכ"ל. הרי דלחק שיטה דלא מהני לצאת ידי שניהם ה"נ דלא מהני לצאת ידי אחד מהם כשכיון לשמוע שניהם, ורק כשכיון לשמוע אחד מהני משום דחביבא, ולפ"ז היכא דליכא 'חביבא' לא מהני כלל, ומדברי המשנ"ב והבה"ל מתבאר עוד דהיכא דהוי לעיכובא הרי זה מעכב ולא יצא אפי' בדיעבד.

נמצא דבניד"ד אפשר שיש לתלות במחלוקת הראשונים הנ"ל, דלשיטה אחת מוכח דאינו יוצא אע"ג דהוא מכיין רק לקול אחד, ולשיטה אחת אפשר להסתפק בזה, ועכ"פ המשנ"ב הכריע ע"פ הריטב"א לחוש לחומרא במחלוקת הראשונים שם וא"כ לא יצא אפי' בדיעבד.

והנה לענין השומע קריה"ת כיון דהוי חיוב על ציבור ולא על היחיד אפשר שאינו מחויב לשמוע שוב קריה"ת [ע"י בזה במשנ"ב בהוצאת דרשו סי' קל"ה שהביאו השיטות בזה], אכן בגוונא דידן אם הנידון נוגע לכל הציבור (כגון שכולם עומדים באותו מקום ושומעים ב' הקריאות) הרי שאין כאן קריה"ת והוי ברכות לבטלה וגם לא נתקיימה קריה"ת כל עיקר וצריכים לחזור ולקרות.

והנראה לדון בזה צד להיתר, די"ל דג' דרגות יש בשמיעה בתרי קלי, הא' הוא באופן שמחמת ריבוי הקולות אינו שומע בבירור שום קול מביניהם, ובאופן זה פשיטא שלא יצא אפי' במגילה, והב' באופן ששומע ב' הקולות כאחד ואינו מכיין לבו לשמוע אחד מהקולות בדוקא אלא נותן דעתו לשמוע בסתמא מה שמגיע לאזניו, ובאופן זה לא יצא בכל מקום מלבד במגילה, והג' באופן שנותן דעתו ומדקדק לשמוע בדוקא את הקול שרוצה לשמוע, ובכה"ג נראה לדון דיוצא יד"ח בכל מקום, דהקול השני הוא כרעש בעלמא שאינו מעכב באופן שמתאמץ ומצליח לשמוע את הקול שיוצא בו יד"ח.

ויסוד לדבר, דהנה בשו"ע סי' תר"צ כתב 'אפילו שנים ואפילו עשרה יכולים לקרותה ביחד ויוצאים הם והשומעים מהם', וכתב הט"ז סק"ב 'ולא אמרי' תרי קלא לא משתמע דכיון דחביב עליהו יהיב דעתייהו ומשתמע אפילו בתרי קלא דעכ"פ אפשר הוא', עכ"ל. המבואר מדבריו דיסוד הדין דמהני בחביב הוא משום דבעיקר הדבר 'אפשר הוא' אלא דבחביב תלינן דהכי הוא דיהיב דעתייהו ועל כן מהני, וביותר כתב בפמ"ג מ"ז סק"ב וז"ל; 'עיינן ט"ז, היינו תרי קלי לא משתמע אם לא יהיב דעתייהו אבל יהיב דעתייהו מישתמע שפיר, ומגילה חביבא יהיב דעתייהו', עכ"ל, ומשמע מזה דהוי דין כללי דכל דיהיב דעתייהו מהני בכל מקום אף אם יהיב דעתיה לשמוע ב' הקולות ולצאת יד"ח משניהם כאחד, והא דבעלמא לא מהני הוא משום דבסתמא לא תלינן דיהיב דעתייהו, וא"כ באופן דיהיב דעתיה לשמוע דוקא אחד מהקולות בודאי מסתבר דיוצא יד"ח והקול השני אינו מעכב.

ולפ"ז עולה דיש לנו צד היתר באופן שיש עשרה דיהיב דעתייהו לשמוע רק מהבעל קורא במנין שלהם, אך בסתמא לא יצאו יד"ח.

אך נראה לצדד בסברא להיתר בניד"ד אף באופן הרגיל דלא יהיב דעתייהו, בהקדם דהנה יש כמה אופנים שקול אחד יותר נשמע מהקול השני, כגון שקול אחד מגיע מבפנים וקול השני מבחוץ או שהקול השני מתחיל באמצע הקריאה וע"פ רוב האדם נמשך בשמיעתו יותר לקול הקורא ששומע מתחלה, וכן כשקול אחר הוא ענין של מה בכך ואינו קול מעניני הקולות שצריכים לשמוע, כגון שיש רעש או שומע ברכה מאחד העומד על ידו, או אפי' כגון שנשמע חזרת הש"ץ ממנין אחד אצל מנין שני שקוראים בתורה, ובכל כה"ג מסתבר דאף בסתמא אין דעתו כלל על דבר אחר חוץ

ונראה להביא כמה ראיות מדברי האחרונים כצד הב';

א] מקור דין זה הוא בגמ' ותוס' שבת מה: דקינה של תרנגולת שנמצאה שם בשבת ביצת אפרוח הוי מוקצה מדין בסיס ולא חשיב כשוכח לפי שהוא מיוחד לקבל אפרוחים, ובפמ"ג סי' ש"י א"א סק"ח כתב וז"ל; 'נסתפקתי קינה או דף המוכן לתרנגולים להטיל שם ביצים והיה בין השמשות ביצי היתר ובשבת הטילו ביצים ונתערבו דכולם אסורות (מדין דבר שיש לו מתירין) אי שרי לנער, מי אמרינן דהוי בסיס לאיסור, או"ד הואיל והוא לא הקצה לאיסור לחוד וביה"ש היה שם היתר אף דנתערב עתה וכולה איסור מ"מ הוא לא עשאה בסיס לאיסור לחוד' עכ"ד. ומשמעות ספיקו הוא אם חשיב כמניח לדעת הואיל והניח את הביצים מדעת בערב שבת, או דכיון שהניח במצב שלא היה בסיס לדבר האסור לא חשיב כמניח מדעת, דכלפי מצב האיסור הוי כמונח בע"כ. והנה לפי צד הא' דקינה של תרנגולים נעשית בסיס אף בשוכח אין מקום לספק הפמ"ג, ובע"כ כצד הב' דהוי בסיס רק משום דבסתמא הוי כמניח, ובה"ל דכלפי ביצי היתר שנתערבו לא הוי כמניח כיון שלא היה עומד לכך שיתערבו ויאסרו.

ב] הגרעק"א בסוגיא שם (נדפס בספר הזכרון וזאת ליהודה והועתק בחי' רעק"א במהדורות החדשות) כתב להסתפק אודות קינה שהיה בה אפרוח מערב שבת ובשבת מת האפרוח, ודן הגרע"א האם נעשה בסיס לאפרוח המת אם נימא דאפרוח חי לא הוי מוקצה, וביאר הספק בזה"ל; 'דאף דהוא בסיס לאפרוחים והוי כאילו הניחו שם בידים, מ"מ כיון דבשעה שהיה האפרוח חי היה האפרוח מותר בטלטול והיה בסיס לדבר היתר, א"כ הגם דעכשיו מת מ"מ בתחילת שבת לא היה עומד לכך שהאפרוח שיפול בתוכו ימות שם, וא"כ היה עומד להיות בסיס לדבר המותר'. ושוב כתב ד"ל 'דכיון דהקינה עשויה שיבואו שם אפרוחים הוי כמונח שם לדעת, וגם אחרי שהאפרוח מת שם הוי כנשאר מונח שם מדעתו' עכ"ל. ומשמע דמספק"ל להגרע"א כספיקו של הפמ"ג הנ"ל אם המניח מדעת במצב שאינו בסיס לדבר האסור חשיב כמניח לגבי המצב שנעשה בסיס לדבר האסור. אבל מ"מ מצד הא' דמבואר בגמ' דכיון דהקינה עשויה לאפרוחים הוי בסיס אף כשלא הניח מדעת פשיט"ל להגרע"א דלא נאסר, והיינו כאמור דדיסוד הסברא הוא רק משום דבסתמא נמי חשיב כמניח מדעת, אבל כשהנחה היתה באופן שהיה בסיס לדבר המותר לא חשיב כמניח לדעת.

ג] בחידושי חת"ס שבת לז. הביא קושיא בשם הרב חריוף מו"ה קאפיל אב"ד ווערבווי על מה דפשיט"ל לגמ' שם דאם השהה קדירה ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה מותר לו ליטלה בשבת מע"ג האש, ותמה דלמאי דקיי"ל דבעבר ושהה נאסר לכל השבת לכל אדם (וכ"ה במשנ"ב סי' רנ"ג סקל"א) הו"ל התבשיל מוקצה ואיך יכול ליטלו מע"ג האש, וע"ש בחת"ס שכתב ליישב דמשכח"ל גוונא דלא נאסר התבשיל והגמ' מיירי בהך גוונא.

אכן בחזו"א סי' ל"ז סקכ"ז בדינים העולים כתב מדנפשיה דאם שכח והשהה תבשיל ע"ג האש ונזכר יסירנו מיד אע"ג דהוא מוקצה, וכוננתו נראה דעדיף לעבור על איסור מוקצה מלעבור על איסור שהיה, והוסיף דלא מצאנו הדבר מבואר אבל כן נראה מסברא, עכ"ד, (וצ"ע שלא הביא דכן מבואר מהגמ' לז. כמש"כ החת"ס). ועי' בספר שלמי יהודה פ"ח הערה ע"א שהקשה מאי שנא ממוצא חמץ בפסח ביו"ט שכופה עליו כלי ואסור לו לעבור על איסור מוקצה כדי לבערו, וע"ש מש"כ ליישב בשם מרן הגריש"א זצ"ל, ובספר מגדנות אליהו ח"א סי' ס"ב האריך בזה, ובספר בני ראם סי' ע"ט הביא מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל מדברי הגר"י מסלנט זצוק"ל (בירחון התבונה סי' א') שנו"נ אם מותר לעבור על איסור מוקצה כדי למנוע איסור ביטול בשר בחלב, והסיק דאין היתר לעבור איסור שבת כדי למנוע איסור אחר שאינו שייך לשבת, [הובא גם בשו"ת בנין שלמה סי' מ"ז], ולפ"ז מתיישבת הקושיא הנ"ל ממוצא חמץ בפסח, וע"ע בספר מנחת אריאל שבת ד. אות ט' וספר נחלת ישראל עמ' תש"ד מש"כ בזה.

ויש לציין דדברי חזו"א הם לשיטתו בסקכ"א שחידש דאיסור שהיה הוא

בכל רגע ורגע בשבת ולא רק בהנחת הקדירה על האש, ואפי' אם הניח נכרי או קוף את הקדירה חייב הישראל להסירה, ואכ"מ, ועי' בספר מגדנות אליהו שם מה שהביא בזה, ובספר מנחת אריאל שבת לח. אות ה' דן מצד אחר, דיש מקום לומר דמאחר שנאסר התבשיל תו אין חשש שמא יחתה וממילא יפקע איסור שהיה, ובחזו"א חזינו לא כן.]

ובשו"ת חת"ס או"ח סוס"י ע"ח כתב ליישב באופ"א, ד"ל דהקדירה איננה בסיס לתבשיל משום דהוי כשוכח, דאע"פ שהניח התבשיל לתוך הקדירה מדעת, מ"מ כלפי המצב שנעשה מוקצה היה שוכח. וזה כסברת הפמ"ג והגרע"א הנ"ל דמניח היתר ונהפך למוקצה דינו כשוכח. וצ"ע כנ"ל דהקדירה הלא מיוחדת לתבשיל ומאי שנא מקינה של תרנגולים דהוי בסיס אף בשוכח. ובע"כ כנ"ל דיסוד הדין הוא רק משום דבסתמא דעתו לכך, לא כן באופן שנאסר התבשיל ונעשה מוקצה.

שוב ראיתי במנחת שבת סי' פ"ח סקנ"ו שהאריך בענין זה ומסקנת דבריו כדברינו דיסוד הבסיס בזה הוא מצד דעת האדם, ולכן כל שאין האדם חפץ בכך לא הוי בסיס אפי' אם דרך המוקצה להיות שם בע"כ של האדם, כגון כלי שדרך הזבובים לעמוד עליו ואירע שעמדו עליו זבובים כל ביה"ש, ודן אם דמי לסל של אפרוחים דנעשה בסיס הואיל ודרך האפרוחים לעמוד עליו, והסיק כנ"ל דהטעם דסל של אפרוחים וקינה של תרנגולים נעשה בסיס אף בשוכח הוא משום דסתמא דעת האדם ע"ז, משא"כ בזבובים שאינו חפץ בכך כלל ע"ש.

העולה מן האמור דתיק שיש בו מוקצה התלוי בקביעות על עגלת התינוק בחול ובערב שבת רגילים להסירו, אם אירע ששכחו להסיר את התינוק דינו כשוכח ולא הוי בסיס לדבר האסור, ואפשר לנער את התינוק ולהשתמש בעגלה.

הרב אורי יצחקי

תשובה להשגה בגליון הקודם בדין בני"ר על שתיה לפני הסעודה

בגליון הקודם לפ' תולדות (מס' 88) כתבתי תשובה בענין חיוב ברכה אחרונה על מים ששתו לפני האכילה כדי להתחייב בברכה"ז דאוי' לפי שיטת היראים, וציידתי שבדיעבד יוצא יד"ח ברכה אחרונה על המים בברכה"ז, לפי שהשתיה מצטרפת עם האכילה הואיל וגורמת לחיוב ברהמ"ז דאוי' [לפ"ד היראים], והגאון ר' אברהם זנגר שליט"א השיג על דברי בטוטו"ד, ותו"ד דכיון שאם אינו צמא מברך ברהמ"ז דאוי' גם לפ"ד היראים, ש"מ דאין מעשה השתיה מצטרף למעשה האכילה עד שיהא נפטר בברהמ"ז, אלא מהני רק להפוך את האדם ל"גברא שאינו צמא", והוא כעין מידי דממילא, ולכן פשיטא ליה שאינו מצטרף למעשה האכילה להיפטר בברהמ"ז. וכ"ז בשותה לפני האכילה, אבל בשותה אחר האכילה דמבואר בחזו"א להדיא שמצטרפת השתיה לאכילה, צ"ל דשאני התם כיון דנגמרה שביעתו ע"י השתיה שפיר חשיב להצטרף ונפטר בברהמ"ז.

ואע"פ שאין דרכי לעמוד על דעתי מהשגות ת"ח, שבתי ושניתי פרק זה, ואכתוב מה שיש לפלפל בזה, ואומר בתחילה שבאמת יש בדברי חידוש שלא נזכר בפוסקים שעיינתי בהם, וגם נראה ממשמעות הביה"ל בסי' קע"ד ד"ה ואפילו דלא נחת למה שכתבתי, ויש לדחות (ויבואר בסוף המאמר). אך לאידך גיסא יש משמעות חזקה וראויות חזקות לחידוש זה מלבד הסברא שלענ"ד היא מכרעת, והיא ק"ו מצירוף יין של קידוש לסעודה, (ודלא כהשגת הרב דצירוף יין עדיף), וכמו שיתבאר בעז"ה.

הנה בהא דהשיג עלי דיש חילוק בין שתיה שלפני האכילה לשתיה שבתוך האכילה או אחריה, וסברתו דשתיה שאחר האכילה ודאי היא חלק מהאכילה כיון שגומרת שביעתו משא"כ שתיה שקודם האכילה

אינה אלא הופכת אותו ל"גברא שאינו צמא", מלבד שאינו מבין את עיקר החילוק, עוד אוכיח בהמשך הדברים דהיראים לא כיון כלל לגדר הנ"ל (שהופכת אותו ל"גברא שאינו צמא") אלא הוא דין במעשה השתיה, עוד אציין בתחילה כי עיקר החידוש עלה בדעתי מתוך העיון בדברי החזו"א סי' כ"ח סק"ב, ותוכן דבריו שם דבסק"א שו"ט בדברי הרשב"א שמפרש ששורש מחלוקת ב"ש וב"ה בדין ברהמ"ז טעונה כוס תלוי בפלוגתת ר"מ וחכמים בפירושה דקרא ד"ואכלת ושבעת" כפי המבואר בגמ' מט: דלחכמים קאי "ושבעת" על שביעה ולר"מ קאי "ושבעת" על שתיה, דלר"מ אינו מתחייב בברהמ"ז דאו' כשצמא רק אם שתה, ובתחילה כתב דהוכחת הגמ' דב"ש ס"ל דברהמ"ז אינו טעון כוס, דאם איתא דברהמ"ז טעונה כוס טוב יותר לברך ברהמ"ז על הכוס, ואף שאין חייב עתה בברהמ"ז מדאו' שאין חיוב על האדם להכניס עצמו בחיוב מצוה, וכיון שאכל וחייב בברהמ"ז מדרבנן וגם נתחייב מדבריהם לברך על הכוס צריך לקיים מצות חכמים כתיקונה. אך אח"כ הקשה (בסק"ב) דהא כשישתה הכוס אחר ברהמ"ז יתחייב בברהמ"ז מה"ת, והוסיף לחזק קושייתו וז"ל: "דהא מה"ת אין שום קביעות לסעודה, שאין צריך לברך על המזון לפנייה מה"ת ולא נטי' וא"כ הדין נותן דכל שאכל והוא צמא לשתות חייב לברך בה"מ מה"ת אחרי שתייתו", עכ"ל, ותוספת זו שכתב "דהא מה"ת אין שום קביעות לסעודה, שא"צ לברך על המזון לפנייה מה"ת ולא נטילת ידם" ודאי קאי על שתיה שלפני האכילה, ונראה בעליל שכל כוונת החזו"א בתיבות אלו היא לומר שיש צירוף של מעשה השתיה עם מעשה האכילה, וע"ז כתב להוכיח דכיון שמה"ת אין שום קביעות לסעודה שא"צ לברך על המזון לפנייה מה"ת ולא נטי', ולכן אע"פ שמצד תיקון חכמים ליטול ידיו ולברך לפני האכילה לכאו' יש הפסק בין השתיה לאכילה, כיון דהשתא בחיוב דאו' קיימין אין זה חשוב הפסק, ולפי דברי הרב המשיג אין זו אלא שפת יתר ואך למותר כי הרי בלא"ה אין שתיה שלפני האכילה מצטרפת לאכילה לחיוב אלא רק גורמת לגברא שאינו צמא, אלא ע"כ דפשיטא ליה לחזו"א דגם מה ששותה לפני הסעודה מצטרף לאכילה כיון שגורם לו את החיוב, וכסברתנו.

ובענין עיקר השגתו של הרב הנ"ל על דברי שהיה פשוט בעיניו דכיון דאם אינו צמא מברך ברהמ"ז דאו' גם לפ"ד היראים, ש"מ דאין מעשה השתיה מצטרף למעשה האכילה עד שיהא נפטר בברהמ"ז, אלא מהני רק להפוך את האדם ל"גברא שאינו צמא", והוא כעין מידי דממילא, ולכן פשיטא ליה שאינו מצטרף למעשה האכילה להיפטר בברהמ"ז, ותמך יתדותיו בל' הפוסקים שהביאו דברי המרדכי בשם היראים, דז"ל הרמ"א סו"ס קצ"ז; "יא שאינו חייב לברך מדאורייתא אם לא שתה והוא תאב לשתות", וכתב המשנ"ב סק"ו; "דאם אינו תאב לשתות לכו"ע חייב מדאורייתא אף בלי שתיה", והיה משמע לו כהגדר שכתב.

אך לענ"ד אין מזה שום משמעות, דשפיר יש לפרש גדר "אם הוא תאב לשתות" לפי ר"מ, כמו שאנו מפרשים לחכמים דגזה"כ ד"ושבעת" קאי על שביעה מאכילה, ד"אם הוא תאב לאכול" אינו חייב בברהמ"ז דאו', דלא נתקנה אלא על שביעה, והתם ודאי כל האכילות מצטרפות ולא אמרינן דכל האכילות שעד השביעה אינן אלא בגדר "להפוך את האדם לגברא שאינו רעב", ה"ה בענין הצמאון שהוא גדר השלמת שביעתו (כמו שכתב הרב הנ"ל בעצמו) לא אמרינן דמעשה השתיה נידון כענין שלילי שאין דנים על מעשה השתיה אלא על האדם אם הוא גברא שאינו צמא אלא על מעשה השתיה שמצטרף למעשה האכילה.

ומצאתי בלשון המרדכי בשם היראים שמדקדוק לשונו יש להוכיח כדברינו שהוא דין במעשה השתיה, דז"ל המרדכי בסו"ס קע"ז; "כתב בסו" אחרי דקיימא לן כרבי מאיר דאמר כוזה דאורייתא כדפסיק רבא הלכתא, א"כ קי"ל ושבעת זו שתיה א"כ לא מיחייב מדאורייתא א"כ שתה אם הוא צריך לשתות, אבל אם אינו צריך לא אמרה תורה שישתה שלא לתיאבון" עכ"ל, וממה שהוסיף דאם אינו צריך לשתות לא אמרה תורה שישתה שלא לתיאבון, משמע להדיא דס"ל דגדר הדין הוא דמעשה השתיה מצטרף למעשה האכילה, דאי ס"ד דכל עיקר דינו הוא באופן השלילי, דגברא צמא אינו יכול לברך ברהמ"ז דאו', ואין השתיה גורמת רק מצב דממילא דהגברא אינו צמא, אין שום הו"א לחייב את הגברא לשתות כדי להתחייב בברהמ"ז, גם א"צ להטעים את הדין במש"כ ד"לא אמרה תורה שישתה שלא לתיאבון", וכל מעיין ישפוט בצדק דמוכח מהמרדכי דכוונת היראים דהוא דין במעשה השתיה שמצטרף למעשה האכילה, ומבואר היטב מה שבא לשלול דתחייב

התורה גם שתיה שאינה לתאבון, דסד"א שסתימת התורה בגזה"כ "ושבעת זו שתיה" דבלא שתיה א"א לברך ברהמ"ז דאו', קמ"ל דהכוונה דוקא שתיה לתאבון דהיינו לצמאון, וכהסברא שכתבנו לעיל דהשתיה היא השלמת השביעה, ודוחק גדול וכמעט לא ניתן להיאמר דכוונת המרדכי לבאר דהוא מידי דממילא ולא דין במעשה השתיה, ולענ"ד הוא פשוט לכל מעיין.

שוב מצאתי ראייה ברורה לדברינו בספר כף החיים סי' קצ"ז סק"ב שכתב שאם כבר שתה כשיעור שתיה אפי' תאב לשתות יכול להוציא אחרים ידי חובתן אפי' לכתחלה, ומוכח להדיא כמש"כ דעיקר סברת היראים דבעינן מעשה שתיה, ומקורו בעולת תמיד וא"ר. וז"ל העולת תמיד; שיברך מי ששתה. "כלומר ואינו תאב לשתות, או י"ל אפילו תאב לשתות אם כבר שתה כשיעור שתיה יכול להוציא אחרים ידי חובתן אפי' לכתחלה, וכן נראה ממ"ש אם לא שתה והוא תאב לשתות משמע דתרווייהו בעינן, ובאחד מהם או ששתה או שלא תאב לשתות חייב לברך מן התורה, ויכול להוציא אחרים ידי חובתן גם לכתחלה, עכ"ל. ויותר מזה כתב בא"ר שם דכן מוכח מהיראים (סי' רנג) ומרדכי (סי' קע"ז) ואגודה (סי' קפ) מקור דין זה דבשתיה בעלמא סגי, אלא שכתבו דהא דבעינן שתיה היינו כשצמא ותאב אבל אם אינו צמא אף שלא שתה כלל חייב, ועוד דהא באכילה אף שאכל כזית עדיין רעב לאכול, ואפ"ה מחויב משום דשביעת גרון סגי כמ"ש בספר יראים שם, ובודאי לא עדיף שתיה מאכילה, עכ"ל. כלומר שמחדשים הע"ת וא"ר דאם קיים מעשה שתיה ע"י ששתה כשיעור שנתקיים הקרא ד"ושבעת" ע"פ הדרש ד"ושבעת" זו שתיה, שוב נתחייב מדאו' גם ליראים, ולפי דבריהם מה שהתנה היראים דדוקא אם צמא אינו חייב מדאו', ע"כ הוא כמש"כ דמי ממש למי ששבע מאכילתו דחייב מדאו', ומה שהוצרך לזה דלא תימא דהוא דין בפנ"ע דבעינן שתיה בכל גווני, קמ"ל דהשתיה היא השלמת השביעה וכמו שנתבאר.

והנה כבר הערנו בתחילת המאמר דמשמעות הביה"ל בסו"ס קע"ד היא דלא נחת למה שנתבאר, והוא ממה שנקט בפשיטות דמי ששתה שאר משקין (שאינן יין) לפני הסעודה צריך לברך עליהם ברכה אחרונה אפי' אם נזכר לאחר ברהמ"ז, וטעמו דאין ברהמ"ז פוסרת שהנ"ב.

ויש לדחות דאיירי במי ששתה בתוך סעודתו וא"כ אין השתיה ששתה לפני הסעודה מחייבת ברהמ"ז דאו', וכן משמע במקור הדין בשו"ע הגר"ז וכן בכה"ח. אך מסתימת הביה"ל משמע שלא שתה בתוך סעודתו, וכן יש להוכיח דהרי הביה"ל קאי על הפיסקא בשו"ע בסו"ס שכתב גבי ברהמ"ז דפוסרת יין שלפני מזון אפילו לא היה לו יין בתוך המזון, וע"ז כתב הביה"ל דגבי שאר משקים אינו כן. ויש לדחות בכמה אנפי, חדא י"ל דכיון דאינו מפורש בביה"ל דמיירי בלא היו לו מים בתוך אכילתו יש להעמיד כשהיו לו, א"נ י"ל דלא נחת כאן לשיטת היראים, ואה"נ מי שחושש לשיטה זו יש לו לחפש אחת מהעצמות שכתבנו, א"נ י"ל דמיירי שאינו צמא בעת ברהמ"ז ולא מחמת המשקה ששתה קודם סעודתו אלא מחמת שאכל מאכלים שיש בהם ריבוי נזולים כגון ירקות ופירות וכה"ג. ואף שהיה מקום לדייק דהמשנ"ב לא ס"ל כלל לגדר שכתבנו בשם הע"ת והא"ר מדלא הביאם להלכה, וס"ל כהרב הנ"ל בהשגתו, מ"מ אין הדברים מוכרעים, וסו"ד דעת המשנ"ב אינה מבוררת אצלי, וכיון שכן יש מקום לחוש לכל מש"כ לכה"פ למי שרוצה לחוש לדעת היראים.

והנוגע לדינא לפי כל הנ"ל יש לקיים מה שכתבתי במאמר הקודם דמי ששותה בביתו קודם אכילתו משום שרוצה להחמיר כשיטת היראים, ואח"כ אוכל חוץ לביתו בלא שתיה, לכתחילה יש לו לברך קודם יציאתו מביתו, ובדיעבד אם שכח ולא בירך ואכל כדי שביעה יש מקום לחוש לשיטת היראים שלא לברך ברכה אחרונה על השתיה אחר ברהמ"ז, אלא לצאת מאחר או להתחייב שוב במקום שיגיע אליו.

והנה עלו בידי עוד הערות לדינא העולות מכח האמור, דכפי הנראה שאלה זו נוגעת לא רק לשיטת היראים שהיא שיטה יחידאה, אלא גם לעיקר הדין לפי מה שצייד הביה"ל בסו"ס קפ"ד כשיטת הרדב"ז דמי שכבר אכל מקודם שאר מאכלים והוא שבע ע"י כזית או כביצה מחויב לכו"ע מן התורה לברך כיון שמ"מ הוא שבע, ולכאו' גם בזה יש מקום לספק הנ"ל אם האכילה הראשונה שלפני הסעודה מצטרפת לאכילת הפת וממילא נפסרת בברהמ"ז או דילמא נחשבת כמידי דממילא, שעל ידה נהפך האדם ל"גברא ששביעתו במקצת אכילת פת", ויש בזה הרבה נפק"מ למעשה, וקצרה היריעה במאמר זה, ועוד חזון למועד א"ה.

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

לע"נ ר' אלחנן ישראל בן יעקב גבריאל זצ"ל

הל' שלא להורות בפני הרב, ודין הרב שמחל על כבודו

יו"ד סי' רמב

חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר

רמ"א – חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר משיקול הדעת, אבל אם יש לו קבלה שמעה, או שמעה בדבר משנה יוכל להתיר.

יש כמה מקרים בהם יכול החכם להתיר את האיסור:

א. גדול ממנו בחכמה או במנין:

הביא הש"ך ס"ק נג מחל' ראשונים האם יכול להתיר משיקול הדעת אחרי שאסרו: דעת הראב"ד והריב"ש דאפילו הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין, יכול להתיר משיקול הדעת. דעת המהרי"ק והר"ן דדוקא חבירו אמרו שאינו יכול להתיר משיקול הדעת, אבל אם הוא גדול מחבירו, רשאי להתיר מה שאסר הראשון.

וכמה גדול ממנו צריך להיות כדי שיוכל להתיר את האיסור?

ושאלו זאת לגרי"ש וענה: יש מו"צ היודע להורות הלכה במה שלמד כגון הל' שבת ונדה וכדו', ומאידך ישנם כאלו הבקיאין בש"ס ופוסקים. וזה דרגה אחרת כלל, וזה חשיב קטן במקום גדול.

כתב הרמ"א חו"מ סי' כה כל היכא דאיכא ספיקא בהוראת איסור והיתר, דאורייתא – לחומרא, דרבנן – לקולא, וכל זה אם ב' החולקים הם שוים אבל אין סומכין על דברי קטן נגד גדול אפילו בשעת הדחק.

כלומר: קטן במקום גדול אינו מאן דאמר כלל, ולכן המושג גדול וקטן אין הכוונה מי שיותר חכם, מוכשר, מתמיד או בעל ידיעות – יותר ממנו, אלא בעל דרגה אחרת לגמרי כמו היחס בין ת"ח לגדול, ועליו א"א לחלוק.

ולכן אם אחרי שקיבל פסק ב'מראות' ממו"צ לאיסור, ואח"כ חזר ושאל אחד מגדולי הדור והתיר, נחלקו בזה הראשונים ויש מקילים, מ"מ יש לצרף לזה את הש"ך בכללי הפסק דלא חשיבי דברי הקטן במקום הגדול (מ"מ אינו פשוט לעשות כן).

ומסופר על הגרש"ז שפסק הוראות לאחר שמו"צים פסקו אחרת, חזינן דקטן במקום גדול לא חשיב.

וכן מעשה בחתנו של פוסק מפורסם שישאל מורה הוראה שכונתי בענין 'מראות' ואסר לו, והיה לבו נוקפו והלך לחותנו והתיר לו, ואח"כ חזר למורה הוראה הראשון וסיפר לו שחותנו התיר, אמר לו המורה הוראה 'אם הגר"מ הלבדשטם יתיר לך חזרני בי', נכנס אליו והגר"מ אמר לו 'לא אכשיר בשום אופן', ואח"כ הסביר לסובבים שהסיבה שהסכים להתייחס כלל לשאלה זה בגלל הבית לחם יהודה ויבואר בהמשך.

ב. טועה בדבר משנה.

שו"ע חו"מ סי' כה כל דיין שדן דיני ממונות וטעה... במשנה או בגמרא או בדברי הפוסקים חוזר הדין.

רמ"א מיהו אם נראה לדיין ובני דורו מכח ראיות מוכחות שאין הדין כמו שהוזכר בפוסקים יכול לחלוק עליו.. מ"מ אין להקל בדבר שהחמירו בו החיבורים שנתפשטו ברוב ישראל, אם לא שקיבל מרביתו שאין נוהגין באותה חומרא.

וכ"כ הש"ך בכללי הפסק חו"מ סוס"י כה.

ולכן כאשר מורה הוראה שכונתי פוסק נגד מ"ב, חזו"א, אג"מ וכדו' שספריהם נתפשטו ברוב ישראל (אפילו שלא כולם קיבלו דבריהם, מ"מ רוב ישראל לומדים מהם). ואפילו אם יש לו ראיות נגד המ"ב וכדו' אין להקל.

(מ"מ גדולי הדורות כהגרש"ז או הגרי"ש ועוד שפעמים הביאו ראיות ופסקו אחרת, אזי ודאי אינם חשובים כ'טועה בדבר משנה', לפי שהם בדרגה אחרת ממורה הוראה שלמד את הסוגיא, וכשבא לחלוק על בעל המשנה ברורה יש הסתברות שיש לו טעות!)

החולק על הרמ"א חשיב כטועה בדבר משנה

כתב התומים חו"מ סי' ה שספרים שנתפשטו בכל ישראל כגון הרמב"ם הטור והשו"ע, מה שנתפשט זה הלשון בספר ומשמים נתקבל הספר, עיי"ש.

הפלפולא חריפתא ריש ב"ק כתב שהרמ"א התקבל בעם ישראל ע"י האשכנזים, אא"כ חלקו עליו נו"כ.

הפתחי תשובה ח"ט ריש סי' כה הביא דברי החוות יאיר וז"ל: כל מה דסתם לן הבית יוסף בשו"ע, ולא חלקו עליו הבאין אחריו (נו"כ) הוי דבר משנה. ובמקום שהביא הרמ"א דעת חולקים והסכים עימהם ג"כ הו"ל כדבר משנה בארצות הללו דנוהגים כוותיה (אשכנז). ובמקום שכתב י"א ולא הכריע הו"ל הסמ"ע והש"ך בהכרעתן כדבר משנה בכל ענין עכ"ל.

דהיינו לפי מנהגי אשכנז הפוסק כמו השו"ע במקום שהרמ"א חולק חשיב טועה בדבר משנה. (ויש חולקים, ועיי' שו"ת מנח"י לגבי דיני קים לי).

ג. טועה בשיקול הדעת.

רמ"א – ואם טעה בשיקול הדעת.

כלומר אם נחלקו בגמ' ראשונים או אחרונים בדין מסויים, ובא מורה הוראה ופסק כחד מינייהו לאסור, ואילו סוגיין דעלמא משמע כאידך (ש"ך ס"ק נח) יכול לישא וליתן עם המורה הוראה עד שיחזור בו, ולכן אין איסור לשאול עוד מורה הוראה באותו הפסק ובלבד שיודיע אותו שכבר הורה הראשון לאסור.

ד. חכם שהחמיר בלא טעם [המחמיר מספק, שאינו בקי בדינים]

הבית לחם יהודה כתב וז"ל: דין זה שחכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר אינו נוהג בזמן הזה, שבעוונותינו הרבים בזמנינו שהמורה יורה כבן סורר ומורה ואין להם שיקול הדעת אלא כסומא בארובה, בודאי אם אוסר רשאי להתיר כי בוודאי לא יתיר אא"כ יש לו ראייה ברורה, וכל האוסר הוא עושה רק שאינו בקי בדינים ולכן הוא מחמיר בלא שום טעם.

וממשיך.. ובפרט בזמן הזה שנוהגים באיסור שהולכין אחר המחמיר די לנו מה שמחמירים האחרונים, אבל לאסור מספק כאשר אינו בקי בדינים מפסיד ממונן של ישראל, והתורה חסה על ממונן של ישראל ורשאי להתיר, אבל אם חכם הראשון אוסר מחמת חומרא או גדר או סייג אינו יכול להתיר ואפילו במעשה אחר. עכ"ל.

ולכן רב שפוסק בלי ראיות אלא אומר 'כך נראה לי' וברור לשומע שהוא מחמיר בלא טעם, זה נקרא סומא בארובה ואינו נקרא פסק. אבל בפסקים של 'מראות' שזה תלוי בקבלת מסורת ושיקול הדעת לכן לא ילך לשאול שוב, אבל אם שמע חומרא מוזרה שאינה מקובלת כלל, א"צ לילך אחריו, ויכול לשאול שוב (כך הורה הגר"מ הלברשטם).

וכ"כ בספר פלגי מים (מוכא באוצר מפרשים עה"ד בשו"ע) שימעותי מפי מורי המהרשי"ק שהיה אומר רבים מין החכמים והגדולים טועים בחיבורם פסקים ע"פ כח החריפות והפלפול ולא כן היא המידה כי הפסקים צריך להיות נעשים על פי הקו והיושר וההיקש לדמות מילתא למילתא בדברים ישרים ופשוטים ולא בדיוקים ופלפולים בארצות עקלקלות עכ"ל.

ולכן רב שכתב פסק הלכה בהסתמכו על למדנות, סברות ודיוקים וראיות שאינם מוכרחות, ולא ראיות חותכות מש"ס ופוסקים יכול לחזור ולשאול חכם אחר.

ה. חכם שנתן טעם פגום.

מביא הבית לחם יהודה מהר"ם פאדוה שאם החכם שאוסר נתן טעם וטעמו פגום רשאי להתיר.

ו. חכם שהחמיר אחרת מהמקובל בעולם.

כתב הבית לחם יהודה ולא אמרינן חכם שאסר אלא בהוראה חדשה, אבל דבר שהותר כבר ע"י חכמים ונהגו בו היתר כמה ימים, וחכם אחד אוסר – יכול אח"כ להתיר.

פרטי דינים למורה הוראה:

א. חכם שפסק הלכה עדיף שייסביר טעם לדבריו, כדאמרינן גמ' נדה כד: אמר אביי ש"מ צורבא מרבנן דאמר מילתא, לימא בה טעמא דכי מידכר ליה מידכר. ועוד טעם בדבר שמעשים שבכל יום שהשואל הבין בדיוק הפוך, ולכן אם יתן טעם יבין השואל את התירוץ.

ב. אם הפוסק הביא שני סיבות לדבר, ובאחד מהם טעה בדבר משנה, ובשני טעה בשיקול הדעת, כתב הפתחי תשובה דחשיב טועה בשיקול הדעת והנפק"מ הוא שיכול להתווכח איתו עד שיחזור בו, אבל לא לחלוק עליו להדיא.

ג. אם החכם פסק וחזר בו, אבל לא באופן מוכרח אלא הוא אומר 'אתה טוען טוב וכדו', אעפ"כ כיון שאסר – אסור.

להערות, הארות ותירומות בטל' 0527688072
או במייל: shiuryrgm@gmail.com

קפיצת הדרך ליעקב ולאליעזר ובגדי עשיו החמודות

בפרשיות אלו למדנו על שני אנשים שקפצה להם הדרך. אליעזר עבר אברהם שלו ולגמליו קפצה הדרך כשהלך לחרן להביא את רבקה לבית יצחק. וליעקב קפצה הדרך עת השתוקק להתפלל במקום בו התפללו אבותיו. כיצד פועלת "קפיצת הדרך".

התרגלנו להבין כי מדובר באיזה אופן ניסי שבו מגיעים במהירות עצומה ממקום למקום כשבדרך הטבע הדרך אמורה הייתה להמשך ימים ואף שבועות.

השאלה היא מה ראו החקלאים שבשדות? האם ראו את אליעזר קופץ ואתו הגמלים? או שראום טסים באויר? ולאחר מכן את יעקב אבינו? או שמא הקפיצה הובילה אותם במסלול גבוה מאד שלא נראה מן האדמה? ובכמה זמן, בכל זאת, הלכו את הדרך?

זאת ועוד, אם אליעזר ויעקב קפצו, מדוע קוראים לזה "קפיצת הדרך" שמשמע שלא על קפיצת אליעזר בדרך או קפיצת יעקב בדרך מדובר אלא הדרך היא שקפצה להם, איך קרה הדבר?

כשעם ישראל חצה את הירדן בדרכו לארץ ישראל נחצה הירדן, והעם עבר בתוך הנהר ביבשה, נאמר בספר יהושע: "ואתה תצוה את הכהנים נושאי ארון הברית לאמר כבואכם עד קצה מי הירדן, בירדן תעמדו... וכבוא נושאי הארון עד הירדן ורגלי הכהנים נושאי הארון נטבלו בקצה המים והירדן מלא על כל גדותיו כל ימי קציה ויעמדו המים היורדים מלמעלה, קמו נד אחד הרחק מאד מאדם, העיר אשר מצד צרתן והיורדים על ים הערבה ים המלח תמו נכרתו, והעם עברו נגד יריחו. ויעמדו הכהנים נושאי הארון ברית ה' בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי לעבור את הירדן" (יהושע ג-ד). הירדן נקרע כעין קריעת ים סוף בזמנו. אלא שהפעם נקרע הירדן על ידי הכהנים נושאי ארון הברית. העם עוברים את הירדן והכהנים עומדים בתוך הנהר בסמוך לגדה המזרחית, לשם ירדו ושם עמדו כל זמן שהעם חצה את הירדן. ומשהסתיימה חצית העם את הירדן, אומר הקב"ה ליהושע: "צוה את הכהנים נושאי ארון העדות ויעלו מן הירדן. ויצו יהושע את הכהנים לאמר עלו מן הירדן. ויהי כעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו". כלומר הכהנים עלו מן הירדן, וכיון שלא חצו את הירדן ועלו ממנו ממקום עמידת סמוך לגדה המזרחית הרי עתה משעלו מן הירדן והירדן חזר לזרום, נמצא שהעם היה בעבר הירדן המערבי, והכהנים וארון ברית ה' בעבר הירדן המזרחי, והירדן הזורם בשטף חוצץ ביניהם! אומרים חז"ל כי הכהנים אחזו בארון והיו בעבר הירדן המערבי בלי צורך לעבור בתוכו או לחצות אותו. במילים אחרות - היתה להם קפיצת הדרך... מה היה?

כתב הרב דסלר:

"וכן הוא ענין קפיצת הדרך שבטלים כל ההגבלות של מרחק ומקום כלפי רוחניות כמו שמצינו אצל יעקב אבינו ע"ה שהיה בחרן ואמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי בו יהב דעתיה למיהדר וכו' וקפצה לו הדרך (רש"י בראשית כח יז). שכלפי דביקות יעקב אבינו ע"ה בטלו כל הגבלות הגשם וכיון שהרגיש שלצורך דביקותו צריך להתפלל במקום שהתפללו אבותיו מיד קפצה לו הדרך. פי' שנמצא מעצמו בלא שנראה אותו הולך או טס, במקום שהיה צריך להמצא - בהר המוריה. הארון והלוחות היו בבחינת למעלה מהטבע כדאמרו חז"ל מקום הארון אינו מן המידה (מגילה י"ב). שאין הארון תופס מקום בקודש הקדשים, כי הוא למעלה מהגבלת מקום. כמו כן אין צריך לייבש הירדן כדי שיעבור הארון אלא שמעצמו נמצא הארון בצידו השני, כי

כל מקום שצריך להמצא הארון שם הוא נמצא! ולא שייך כלפיו התנגדות הירדן וצורך כריתתו. ונשא ארון את נושאי היינו שהושפעה על נושאי הארון השפעת קדושה והתעלו לדרגה נפלאה זו של דביקות שגם כלפיהם לא חלה הגבלת מקום ונמצאו עם הארון ביחד בצידו השני של הירדן לכן לא הוזכר נס זה בקרא אצל הירדן משום שכך מציאות הארון תמיד שבמקום שצריך שם הוא נמצא". (מכתב מאליהו ח"ד עמ' 261)

סודה של קפיצת הדרך הוא אפוא הדבקות של הצדיק בבורא או בתפקיד שייעד לו הבורא. אצל יעקב היתה זו דבקות בבורא ואצל אליעזר - בתפקיד שייעד לו הבורא. ובמצב כזה כל המציאות של זמן ומקום שהם מציאות רק במקום בו שולטים חוקי עולם החומר - בטלה.

היסוד האמור טמון במילים "קפיצת הדרך" אין מדובר על "קפיצת יעקב" או "קפיצת אליעזר" או "קפיצת הכהנים וארון ברית ה'" מדובר על "קפיצת הדרך" הדרך קפצה ולא הם.

המושג "קפוץ" משמעותו לצמצם ("וכל עולה קפצה פיה" - (תהילים ק"ז מ"ב) סגרה פיה) וכן - "השכח חנות אל אם קפץ באף רחמיו סלה" (תהילים ע"ז י"). אשר על כן המשמעות המילולית המדויקת של הביטוי "קפיצת הדרך" הוא - צמצום הדרך. וכן"ל.

אחת השאלות ששאלנו היתה: כמה זמן בכל זאת לקחה להם הדרך? והתשובה - אפס זמן. הצדיק פשוט נמצא במקום שבו עליו להיות, מקום אליו הוא שואף ובו דבקה נפשו, וגופו הדבק בנפשו נמצא גם הוא שם.

והנה, מילא אצל יעקב קפצה לו הדרך כי הוא דבק "במקום שבו התפללו אבותיו" וממילא היה שם, הוא הדין לגבי אליעזר שהיה צדיק גדול. אך כיצד קפצה הדרך לגמלים של אליעזר. (שלא לדבר על הבגדים ושאר החפצים של הצדיק שקפצה לו הדרך)?

ונראה כי הצדיק משפיע על כל סביבותיו ועל כל מה שקשור אליו. כך גופו של הצדיק מאיר כמו שנאמר על זרועו של רבי יוחנן. ובגדיו מלאים קדושה דוגמת בגדי אדם הראשון שהיו ברשותו של נמרוד וכל החיות פחדו ממנו עת לבשם. כך חמורו של רבי פנחס בן יאיר שלא אכל תבואה שאינה מתוקנת. גם הגמלים של אליעזר הצטרפו אליו ונהנו מ"קפיצת הדרך".

לפי האמור ניתן להבין נקודה מסוימת בפרשת הברכות של יצחק ליעקב ועשיו.

מה היה המיוחד בכניסתו של עשיו ליצחק אביו לקבל את הברכות שדווקא הפעם ראה יצחק "גיהנום פתוחה תחתיו"?

מדוע התורה מדגישה "ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו" מה פשר ההדגשה הזו אודות הזמן המדויק בו הגיע עשיו? שתי השאלות עונות אחת על חברתה.

בדרך כלל היה עשיו נכנס אל אביו עם בגדי החמודות אשר לו, בגדים אלה הדיפו רוחניות, הן היו אלה בגדי אדם הראשון שעשיו גנב מנמרוד... עובדת היותו לבוש בבגדים אלה סייעה לו לצוד את לב אביו. שכן בהיותו לבוש בבגדים קדושים אלה קשה היה להבחין מה באמת אישיותו של הנמצא בתוכם. הפעם, בשובו מאוחר מן הציד והוא בהול להכנס אל אביו, לא המתינו לו הבגדים בארון בו היו מונחים, שכן יעקב לבשם ומכיון שעשיו איחר לבוא ומיהר להיכנס אל אביו לא המתין לבגדים. והתורה מלמדת שעשיו הגיע ממש במקביל ליציאת יעקב מאת פני אביו בעודו לבוש בבגדים. זו היתה אפוא הפעם הראשונה שעשיו נכנס לבית אביו בלי הבגדים... או אז התגלתה מהותו האמתית וראה יצחק גיהנום פתוחה תחתיו, וממילא "ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד". שכן בלא ה"מיגון" של בגדי עשיו החמודות, הלוא הם בגדי אדם הראשון, ראה את האמת אודות עשיו וראה גיהנום פתוחה תחתיו.

{ אז נדברו }

פרשת ויצא תש"פ | גליון מספר: 443 | לסדר: "ושמרתך בכל אשר תלך"

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

ניתן להשיג עלונים יחידים מידי
שבוע בבני ברק ברחוב חזון איש
34 (פינת דסלר מ' דיימוס)
0527117271

ובר' הרב גנחובסקי 26 קומה א'
קרית הרצוג.

גליונות יחידים **בירושלים:**
בר אילן 39 קומה א'

ובביתר עילית רחוב החוזה
מלובלין 19/3

**להשתתפות
בהוצאות הגליון:**

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

תבא אחרי החגים... מתי?? בחודש כסליו!!! אז נתחיל...

ישנה חוברת תורנית גדולה ועבה שרואים אותה בבתי כנסיות... קוראים לזה "אליבא דהלכתא" (יו"ל ע"י רשת הכוללים של "אהבת שלום") השבוע הצצתי בחוברת הזו ולתדהמתי ראיתי שהם אווזים עכשיו בהלכות תשעה באב!!! בהתחלה זה היה נראה לי מאוד מוזר... מה הקשר עכשיו ט' באב?? אהנו בחודש כסליו... הלכות חנוכה... אז מה הקשר עכשיו להלכות תשעה באב??

אז ממש בהשגחה פרטית!!! בדיוק באתו יום יצא לי ללמוד בנביא זכריה... ומה אני רואה שם?? "היה דבר ה' אל זכריה בארבעה לחודש התשיעי בכסליו... כתוב כאן שהנבואה הזו נאמרה בד' בכסליו... ממש התאריך שלנו פחות או יותר... נו... מה הנושא???" הסיפור שם היה שישלחו בית אל ושראצו ורזם מלך ואנשיו לחלוקת פני ה', מפרש רש"י: ששראצו ורזם מלך מדובר באנשים צדיקים שנאלצו להישאר בבבל למרות שבית שני כבר נבנה... והם כעת שלחו מכתב לקרוביהם שמתגוררים בא"י... שילכו לנביא זכריה וישאלו אותו שאלה בהלכה... מה השאלה?? "האבכה בחודש החמישי, הזור כאשר עשיתי זה כמה שנים???" השאלה היא: האם גם השנה צריך לצום בתשעה באב או לא?? "ואני עומד ושואל: רש"י ע: התאריך שם הוא ד' כסליו!!! ומה מטריד אותם בד' כסליו?? צום תשעה באב!?!?!" מה הקשר תשעה באב לחודש כסליו?? מה זה קשור לעכשיו?? אז בשלמא החוברת "אליבא דהלכתא"... אותם אני מבין... הם לומדים לפי סדר הש"ע ולפי צורת הדף של המשנה ברורה... אז בארגון "דרשו" למדו הלכות פסח בראש השנה... וחוברת אהבת שלום לומדים בחנוכה הלכות תשעה באב... נו... את זה אני מבין... ככה זה יוצא כשלומדים בעקביות בצמוד לסדר הדף... אבל אז!!! אותם צדיקים מבבל... מה בדיוק עכשיו... בד' כסליו! בדיוק עכשיו מטריד אותם האם לצום בט' באב שזה בעוד 8 חודשים? והעניין הוא כנראה כך: אהנו כבר אלפיים שנה נמצאים בתוך הגלות!!! זה שאהנו כבר אלפיים שנה בגלות... זה לא סתירה שזה מצב לא טבעי!!! כלומר: זה שהמצב הזה מתמשך המון שנים... זה לא סתירה שזה לא אמור להיות ככה!!! המצב המתוקן של עם ישראל זה שמלכות שמים מתגלית בעולם ובית המקדש נבנה ויש גילוי שכינה... וממילא כל כמה זמן יהודי אמור לשאול ולברך... רגע... האבכה?? האם הגלות עדיין בתוקף. או שאולי הגיע כבר זמן הגאולה?

והזמן המתאים ביותר לשאול את השאלה הזו זה חודש כסליו! ולמה?? כי לאורך הדורות כל ההתנערות וההתחדשויות שהתנערו מהגלות אירעו דווקא בחודש כסליו... זה התחיל כבר בדור המדבר... שעם ישראל התנקה לגמרי מחטא העגל בסיום מלאכת עבודת המשכן... זה ממשיך בחנוכה הראשונה של בית שני שהייתה בכ"ד כסליו... (ענין נביא חגי) וממשיך בחנוכה המזבח של החשמונאים שאירעה בכ"ה כסליו... ממילא כל שנה בחודש כסליו מתעוררת הארה של התנערות מעפר... ושאלת השאלה: הא ב כ ה ? ? האם בשנה הבאה ממשכים לצום כרגיל... או שאולי משהו חדש מתחיל... זה נפקא למעשה מידיי!!! כי אם כן... אז קדימה. בא ניגש לחנוכה המזבח.

וצריך לדעת שמובא בספרים הקדושים שההארה הזו נוגעת גם לכל אחד מאיתנו בגלות הפרטית שלו... כל אחד מול המשכן הפרטי שלו שעדיין לא לגמרי בנוי... מול גלות הנפש הפרטית שלו... מול הסחבת האישית שלו בשלל תחומים... **חודש כסליו הוא זמן להעלאת הנושאים מחדש על סדר היום...** כן... תוק תוק... מה קורה איתי?? האם להמשיך לבכות ולדשדש בבוקן?? האם להמשיך לגרום את הרגלים?? האם להמשיך לסחוב את החיים?? או הגיע הזמן להתנער???

כולנו יודעים שצריך להשתנות!!! ולכולנו ברור שזה קשה!! ולכולנו ברור שכשזה יקרה... יהיה רגע מסוים שבו זה יקרה!!! השאלה מתי?? מה שבטוח... **שצריך מידי פעם להוציא את הראש מהמערה ולברוק...** ולפחות לנסות שוב... אולי עכשיו הגיע הזמן... אז זהו!!! שחודש כסליו זה אחד מהתאריכים שבהם מומלץ להוציא את הראש מהבונקר ולנסות עוד פעם להתחיל...

מישהו שאל אותי: האם אתה מאמין שבו אדם מסוגל להשתנות באמצע החיים??

עניתי לו: השאלה הזו בכלל לא רלוונטית... כי בן אדם משתנה בין אם הוא רוצה ובין אם לא... הקב"ה לא שואל אף אחד... הקב"ה יום אחד תופס את הבן אדם ומזיז אותו... אף אחד לא נשאר במקום אחד... החיים הם תובענים... תסתכל אחורה על עצמך... במשך השנים כל אחד מאיתנו עובר שינויים בלתי נמנעים!! זה שינויים שהחיים מזמינים אותם... כל בחור יום אחד צריך להתחתן... וכל אדם נשוי צריך לגדל משפחה... והמערכת המשפחתית מזמינה כל מיני שינויים ותזוזות שאי אפשר להידיבק לכסא!! כך שהשאלה האם אתה מאמין שאפשר לעשות שינוי בחיים?? זה בכלל לא שאלה נכונה!!! כי שינויים נעשים!! זו עובדה! אהנו עוברים שינויים ועוברים... ואהנו לומדים לעשות אותם... כל מה שנתר לשאול: האם יש סיכוי שאני בעצמי מסוגל ליזום שינוי בחיים... או רק הקב"ה יכול לעשות לי את זה... ככה באזניים?? **כאן זה כבר עניין של בחירה!!! כאן זה כבר לא שאלה של בטחון עצמי...** אלא עניין של קבלת החלטה... אתה יכול בכל רגע נתון לדפוק על השלחן ולהחליט: הרי כל אחד מאיתנו יום אחד מחליף סטטוס. אז למה שאני לא אזום סטטוס משלי?? מי אמר שאני לא יכול להחליט שאני מהיום עושה שינוי בחיים ומתחיל להיות יותר מרוםם ופחות שטחי? להתחיל לקבוע יותר עיתים לתורה? מתחיל להתפלל כמו בן אדם? וכי השינויים שלי בחיים חייבים להגיע רק כשתופסים אותי בגרון... אז הנה... חודש כסליו זה הזמן להוכיח שגם אני מסוגל לבצע שינויים ולהפגין לקב"ה שאני יכול להיות יותר טוב...

עד כאן בנימה של מבוגרים... אבל בעמוד הבא בגליון זה... זה יותר בנימה של "אז נדברו" לבחורים...

**סאטמר או אגודה?
אברך או בעלבת???**

בסוף ימיו של דוד נגזר עליו גלות... ודוד ידע שזה הולך לקרות... והוא חיכה לזה... והנה יום אחד אבשלום הכריז מרד נגד דוד המלך...

באותו רגע מה דוד המלך עשה?? **ויאמר דוד לכל עבדיו אשר אתו בירושלים קומו ונברחה... ויצא המלך וכל ביתו בהגלויה... וכל עבדיו עוזבים על ידו וכל הכרתי והפלתי וכל הגזיזים... בקיצור: כל נאמני דוד יצאו איתו לגלות... כל המשפחה... כל הגבורים... כולם... כל אנשי ירושלים... אבל!! היה מישהו אחד מסוים שדוד המלך השאיר בירושלים!!!**

ויעזב המלך את עשר זשים פלגשים לטבור הבית!!!

את עשר הפילגשים דוד המלך השאיר בירושלים... למה??

לשמור על הבית!! אתה שומע?? **ל ש מ ו ר !!!** לשמור על הבית!!!!

רבש"ע: מה זה נקרא "**לשמור על הבית???**" ממתי משאירים אשה בתור מאבטחת עם אקדח ותשמור על הבית?? אני רוצה שתבין: דוד המלך בעצמו בורח... את כל הגבורים שלו הוא לוקח יחד איתו... ובדיקו את מי הוא משאיר **לשמור** על הבית?? כמה נשים... **מה הפשט בזה??**

והעניין הוא ככה:

דוד המלך כעת צריך לצאת לגלות!!! זה עכשיו הנושא!! עכשיו צריך **לצאת** מהבית וללכת לגלות! ודוד לוקח איתו את ככולם!! את כל המשפחה... את כל העבדים... את כל יושבי ירושלים... את הכרתי והפליתי... אבל רגע רגע... אם דוד לוקח את ככולם יחד איתו... אם ככה זה בכלל לא גלות?? כי כל הבית הולך יחד איתו??

הרי מה כל העניין של גלות... שלאדם פעם היה בית!! ועכשיו הוא גולה מביתו והלך למקום אחר... אבל אם כאן דוד לוקח את כל הבית יחד איתו אז אין פה יציאה מהבית... כי הבית הולך יחד איתו??

אז יש פה בעיה: מה עושים?? מצד אחד דוד המלך צריך לצאת לגלות! ומצד שני אם כולם הולכים יחד איתו זה לא נקרא שהוא יוצא!!

נו... מה עושים?? בשביל זה אין ברירה!!! דוד המלך חייב להשאיר מישהו שישאר בבית!!! דוד חייב להשאיר איזה אישיות או סממן משמעותי ששייך לו... שימשיך להישאר שם בבית!!! כדי שזה יחשב שזה עדיין הבית והמקום של דוד... ואז!!! זה יקרא שדוד יצא!! יצא מהבית... ולכן דוד המלך השאיר את הפלגשים... **כדי לשמור על הבית!** כדי לשמור על השם בית!!! שזה יקרא שיש פה בית שדוד יצא **ממנו** ולא יצא יחד איתו!!! (זה כמו אדם שיוצא מגדרו... הגדר קיים... ואני רק יוצא מהגדר... אבל אם הגדר מפורק לגמרי ואין כאן בכלל גדר... זה לא נקרא שיוצאתי מהגדר... כי אויס... אין גדר... ככה גם מציונו בהלכות ברכות לגבי שינוי מקום... שאם

אדם יוצא לגמרי ממקומו זה נקרא עקירה... אבל הוא משאיר מקצת חברים אז זה שינוי מקום ללא עקירה... זה בדיוק מה שדוד עושה... הוא משאיר כמה פלגשים כדי שיהיה להם חלות שינוי מקום ללא עקירה (גמורה!)

טמון פה יסוד כללי ומהותי במבנה של כנסת ישראל: אדם לפעמים צריך לצאת מגדרו!!! אבל גם כשאדם נאלץ לצאת מגדרו!!! הוא חייב שמישהו ישאר לשמור על הבית... כי אם יקרה שאדם יצא מגדרו... אז גם הגדר בעצמה תצא יחד איתו... אז כבר לא יהיה לו לאן לחזור... לכן גם כשהוא יוצא מגדרו... הוא חייב להשאיר מישהו שישאר בתוך הגדר!!! כדי שיזכיר לו ברא הזמן לחזור בחזרה... שידע לאן לחזור...

יעקב אבינו בנה את הבית!!! בית יעקב!!! בית ישראל!!! הבית הזה הוא בית יציב... ביום יום יש שלושה בבית... שנים עשר שבטים חיים באהבה ואחוה שלום ורעות בשיוויון גמור... כולם שוים לטובה...

אבל!!! לפעמים מתעוררים כל מיני מצבי חירום מיוחדים... שאין ברירה!!! **וכאן העבודה מתחילה להתפצל...** כאן פתאום יש את בני הגבירה!!! ויש את בני השפחות!!! בני הגבירה הם אלו שנאלצים לקחת את העבודה השחורה... את העבודה היותר קשה והאחראית והם נאלצים **לצאת מגדרם!!! הם יוצאים מהבית!!!** אבל... גם כשהם יוצאים מהבית... לא כולם יוצאים... בשביל זה **יש את בני השפחות** שהם נשארים כדי לשמור על הבית... כדי שיהיה בסוף לאן לחזור...

רוצה דוגמא? הנה... צריך לאהוב כל יהודי מעם ישראל... נכון?? נכון!!!

האם תמיד?? **לא!!! לא תמיד!!! לא!!! ממש לא תמיד!!!** אם רח"ל יש יהודים פושעים שעשו נבלה בישראל... אי אפשר להמשיך לאהוב אותם... אם בשבט בנימין יש יהודים שחטאו בפילגש בגבעה ובני שבטם לא מוכנים להוקיע אותם... אי אפשר להמשיך לאהוב ולחבק אותם... כלל ישראל נאלץ **לצאת מגדרו ולצאת** בחרב וחנית נגד שבט שלם בישראל!!!

אבל!!! גם כשדוד יוצא מהבית יחד עם כולם... גם אז צריך להשאיר מישהו לשמור על הבית!!! ובשביל זה יש לנו את שבט אשר... אשר הוא בן השפחה... אשר נשאר לשמור על הבית!!! אשר כל הזמן מזכיר לנו... שיהיה מה שיהיה... נכון... שבט בנימין חטאו וצריך לעקור אותם מן העולם... אבל עדיין... אחי!!! נא לא לשכוח... אני פה נשארתי בבית בשביל להזכיר לכם שלבנימין מחכה מיטה בבית שלנו... והוא חייב להישאר בחיים!!! אבא שבשמים חרד לשלומנו...

כלל ישראל שומעים את דבריו של אשר וברגע הראשון הם מתרגזים מאוד... מה אתה מבלבל את המוח?? אתה יודע מה ששבט בנימין עשו?? אתה יודע איזה נבלה נעשתה בישראל?? מה עונה אשר???

אתם צודקים מאה אחוה!!! בשביל זה יצאתם מגדרכם!!!

אבל גם לי יש תפקיד!! אני נשארתי לשמור על הבית בשביל להזכיר לכם שאם בנימין לא חוזר איתכם הבייתה... אין לכם לאן לחזור... והורדתם את שיבת אבינו ביגון שאולה... אם בנימין לא חוזר... אין ישראל סבא...

זה תפקיד שמאפיין את בן השפחות!!! הוא נשאר לשמור על הבית!! בני הגבירה יוצאים למבצעים הקשים... הם אלו שנאלצים לצאת מגדרם... אבל בני השפחות הם אלו שנשארים מידי פעם בבית בשביל להזכיר לנו שאחרי שיצאנו מגדרנו... צריך יום אחד לחזור הבייתה...

אותו דבר שבט דן!!! שבט דן מייצג את הגדר!! הוא עומד על הגדר!! מגיע חסיד ביקורתי ומצידו מי שמגלח את הזקן או לא אומר קרבנות... מבחינתו הוא לא בכלל עושה מעשה עמך... באותה מידה מגיע הליטאי הביקורתי ומבחינתו מי שלא יושב בכלל יום שלם הוא מהגבעונים שדוד המלך גזר שלא יבואו בקהל... ומי מעמיד את אותם שנים במקום?? דן!!! דן נשאר לשמור על הבית!!! דן יודע בדיוק מה יהודי **חייב** לעשות מעיקר הדין!! ודן מזכיר לבני הגבירה... כן... אני יודע... שניכם עושים שטייגן... שניכם יצאתם מגדרכם ואתם תובעים מעצמכם יותר ויותר... ואני מאוד מעריך את זה שיש יהודים שעושים לפני משורת הדין... אבל אני בן השפחות... נשארתי לשמור על הבית!!! אני פה בשביל להזכיר לכם שכל יהודי שעושה מה שצריך מעיקר הדין הוא בפנים... בתוך הבית

אותו דבר נפתלי בקיצור נמרץ... נפתלי מופקד על השמרנות!!! כלל ישראל במשך השנים מחדש כל מיני דברים חיוביים... מידי פעם מתעוררות כל מיני הנהגות חדשות בעבודת ה'... והכל טוב ויפה... כלל ישראל יוצא מגדרו ועושה כל מיני דברים מיוחדים למען שמו יתברך... אבל נפתלי נזהר מכל החידושים האלו... הוא לא אוהב תוספות בניה חדשות... הוא נשאר נאמן לבית!!! הוא פה בשביל להזכיר לנו תמיד מה הנסח טאבו המקורי מקורי של בית ישראל... כדי לשמור על הבית המקורי...

ואחרון חביב גד... גד מזכיר לנו שיש הנהגה לבית!!! גם אם יש לך פטריוטיזם מאוד חיובית בבית שלנו ואתה רוצה לקחת את החוק לידיים... גד תמיד מושך אחורה ומזכיר לך שהההלו בסופו של דבר צריך לקבל אישור ולתאם עמדות מול ההנהגה!! יש את מנהיגי ישראל שהם גודרי הגדר!! שרק על ידם נוכל באמת באמת לשמור על הבית...

מניתי כאן בקיצור נמרץ את ארבעת בני השפחות!!! שהמכנה המשותף ביניהם זה **שמירה על הבית!!!** בני הגבירות הם אלו שיוצאים מהבית... הם אלו שיוצאים מגדרם... ואילו בני השפחות נשארים תמיד בבית... להראות לנו את הדרך חזרה... שלא נאבד את הצפון...

ככה זה בכל דבר ביהדות!!! בכל תחום נקודתי ביהדות יש את אלו שיותר פרומערס ויותר יוצאים מגדרם... והם כעת בבחינה של בני הגבירה שתפקידם לצאת מהגדר... ומאידך יש את הבחינה של בני השפחות שבנקודה הזו הם נשארו לשמור על הבית... הם בנקודה הזו לא

האינטרנט.. ולמה?? לא ברור למה... הרי מה אכפת לי? הרי אני לא צריך לנתק שום דבר???

אבל חשבתי על זה הרבה והגעתי למסקנה שזה בדיוק כמו החילונים... אם שמת לב. בזמן אחרון התחיל להפריע לחילונים שיש אצלנו הפרדה בין גברים לנשים... וכל החרדים נזעקים. מה אכפת לכם? מישהו הפריע לכם?? זה איוועים פרטיים שלנו... תנו לנו לחיות איך שאנחנו רוצים?? **וביננו... אני מבין את התחושה שלהם...** כי כשהרבנים מדברים יותר מידי נגד אינטרנט... אני מרגיש שמשוה נהיה לי חנוק בגרון. אה... מה אכפת לי... מה זה משנה לי?? כנראה... כנראה כשמדברים לשכן שלי... לי זה גם עושה איזה תחושה מחניקה... וזה בדיוק מה שמפריע לחילונים... כשאצלך יש הפרדה... זה מחניק גם אותם... **ועל זה אנחנו צריכים לעבוד!!!** אנחנו חייבים להתגבר על המחנק הזה!! ואנחנו מוכרחים לגבות את המאבק נגד האינטרנט... גם אם אתה בעצמך לא נמצא בחדר החנית ולא מוביל את המאבק... **אתה חייב לגבות אותה!!!** כי בנפשנו הוא!!! **חייבים לצאת מגדרנו!!!** אה... יש רבנים חשובים שכבר שותקים ומעלימים עין?? בטח... זה רבנים שנאלצו להישאר לשמור על הבית... לאותם רבנים יש חיים לא קלים... לשמור על הבית זה לא קל... ואני אומר לך שאתה לא היית רוצה להחליף איתם... הם נאלצים להתמודד עם משפחות חלשות ומורכבות שלא עושים חיים קלים לרבנים... אם אתה רוצה לעזור לרבנים. ולהתחלק איתם בתיקים הכבדים שהולכים ליפול עליהם אוטוטו לקראת הרישום הקרוב... בבקשה... אבל אם לא!!! והרי לא!!! אז בבקשה... תצטרף לבני הגבירה ותגבה את המאבק המשותף... אם אתה לא חייב להישאר עם בחינת בני השפחות... אז צא יחד עם בני הגבירה... (דבורה הנביאה מאוד כועסת ואפילו מקללת את תושבי מרה שלא יצאו לעזרת ה' בגבורים...) ולא זו בלבד!!! אלא גם **אתה עם המונג'ן**... כן... אתה שנאלץ להחזיק מכשיר כזה מאיזו סיבה מוצדקת שתהיה... ויש לך את הרב ש... נו... שויין... אמר לך שבססידר... **אתה בעצמך!!!** צריך להכריז ולגבות בכל הזדמנות אפשרית אני אווז ומסכים עם כל מילה של הרבנים שנאבקים נגד האינטרנט!! **תהיה אמיתי!!! לא תפסיד מזה!!!** אם אתה תודה על האמת ותכריז אני דיעבד!!! יש לך סיכוי שהילדים שלנו יצאו לכתחילה... אבל אם אתה תחזיק מכשיר מוגן ותכריז אני לכתחילה... הילדים שלך יצאו בשעת הדחק ממש... אם לא פסולים לגמרי...

נחזור ונסכם: יש בחינת בני הגבירה ויש בחינת בני השפחות... בני הגבירה לוקחים על עצמם את העבודה השחורה!!! אם תשים לב: ראובן שמעון לוי ויהודה... מקבלים את הנחלה הכי פחות טובה... ראובן בעבר הירדן... שמעון לא ברור איפה... לוי בכלל לא מקבל... יהודה מקבל את דרום ארץ ישראל... ואילו נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה'... אשר?? שמנה לחמו... טובל בשמן רגלו... גז?? מרחיב גז... כלביא שכן... בני הגבירה לוקחים על עצמם את היציאה מהגדר!!! את החזיתות!! ואילו בני השפחות מזכירים לנו ש... הלון להרגיעו... להרגיעו ישראל...

נגד האינטרנט... הם מתריעים על זה בלי סוף ולא מפסיקים לדבר על זה... ומצד שני יש היום גם רבנים חשובים שנאלצים להישאר איכשהו ולשמור על הבית!!! מה פירוש לשמור על הבית?? הם נאלצים להכיל ולהתמודד ולהעלים עין מול כל מיני אנשים שמחזיקים כלים לא לגמרי מאושרים... חצי כן חצי לא... בקיצור: יש את החלק האפור שזה כבר בשביל להתמודד עם מה שיש... **והבעיה הגדולה שלנו!!!** שזה מצטייר בציבור כאילו יש פה חילוקי דעות בין הרבנים... ואז הפרשנות מתחלקת לשניים... יש אחד שמציג את זה ככה: שיש רבנים שמנותקים מהמציאות... ולכן הם מנהלים מאבק בלתי מתפשר... ואילו יש רבנים ריאליים והם מבינים שאין מה לעשות ולכן הם מעגלים פינוח... **וכמובן שיש כאלו שמציגים את זה בדיוק הפוך:** שיש רבנים אמיתיים וערלעכרעס שעומדים בפרץ והולכים עד הסוף ולא מוותרים... ואילו יש את הרבנים הלייט האלו... הפשרניים האלו... שמתקפלים ומוותרים זה לא בסדר...

והמכנה המשותף בין שתי הגישות האלו... ששניהם רואים את הדברים כחילוקי דעות בין הרבנים!!! **זה לא נכון!!! שניהם טועים!!!**

ולמה?? כי כשדוד המלך יצא בגלות והפלגשים נשאו לשמור על הבית... כולם הבינו שהפלגשים האלו הם יד ביד עם דוד המלך!!! רק הם נשאו פה בפקודתו ובהוראתו כדי לשמור על הבית!!! אמנם חיצונית זה באמת לא נראה ככה... תכל"ס... כל מי ששייך לדוד הלך אחריו באש ובמים... אבל למרות כן אין אחד שהתבלבל ולא הבין שאותם פלגשים נשאו פה בהוראתו ובשליחותו של דוד כדי לשמור על הבית!!! אותו דבר אצלנו... יש פה מנגנון משולב של בחינת בני הגבירה מול בחינת בני השפחות... מצד אחד יש את הרבנים שמייצגים את בני הגבירה שהם אלו שנאלצים וחייבים לצאת מגדרם ולצאת במלחמת חרמה נגד האינטרנט... ובד בבד יש רבנים שמוכרחים מתוקף תפקידם לייצג את בני השפחות ולהישאר לשמור על הבית... להיות שם ביום שאחרי... להתמודד עם אפסי ארץ שכבר נמצאים שם... **זה לא יכול להיות חילוקי דעות!!** זה בסה"כ שתי בנינים של יעקב איבנו... רק משתי אמהות שונות...

וכל מי שיש לו קצת ראש גדול וקצת מבין עניין... מבין שמוכרחים את שתי הקצוות האלו... אנחנו מצד אחד חייבים לצאת מגדרנו בשביל להילחם באויב הזה ולעשות הכל בשביל למזער את הנזקים שלו למינימום... ומאיך אנחנו חייבים להשאיר מישהו שישמור על הבית... שיתמודד מול משפחות שלמות שכבר מתנדנדות שם ואנחנו לא יכולים להפקיר אותם... (אנחנו לא יכולים לגמרי להפקיר נשמות טהורות של ילדים יהודיים שאחד מההורים שלהם מחזיק אינטרנט... אנחנו לא יכולים לעשות קירוב בבת ים ובנתניה ולהכניס חילונים תחת כנפי השכינה... ובד בבד לאבד ילד חרדי גמור שההורים שלו זו שמאלה... מאוד קל לחשוב שאפשר... יש כאלו שהיד שלהם קלה על הדקדק... אבל כשיש לך עסק מול משפחה שלימה שיכולה לרדת לאבדון זה לא פשוט... ואין צורך להרחיב... כי מי שלא מבין לא יבין...)

תכל"ס... כלפי מה הדברים אמורים???

אנחנו אשמים!!!! נקודה!!! אנחנו שונאים את המאבק נגד האינטרנט!!!
כשאני אומר אנחנו... זה אתה!!! כן... אתה ואני!!! לי אין אינטרנט פרזן ח"ו... ואין לי שום גישה לוואצפ... ובכל זאת אני מודה בכנות... **אני שונא שמדברים נגד**

פרומערס... לא יצאו מגדרם... נשאו בתוך הגדר... **אני אתן לך דוגמה קלאסית:** עם ישראל באופן טבעי אמורים להיות מחוברים בכל רמ"ח ושס"ה לחיבת ארץ ישראל... **נו... אנחנו החרדים עושים את זה???** לא... **לא רבתי!!!** למה לא?? כי נכון שבאופן טבעי אמורה להיות לנו חביבות אינסופית לא"י... אבל מה נעשה... אנו נמצאים במצב חירום של המדינה והציונות וכו'... אז אין לנו ברירה אלא לצאת מגדרנו וכאילו להתנכר לארץ ישראל!!! נו... אז מי זכיר לנו שיש חיבת הארץ?? מי ישמור על הבית?? בשביל זה יש את המתנחלים שבנקודה הספציפית הזו הם מאיישים את תפקיד בני השפחות... הם שומרים על הבית!!! הם אוהבים את ארץ ישראל כי זה ערך יהודי קדוש שהתורה לא מפסיקה לדבר עליו... והם מזכירים לנו שיש ארץ ישראל... כדי שנדע לאן לחזור אחרי שהמדינה תתפרק...

והנה!!! שבוע שעבר הגיע לכאן כ"ק האדמו"ר מסאטמאר... וסאטמאר הם הרי נגד המדינה!!! והם עד כדי כך נגד הציונות שהם לא מוכנים לגור בארץ ישראל... נו... מי צודק? אנחנו או הם?? מה התשובה?? שוב אותו עניין... בנקודה העוד יותר ספציפית הזו הם תפסו את תפקיד בני הגבירה והם יצאו מגדרם!! יצאו מארץ ישראל!!! ואילו אנחנו?? אנחנו לא יצאנו מגדרנו... אנחנו נשארו לשמור על הבית... סו"ס זה ארץ ישראל... הההלו... אל תשבור את הכלים ואת הבית...

הבנת? אנחנו בעצמנו מסוגלים לשמש כבני הגבירה בייחס למתנחלים!!! ומצד שני משמשים כבני השפחות בייחס לסאטמאר... וכן הלאה וכן הלאה... בכל דבר ביהדות... יש קהילות שיצאו מגדרם בנושא של קדושה וצניעות ולקחו את זה מאוד פרו'ם... ויש כאלו שיצאו מגדרם בנושא של תורתו אומנותו ולקחו את זה הכי קיצוני... כל מי יצא מגדרו ביידישקייט יש כאן בחינה של בני הגבירה!! ומי שנשאר לשמור על הבית זה בחינת בני השפחות... בייחס לכל נקודה בפ"ע...

אם תחשוב על זה... זה יעשה לך סדר בהמון המון בעיות פנים חרדיות שיש לנו... ולא יזיק... הגיע הזמן לעשות את הסדר הזה... כל אחד מאיתנו מחזיק איזה תחום מסוים ביהדות שהוא הולך איתו עד הסוף ויוצא מגדרו!!! ויש את האלו שגם יודעים שהתחום הזה קיים... אבל ההלו... תרגע... בסדר... אל תשבור את הכלים... וככה... בכוחות משותפים נעשה איזון כללי בביתו של ישראל סבא... אגב: אתה מבין לבד שאתה לא חייב להסכים עם התאוריות הנקודתיות שלי... ברמת העקרון.

יש עוד דוגמה שהיא ממש נחוזה בשבילנו... אינטרנט!!!

אינטרנט זה האויב הגדול ביותר שלנו בדור האחרון... (למי שמבין ולמי שעדיין לא מבין ועתיד להבין... נקווה שלא רק כשמאוחר מיד...) לכל הדעות כלל ישראל צריך לצאת מגדרו בנושא הזה!!! צריך שבני הגבירה יצאו במלחמת חרמה כמו שהיה ב"פילגש בגבעה" בשעתו... ופשוט לצאת באש וגפרית נגד כל חרדי שמחזיק מכשיר לא מסונן... **אבל במקביל!!!** תמיד צריך שישארו בחינת בני השפחות שהתפקיד שלהם יהיה לשמור על הבית... **ויש כאלו שזה נורא מבלבל אותם!!!** כי זה מה שבאמת קורה... יש רבנים שלקחו על עצמם את המשימה לצאת מגדרם ולצאת אש וגפרית

אני גר בחיפה ומידי פעם אני נוסע להתארח בשבת בירושלים וכדו' **ושמתי לב לדבר מאוד מענייני!!!** כשאני נמצא בירושלים בשבת... יש לי הספקים גדולים מאוד... אני מסוגל ללכת רגלית מגבעת שאול עד קרית בעלזא לטיש... ועד שכונת בית ישראל לבקר את פלוני ולפעמים אני גם מגיע לכותל... וכשאני חוזר ושוואלים אותו המארחים איפה הלכתי... ואני מספר להם את המסע שעשיתי... הם בההלים טוטאלי... מה... עד שם אתה הולך ברגל??? עד עזרת תורה?? זה ההההמון דרך...

אם זה חסיד או ליטאי... כל אחד בתחום החזק שלו יותר או פחות... מסמן לעצמו את הגטו שלו!! זה הצפי שלי מעצמי בעבודת ה'... וכל מאה מטר נוספים זה מעל ומעבר... **אתה יודע איפה ראיתי את זה בצורה מאוד בולטת???** כידוע... ליטאי שקם מאוחר בשבת... הוא מקבל את העונש במקום!! הוא נאלץ ללכת להתפלל אצל החסידים... ושם יש קרבות ופסוד"ז לאט... ושירים... ושירים... ושוב פעם שרים... ויש מקומות שהכל נעשה בחו"ק... ואח"כ יש גם הפסקה... ובקיצור: כל פעם שאני מתפלל אצל החסידים אני מקבל חלישות הדעת... איך הם מסוגלים להתפלל כ"כ הרבה זמן... ועוד בשמחה ובהתלהבות... תבין... גם אני אוהב להתפלל... אבל התפילה שלנו בשבת היא לא יותר משעתיים... ואילו החסידים מתפללים ארבע שעות ואין להם קוצים?? איך?? איך הם עושים את זה?? הם כנראה באמת אוהזים במדרגה אחרת לגמרי ממני שאני כנראה לא שייך בזה!!! **אבל איפה נפל לי האסימון??** ששבת לאחמ"כ שמתי שעון מעורר כדי שלא לחזור על הטעות וקמתי והתפללתי אצל הליטאים... לא ארבע שעות!!! אבל!! הגבאי הגיש איזה ש"ץ אחד שמשך ומשך את התפילה יותר מיד... התפלל לאט לאט... כל מילה הוא משך וסלסל... ושר לבד... וזה היה בלתי נסבל... נו... תזוז כבר... אחרי שהתפילה נגמרה וגם אני גמרתי להתפוצץ... אני מסתכל בשעון... ומה מתברר?? שאחרי כל המשכה שלו הוא בסה"כ **משך עשר דקות יותר!!!** במקום להתפלל שעתיים!! התפללנו שעתיים **ועשר דקות!!! זה הכל!!!** מה גילית?? שאין לי בעיה להתפלל ארבע שעות עם החסידים!! יש לי בעיה להתפלל **עשר דקות יותר** מהשתיים שאני רגיל להתפלל... וגם אתה חסיד שכבר מסוגל להתפלל ארבע שעות!!! תבדוק מה יקרה אם יהיה איזה מישהו שימשוך יותר מידי ותתפללו ארבע שעות **ורבע!!!** אתה תראה איך שיצאו לך קרנים וזה יהיה לך בלתי נסבל... ולמה???

מה שקרה זה... ששבת אחת הגיעו תורם של המארחים שלי מירושלים... הגיע תורם להגיע אלי ולהתארח אצלי לחיפה... ובליל שבת הם הלכו לטייל... כשהם חזרו שאלתי אותם: איפה טיילתם?? והם סיפרו לי הלכנו עד... ואז הגיע תורי להיות בהלם: מה?? עד שמה הלכתם?? מה הקשור?? זה ארו טוף העולם... איך בכלל הגעתם לשם...?? ואז הם התחילו לשאול אותי כל מיני שאלות... מה זה השכונה הזו? ומי גר שם?? ואיך הולכים לשם?? ואני מושך בכתפיים ואומר להם: רבותי... תסלחו לי... אבל אני היפאי בחיים שלי לא הייתי שם!! הם כבר הספיקו לחרוש את כל חיפה... ויש להם שאלות... ואני... אני בחיים לא הייתי שם... ואילו אני ארו טוף העולם... כשאני מגיע לירושלים... בשבת אחת אני גומע מרחקים ומגיע למחוזות שירושלמי מצוי לא דורך שם... **ואז קלטתי את הנסודה:** לכל אחד מאיתנו יש את הקופסה שלו!!!

לכל אחד מאיתנו יש את **הגטו הפרטי המוגדר** שהוא בונה לעצמו בחיים וזהו! מעבר לקילומטר המרובע המסוים הזה... כבר לא יוצא לי להגיע... כי אין לי מה לעשות שם!!!!!! ולכן זה נהיה אצלי מחוץ לתחום... **תבין:** אם יש לי בית כנסת ברחוב... והמכולת ברחוב הסמוך... והחידר בשני הרחובות הסמוכים... ויש עוד איזה חנות ידקות בהמשך... וגם מקוה מצד שמאל... והכספומני נמצא עוד טיפה בהמשך... אז זהו... זה המעגל היומי שלי!! זה הקילומטר המרובע שסביבו אני מסתובב בחיים!!! מכאן ואילך... יכול להיות שיש רחוב או שכונה שנמצאת מרחק של מאתים מטר בלבד מהבית שלי!! אבל היות וזה לא נמצא בתוך מעגל הטיול היומי שלי... אז זה אצלי מחוץ לגטו!!! זה מצטייר אצלי כסוף העולם... ולא בגלל שזה באמת רחוק... אלא בגלל שזה מחוץ לקופסה שלי!!!

קורא יקר: אתה לא לגמרי מכיר על מה אני מדבר? בבקשה: בא תתרגל את זה על עצמך... עצור כעת!!!! תשרטט כעת לעצמך את הגטו הפרטי שלך... תשרטט את גבולות המעגל היומי שלך... ומאיזה רחוב זה נקרא אצלך סוף העולם... אתה תהיה בהלם!!! אתה תגלה שיש רחובות שקרובים אליך **מאה מטר מהבית!!!** אני חוזר: **מאה מטר מהבית** ואתה לא דרובת בהם שששש... ואם יציעו לך ללכת לגור שם אתה תעלב כאילו מדברים איתך על מטולה... ולמה?? לא כי זה רחוק אלא כי זה מחוץ לגטו הפרטי שלך... תבדוק את זה על עצמך ותראה כמה שזה נכון...

כל זה!!! כל זה נכון ביחס אלי!! אני המסומני!! אני שגר כאו!! היות ופה **העולם שלי!!!** אז פה אני גם משרטט איפה **סוף העולם** שלי! אבל כשמגיע לכאן אורח... הרי האורח לא מוגבל לשום מוסכמות... פה זה **לא העולם שלו**... ממילא הוא לא יודע **איפה סוף העולם!!!** ממילא הוא פתוח לכל כיוון... ולכן האורח מסתובב באופן הכי משוחרר והוא מסוגל ללכת וללכת... ואין שום גדר שתעצור אותו ותגיד לו עד כאן... זה **יותר** מידי!!! (כי כידוע יותר ופחות זה נטו עניין של יחס) ולכן האורח הולך והולך ומגיע רחוק רחוק רחוק... וכשהוא חוזר ומספר לי איפה הוא היה... אתה בלהם מההריונות ומהחוסר רחוק... אני בהלם מההישגים שלו... אתה בולה בכמה מקומות הצלחתי לטייל בשבת אחת בירושלים... כי אני אורח פה!!! אני לא נמצא בגטו!!! אני משוחרר!!! זה מה שקורה לי כשאני מגיע לירושלים... וזה מה שקורה לך ירושלמי... כשאתה מגיע לחיפה... זה מה שקורה לי כשאני מגיע לצפת... אני בשבת אחת הולך עד ציון עדינו העצמי שבמאור החיים ולקבר נחום איש גמזו ברחוב הנשיא ומחשיך על התחום לקבר בנייה בן יהודע בבירה... נו... צפתי יקר: מתי פעם אחרונה עשית את זה?? איפה... בחיים לא... אבל אותו צפתי... כשהוא יגיע לירושלים... אזי בשבת אחת הוא ילך לטיש של תולדות אהרן ומשם לכותל המערבי... ולמחרת הוא יגיע לשמורת של ר' צבי מאיר שליט"א וגם לסעודה הישית אצל הבעלזא רוב... נו... ירושלמי יקר: מתי פעם אחרונה הצלחת להגיע לכאלו הישגים ועוד בשבת אחת? אבל לא!!! שלא יהיה לך חלישות הדעת... כי ברגע שאתהגיע שבת אחת לבני ברק... אתה גם תמצא את עצמך הולך גם לקבלת שבת אצל מרן ר' חיים וגם לטיש של ויזניץ וגם של זוטשקא וגם תבקר בכמה ישיבות.

--- **עד כאן פטפטת... תכלים... מה זה נוגע אלינו???** **כשקלטתי את הדבר הזה... הבנתי נסודה מאוד חשובה בעבודת ה':** עד היום הייתי בטוח שהסיבה שאני שלעפער... ובקושי זז בעבודת ה'... ובקושי מתקדם... הייתי בטוח שיש לי את מידת העצלות או הקרירות בעבודת ה'... ש... ש... לך תתחיל לעבוד על המידות ועל ההתייבשות... **אבל פתאום גיליתי שיש פה משהו הרבה יותר קל ומעודד!!!** זה לא שאני עד כדי כך עצלן... אלא מאי?? איך הרי בתוך גטו!! המידות שלי ממוקמות בתוך איזה גטו!!! בתוך איזה סטנדרטים מסוימים רותניים שהתקבעתי בהם!!! שזהו!!! עד כאן תחום שבת!! וככה זה כל אחד מאיתנו בעולם שלנו... ---

גאב: זה הקסם היחודי שיש במושג ששמו חיזוק!! יש כאלו שהולכים לחיזוק בישיבה אחרת ומשהו טוב קורה להם... הם פתאום מתחילים לפרוח יותר... כי כשאתה נמצא במקום אחד יותר מידי הרבה זמן... מצד אחד העקביות היא מבורכת... ומצד שני אתה עלול לבנות אישורו גטו מסוים... אתה מתחיל להתרגל לסטנדרטים מסוימים בעבודת ה'!! שעד כאן אני מצפה מעצמי ולא יותר... צריך לפרוץ את הגטו הזה... ואם לא מצליחים אז צריך ללכת להתארח בחיזוק... (דא עקא שרוב החברים שמפתשים לצאת לחיזוק זה חוקא אלו שמפחדים מעקביות... ממילא בהרוב מהמקרים הרצון לצאת לחיזוק הוא עצת היצר... ובדיחה מהתמודדות... לכן נא לא למהר לאמץ את הרעיון של חיזוק... מומלץ להתייעץ עם רב המכיר טבעך...)

תוספת שבת

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א
במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

שיחת מרן רה"י רבינו הגדול הגרי"ג אדלשטיין שליט"א מהשבוע האחרון,
התגובה לחילולי השבת המתרבים...

מה שיותר תורה, בלי דברים בטלים, ובלי דברי משא ומתן
בשבת, לקדש את השבת כהלכתו.

וכפי שמזכירים בתפילה "עם מקדשי שביעי", ולכאורה הרי
השבת כבר מקודשת היא, אבל אפשר להוסיף קדושה ביום
השבת! על ידי שמירת השבת והנהגה הראויה לשבת, עם עסק
התורה, ותפילה בכוונה יותר, ויש גם פסוקי דזמרה שמוסיפים
בשבת, מזמורים, וקבלת שבת, לכו נרננה, ואם אומרים אותם
בכוונה, עם העבודה שבלב, ועם תורה, מקדשים בזה את
השבת, ועל ידי זה לא היו חילולי השבת.

אבל אשמים אנחנו! שאנו לא מקדשים את השבת כמו שצריך,
ויום השבת אינו מקודש אצלנו בשלמות, ואפשר יותר, אואם
היינו יותר מקדשים את השבת לא היו חילולי שבת, לכן אשמים
אנחנו.

ועלינו להתחזק יותר בכל ענייני שמירת השבת ולקדש את
השבת, ואמנם הרי בין כך צריכים לעשות זאת, אבל בפרט
עכשיו שיש חילולי שבת, זה מראה לנו שאנחנו לא מושלמים
בשמירת וקדושת השבת, עם מקדשי שביעי, לא מקדשים את
השביעי כראוי. יהי רצון שנזכה להתעוררות וסייעתא דשמיא
לתורה ועבודה וחסד ושבת.

עכשיו יש רחמנא ליצלן חילולי שבת, פה בארץ הקודש, חילולי
שבת בפרהסיא בצורה שלא הייתה מעולם, וכבר סיפרתי מעשה
שהיה פעם בעיר פתח תקוה, שהיה שם מקום שבעבר לא היו
בו חילולי שבת בפרהסיא, וגם אלו שאינם שומרי תורה ומצוות
לא חיללו שבת מחוץ לבית, רק בצנעא, ופעם אחת קרה שאחד
השקה את גינתו בפרהסיא בשבת, דבר שלא היה שם מעולם,
ונסעו למרן החזון איש זצ"ל לשואלו על זה, ואמר החזון"א כי
אנחנו אשמים, שאנו בני התורה צריכים יותר להיזהר בשמירת
השבת.

ועורר אז החזון איש כי יש עירוב, והעירוב יש בו חששות, ואין
לסמוך עליו, ואמנם אף על פי כן הקפיד החזון"א שיהיה עירוב,
אבל אמר כי בני תורה צריכים שלא לסמוך על העירוב, ומה
שסומכים על העירוב זה לא מתאים לפי המדרגה של בני תורה,
ואם בני התורה היו מתחזקים יותר בשמירת השבת, לא היה
חילול שבת באותו האזור.

ואם כן גם עכשיו, מה שיש חילולי שבת בזמן האחרון,
בפרהסיא, על ידי תחבורה ציבורית, הסיבה לזה היא מפני
שאנחנו לא מקדשים את השבת כמו שצריך, ויש דברים
שצריכים יותר להתחזק בהם, ולמשל הזכר ענין העירוב, אך
גם בכלל, שבת הוא יום קדוש, וצריכים לנצל לעסוק בתורה,

במעלת הלימוד בלילי שבת קודש

סיפור נורא, ביום ד' י"ב באדר א' תשע"ד נלקח לבית עולמו
הבה"ח יהונתן מלר זצ"ל וסיפרו עליו שהיה מתמיד גדול ושאר
מעלותיו, וסיפר חבר חדר שלו שמספר שבועות לפני שנפטר
סיפר לו שחלם בלילה שלוקחים אותו לבי"ד של מעלה ומראים
לו כל מיני היכלות והכניסוהו להיכל אחד של אליהו הנביא
והראו לו בשמים שם בהיכל שזה מלא שעונים על הקירות
ואמרו לו הנה זה כל השעות של ההתמדה של הלימוד שלמדת
בשבת, והנה חלום, ור"ל הלך לעולמו יהיה מליץ יושר על הדור
ונזכה לישועה בב"א

מגליון כאייל תערוג שבועות תשע"ה (ערך גדולה שימושה עמ'
20) באחד הלילות שבת בשנים האחרונות אמר רבינו מרן ראש
הישיבה זיע"א, שראה שקרו כמה אסונות בלילות שבת [הפיגוע
במושב איתמר ועוד], וחשב שזה בגלל שזה שזמן שיש בו פחות
לימוד תורה בעולם, ולכן התחיל לקום מוקדם יותר לפנות
בוקר כדי להרבות תורה בעולם. [וכבר הבאנו שבשנים קודמות
היה רבינו הולך לישון מעט אחרי הסעודה, ואחר שעה היה
הולך ללמוד עד הבוקר בהיכל כולל הלפרין].

תשובות רשכבה"ג מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א
בענין קריאה לגוי בשבת להעביר להשמל כשר

תשובה: גם אני שמעתי שכן אמר, והראני ידי"נ הגרמ"ר שליט"א
שכנראה מקור דברי הגר"ח"ק שליט"א מהשל"ה (יומא פרק דרך
חיים): "וז"ל "מצאתי כתוב, אלו שבע דחיות שמנו חז"ל וכו'
חילול ה' דוחה מאה תפילות...", וכע"ז בספורנו פרשת שלח
(יג, ב): "וכאשר הכירו ישראל חטאתם על שלא בטחו בישועת

מעכב לקבלת התפילות
לכבוד וכו'. נתפרסם בגליון 'אליבא דהלכתא' דברי מרן
הגר"ח קניבסקי שליט"א שמישאינו מקפיד על השמל כשר
לשבת הרי"ז מעכב לקבלת התפילות. רציתי לשאול האם
שמעתם מה המקור לכך?, אודה מאוד אם תוכל ליידעני.

ב) האם מותר להם לקרוא לגוי שיכבה את החשמל הראשי בגוונא שלא נהנים מהאור כגון שהולכים לבית אחר אלא שרוצים לינצל מהאיסור שהם צורכים כעת חשמל של חברות החשמל ונעשים שותפים בפעולות שנעשים שם או דלמא דכיון שהם שכחו להעביר לגנרטור לא אכפת לן בזה וגם לא עשו חילול ד' בצריכת החשמל כי הם שכחו

תשובה: יכולים

ג) מה הדין בבית הכנסת ששכחו כנ"ל בגוונא שיש מהמתפללים שלא יסכימו שייכבו לגמרי את החשמל ולמעשה ימשיכו כולם להתפלל ולהנות מהאור ומהמזגן כרגיל מהחשמל של חברות החשמל האם מותר לאחד מהגבאים לקרוא לגוי שיעביר לגנרטור בכדי להציל את המתפללים מהנאה של השימוש בחשמל וכן להצילם מחילול ד' בזה שממשיכים הם להנות מהתאורה והמיזוג

תשובה: מותר

ד) מה הדין בגוונא שסמוך מאד לשבת גילו שאין כרגע גנרטור ואחד מהמתפללים או הגבאים העביר את הכפתור לחשמל של חברות החשמל בידיים והמשיכו המתפללים להשתמש כרגיל בחשמל האסור ואחר שנכנס שבת סודר הגנרטור האם מותר לגבאי לקרוא לגוי שיעביר בחזרה לגנרטור כדי שלא יהיה חילול ד' בזה שהם משתמשים

תשובה: מותר

הקל יתעלה ונצחונו אחר שעשה עמהם להפליא, שבו בתשובה ואמרו חטאנו לה', אנחנו נעלה ונלחמנו, והתפללו כאמרו ותשובו ותבכו לפני ה', אלא שלא קבל הקל יתברך תפלתם מפני חלול ה' שעשו, שאינו מתכפר אלא במיתה, וכמו שהעיד בהם באמרו וביום פקדי ופקדתי וכו'". [מספר החשמל בשבת]

לאחר שהגאון רבי צבי אשר פרידמן שליט"א (חתן הגר"י ברטלר זצוק"ל) פסק בשיעורו שמי ששכח בערש"ק להעביר את החשמל בביתו לגנרטור צריך לקרוא לגוי שיכבה את החשמל בביתו כדי שלא יהנו בביתו מחשמל המיוצר ע"י יהודי באיסור ומשום דהוי שבות דשבות במקום מצוה שהרי כיבוי החשמל הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה והוי מלאכה דרבנן וצ"ל כן גם בדעת החזו"א ואע"פ שיש סברו דמשאצ"ג הוי דאורייתא אבל רוב הראשונים והכרעת המ"ב שזה דרבנן ובפרט ביחס לדין של אמירה לגוי בשבות דשבות ובפרט במקום חילול ד' עכ"ד התעוררנו להעלות את השאלות דלקמן קמיה מרן שר התורה הגר"ק שליט"א ובס"ד ענה מרן שליט"א על השאלות: קורה לפעמים שאנשים שכחו בערש"ק להעביר את החשמל בביתם לגנרטור ונזכרו אחר שנכנס שבת ושואלים

א) האם מותר להם לקרוא לגוי שיכבה את החשמל הראשי בשביל שלא יהנו מאור החשמל שדולק משום דהוי שבות דשבות במקום מצוה שהרי לכאורה כיבוי החשמל הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה

תשובה: בגוי יש להקל

הגאון הגדול רש"י אולמן זצוק"ל

לראות את אלו שמיהרו בשעת הדלק"נ בחיפזון כשעדיין אינם מוכנים לשב"ק, שלא לדבר על אלו שהתנהגו ברה"ר כאילו עדיין אין זה שבת, ולא חס על כבודו כלל בענין זה, ומחה בכל התוקף, באלו שנסעו ברכב או דיברו בטלפון או עישנו סגריות ברה"ר, באומרו, גם אם החלטת לעצמך שעדיין אינך מקבל את השבת, הלא הציבור קיבל על עצמו קדושת שבת, וחוצפה היא להתנהג בפני הציבור כאילו אין שבת.

בימי השבעה סיפר אברך שהרב פגש אותו מדבר בטלפון ברחוב אחר זמן הדלקה"נ, והרב זצ"ל גער בו, ובשעת מעשה עשה את עצמו כאילו אינו שומע שמדברים אליו ולא התייחס לדברי הרב ז"ל. אח"כ התעורר שהתנהגותו היתה שלא כהוגן ופגע בכבוד הרב זצ"ל, וע"כ מיד לאחר תפילת ליל שב"ק סר לביתו של מורנו זצ"ל לדבר עמו, ואמר לו 'אני הוא האברך שהרב גער בו בדרך לביכנ"ס, ומבקש אני את סליחת הרב על התנהגותי, תמה הרב זצ"ל, וכי עשית לי משהו שאתה מבקש ממני סליחה, בשבת ובקדושתה פגעת, עליך לבקש סליחה מהשבת, ואז סיים הרב, k'האם אתה מוכן להתחייב שלא תנהג יותר באופן כזה אחר זמן הדלקת הנרות, ומשהתחייב על כך, בירך אותו שתתקיים בו ברכת השבת, באהבה וברצון, ושינצל מכל צרה וצוקה, אמן.

בעת האחרונה נסתלק הראב"ד דק"ק מודיעין עילית הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אולמן זצלה"ה, שהיה מעורר רבות על כבודה של שבת ושמירתה כהלכתה, ועל החיוב ללמוד הלכות שבת, ומספר בנו הגאון רבי עקיבא אולמן שליט"א שכבר מאמצע השבוע הבית היה בתכונה של 'הכנה' לשבת קדש, בערב שבת ההכנות כולן הסתיימו 'קודם מנחה גדולה'. כמה שעות לפני שבת כבר היה לבוש בבגדי השבת וישב ליד השולחן, ולמד בשלוה מיוחדת השמורה במיוחד לזמן של קודם כניסת שבת, ישב המתין וציפה כחתן היוצא לקראת כלה, לבואה של שבת המלכה. גם כאשר הוצרך לשבות מחוץ לביתו, היה מקפיד לנסוע לכל המאוחר מיד אחרי מנחה גדולה, והכל היה מוכן כמה שעות לפני שבת, וממילא השבת נכנסה ברזגע ובשלוה.

בשעת הדלקת הנרות היה מוכן ליציאה לביהכנ"ס, וכפי שהיה רגיל להזהיר תמיד, 'זמן הדלקת הנרות, אין הכוונה זמן קבלת שבת לנשים בלבד, זמן זה שוה לכולם, רק שהנשים הן אלו שמדליקות את הנר, ואם האשה מדליקה הנרות כל בני הבית שוים וצריכים לקבל שבת בזמן זה'. ובאירה כזו יצא לביהכנ"ס מתוך התרוממות הנפש והתרגשות של קדושה לקראת יום השבת, ומאד כאב

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324@gmail.com לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדרים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

בירור ההלכה

פרשת ויצא

בירורי הלכה
אקטואליים
מתוך הסוגיות
והפוסקים

הנידון - ברור הדעות בדין מזיגת יין במים, והעולה לענין היינות המצויים היום

וברמ"א או"ח סימן רב' כתב "אם נתערב יין בשכר, אזלינן אחר הרוב, אם הרוב יין, מברך: בפה"ג, ואם הרוב שכר, מברך שהכל" (ב"י בשם התשב"ץ).

א"כ מצאנו בשיעור המזיגה ביין כמה דעות - אחד לשישים, אחד לשש, אחד לארבע, רוב יין, ובעולת תמיד והביאו הא"ר כתב שביין חלש ל"מ רוב יין, (ולא ביאר להדיא כמה צריך שיהיה שיעור היין ויתבאר להלן).

האם לדעות שביין נסך

אחד לשישים חשיב יין, מה הדין לענין

ברכת הגפן וקידוש

לכאורה אפ"ל שלענין יין נסך שהוא דאורייתא הביא השו"ע השיטות שאף אחד לשישים אוסר, אבל לענין קידוש ויין לא הובא שיטה זו בשו"ע והרמ"א, ואפשר דכיון דקידוש על יין אינו אלא דרבנן, ולענין ברכה אין חשש ברכה לבטלה דהרי אף אם יברך שהכל יצא יד"ח, לא חששו להחמיר שיטה זו.

מ"מ יש לעיין האם (הרא"ש) הדעות שס"ל דסגי באחד בשישים ביין נסך מה יסברו לעינן ברכת הגפן וקידוש.

מדברי המ"ב נראה שלשיטות שס"ל (הרא"ש) שאחד לשישים הוא יין נסך ה"נ לענין ברכת הגפן וקידוש אחד לשישים חשיב יין, ע' משנה ברורה סימן רעב' טז' "והנה יש פוסקים שסוברים דכ"ז שיש בו טעם יין יין מקרי עיין ביו"ד סימן קכ"ג ס"ח בהג"ה מ"מ כל י"ש זיהר בזה דכבר נפסק ביו"ד סימן קל"ד ס"ה ולעיל בסימן ר"ד ס"ה בהג"ה דבטלו באחד מששה במים וסתם יין שלנו יש בו בודאי שיעור הזה ויוכל לקדש עליו".

וע"ע ביאור הלכה סימן רעב' ד"ה "מקדשין עליו" והנה אף מי שחננו ד' שהיכולת בידו בודאי מצוה לברור יין טוב ויפה לקידוש כדי לצאת ידי כל החששות וגם כדי לקיים מצוה מן המובחר מ"מ אחרי שיש פוסקים שהחזיקו בשיטת הרא"ש והטור המובא ביו"ד קכ"ג ס"ח בהג"ה וכמו שהבאתי בשה"צ דבטעם יין לבד מקרי יין אף שאין בהם כדי מזיגה אין לנו להחמיר יותר ממה שהעתיקו כמה גדולים דברי הבכור שור שיהיה הצמוקים מעט יותר מאחד מששה במים. והנה דרשתי

יש לעיין מה שיעור המזיגה ביין, ולכאורה מצאנו בזה כמה שיעורים בשו"ע ולכאורה יש בזה כמה סתירות, אחד לשישים, או אחד לשש, או אחד לארבע, או רוב יין, ויש שכתבו שביין חלש ל"מ רוב יין, ויתבאר להלן הדיעות בזה.

בשולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רד' כתב "שמרי יין מברך עליהם בורא פרי הגפן, נתן בהם מים אם נתן שלשה מדות מים ומצא ארבעה, הוה ליה כיון מזוג ומברך בורא פרי הגפן, אם מצא פחות, אף על פי שיש בו טעם יין, קיוהא בעלמא הוא ואינו מברך אלא שהכל, והיינו ביינות שלהם שהיו חזקים, אבל יינות שלנו שאינן חזקים כל כך, אפילו רמא תלתא ואתא ארבעה אינו מברך עליו בפה"ג, ונראה שמשערים בשיעור שמוזגים יין שבאותו מקום. הגה: ובלבד שלא יהא היין אחד מששה במים, כי אז ודאי בטל".

הנה השו"ע כתב ששיעור המזיגה הוא אחד לארבע, וכתב שביין חלש ל"מ אחד לארבע, ולא כתב מהו שיעור היין שיש לתת בכה"ג, והרמ"א כתב "ובלבד שלא יהא היין אחד מששה במים, כי אז ודאי בטל" ויל"ע מה כוונת הרמ"א והאם חולק על השו"ע, ויתבאר להלן בארוכה, מ"מ מצאנו בשו"ע והרמ"א בסימן רד' שיעור אחד לארבע או אחד לשש.

ובשולחן ערוך יורה דעה הלכות יין נסך סימן קלד' סעיף ה' כתב "כמה יהא במים ויהא בהם כדי לבטל טעם היין, ששה חלקים כנגדו. וכל שיש במים כשיעור הזה, מותר אפילו בשתייה", הנה כתב השו"ע שיעור אחד לשש, ודלא כמ"ש ברד" דהשיעור אחד לארבע, ויתבאר להלן.

ובשולחן ערוך יורה דעה הלכות יין נסך סימן קכג' כתב "יין מזוג, כל זמן שיש בו טעם יין אסור (בפשטות הכוונה אחד לשישים). ויש מתירין בששה חלקים מים (ב"י בשם הרשב"א), כמו שיתבאר סימן קל"ד". הנה כתב השו"ע מחלוקת, או שיעור אחד לששים או אחד לשש.

ובשולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיד' כתב "כל אלו המשקים, וכן החומץ של שכר, אסור לקנותו מהם אם דמיהם יקרים מדמי היין, שאנו חוששים שמא עירב בהן יין עד שאין ס' לבטלו", הנה כתב השו"ע שיעור אחד לששים.

את עושי היין ולפי מה שהציעו לפני אופן עשייתן יש בסתם יין שיעור הזה ויותר"

עולה מדברי המ"ב שלדעת הרא"ש אף אחד לשישים חשוב יין.

ויש שכתבו וכ"כ הפני אריה החי במכתבו לה"ה שודאי של"ש שיהיה ברכה או קידוש על אחד לשישים דהרי בכה"ג אינו אלא טעם כ"ד אלא כוונת הרא"ש שיש חזק שיש בו טעם אף שמזגהו ביותר מאחד לשש אם נשאר לו טעם יין כשר, וודאי ל"מ אחד לשישים,

ועוד אפ"ל שלבטל יין דהינו שיש יין לפנינו ונאסר וצריך לבטל טעמו יש שיטות דס"ל שצריך לשישים ויש שס"ל שטעמו בטל באחד לשש, אבל לעשות יין ז"א ליצור "שם יין" אפשר דלא מהני בכה"ג דאפשר שאחד לשישים לא עושה "שם יין" כ"נ בהגהות רעק"א יור"ד כג'.

ובאמת ע' תוס' בחולין כה' "המתמד" מדוע לא אזלינן בתר טעם דהינו אחד לשישים ות' שביין אי"ז יין אלא קיוהא בעלמא, ומאיך ע' תוס' בזבחים עג' ומנחות כב' דחולקים וס"ל שמברכין הגפן אף על טעם כ"ד (ובאמת זה תלוי אם אמרין בטעם כעיקר "נהפך" והאם צריך דוקא כזית בכדי אכילת פרס ואכמ"ל)

הביאור בשו"ע והרמ"א בסימן רד'

יל"ע מה הביאור בדברי השו"ע ומה הביאור ברמ"א, לכאורה השו"ע כתב שמדינא רבע יין דינו כיון, וכתב דמ"מ ביינות שלנו שהם חלשים לא סגי רק רבע יין, אלא צריך לתת שיעור שמוזגים באותו מקום, ז"א דהשו"ע כתב שביין שלנו צריך יותר מרבע יין ולא כתב כמה אלא כתב שיתן בשיעור שמוזגים באותו מקום, ובדברי הרמ"א יל"ע מה הוסיף הרמ"א "ובלבד שלא יהא היין אחד מששה במים, כי אז ודאי בטל" דנראה בלשונו שבא להחמיר ולכאורה עולה שהרמ"א מיקל, דהרי השו"ע לא התיר אלא יותר מרבע ומה הביאור בדברי הרמ"א.

וק' זו הק' הרבה אחרונים וז"ל משנה ברורה סימן רד' לא' "ובלבד שלא יהא וכו' - דברי הג"ה אין לו ביאור דהמתבר הלא בא להחמיר דביינות שלנו לא סגי שיהיה רק רביעית יין ואפילו אם הדרך באותו מקום לעשות מזיגה גדולה הלא פחות מרביעית יין בודאי לא מהני אפילו ביינות שלהם שהיו חזקים ומהרמ"א משמע דמהני עד קרוב לששה חלקים מים, עוד צ"ע דהשו"ע בסימן רד' כתב ששיעור המזיגה הוא אחד לארבע, ומאיך ביר"ד בסימן קלד' כתב אחד לשש.

הביאור של רוב האחרונים

והתבארו בזה באחרונים כמה ביאורים, הגר"א והחיי אדם והגר"ז וכ"כ המ"ב וביארו שחלוק מזיגת יין ממזיגת שמרים, דביין אפשר למזוג אחד לשש, ובשמרים אחד לארבע, והשו"ע בסימן רלד' דיבר על יין ולכן כתב אחד לשש, ובסימן רד' דיבר

על שמרים ולכן אפשר אחד לארבע, והרמ"א הוסיף דין מזיגה ביין שאפשר אחד לשש, ואין מחלוקת בן השו"ע לרמ"א.

וע' בגר"א רעב' "ואף על גב דלענין י"נ קי"ל בששה התם ביין גמור... וכ"כ החי"א והגר"ז דחילקו לשני דינים וסעפים את דיני מזיגת יין ודיני מזיגת שמרים.

(ע"ע חיי אדם חלק א כלל נה' סעיף ב' "שמרי יין שנתן עליהם מים, אף על גב שבזמניהם שהיה יינם חזק אם נתן בו ג' מדות ומצא ד' מדות מוכחא מילתא שהיה עדיין בשמרים יין והוי כיון מזוג ומברכין בורא פרי הגפן")

סעיף ג' "יין שנתערב במים, אם אין בו אלא א' מו' במים, ודאי בטל, דאף על גב דקיימא לן טעם כעיקר דאורייתא, מכל מקום לא חשיב טעם לברך בורא פרי הגפן. ואם יש בו יין יותר, אם דרך אנשי מקומו למזוג אותו כל כך, מברך בורא פרי הגפן. ואם לאו, בטלה דעתו. וכן אם נתערב בשאר משקין, אם נתערב כל כך עד שנפגם טעם היין, מברך שהכל. ובשכר תאנים שאינו מפסיד כל כך, אזלינן אחר הרוב"

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן רד' סעיף ט' "יין שמוזג במים אפילו המים הם הרוב מברך עליו בורא פרי הגפן אם הוא יין חזק שראוי לשתיה ע"י מזיגה גדולה כזו ודרך בני אדם לשתותו במקום יין ע"י מזיגה זו שאל"כ בטלה דעתו אצל כל אדם ואם היין הוא אחד מששה במים שיש במים ו' פעמים כמותו אין מברכין עליו בורא פרי הגפן בכל ענין שאע"פ שיש בו טעם יין אינו חשוב כלום בששה חלקים מים"

סעיף י' "שמרי יין שבמשמרת שנתן עליהם מים ג' מדות ויצא מהם ד' שנתמצה לתוכם מדה אחת יין מהשמרים הרי זה כיון מזוג שכן היה דרך מזיגת היין בימי חכמי התלמוד"

וכ"כ המשנה ברורה סימן רד' כט' לחלק בן מזיגת יין לשמרים, "ואם מצא פחות וכו' - ודוקא בשמרים ומשום דלחלוחית יין שיש בהן אינו חשוב כ"כ, אבל יין גופא שיצא מדריכת ענבים אם שפך עליהם מים אפי' יותר משלשה חלקי' עד קרוב לששה ג"כ יין גמור הוא וכדלקמ"י בהג"ה (ובעינין רק שיהיה בו טעם יין שראוי לשתיה ע"י מזיגה זו ודרך בני אדם לשתותו במקום יין ע"י מזיגה זו דאל"ה אמרין דבטלה דעתו אצל כל אדם)"

וכ"כ המ"ב בס"ק לא' "באמת דדברי האגור שהביא הרמ"א לא קאי על שמרים דבשמרים השיעור כמו שכתב המחבר (אחד לארבע) והוא (הרמ"א) מיירי בין ענבים גופא כשמוזגו עם מים דעד קרוב לששה שם יין עליו"

ביאור העולת תמיד והערוה"ש

אולם ע' עולת תמיד (והביא דבריו הכף החיים רד' לא') ביאר שנחלקו השו"ע והרמ"א, דלשו"ע אין למזוג אפילו אחד לד' והרמ"א מיקל בשיעור עד אחד לשש ומש"כ השו"ע בהלכות יין נסך אחד לשש, צ"ל דהחמיר ביין נסך.

וז"ל העולת תמיד סימן רד' ז' "אם נוהגים למזוג יותר מחד תלת ודאי דאין מברכין עליו, דהרי גם בימות הראשונים שהיו היינות חזקים לא היה שכיח חמרא דדרי יותר אחד תלת מיא, ומכל שכן עכשיו, ועל כן אין לברך עליו בורא פרי הגפן,

ועל כן יש לתמוה קצת על מה שכתב הרב (הרמ"א) ובלבד שלא יהא היין אחד מששה וכו', דמשמע דאם הוא יותר מחלק שישיית דמברכין עליו, וזה אינו עכשיו ביינות שלנו שהם חלופים מאוד, ואף על פי שהאגור סימן רסט' כתב כן בשם

רבינו תם, היינו משום דר"ת לא סבירא ליה הא דכתב המחבר שמשערין לפי מה שנוהגים למזוג, אלא סבירא ליה דכל שעדיין נרגש טעם היין היטב מברכין עליו פרי הגפן אעפ"י שנוהגים למזוג בפחות, אבל לדעת המחבר דפסק דמשערין בשיעור מזיגה, א"כ פשיטא הוא שאין מברכין כשהיין הוא רק חלק ששית, שלא מצינו מזיגה כזאת גם בימים הקדמונים כי אם על חד תלת. וצ"ל דהבין בפירוש דברי ר"ת דבעי ג"כ שנוהגים בכך לשתות על דרך זה אבל בלאו הכי אין מברכין עליו בורא פרי הגפן. וז"ל האגור בשם מהר"י מולין (בשו"ת סי' קנג), אף על גב דבעלמא פסק ר"ת דטעם כעיקר דאורייתא אפילו לקולא, מכל מקום לענין ברכה הוכיח ר"ת סוף פרק קמא דחולין (כה ע"ב ד"ה המתמוד) דחד בשיתא בטל דלא חשיב טעמא לענין ברכה, ואי הוי יותר מחד בשיתא הולכין אחר הטעם אם רגילי אינשי למישתי במקום יין מברך עליו, וסבירא ליה להרב מדכתב אם רגילי אינשי למישתי במקום יין משמעות הדברים הוא שנוהגים למזוג בדרך זה ולפיכך מברך עליו בורא פרי הגפן, אבל אם נוהגים למזוג בפחות אין מברכין כי אם כשיעור מזיגה וק"ל".

ובסו"ד כתב הע"ת שביין חלש ל"מ אפילו רוב יין (ולא פירש כמה שיעור היין שצריך לתת) וז"ל "ולפי זה נראה דעכשיו שאין נוהגים כלל למזוג היין במים, כי היינות שלנו רפויים מאוד, אם נתערב מעט מים בו אפילו המים שנתערב בו הוא פחות מהיין, אפילו הכי אין מברכין עליו בורא פרי הגפן, מיהא למעשה צ"ע".

וביאר הכף החיים רד' לא' את דברי הע"ת, שהשו"ע ס"ל דאזלינן כפי שיעור המזיגה והיות ואף בזמנם שהיה יין חזק דרך המזיגה היה לא יותר מאחד לארבע, א"כ ודאי בזמנינו אין מזיגה פחות מאחד לארבע, והרמ"א ס"ל שהולכים כפי הטעם הנרגש ולא חייבים לילך לפי שיעור המזיגה, ולכן אפשר למזוג עד אחד לשש.

ובעוה"ש האריך בזה, וביאר שהרמ"א ס"ל דאזלינן בתר מנהג המדינה, ואם נוהגים היום להחשיב אף יין חלש דכן הוא מנהג המקום נחשב ליין, אולם הגביל הרמ"א עד אחד לשש, והשו"ע מחמיר וס"ל שאף רבע יין ל"מ, וא"כ עולה מדברי הערוה"ש דנחלקו השו"ע והרמ"א מה הגבול התחתון של מזיגת יין לשו"ע צריך עד רבע ז"א יותר מרבע ולרמ"א עד אחד לשש.

וז"ל הערה"ש סעי' ט"ו - "מיהו עיקר דברי רבינו הרמ"א תמוהים מאד והוא אפילו ביינות שלהם שהיו חזקים מאד אין מברכין בפה"ג כשיש יותר מג' חלקים מים וק"ו ביינות שלנו ואין כתב עד ששה חלקים והלבוש באמת השמיט זה ע"ש ... ולכן נ"ל דבאמת המהרי"ל ורבינו הרמ"א המציאו דין חדש בזה בשנדקדק הלא בכל הש"ס הוא דין צריך להיות עכ"פ חלק רביעי מהמים אפילו בהיינות היותר חזקים ובפחות מזה שם מים עליהם, א"כ למה קיי"ל ביו"ד סי' קל"ד דעד ששה חלקים עושה יין נסך והוא מיא בעלמא נינהו, ושמא תאמר דטעם

כעיקר דאורייתא א"כ נאסור עד ששים, האמנם בירור העניין כן הוא דמהות היין מה נקרא יין אין על זה הלכה למשה מסיני אלא הכל לפי מנהג המדינה דכשבני המדינה תופסים זה לשם יין הוה יין כיון שיש בזה טעם יין עכ"פ ובזמן הש"ס תפסו דכל שהוא פחות מחלק רביעי אין שם יין על זה אבל יש מקומות דעד ששה חלקים מחזיקים ליין ולכן החמירו לעניין י"ג עד הקצה האחרון וזה שכתב המהרי"ל דשתי ליה אינשי במקום יין כלומר שהרבה תופסין שגם עד שיעור זה הוי יין ואינו יחיד שנאמר בטלה דעתו אצל כל אדם אבל ביותר משיעור זה אין שום מקום שיחזיקו זה ליין ולכן אף אם היחיד מחזיק זה ליין בטלה דעתו אצל כל אדם והן הן דברי רבינו הרמ"א כמובן".

ביאור התהילה לדוד

בתהילה לדוד ביאר שהשו"ע כתב שמדינת השיעור אחד לארבע, אלא שהיום היינות חלשים ולכן אין לתת רק רבע יין אלא כשיעור המזיגה באותו מקום, (ולא ביאר כמה יין צריך ובפרמ"ג כתב יותר מחצי) והרמ"א הוסיף לאידך גיסא שאם היין מאד חזק אפשר מדינא עד אחד לשש ולא יותר.

א"כ התבאר לן כמה וכמה ביאורים בשו"ע והרמ"א, ועולה שרוב האחרונים ס"ל שאין מחלוקת בין השו"ע לרמ"א, ומדינא ביין אפשר לערב אחד לשש, ובשמרים אחד לארבע, ולדעות שיש מחלוקת יוצא שהשו"ע התיר מדינא אחד לארבע, וביין חלש כתב שמשערין בשיעור מזיגת המקום, ואפשר שהרמ"א או היקל אחד לשש ביין חזק או בכ"ג לפי טעם היין, ומ"מ לא התבאר בשו"ע כמה מותר למזוג ביין חלש, ויתבאר להלן.

מה שיעור המזיגה ביין חלש

לפרמ"ג והתהילה לדוד

בדעת השו"ע שכתב שכשהיין חלש לא לתת רק רבע יין, (ולגר"א ח"א גר"ז ומ"ב ביין מדינא סגי באחד לשש והשו"ע אירי בשמרים) לא התבאר כמה יין לתת, יש לברר מהו שיעור המזיגה ביין חלש לדעת השו"ע והרמ"א, (לרוב האחרונים אין מחלוקת בן השו"ע לרמ"א, ולדעות שנחלקו השו"ע והרמ"א יש לברר מה שיעור לשו"ע).

וכתבו כמה אחרונים שצריך לתת קצת יותר מחצי יין, כ"כ הפרמ"ג וכ"כ בתהילה לדוד וביאר דלא גרע משיכר ביין, וכמו שמבואר בסימן רב' לענין תערובת מינים דאזלינן בתר רוב דכתב הרמ"א שם "אם נתערב יין בשכר, אזלינן אחר הרוב, אם הרוב יין, מברך בפה"ג, ואם הרוב שכר מברך שהכל", וז"ל הפרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן רד ס"ק טז' ויינות שלנו אין חזקים, כל שיש רוב מים ראוי לברך שהכל, עיין אליה רבה אות יו"ד, יע"ש מזה" (יל"ע מה כוונת דבריו ע' א"ר ואולי כתב שהא"ר חולק ע"ז)

וז"ל התהילה לדוד ס"ק ג' "וכתב הע"ת ... ולכאורה נראה באם היין רוב לא עדיפא המים משאר משקין כגון שכר שאינו מפסיד טעם היין דאזלינן בהו אחר הרוב כמ"ש בסי' ר"ב ס"א

ביאור מחלוקת הפרמ"ג

והתהילה לדוד - ע"ת והא"ר

הפרמ"ג והתהל"ד ס"ל שכל הדין וההגבלה שיהיה טעם (או דרך מזיגה) אינו אלא שיש פחות מחצי יין שאז כמשנ"ת התחדש ביין דמחמת חשיבתו המים טפלים אליו ואף במיעוט יין היין חשוב ומברך הגפן בכה"ג יש התנאי שיהיה טעם יין וכד', אבל שיש ביין שיעור רוב מצ"ע, א"צ לחידוש המיוחד של יין וחוזר דינו כמו כל תערובת דאזלינן בתר רוב.

ואילו הע"ת והא"ר ס"ל שהדין שיהיה טעם ביין הוא לעיכובא בכ"ג ואף אם היין הוא רוב, אם אין לו טעם יין גרע, ואפשר לבאר דעתם, דיינן נתחדש בו דנשתנה מגפן למעליותיה מחמת חשיבותו וטעמו, וס"ל לע"ת וא"ר שבאופן שאין לו טעם יין מאבד את חשיבותו, ולכן שונה דינו מכל תערובת שני מנים שהולכים בהם אחר הרוב, דביין בכה"ג ס"ל דאף שהוא רוב, איבד את מעלתו.

ונמצאנו למדים שנחלקו במה' יסודית האם הדין טעם ביין זה דווקא שהוא פחות מחצי או בכ"ג.

מה שונה לע"ת יין במים

מיינ בשיכר שכתב הרמ"א ברב' דאזלינן

אחר הרוב

ויש עוד לדון לדעת הע"ת, מדוע ביין ושיכר אזלינן בתר רוב, וביין ומים לא סגי ברוב, ומצאתי ק' זו בתהילה לדוד, ואפ"ל ע"פ דברי המג"א רב' ס"ק ג' דכתב דמה דכתב הרמ"א שהולכים אחר הרוב בתערובת יין ושיכר הוא דוקא בשכר תאנים דאינו מפסיד טעם היין, אבל שאר משקין מיד כשנתערב בהן כל כך עד שנפסד טעם היין מברכין שהכל"י, (ועמש"כ המג"א בסימן ר"ד ולכאורה סתר דבריו וע' להלן) והמ"ב שם ס"ק ז' חלק על המג"א וכתב שכל מני שיכר שווים והולכים בתר רוב, חוץ ממני משקין שפוגמים ומפסידן טעם היין מיד שבכה"ג מברך שהכל,

ואפשר דס"ל לע"ת דשיכר מחזק היין, אבל ביין רפוי תוספת מים מפסיד טעם היין כמו מני המשקין שפוגמין היין, וס"ל שאף שבד"כ יין במים תמיד טוב ליין, ואדרבא אפילו רוב מים בטל למיעוט יין, מ"מ ביין רפוי המים מבטל היין והוא כמו משקין שפוגמים ומפסידן טעם היין מיד. (וזה חידוש דבפשטות מים אף אם אינם טובים ביין חלש, מ"מ אינם כמשקין הפוגמין טעם היין).

העולה לענין תוספת סוכר ביין

אם מוספים הסוכר ליין קודם התסיסה ע"י תוספת הסוכר קודם התסיסה הוא נהפך לאלכוהול ועוזר ליין לתסוס, ובכה"ג הסוכר נהפך ליין ואי"ז נחשב יין מזוג.

באופן שמוספים סוכר ביין אחר התסיסה, יש שכתבו דהרי הוא כמים ואם מוסיף עשרים אחוז סוכר ועשר אחוז יין כאלו

בהגה וע"ש במ"א ס"ק ג'. אף שאין דרך למזוג בהן את היין אפילו ביינות חזקים. וכן נראה דעת הא"א ס"ק ט"ז דדוקא ברוב המים ראוי לברך שהכל וצ"ע."

וע"ע בפני האר"י החי סי' ל"ח וז"ל "לכבוד הרב המאוה"ג הצדיק המפורסם, מ' ישראל מאיר הכהן, בעל המתבר ספר משנה ברורה על או"ת. מ"ש מר במשנה ברורה סי' רע"ב ס"ק ט"ז ... ולדעתי העניה עדיין יש לדון הרבה בזה ... להלכה נראין דברי האשל אברהם, דהא זה כלל גדול בברכות דאם עירב שני דברים הולכין אחר הרוב, וא"כ ה"נ אם עירב מים ביין והרוב הוא יין מברכין עליו בפה"ג. ואף שהמים מחלישין כח היין מ"מ אין היין בטל אחר שהוא הרוב ..."

וא"כ עולה שלמ"ב אפשר אחד לשש, ולשיטות המחמירות מספיק לתת רוב יין דהינו חמשים ואחד אחוז יין.

מה שיעור המזיגה ביין חלש

לע"ת והא"ר

אולם בע"ת ובאליה רבה סימן רד' י' כתבו שלא סגי ברוב יין, וז"ל הע"ת "ולפי זה נראה דעכשיו שאין נוהגים כלל למזוג היין במים, כי היינות שלנו רפויים מאוד, אם נתערב מעט מים בו אפילו המים שנתערב בו הוא פחות מהיין, אפילו הכי אין מברכין עליו בורא פרי הגפן, מיהא למעשה צ"ע"

ובשיטת הע"ת יש לבאר ולברר א' מדוע שונה דין יין ומים מדין כל תערובת של שני מנים דאזלינן אחר הרוב, ב' מה שונה יין במים מיינ בשיכר שכתב הרמ"א ברב' דאזלינן אחר הרוב ואם הרוב יין מברך בפה"ג, ג' לע"ת שהחמיר בשיעור המזיגה מהו שיעור המזיגה לדעת הע"ת.

מדוע שונה דין יין ומים מדין כל תערובת

של שני מנים דאזלינן אחר הרוב

הפרמ"ג והתהל"ד סוברים שאם יש רוב יין אף ביין חלש מברך בפה"ג, כדין כל תערובת שאזלינן בתר רוב, ואילו הע"ת והא"ר ס"ל שאף שיש רוב יין אם טעמו חלש אין ברכתו הגפן, ויש לבאר מחלוקתם,

ובהקדם יש לבאר אמאי ביין יש שיעור אחד לשש או לארבע מדוע שונה דינו מכל תערובת שאזלינן בתר רוב, ומדוע ברוב מים ומיעוט יין מדינא מברכין הגפן,

וביארו האחרונים הובא בפרמ"ג ובמ"ב רב' י', דבשני מינים הולכים אחר הרוב דהוא העיקר, אבל יין ומים ל"ח שני מנים דהמים טפלים ליין ולכן לא הולכים אחר המים אף שהם הרוב, ומ"מ סגי לתת עד שיעור אחד לשש ולא יותר (ולא אחד לשישים כמו כל טעם כעיקר) דאי"ז יין אלא קיוהא בעלמא.

רק באחוזים ומנהג המקום אלא תלוי בסוגי היין וטעמו, ובאמת קשה לתת שיעור באחוזים דזה מאד שונה מייין ליין ותלוי בסוג הענבים, וודאי שקשה לקבוע אחוזים מהמנהג המזיגה בייין מתוק לייין יבש)

העולה בשיטת הפוסקים

המ"ב התיר עד אחד לשש וכן נראה מכל האחרונים שדיברו על יין צימוקים והתירו למזג ולא זכרו חומרת הע"ת וכ"כ התהילה לדוד רד"ו, (ויש שכתבו שיין צימוקים הזק יותר וע' מ"ב ובה"ל רעב ו' שדחה ביאור זה). ופרמ"ג והכה"ח החמירו דצריך רוב יין. והע"ת כתב שרוב ל"מ ולא נתן שיעור כמה מים מותר והתבאר דנראה שלא אסר קצת מים.

ובפוסקי זמנינו מצאנו כמה דעות

דעת הגר"ע יוסף כהפרמ"ג שצריך רוב יין לכה"פ בשיעור 51 אחוז יין, וכמש"נ שברוב יין המים בטלים ליין (ומ"מ מדינא צריך אחד לארבע דהינו 20 אחוז יין).

דעת השבט הלוי 'מב' יא' נג' והאור לציון חלק ב' כ' שתלוי בטעם וחוזק היין ואפשר עד אחד לשש יין ובלבד שיהיה בו טעם יין אמיתי מצ"ע ללא התוספת של האלכהול והחומרי טעם שמוספים ליין, (ויש קושי לשער מה טעם היין לולי התוספות)

דעת הגר"נ קרליץ צריך לכה"פ 51 אחוז יין ושיהיה בו טעם יין וכ"כ בדעת הגרי"ש אלישיב הרב קארפ בספרו הל' שבת בשבת פרק ז' "ביינות שלנו שהם חלשים מאוד אין להקל במזיגת אחד מששה או רוב ניכר של מים, ובפרט בזמנינו שיין מצוי לרוב. אלא רק כדעת הא"ר ופמ"ג ברוב יין, וכחיים מקפידים בזה מאוד בדרך כלל היקבים למזוג לכל הפחות ברוב יין, ובפחות מזה אין להקל בין לספרדים בין לאשכנז, ועכ"פ ברוב יין בודאי שפיר דמי, וכן נשאתי ונתתי הרבה בדבר קמיה רבינו, ואף הראיתיו תשובת פני הארי החי (שאף שהשיג טובא על המשנ"ב, מ"מ דעתו שברוב יין בודאי שפיר דמי כמש"כ הפרמ"ג). והסכים רבינו שלמעשה ברוב יין בודאי שפיר דמי לברך עליו בפרה"ג ולקדש עליו".

אולם בספר שבות יצחק כתב שדעת הגרי"ש אלישיב שחשש לדעת הע"ת וסבר דאפשר למזג עד 20 אחוז יין דזהו שיעור המזיגה ביינות היום, ויש שאמרו בשם הגרי"ש אלישיב שחשש שאף במיעוט מים מתקלקל טעם היין ואולי ברכתו שהכל.

ביאור הכיתוב

"כשר לדעת בית יוסף"

סיבת הכיתוב על הרבה יינות "אף לדעת ב"י" מפני שבעבר היו שאמרו לגר"ע יוסף שיש רק 17 אחוז יין, ולכן היות וס"ל כהבנת הכה"ח והע"ת שהשו"ע והרמ"א חולקים האם מותר אחד לשש או יותר מאחד לארבע, (ודלא כהמ"ב שס"ל שמדינא אפשר לשו"ע והרמ"א למזג אחד לשש) א"כ עורר הגר"ע יוסף שאין לספרדי לשנות יין שיש בו הרבה מים, ועוד חשש להחמיר

הוסיף שלושים אחוז מים, וביין רפוי לע"ת היין יהיה פסול, ולכאורה לפי מה שהתבאר שהטעם שהע"ת ס"ל דאין הולכים אחר הרוב בכה"ג הוא מפני דאפשר דמים ביין רפוי פוגמים ומפסידן טעם היין ולכן לא סגי רוב יין, אבל מ"מ סוכר לא פוגם את היין ואדרבא אולי מחזקו, ולכן אפשר שאף לע"ת אין הוא מצטרף למים לפגום טעם היין וכל שיהיה רוב יין מהני, (וע' היטב במה שיתבאר להלן מחלוקת הפוסקים בתערובת יין ושאר משקים, וע' בבה"ל מש"כ לחלק בן סוגי המשקים וכתב שכשנותן ביין דבר המחזקו אף שהם יותר מרוב עד אחד לשש אינו מבטל את היין, וכשנותן דבר שלא מחזקו הולכים אחר רוב), ולכן לכ"ע (אף לע"ת) כל שיש רוב יין מהני, (אומנם אין לשער ע"פ המתיקות והטעם שנתן הסוכר, אבל כל שיש רוב יין מהני).

ולפי דברינו עולה נפק"מ גדולה, דהנה מאד מצוי שיעקר התוספות ביין זה לא המים אלא הסוכר וכד', ואפשר דלפי"ז אף לע"ת אפילו באופן שנותן כמות גדולה של סוכר, כל שיש רוב יין מהני, וכמו בסימן רב' בתערובת שיכר בייין, ואי"ז דומה למערב מים בייין של"מ לע"ת רוב יין וכמשנ"ת ודוק'.

מה שיעור המזיגה לדעת הע"ת

יש שכתבו שס"ל לע"ת שביינות רפויין אסור לערב אפילו קצת מים, אולם בדקדוק לשונו נראה שדיבר על כמות מים גדולה דכתב "נראה דעכשיו שאין נוהגין כלל למזוג יינות רפויים במים, אם נתערב מעט מים בו אפילו המים שנתערב בו הוא פחות מייין אפ"ה אין מברכין עליו בפה"ג", ונראה שדיבר על כמות גדולה של מים,

ועוד הא"ר אומר שבגלל שעכשיו שאין נוהגין כלל למזוג יינות רפויים במים, לכן הלבוש השמיט את דברי הרמ"א, ואם כוונת הע"ת והא"ר לאסור אף מעט מים מה זה שייך לרמ"א שהתיר אחד לשש, אלא ע"כ שהע"ת בא לאפוקי כמות גדולה של מים, (ונראה כוונת הא"ר שהיות וע"פ הע"ת השו"ע והרמ"א נחלקו דלשו"ע הולכים לפי דרך המזיגה ולרמ"א לפי הטעם, ולכן היות וביין רפו אין דרך למזג השמיט הלבוש את דברי הרמ"א, מ"מ משמעות דברי הא"ר שדיבר על כמות מים גדולה)

ועוד יש להעיר דנראה בלשון הע"ת שהם לא מזוג היין כלל דהיין היה חלש ומפסיד טעמו, ולכאורה יין דידן שודאי שלכ"ע שייך למזוג קצת, מדוע אם מזוג והחלישהו מעט יהפך לשהכל.

ועוד צ"ע דאם נימא דהע"ת למד דהולכים לפי דרך המזיגה, א"כ היה לע"ת לאסור להוסיף אפילו טיפת מים דהרי כתב "דעכשיו שאין נוהגים כלל למזוג היין במים" ונראה בע"ת שיש שיעור מים שמוותר להוסיף, אלא ע"כ צ"ל דמוכח דההבנה בע"ת שאף שהיין רפוי ואין דרך וצורך למזיגה בכה"ג, מ"מ כל שמוזגין היין ונשאר טעם יין ולא מפסיד טעמו חשיב יין,

א"כ עולה אף בע"ת שאף שכתב שאין דרך למזוג כלל, מ"מ אכתי יש אפשרות לתת מים, ולכאורה אי"ז נמדד רק ע"פ דרך וצורך המזיגה, אלא כל שמוזג ונשאר טעמו מהני וכמשנ"ת שנראה בע"ת שלא אסר למזוג מעט מים. (ולכאורה אי"ז תלוי

וע' במחצית השקל אורח חיים סימן רד ס"ק טז' וכן כתב הש"ך בנקודת הכסף שם, אבל הפרי חדש שם [ס"ק י] מסכים עם הט"ז

(ויש לעיין דלכאורה יש סתירה במג"א דבמג"א רד' כתב שבשאר משקין אפשר למזג אפילו יותר מאחד לשש, ומאידך במג"א סימן רב ס"ק ג' כתב לחלק בן שיכר תאנים שאולינן בתר רוב, ושאר משקין כבר ברוב מפסיד טעמו ומברך שהכל, וז"ל המג"א "הרשב"ץ דוקא נקט שכר תאנים דאינו מפסיד טעם היין, אבל שאר משקין מיד כשנתערב בהן כל כך עד שנפסד טעם היין מברכין שהכל, ועמ"ש סי' ר"ד ס"ה ו"סו", ומצאתי ק' זו בפרמ"ג שם ובמחציה"ש וז"ל המחצה"ש שם "במ"א ס"ק ט"ז משמע אדרבא דעת מ"א דשאר משקין אפילו כשהן שש חלקים נגד היין אינו מבטל טעם היין", וע"ע בבה"ל שב' "ואם" וע' בפרמ"ג מה שת' סתירה זו, וע' בבה"ל מה שכתב בזה, ואכמ"ל).

וכ"כ בנקודות הכסף סימן קיד' סעיף ד' "תמהתי כו'. לא קשה מידי, דדוקא במים סגי בששה חלקים, מה שאין כן בשאר משקין, וכן מבואר באיסור והיתר הארוך [כלל כג דין טז] הבאתיו בש"ך סימן קל"ד ס"ק כ"א:

ט"ז וגר"א שווה ליין ושיעורו אחד לשש, ע' ט"ז יורה דעה סימן קיד' ס"ק ד' "תמהתי למה הצריך ס' הא קי"ל בס"י קל"ד סעיף ה' דין במים בטל בששה חלקים וה"ה בשאר משקים דזה פשוט דהם מבטלים טעם היין יותר ממים ובב"י וד"מ העתיקו כאן בשם המרדכי בשם ראב"ה דצריך ס' אין מזה ראייה דהוא ס"ל כדעת י"מ שמביא הטור ס"י קל"ד דצריך ס' אבל אנו לא קי"ל הכי ע"כ בודאי גם כאן סגי בששה כן נראה לע"ד"

בה"ל בד"ה "ואם" כתב לחלק בן סוגי המשקין, דאם דרך העולם לערב אותו המשקה ביין להשביח טעמו אף שהם יותר מרוב (עד אחד לשש) אינם מבטלים את היין ואף אם השתנה טעם היין וברכתו הגפן, דהם טפלים ליין ומשבחין טעמו, משא"כ משקין שאין דרך העולם לערב ביין להשביח טעמו כמו שיכר (אף שהשיכר מחזק כח היין) אינם נטפלין ליין ואולינן בתר רוב.

וז"ל הביאור הלכה סימן רב' "עיינן במ"ב ועיינן בפמ"ג שהקשה מדברי רמ"א אלו על מה שכתב במ"א בסימן ר"ד סקט"ז דין במשקין (מהני יותר מאחד לשש) ואף לדברי הט"ז עכ"פ צריך ששה נגדו שיתבטל בו... והכא אמרינן דברוב מתבטל, (וראיתי בדברי הגר"ז בסימן ר"ד וכן בח"א כלל נ"ה ס"ג שהשמיטו לגמרי דברי המ"א דשם והעתיקו להלכה כמו שכתב הרמ"א בשם התשב"ץ בסימן זה), אמנם לענ"ד נראה שיש חילוק בזה דלא כל המשקין שוין לענין ברכה דאם דרך העולם לערב אותן משקין ביין להשביח טעמו אז אפי' הם רובא נגד היין כ"ז שאינם ששה נגדו נמי אינם מבטלים היין ואפילו נשתנה טעם היין עי"ז מכמות שהיה מקודם (וכמו שהיה דקונדיטון שמבואר בירושלמי שהוא שליש דבש ושליש פלפלין הרי דהיין הוא מיעוט לגבי הבשמים והדבש ואפ"ה מברכין בפה"ג והטעם כמש"כ הרשב"א בתשובה והעתיקו התשב"ץ שהרי עליו בו ולא שייך בזה לומר דהיין הוא טפל דאדרבה הם טפלים לגבי היין להשביח טעמו), ודברי הרמ"א מיירי בשכר וכיו"ב שאין דרך העולם לערב אותן ביין כדי להשביח טעמו דהגם דמשמע דשכר מחזק כח היין מ"מ אין דרך העולם לערב בזה כדי להשביחו ולכן לא הוי טפל לגבי היין וע"כ תלוי הדבר ברובא."

כהפרמ"ג והכה"ח שביין חלש שצריך לכה"פ רוב יין, ע"כ עורר שצריך יין שיש בו לכה"פ 51 אחוז יין, ובגלל דרישת ציבור גדול ליין עם יותר אחוזי יין התחילו היקבים לייצר יין שיש בו 51 אחוזים ולכתוב כשר לדעת הב"י, ובאמת הכיתוב "כשר לדעת ב"י" הוא טעות, דלשו"ע לא התבאר כמה יין צריך ולא כתב רוב יין, ואי"ז אלא דעת הפרמ"ג והתהילה לדוד שצריך רוב יין.

מ"מ היום יינות המצויים בהשגחת הבר"ץ יש בהם לכה"פ 70 אחוז יין, וברבים מהיינות יש יותר, ורוב היינות היותר יקרים הם 100 אחוז יין, ורוב היינות היבשים הם ללא מים כלל, וכמו"כ כל היינות של כרמל מזרחי הם 100 אחוז יין.

מזיגת מיין ענבים במים

האחרונים לא זכרו מזיגה במיין ענבים דלא היה מצוי מיין ענבים, מ"מ רוב הפוסקים סוברים שמדינא מזיגת דין מיין ענבים שווה ליין אלא שבמיין ענבים נחלש ונפגם יותר מהר מיין בנתינת מים, ובקצרה הדעות בזה - או שסגי ב-51 אחוז מיין ענבים כמו כל תערובת וכמו שמצאנו ביין ושיכר, או דתלוי בטעמו, או שצריך 51 אחוז וגם טעם יין, ואילו הגרש"ז אירבאך והרי"ש אלישיב ס"ל שא"א להוסיף מים כלל במיין ענבים למעט כמות קטנה מאד, כיון שרק ביין מחמת חוזקו התחדש דין מזיגה ולא במיין ענבים (אף דלכאורה יש רוב ויש לילך אחר הרוב וכמו שנתבאר בתערובת שני מנים וכדמצאנו ביין ושיכר הדולכים אחר הרוב, וכמשנ"ת דמה שצריך חשיבות הטעם אי"ז אלא בפחות מרוב, מ"מ צ"ל דס"ל דמ"מ בכה"ג מאבד חשיבות שם יין ולא מתחשבים ברוב, וע' לעיל מה שבארנו סברת הע"ת בזה, וכ"ש במיין ענבים).

ומ"מ יש לדעת שקשה לשער ביין מתוק או במיין ענבים מהו טעמו האמתי, דמוסיפין סוכר ואלכהול או חומרי טעם.

מזיגת יין בשאר משקים

מצאנו בזה כמה דעות, רמ"א גר"ז וחי"א הולכים אחר הרוב, ש"ך ומג"א אפילו יותר מאחד לשש אינם מבטלים היין, ט"ז וגר"א ס"ל דשאר משקין שווה ליין ואפשר למזג עד אחד לשש, בה"ל כתב לחלק בן סוגי המשקין, דאם דרך העולם לערב אותו המשקה ביין להשביח טעמו אף שהם יותר מרוב (עד אחד לשש) אינם מבטלים את היין משא"כ משקין שאין דרך העולם לערב ביין להשביח טעמו כמו שיכר אינם נטפלין ליין ואולינן בתר רוב.

וז"ל הרמ"א רב' "אם נתערב יין בשכר, אזלינן אחר הרוב, אם הרוב יין, מברך: בפה"ג, ואם הרוב שכר, מברך: שהכל" (ב"י בשם התשב"ץ).

ש"ך ומג"א אפילו יותר מאחד לשש, ע' מגן אברהם סימן רד ס"ק טז' וז"ל "...לפי מ"ש הט"ז ב"ד סימן קי"ד ס"ק ד' יין בשאר משקין נמי בטל בו' חלקים ע"ש, ול"נ דדוקא מים שמפסידין ופוגמין היין אבל שאר משקין אפשר שאין פוגמין וכ"כ האו"ה ע"ש, ומיהו ביינות שלנו ודאי בטל".

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת ויצא

חייב להוציא כל ממונו כדי לא לעבור על לאו דאורייתא, או שמא כיון דיש כאן פיקוח נפש יכולה לחלל שבת ולנסוע לביה"ח אחר?

'תשובה: ... ולפי"ז בנידו"ד, כיון שהגיעה לבית החולים, ויש שם מקום בקומה למעלה, אע"פ שעולה הרבה כסף חייבת לעשות הכל כדי להימנע מחילול שבת', ע"כ.

- ב -

אמנם בספר 'ארחות שבת' (ח"ב פ"כ סעיף צט) פליג על הפסק הנ"ל וכתב: 'יולדת המעוניינת ברופא פרטי ללידה, ויש רופא שנמצא בבית החולים, אלא שמבקש סכום גבוה עבור פעולתו, - ומאידיך רופא אחר הגר רחוק מבית החולים מבקש סכום נמוך יותר, (א.ה. ואם יקראו לרופא הרחוק, הדבר יהי כרוך בחילול שבת), - אינה חייבת לשלם לרופא שנמצא בבית החולים את המחיר הגבוה, אם ההפרש במחיר הוא גדול מאוד, - ויש לעשות בזה שאלת חכם'.

ובהערה שם (אות קלג) כתב: 'הטעם משום שאם ההפרש במחיר הוא גדול מאוד, ובימות החול לא היו שוכרים את הרופא שדורש את הסכום הגבוה, הרי זה נידון כעין טורח מרובה, שאין צריך לטרוח כדי לחסוך מלאכות לפיקו"נ, כמבואר לעיל סעיף לב, והרי זה כאילו הרופא הזה אינו בפנינו', ע"כ.

ובספר 'אסוקי שמעתתא' (להגרי"מ ליברמן שליט"א, רב בית תפילה קרית הרצוג, ומראשי כולל 'מורשה ודעת' ב"ב, - ח"ב בתחילת הספר) הובאו כמה וכמה חליפות מכתבים בין הגאון הנ"ל ובין הגרי"מ הכהן רובין שליט"א בעהמ"ס 'ארחות שבת', שבהם הגרי"מ רובין שליט"א האריך לבאר מדוע לדעתו הדבר מותר, ואין חיוב לבזבז ממון רב בכדי למנוע חילול שבת באופן הנ"ל, - ומאידיך הגרי"מ ליברמן שליט"א האריך לבאר ולצדד שהדבר אסור, ויש חיוב לבזבז ממון רב בכדי למנוע חילול שבת באופן הנ"ל, - עיי"ש בהרחבה גדולה.

- ג -

ועיי"ש במכתב ג, שהגרי"מ רובין שליט"א כתב להקל, גם באותו הנידון של הגרי"מ זילברשטיין שליט"א והגרי"מ דינר שליט"א הנ"ל, וז"ל: '... יולדת שהגיעה לבית חולים, והיו כל חדרי הלידה תפוסים, והציעו לה חדר בתשלום, - ומאידיך אם תיסע לבית חולים אחר, תקבל חדר לידה בחינם ככל שאר היולדות, האם מותר לה לנסוע לבית החולים האחר, על מנת לחסוך את תשלום החדר?'

'... ובציור הב' גבי יולדת שמגיעה לבית חולים שכל חדרי הלידה תפוסים, תלוי הדבר מהו הסכום שמבקשים מהיולדת עבור החדר הפרטי, האם הוא סכום סביר או סכום גדול, - דאם מבקשים עבור החדר סכום גדול, הרי דינו ממש

ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו: וישק יעקב לרחל וישא את קלו ויבך: (כט, י-יא).

ופירש רש"י 'ויבך - לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עימו לקבורה, דבר אחר, לפי שבא בידים ריקניות, אמר, אליעזר עבד אבי אבא היו בידיו נזמים וצמידים ומגנות, ואני אין בידי כלום, לפי שרדף אליפו בן עשיו במצות אביו אחריו להורגו והשיגו, ולפי שגדל אליפו בחיקו של יצחק משך ידו, אמר לו מה אעשה לציווי של אבא, אמר לו יעקב טול מה שבידי והעני חשוב כמת'.

והנה לכאן צ"ב טובא, מה הייתה הטענה של אליפו 'מה אעשה לציווי של אבא', והרי עשיו ציווה את אליפו שיעבור עבירה של שפיכות דמים, ומעתה גם אי נימא שבן נח מחוייב במצות כיבוד אב, אך ודאי שאינו חייב בכיבוד אב במקום שאביו מצווהו לעבור על אחת מהמצוות שב"ע נצטוו בהן, - וא"כ צ"ב טובא, מה הייתה הטענה שטען ליעקב, 'מה אעשה לציווי של אבא'.

ויש לפלפל ולומר בזה, שלאליפו הייתה טענה ע"פ דיני בני נח, שמותר לו להרוג את יעקב, וכדיבואר להלן, - אמנם הטענה של אליפו לכאן תלוייה בשאלה גדולה שנחלקו בה חכמי דורנו, וכדלהלן.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה בקובץ 'ווי העמודים וחשוקיהם' (משיעורי הגרי"מ זילברשטיין שליט"א, קובץ 38 סי' יד) הובא בזה"ל, 'נשאלנו בעבר כאשר חולה נזקק לאישפוז בשבת, ויש בסמוך לעירו בית חולים פרטי, ששם צריך לשלם טבין ותקילין על הטיפול, - ובמרחק יותר גדול יש בית חולים ממשלתי, ששם הטיפול לא יעלה תשלום', (ונשאלה השאלה, האם מותר לנסוע בשבת לבית"ח הרחוק?).

(והשיב הגרי"מ זילברשטיין שליט"א: 'שאם החולה יקבל טיפול שווה בשני המקומות, אזי אין לנסוע לביה"ח הרחוק כדי לחסוך בהוצאות כספיות, מפני שהשבת נדחית מפני 'פיקוח נפש' ולא מפני 'פיקוח ממון' ע"כ, (ועיי' במש"כ בזה הגאון הנ"ל, בספר 'שיעורי תורה לרופאים' ח"ב סי' קח).

וכעיי"ז כתב הגרי"מ דינר שליט"א (קובץ 'קול התורה' סז, עמ' רצו), 'שאלה: יולדת הגיעה בשבת לבית חולים ללדת, ואמרו לה שבית החולים מלא, ועל כן ממליצים שתיסע לבית חולים אחר, ששם יש מקום, - או אם רוצה יש מקום בבית חולים המיועד ללידות פרטיות, ותצטרך לשלם על זה אלפיים דולר עבור לידה פרטית, - האם חייבת לשלם את זה, כדי שלא תצטרך לחלל שבת לנסוע למקום אחר, [כי אדם

אכן לכאוף הדבר תלוי בפלוגתא שנחלקו בה חכמי דורנו הנ"ל, **דלפי דברי ה'ארחות שבת' הנ"ל**, שסי"ל שכאשר האדם נמצא במצב של פיקוי"נ, ומחמת הסכנה הותר לו לחלל את השבת, אזי האדם אינו חייב לטרוח טירחה גדולה ולהוציא ממון רב, בכדי להימנע מחילול שבת, כיון **'שמאחר וזו הוצאה חריגה וטורח חריג אין היא נחשבת כאפשרות כלל, דלא חייבה תורה את האדם בכה"ג, כאשר בעצם הוא במצב של פיקוח נפש שהשבת דחוייה לגביו, ואנו דנים זאת כמי שאין רופא לפניו כעת כלל' וכנ"ל.**

א"כ לפי"ז י"ל, דגם אליפו הרי הי' במצב של פיקוי"נ, שעשו אביו רצה להורגו אם לא יהרוג את יעקב, ובמקום פיקוי"נ הי' לו היתר לעבור על הז' מצוות של ב"נ, כיון שבב"נ קיי"ל שיעבור ואל יהרגי וכנ"ל.

וכיון שהותר לו לעבור על הז' מצוות ב"נ בכדי להינצל מהסכנה מאביו, לכן יש לדון דהוא לא הי' חייב ללכת לגלות, ולברוח ממשפחתו כל ימיו, בכדי להינצל מהסכנה בצורה אחרת, מבלי לשפוך דמים, - כיון שבעצם הי' לו היתר לעבור על הז' מצוות מחמת הסכנה, ולכן הוא לא חייב לחפש תחבולות שיש בהם טירחה גדולה בכדי להימנע מלעבור על שפיכות דמים וכנ"ל.

אמנם לדעת הגר"י זילברשטיין שליט"א, הגר"א דינר שליט"א והגר"י ליברמן שליט"א הנ"ל, שסי"ל שהאדם חייב לבזבז ממון רב בנידון הנ"ל, בכדי להימנע מחילול שבת, א"כ לדעתם יש לדון, שאליפו הי' חייב ללכת לגלות ולברוח מאביו עד שירגע, בכדי להינצל מהסכנה מבלי לעבור על שפיכות דמים, - **ולפי"ז לא הי' לו היתר להרוג את יעקב וכנ"ל.**

אכן באמת יש מקום להוסיף ולפלפל, שבנידו"ד כו"ע יודו, שאליפו כן הי' חייב לברוח מאביו, ולא הי' לו היתר להרוג את יעקב, - כיון שלגבי שפיכות דמים שהיא עבירה חמורה מאוד, יתכן שלכו"ע גם ב"נ צריך לעשות כל טעדיק שבעולם בכדי להימנע מזה, ואע"פ שבעצם יש בידו היתר של פיקוי"נ ודון יעבור ואל יהרגי.

ומאידך יש סברא לומר איפכא, שבנידו"ד כו"ע יודו, שאם הי' לאליפו היתר להרוג את יעקב מדין יעבור ואל יהרגי וכנ"ל, אזי יתכן שלכו"ע הוא לא הי' חייב לברוח מאביו ולהיות כל חייו בסכנה ופחד מאביו, - כיון שבעצם הי' לו היתר להרוג את יעקב מדין יעבור ואל יהרגי, - ויש לפלפל בזה עוד טובא אך אכמ"ל, ונפלא.

כעין נידון ב' הרופאים שהבאנו בארחות שבת וכדלעיל (א.ה.) והיינו שמוותר לה לנסוע לבי"ח אחר, ואם הסכום הוא נמוך אין זה שייך לנידון הנ"ל וכפי שאכתוב בזה בסמוך...'

'דלכאורה מה שיש לדון בנידונים אלו הוא, דמאחר והפיקוח נפש כבר נמצא בפנינו, וכגון אותה יולדת שאחזה צירי לידה, א"כ מצב זה לא מתבטל כל זמן שלא סיימה את לידתה, ואנו ממשיכים להתייחס אליה כחולה שיש בו סכנה לכל דבר, וממילא השאלה העומדת בפנינו כעת היא, האם יש לה אפשרות סבירה למנוע את חילול השבת, שאז נימא לה למה לך לחלל את השבת, תטרחי ועל ידי כך לא תתחלל השבת על ידך'.

'אמנם אם היכולת למנוע את חילול השבת היא רק על ידי הוצאה כספית גדולה או טורח גדול, בזה י"ל שמאחר וזו הוצאה חריגה וטורח חריג אין היא נחשבת כאפשרות כלל, דלא חייבה תורה את האדם בכה"ג, כאשר בעצם הוא במצב של פיקוח נפש שהשבת דחוייה לגביו, ואנו דנים זאת כמי שאין רופא לפניו כעת כלל...' עכ"ל ועיי"ש עוד, - ושמעתי מאחי הרה"ג ר' שמחה כגן שליט"א שהגאון רבי עמרם פריד שליט"א ג"כ השיב, שמוותר לנסוע לבי"ח האחר בנידון הנ"ל.

ועתה נשוב לשאלה שפתחנו בה, שלכאוף צ"ב טובא, מה הייתה הטענה של אליפו **'מה אעשה לציווי של אבא'**, והרי עשיו ציווה את אליפו שיעבור עבירה של שפיכות דמים, וא"כ ודאי שאליפו לא הי' חייב מחמת כיבוד אב לעבור על מצוה מהמצוות שב"נ נצטוו בהן, - וא"כ מה הייתה הטענה שטען ליעקב, **'מה אעשה לציווי של אבא'.**

ומעתה יש לפלפל ולומר בזה, שלפי מה שנקט בספר 'ארחות שבת' הנ"ל, אזי י"ל שלאליפו הייתה טענה ע"פ דיני בני נח, שמוותר לו להרוג את יעקב, וכדלהלן.

דנהה בפירוש **'משכיל לדוד'** ביאר בזה (והובאו דבריו ג"כ בספר **'אילת השחר'** עה"ת), שעשיו אמר לאליפו, שאם אליפו לא יהרוג את יעקב, אזי עשיו יהרוג את אליפו, - ולכן הותר לאליפו להרוג את יעקב, כיון שאליפו הי' במצב של פיקוי"נ, ובני נח לא נצטוו על קדושת ה' ודינם ב' מצוות שלהם יעבור ואל יהרגי, - (וה'משכיל לדוד' פליג בזה על המל"מ (בספרו פרשת דרכים) שסי"ל, שלגבי שפיכות דמים גם בדיני בני י"הרג ואל יעבור, ואכמ"ל בזה), - **עד כאן.**

והנה לכאוף אכתי צ"ב טובא בזה, כיון שגם אי נימא שמדין פיקוי"נ הותר לאליפו להרוג את יעקב אביו, בכדי להינצל מעשיו, אך לכאוף זהו רק אילו לא הייתה לאליפו אפשרות אחרת להינצל מעשיו, שאז הי' דינו יעבור ואל יהרגי.

אך בנידו"ד הרי אליפו יכל להינצל מעשיו אביו גם בלא להרוג את יעקב, כיון שהעולם הוא עולם גדול מאוד, ואליפו יכל לברוח מאביו וממשפחתו וללכת לארץ אחרת שלא יכירוהו, ועשיו אביו לא הי' יודע לעולם היכן אליפו נמצא, - ועיי"ז אליפו הי' מציל את חייו בלא לעבור באיסור שפיכות דמים.

וא"כ אכתי צ"ב, מה הייתה טענתו של אליפו ליעקב **'מה אעשה לציווי של אבא'**, - והרי לכאוף אליפו הי' חייב לברוח לגלות, ולהסתתר מעשיו אביו עד שעשיו ירגע, כיון שהי' אסור לו לעבור באיסור שפיכות דמים, בגוונא שהוא יכל להימנע מהאיסור ויחד עם זה להציל את חיי עצמו.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850
 כמו כן בקו זה ניתן להאזין לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות נ'דרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת החמינית: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ו ש' וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

הפרשה המחכימה

פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים
ואקטואליים מהפרשה פרשת ויצא תש"פ גליון 105

אדם, ועוד הראו לו שאין בן אדם יכול לפרוח מעלה בלי מדרגות, ועל כל פסיעה ופסיעה יש שכר.

ואמר ה'חם סופר' (כפי שמעיד תלמידו הגר"י מודרן בספר 'פרי העץ' פרשת וישלח דף סב:) שזהו שאמרו חז"ל (ברכות מג: שבת קיג: תענית י:) 'פסיעה גסה נוטלת ממאור עיניו של אדם', כי מאור עיני הוא אור האלקי המעוררו אל הטוב, ולעומת זה הוא ניגוד היצר הרע, והסגולה ללכת בעבודת ה' יתברך רק בהדרגה, כי בזה מרגיל את עצמו להלחם נגד היצר, מה שאין כן אם ירצה לעלות פתאום במעלה רמה. וזהו גם הפירוש בפסוק (שמות כ, כג) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי' – עליה פתאומית בקדושה, "אשר לא תגלה ערותך עליו" – כי על ידי זה יפול עוד הנופל ירידה פתאומית על ידי התגברות היצר, עכ"ד.

הדברים אמורים גם בעניני שאר רוחניות, יש דברים שהזכרו בגמרא והם מעיקר ההלכה, יש תוספות שהזכירו הראשונים, ויש תוספות שכתבו האחרונים, וגם אחרים יש חומרות של דעת יחיד, וצריך לתת לכל דבר את המשקל האמיתי על פי ההלכה (כלומר, לכל דבר לתת את הפרופורציה הנכונה). ופעמים מצוי שאדם מתפש לו כל מיני מצוות מיוחדות, הידורים וחומרות שלא נתחייב בהם (ונאמרו רק לבעלי מדרגה שעברו ומקיימים את כל המצוות כולן בקפידה ובדקדוק), ומחמת זה גורם לעצמו לא לקיים כראוי את המצוות הפשוטות בעיקרן. ולפעמים מעשה שטן מצליח, בכך שאומר לו היצר תעשה הידור או חומרא פלונית כנוצר, כי יודע שבכך ירכך אצלו את קיום המצוות המחוייבות. (וכעין אומרם על חומרא דאתי לידי קולא, שלפעמים החומרא בהלכה גורמת לעשות על ידה קולא, ולכן צריך לחשב מתי בדיוק לעשותה). **לכן** צריך האדם להבחין היטב באיזו מדרגה הוא אוחז, בתחילה יקיים את כל הדברים המוזכרים בשולחן ערוך ובמשנה ברורה, או שאר פוסקים הספרדים, כל אחד כפי מנהגו. ורק לאחר שיוודע שאוחז בכל אלו, יתקדם ויחמיר גם בשאר דברים (כמסופר על מהר"ל דיסקין זצ"ל שהחמיר את כל שיטת הראשונים שהובאו בבית יוסף, אך זה רק לבעל נפש היודע שהגיע למדרגה כזו). וכך יוכל לעלות מדרגה אחר מדרגה.¹

¹ בספר המספיק לעובדי ה' (לרבי אברהם בן הרמב"ם, שער הענוה) מבואר שלא יהיה סתם עניו בקיצוניות אלא לפי דרגתו. גם הרמב"ל (סוף פרק טו) כתב בדבר הפרישות "שצריך ליהדר... שלא ירצה האדם לדלג ולקפוץ אל הקצה האחרון שבו רגע אחד, כי זה ודאי לא יעלה בידו, אלא יהיה פורש והולך מעט מעט, היום יקנה קצת ממנו, ומחר יוסיף עליו מעט יותר, עד שיתרגל בו לגמרי, כי ישוב לו כמו טבע ממש". וכעין זה כתב

לעילוי נשמת אבינו מורינו הרב דרור בן-דרור זצ"ל הכ"מ, מחבר לוח 'ביכורי יוסף' וספר 'מפליא ליעין', שהשקיע בנו ובסוכביו אהבת תורה ויראת שמים, חשיבות הדקדוק בתפילה ובמצוות ועוד. נלב"ע בב' במרחשוון תנצב"ה.

קפיצת מדרגות ברוחניות

שאלה: האם יכול האדם ביום זה לעשות חומרא כזו, וביום אחר לחתנהג באופן אחר?

א. בראשית כח, יב-יג: "ויזלכו סולם ויהיה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו". בספר 'אוצר החיים' כתב, אם מלאכים אינם מתעופפים בבת אחת מלמטה למעלה, אלא עולים בסולם שליבה אחר שליבה, קל וחומר אנו, בני האדם צריכים לדעת שעלינו לעלות שלב אחר שלב, ואי אפשר לקפוץ כל המדרגות בבת אחת. ואם מלאכים פעמים יורדים, אף אנו כבני אדם פעמים יורדים וחלילה לא להבהל מכך, ומוטל עלינו להמשיך לשאוף לעלות מעלה מעלה, עד כאן. **ויש** ללמוד מענין הסולם שני דברים, האחד במה שבכדי שיוכל להיות "ראשו מגיע השמימה", צריך לדאוג בתחילה שיהיה הסולם "מוצב ארצה", כי אם אינו חזק ביסודותיו בעודו מוצב ארצה, תהיה בו סכנה להעלות ולהגיע לראשו שבשמים. דבר נוסף יש ללמוד ממנו, שלכך יש לו כמה וכמה שליבות ומדרגות, כדי שיגיע במשך הזמן מלמטה עד למעלה, אך אם יקפוץ פעם אחת כמה מדרגות יכול ליפול עד למטה, ולאבד גם את חייו.

וכן כתבו הספרים, שלכאורה למה הראו ליעקב בחלומו באופן כזה שהמלאכים עלו בסולם [ככתוב 'הנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו' דהיינו בסולם, הלא הם בעלי כנפים, ככתוב (ישעיהו, ב) "שרפים עומדים ממעל לו, שש כנפים שש כנפים לאחד..."] ובתנופה אחת יכולים לעלות בלא סולם ומדרגות. ועיין בפירוש הרא"ש (לעיל, ב) בשם המדרש. אלא שלימדה תורה דרך ארץ לבני אדם שלא לחזק את השעה, ולא יעשה קפיצות לעוף בפעם אחת לראש הסולם, אלא יהיה מתון, לעלות במדרגות כמו בסולם, שליבה אחר שליבה. שהאדם יבנה את עולמו בהדרגה ובשלבים, כי אז דרכו ועלייתו בטוחה ונצחית. **ובספר** 'עטרת זהב' (להרב שטרן, כאן) הוסיף שלכן לא הראו לו בני אדם טסים ופורחים באויר כמלאכים, אלא הראו לו מלאכים עולים ויורדים בסולם כבני אדם, להראות לו שאף המלאכים – בשעה שרוצים ללכת, צריכים הם להשתמש בסולם כבני

כל הזמיות שמות. טל' 02-5864229 דוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM המעוניין לקבל עלון כל שבוע במייל, ישלח למייל

מדרגה על הדרך המסודר אצל החכמים, ולא שיהרוס לעלות, ויקדים המתאחר, כי זו סיבה למכשולות מאוד".

מעין זה כתב הרמח"ל (מסילת ישרים, סוף פרק טו) "וממה שצריך לזהר בקניית הפרישות הוא, שלא ירצה האדם לדלג ולקפוץ אל הקצה האחרון שבו רגע אחד, כי זה ודאי לא יעלה בידו, אלא יהיה פורש והולך מעט מעט, היום יקנה קצת ממנו ומחר יוסיף עליו מעט יותר, עד שיתרגל בו לגמרי, כי ישוב לו כמו טבע ממש". **וכן** הוא

לשון חובות הלבבות (אהבת ה', פרק ו. והובא גם בראשית חמה שער התשובה ה, כב) "והתנהל לאט ובמתון בקנות המידות הטובות, כפי שיסבלהו עניניך. והיזהר מן הריבוי וההפלגה מבלי הדרגה, פן תאבד, כי רוב השמן בנר הוא סיבה לכהות אורו", ופירשו בטוב הלבנון ובמנוח הלבבות שם, תראה שתעלה מדרגה לדרגה לאט ובמתנות, ולא תקפוץ אל המעלה העליונה בטרם שעלו בידך כל המעלות שתחתיה, כי אי אפשר לקנות מיד את המעלה העליונה מבלי הדרגה כי אז יפסיד הכל, אלא ירגיל בהם לאט לאט. (וכעין זה כתב בספרו רבינו בחיי שמות ג, א וכמו שהבאנו שם בנדפס מחדש. ועיין עוד בחובות הלבבות שער עבודת האלקים, סוף פרק ד ובראשית חכמה).

בזה יש כתביעה גדולה גם על אנשים מסויימים, שתיכף בהעלותם על סולם היהדות, כששבים בתשובה, קופצים מדרגות ולומדים ומתעסקים בעסק הקבלה, תורת הנסתר, ובכך יכולים גם לגרום הרס רב, אלא צריך לדאוג שהסולם יהיה בתחילתו "מוצב ארצה", כגון שיודע ש"ס ופוסקים וכדומה, ורק אחר כך יכול להיות "ראשו מגיע השמימה" להתעסק בדברים גבוהים אלו, וכלשון הפוסקים שאין ללמוד קבלה אלא למי שמילא כריסו ש"ס ופוסקים (כמו שהרחבנו במקום אחר).

וכן כתב הגר"א (משלי ד, כו) "הבא להרגיל את עצמו בקניית המידות הטובות)... צריך להרגיל את עצמו מעט מעט בהדרגה, עד שירגיל את עצמו ויהיה לו כמו טבע, וזהו (שאמר הכתוב) 'פלט מעגל רגלך' (וכל דרכיך יכונן) שתפלט את ההרגל איך לבוא לידי הרגל ושלא תיפול ח"ו". ואף רגלים חוטא'... כשירגיל האדם במידותיו הטובות, הן נעשות לו כטבע, אך צריך לילך במידות מדרגה לדרגה כמו הולך בסולם, ולא יקפוץ למדרגה שאינו ראוי לה, וזהו 'אץ ברגלים' שקופץ למידה גבוהה אשר לא לו תגיע, הוא 'חוטא' וחסר מכל, כי יפול ממנה"². **גם** בעל תשובה יטה מידותיו לקצה ההיפוך ולא יעשה כן בבת אחת, כמו שכתב הגר"א (משלי ד, טו) 'כי האדם הרוצה לשבור תאוותו, אי אפשר לקפוץ תיכף ולאחוז מיד את הקצה האחרון וההיפוך שהיה רגיל, אלא יתרחק מעט מעט עד שיבוא אל הקצה האחרון, (וכן הוא בקצרה באבן שלמה א, ג' לא ידלג בפעם אחת אל קצה ההיפוך, רק ילך לאט לאט

² גם כתוב שם (משלי כ, ט) "אבן ואבן, איפה ואיפה, תועבת ה' גם שניהם", ופירש בבניאר הגר"א (שם) "אבן ואבן – שיש לו שני משקלים אחד לו ואחד למכור לוולתו, איפה ואיפה – הוא מידה גם כן כנ"ל. תועבת ה' וגו' – והענין שהאדם צריך לילך בדרכו לאט לאט מדרגה לדרגה, ואם הוא קופץ ונוטל דרך גבוה יותר מהצריך לו ונופל ממנה ונוטל לעצמו דרך אחרת, היא תועבה אצל ה'. וכן איפה ואיפה, מה שצריך בינו לבין הבריות, והוא פעמים טוב ופעמים רע, שניהם תועבה לה', ואמר גם שניהם – שבכל אחד כל השני דרכים הם תועבה אצל השם".

וכן אמר מר עוקבא (חולין קה): אני בדבר זה של הרחק אכילת חלב מבשר, כחומץ כלפי יין לגבי אבי, שאבי כאשר היה אוכל בשר עכשיו, לא היה אוכל גבינה עד מחר באותה שעה, אלא הפסיק כ"ד שעות, ואילו אני רק בסעודה זו איני אוכל חלב אבל בסעודה אחרת אני אוכל. וכתב בזה הרמח"ל (מסילת ישרים, פרק יד) "ובודאי שאין פסק ההלכה כמו שהיה אביו עושה, שאם לא כן לא היה מר עוקבא עושה נגד זה, אלא שאביו מחמיר היה בפרישותו ולכך היה מר עוקבא קורא עצמו 'חלא בר חמרא' (חומץ בן יין) לפי שלא היה פרוש כל כך כמוהו". ומקשים שכן גם בידו היה לנהוג כאביו, ואם כן למה לא עשה זאת. אלא תירץ הסבא מקלם זצ"ל שכיון שלא הרגיש זאת בפנימיותו, לא רצה לנהוג סתם כחיקוי לאביו בדבר שהוא לא בדרגה הזאת, ולכן לא היה לו כל טעם לעשות זאת, כי אין קפיצה במדרגות בעבודת ה'.

כיוצא בזה כתב המכתב מאליהו (ח"ג עמ' 16) "דבר נפלא גילתה לנו התורה, שעלייה אפשרית רק על ידי עמל. הקדוש ברוך הוא הראה ליעקב אבינו בחלומו את מראה הסולם במוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, כדי ללמד שאי אפשר לעלות לרום המעלה בבת אחת, כיון שלא יהיה קיום לעליה כזו. השלבים הם העיכובים והקשיים שבכל דרגה, ורק על ידי שעמלים להתגבר עליהם, נעשית המדרגה קנין בנפש, ואפשר לעלות למדרגה הבאה. ככתוב (משלי טו, כו) 'נפש עמל, עמלה לו', דרך העמל היא דרך קנין המדרגות". **וכן** כתב המאירי (משלי יג, יא) "לעולם ילמד אדם החכמה על הסדר, מדרגה אחר

הראשית חכמה' (שער התשובה ה, כ) כי אחר שבספר הקנה הפליג בתעניות בעבור התשובה, 'בדרך זה צריך שיתחיל מי שלא הרגיל (עצמו) בעינו, עד שירגיל להכניע יצרו מעט מעט. וכן פירשו במדרש ילמדנו (תנחומא בעלותך, י. ותנחומא בבר העלותך, יט) על הפסוק (חזקאל יו, כו) 'הסירותי את לב האבן מבשרכם', אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: הוּו מסלקים יצר הרע קימא (מעט), שנאמר (ישעיה סב, ט) 'סולו סולו המסילה, סקלו מאבן', ולעולם הבא אני עוקרו". דהיינו כמו במסילה שהוא שביל ודרך, כשרוצים שיהיה קל ללכת, מפנים ומסקלים משם את כל האבנים, אבן אחר אבן, עד שכל הדרך נקיה ומוכשרת ללכת שם, כך תסלקו ותסקלו מכם את יצר הרע שנקרא אבן (ססה נב. וקידושין לב) מעט מעט, ולעיתים לבוא השם יעקרו לגמרי.

וכן הביא בתשובות ברוך' (להגרי"צ הסקן מושקוביק, מהדו"ת ב' דרוש ב' לשבת הגדול עמ' רס) בשם הספרים שלא יתגבר האדם כנגד היצר בפעם אחת, כי גם אם ידמה לו שיחזיק בזה זמן רב, לפעמים לאחר זמן – ואפילו רק בסוף ימיו – יכול לחזור לסורו כפי שמעיד על זה הנסיון, אלא צריך האדם להרגיל את טבעו מעט מעט, והרגל נעשה טבע. (ועיין עוד שם (דרוש ו' לפסח עמ' ז) שדבר מנוסה הוא שלא טוב לאדם לעלות להצלחה גדולה ברגע אחד, כי הוא מוּק לאדם בבריאת הגוף, וכן להיפך לדרת מכבוד או מנכסו בפעם אחת, שקשה לסבול השתנות גדולה בפעם אחת, מה שאין כן השלה מעלה מעלה בהצלחה או להיפך, הכל לאט לאט בהדרגה ולא בפעם אחת, ואז יוכל האדם לקבלו). **ובספר** חיי מוהר"ן (תלב-א) הביא בשם מהר"ן שמה שהמלמדים דוחקים את התינוק ביותר, על ידי זה אינו יודע התינוק כלל, אלא צריך ללמדו בהדרגה ובמתון ולא לדחוק עצמו יותר מדאי. וגם בספר תורת ה' (להגרי"צ הסקן מברבא, תש"א, דף ק) כתב שיש הרבה אנשים כשמתחילים את בניהם הקטנים למצוות, אינן עושים זאת בהדרגה, אלא מעמיסים עליהם יותר ממה שיכולים לסבול. לכן למשל התינוק לתפילה צריך שבתחילה יתפלל מעט, ואחר כך יוסיף לו כל פעם מעט, עד שתהא לו התפילה כאכילה ושתיה, כי ההרגל יפעול. אבל אם יעמיס עליו יותר מדאי, בודאי יפרוק מעליו את כל המשא בהיותו בחור, כי התפילה לא תהיה עליו עריבה, כי בעת קטנותו התפלל בעל כרחו, וכשיגדל יפרוק מעליו את כל המשא. וזה בדוק ומנוסה. וכן בכל דבר צריך הדרגות, כי אי אפשר לאדם לעלות בסולם למדרגה העליונה, אלא אם כן ידרוך קודם על המדרגה התחתונה, וזהו כוונת שלמה שאמר "חנוך לנער על פי דרכו", כלומר לפי דרכו בשיעור שיכול לסבול, ואז גם כי יזקין לא יסור ממנה", עכ"ל בקירו.

שאלה: עד כמה חשובים מעשי האדם והשפעותיו בכל העולם?

ב. בראשית כח, יב: "ויזלכו והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". כמדומה שהראו כאן ליעקב את גדול כח האדם, כי על אף שהוא מוצב ארצה אבל ראשו מגיע השמימה ובכוחו לפעול ולהחיות עולמות, וכלשון ספר יש נוחלין (בוהרות הצדקה, בהגות סוף אות כח, דף כב). "האדם בכל פרטי פעולותיו ובדיבורו ובמחשבותיו הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". על כן מי שנגע יראת אלקים בלבו, יהיו הדברים האלו חקוקים בלבו בפחד ומורא, ויזהר וישמר מאוד לנפשו שלא להקל ראשו בשום ענין, הן צווי, הן אזהרה, אף על מה שהזכירו ממנו וציוו עליו חז"ל, ואפילו קטנה שבקטנות. **ואל** ישים לבו לקלות המעשה ומהירות הדיבור והפעולה ההפוכה כמו רגע ונעשית בשעה קלה, כי אם קטן הוא בעיניו, הנה הוא ירום ונשא וגבוה מאוד בדמותו (מעין מאמר שמואל ב"א טו, יז הלוא אם קטן אתה בעיניך, ראש שבטי ישראל אתה), ובו תלויים עולמות אין מספר, ולשעה אחת קטנה קונה ובונה עולמות או מחריבם חלילה. וכבר הזכירנו על זה רז"ל, אשר היו ברורים להם שבילי השמים כשבילי הארץ, ואמרו 'הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה' (אבות ב, א). **וכתב** השבט מוסר' (לט, א) ש"לכן נקרא (הצדיק) 'בונה עולם', על שם שאמרו רז"ל (ברכות סד. וכריתות כח): 'וכל בניך למודי השם' (ישעיה נד, ג), אל תקרא 'בניך' אלא 'בוניך', לפי שהוא גורם קיום עולם, על ידי שעוסק בתורה (גדרים לב.), שנאמר (ירמיה לג, כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתי' (והעמידה בשבת לג. פסחים סח: גדרים לב. ועבודה זרה ג. על ברית התורה). ודור המבול, שהיו רשעים, גרמו להריסת בנין העולם. נמצא שהצדיק מעמיד בנינו, ולזה נקרא 'בונה עולם', כי הוא בונה והולך ובונה, בכל זמן שהוא חי על פני האדמה, בונה בכל יום בפעולותיו וקיום המצוות חמורות וקלות"³. **וכבר**

מדרגה לדרגה). והוסיף (אבן שלמה ד, י. והוספנו בסוגריים ע"פ ביאורו במשלי יט, א) "פעמים שאדם מתחיל לילך בדרך הישר (ללמוד תורה ולעשות מצוות), ואחר כך פורש מפני שקשה לו מאוד (לפי שאין מסייעין לו), והוא מתרעם (וזועף) על ה' שלא היה לו סיעתא דשמיא (כמוזכר בשבת קד. שהבא ליטור – מסייעין אותו), אבל באמת הוא בעצמו קלל (מחמת אולתו), במה שרצה לקפוץ בפעם אחת למדרגה עליונה, (כי כל אדם צריך לילך לפי מדרגתו ולא יקפוץ במדרגה)".

גם באוהב ישראל מאפטא (פרשת ויקרא ד"ה ויקרא) כתב (בקירוב לשונו) "בעינינו ראינו רבים מהחסידיים שנעשו משוגעים ח"ו, או בעלי מרה שחורה. ויש להבין מאין נמצא הדבר הזה. לא יתכן שהיה זה מאחר שהירבו לעסוק בתורה, שהרי אדרבה התורה משמחת עוד את הלב, ולסיבה זו אסרו חז"ל לימוד התורה בתשעה באב ולאבל. ואם תאמר, מחמת התאמצותם בקיום המצוות, גם זה אינו, שהרי 'פקודי ה' ישרים משמחי לב' (תהלים יט, ט). **אבל** הענין הוא, כי האנשים ההם הם הרוצים לעלות אל ה', והסולם נעלמה מעיניהם, כי אינם עובדים את ה' יתברך בהדרגה, ותופסים דבר שאין שייך להם בלי שום קריאה ורשות מן השמים. וגם יש אנשים שעיקר עבודת שלהם לה' יתברך הוא כדי להיות בעל מדרגה, ועל זה נאמר (שמות כ, כג) 'לא תעלה במעלות על מזבחי', דהינו כדי להיות בעל מעלה ומדרגה, 'אשר לא תגלה ערותך עליו', כמו שאנו רואים שח"ו נעשו בעלי מרה שחורה, ולא כן דרך האנשים השלמים, שהם עובדים מרוצים לה' יתברך, ואינם רוצים באמת שום מדרגה (שלא כדרגתם, אלא הולכים לאט לאט). **ומכאן** יוצא הקריאה לכל העולים בהר ה' ובדרך החסידות, לבל יהרסו לעלות אל ה' (שלא בהדרגה נכונה), כי הרבה עשו כרבי שמעון בן יוחאי ולא עלתה בידם". (גם בספר שם משמואל פרשת שמיני תרע"ב ד"ה ויאמר משה הביא בשם זקנו האדמו"ר מקוצק שלא לקפוץ מדרגות).

ה'חתם סופר' (תורת משה, פרשת אחרי מות, ויקרא טז, א) שזה היה חטא בני אהרן "על שמיהרו להיכנס לפנים ממחיצת קדושתם הראוי להם, ולא הלכו בהדרגה, וכבר עשו זאת ב'יחזו את האלקים ויאכלו וישתו' (שמות כד, יא) שמרוב התשוקה מיהרו להכנס במקום שלא הורשו עדיין". **גם** הגר"א (משלי יט, ב כמובא באבן שלמה ד, י) כתב ש"פעמים שאדם מתחיל לילך בדרך הישר ואחר כך פורש, מפני שקשה לו מאוד, והוא מתרעם על ה', שלא היה לו סיעתא דשמיא, אבל באמת הוא בעצמו קלל במה שרצה לקפוץ בפעם אחת למדרגה עליונה", לכן כתב (שם) "שכשירגיל האדם במידותיו הטובים, נעשו לו כטבע, אך צריך לילך במידות מדרגה לדרגה כמו שהולך בסולם, ולא יקפוץ למדרגה שאינה ראויה לו, וזהו שאמר (שם) 'אין ברגלים' שקופץ למידה גבוהה אשר לא לו, הוא 'חוטא' וחסר מכל, כי יפול ממנה". והחיד"א (מורה באצבע, אות רמז) לגבי עבודת חודש אלול כתב "זה עיקר העבודה, לשמור העיקרים ולהוסיף, לא לזלזל בעיקר ולקיים התוספת". (ועיין עוד מה שכתבנו בשמות כ, כג 'פנייה בדרגות').

תשובה: אין לאדם להתנהג ביום זה בחומרא כזו, וזיום אחר באופן אחר, כיון שעליו להשיג באיזו מדרגה הוא אוהב, וכך משיך להתעלות כפי מידתו.

³. זהו שאמרו בגמרא (שבת קיד.) מי הן ה'בנאי' שדיברו עליהן שם, אמר רבי יוחנן אלו 'תלמידי חכמים שעוסקין בבנינו של עולם כל ימיהם'. ופירש המהרש"א (ח"א ד"ה בנינו) שבנינו של עולם הוא התורה שבה עוסקים התלמידי חכמים, ונקרא בנין לפי שהיא אומנותו של הקדוש ברוך הוא בבריאת העולם (כמבאר בזהר ח"ב תרומה קסא. כששברא הקדוש ברוך הוא את העולם 'אסתכל באריותא וברא עלמא'). והברכת אברהם (ד"ה מא) פירש על פי דברי גפן החיים (ד, יא ד"ה האמת. סה ד"ה אבל) שאם היה העולם כולו בטל חלילה אף רגע אחד מהתעסקות בתורה, כל העולמות העליונים והתחתונים היו נחרבים מיד. ונמצא שהעוסקים בתורה הם מקיימים את העולם, ונחשבים כבונים אותו בכל ימיהם. ויש להוסיף שלכן נקרא הצדיק 'צדיק יסוד עולם' משום שהוא בונה את העולם ויסודו. **נוסף** על כך ניתן לראות כיצד אפילו הפועל הערבי הפשוט ביותר, בשעת הבניה הולך עם פלס (מד קו המודד שהבניה תהיה ישרה), כל זאת כי יודע שאם לא יחזיקו יש חשש גדול שכל הבניה שלו תתעקם ונמצא שייגעו לריק שלא יוכלו להמשיך לבנות אלא יצטרכו לפרוק. כך גם צריך כל אדם לחשוב בדעתו: הלא בונה הוא את עולמו של עולם הבא, ובפרט תלמידי חכם שנקראו 'בנאים' כאמור, עליהם ללכת בכל רגע עם הפלס שמא אינם דיו בכיוון הנכון של עבודת ה'. אדם יכול ללכת וללכת, אבל כל הזמן להסתובב סביב עצמו ולא יתקדם כלום (כמו הסיפור על הרב ששמע על אחד שנמצא בסכנה ויש בידו להצילו, תיכף נסע באניה בשעת לילה מאחרת וחזרו רבות באניה כדי להתקדם כמה שיותר, לבסוף כשהציע השחר מצאו את עצמם עדיין ליד העיר, במקום להתקדם הם נסעו סביב העיר, הלך וסובב. ולכן צריך האדם לעשות חשבון הנפש מסודר, באיה אופן הוא התפלל, האם למד סדר מוסר, וכיצד התנהג לבריות שסביבו וכדומה. וראה כמה שכתבנו בכמדבר יז, ג' תנח"ך – זמני תשובה כמשמשיך ובאין. ושם כא, כו' סובבת חשבון הנפש התבררודת).

ג. בראשית כת, טז-יז: "וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש' ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, ויירא ויאמר מה זורא המקום הזה". פירש רש"י שאמר "אילו ידעתי לא ישנתי". והנה המתבונן יראה כי מצבו של יעקב אבינו היה לכאורה גרוע מכל, שהרי הוא עמוד התורה נכתוב (לעיל כה, כז) "ועקב איש תם יושב אהלים", שקוע בתורה יומם וליילה, ובתוך כך משום פיקוח נפש שלא יהרגנו עשו נצטוה על ידי אמו לעזוב את בית יצחק, שהיה בית מלא תורה ויראה ובו היה גדל ומתעלה יום ויום, והוצרך ללכת לבית לבן הארמי, בית מלא תרפים ועבודה זרה, הרי זה ממש מאיגרא רמא לבירא עמיקתא (מהר גבוה לבור עמוק), וכיצד יוכל להתקיים במקום כזה, בלא תורה ובלא עבודת ה', ומיועד הוא לשמש אצלם כרועה צאן ולהתעסק עמהם כל היום, ואם כן תורה ויראת שמים – מה יהיה עליהם? **דוגמא לדבר**, נתאר לעצמנו שלוקחים בחור ישיבה ששקוע כולו בתוך הגמרא, מתמיד גדול המקפיד להכנס לכל השיעורים ושיחות המוסר של הרמ"ם ומשגיח הישיבה. והנה לא עלינו ביום בהיר מודיעים לו כי מעתה צריך הוא להעתיק את מקומו להיות רועה צאן ב'קיבוץ' של מחללי שבת ומגדלי חזירים, כיצד יתכן הדבר?! מה יעשה ומה יפעל?!

והנה בתוך מצב נורא זה, בשעה שישן נגלה אליו ה' יתברך והודיע לו בשורה משמחת שאין כמותה, באומרו (כת, טו) "והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך, והשיבותך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך". הרי שהקדוש ברוך הוא מבטיחו "ושמרתך בכל אשר תלך", גם שם בבית לבן הקדוש ברוך הוא ישמור אותו מכל רע ויהיה עמו. ובודאי היה זה עידוד גדול וחיוק עצום בעבורו – ובכל זאת אחר כל זה כתוב (פסוק טז), "וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש' ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי". ופירש רש"י הא אם ידעתי לא הייתי ישן. והוא לימוד נפלא, כיצד מסכים לוותר על כל הגילויים הנוראים הללו, מלבד מה שהתחייב לתת לו את ארץ ישראל ובירכו בריבוי הזרע כעפר הארץ, עוד הוא מצילו מהחשש הנורא של השפעת לבן, ואם כן כיצד ניתן לוותר על כל זה. אלא כך הוא כח התורה, הוא ביטל את עצמו כלפי הקדוש ברוך הוא, וכל שאיפתו היא רק לעשות רצונו יתברך. ממילא, ברגע שיש אפילו חשש וסרך עבירה, כל הגילויים הללו, אינם שווים לו מאומה (וב'משכן שילה' בראשית יח, י כתבנו עוד בזה).

תשובה: אפילו בשביל להגיע לדרגות גבוהות ברוחניות, אין לעבור אף על דין אחד בהלכה.

תרומה לבתי מדרשות

ישנה כמות מצומצמת של הספרים החשובים 'הפרשה המחכימה' על התורה, לחלוקה לבתי כנסיות ומדרשות, ניתן לקבלם בטל: 021/5864229 או ברח' סולם יעקב 3/47 רמות א' ירושלים.

כמו כן מתבקשים לסייע בתרומות לעלון ב'נדרים פלוס' ארגון 'שבט אחים – רמות פולין' בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'.

אמרו חז"ל (קידושין מ:): "עשה מצוה אחת – אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת – אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה", וכתב הרמח"ל (מסילת ישרים, פרק א) "אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו – הנה הוא מתקלקל, ומקלקל העולם עמו. ואם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסיוע לעבודת בוראו – הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו". וכן הרחיב הגר"ח מוולאז'ין ('נפש החיים' א, א-ד) בענין "צלם אלקים", שכביכול נתן הקדוש ברוך הוא לאדם שגם הוא ישלוט על כל הנבראים בכח מעשיו לטוב ולמוטב, וכמו שנתבאר במקום אחר על מעלת השפעת האדם במעשיו בסביבתו ובעולם כולו.

אם נרצה לתאר זאת בחוש, ראובן פגש את חבריו שמעון, ושאל אותו: מה קרה, כבר זמן רב שלא ראיתך, היכן אתה?! השיבו שמעון: אני עסוק כעת בבניה, וטרוד בזה מאוד. התעניין ראובן ושאלו: כמה מטר אתה מרחיב, מי הקבלן וכמה עלה הבניה. השיבו ראובן: לא על בניה של בלטות אני מתכוין, גם לא על מלט וחצץ, אלא על בניית אישיותי, בתורה וביראת שמים. אני עסוק בזה מאוד, ולכן איני מרבה להסתובב אלא יושב במקומות שאין מפריעים כדי לבנות את עצמי להיות אדם מושלם עד כמה שאפשר, לבנות את שיעור קומתי הרוחנית. **האדם בעולם הזה** – אם עושה הוא את תפקידו, נמצא במהלך תמידי של בניה אישית, שלב אחר שלב, עד שמגיע לבית הגדול ביותר שהיה בכוחו לבנות, שהוא משכן לשכינה, 'בלבבי משכן אבנה' (ועיין בשבט מוסר לט, יד), הוא בונה לעצמו גם ארמונות לעולם הבא, בנינים של קבע ונצח, שבהם שווה להשקיע. **אם** נראה למשל, ילדים משחקים בכוכן, ובונים בתים, ויבוא מישהו ויהרוס להם זאת, יזעקו ויבכו מאוד, כי בעיני ילד זה כמו בית אמיתי⁴, אבל אדם גדול שיביט מן הצד יצחק בלבו: מה הוא מצטער על חתיכת בוך שהתמוססה, אבל האמת שגם בני אדם גדולים מתנהגים כן, רק שהבוץ שלהם נהיה גם עם בלטות וחצץ, משקיעים הם את כל מרצם, הונם ואונם בבנית דירה נאה בזה העולם החולף, ולפעמים אף רבים ונלחמים עם השכנים על כל מטר נוסף בדירה, אף שהיא בניה לזמן של כמה שני חיותו בעולם בלבד. ובאמת שעליו להתבונן שעיקר הבניה היא בניה רוחנית של נשמתו, בניה שעומדת לנצח.

תשובה: מעשי האדם והשפעותיו בכל העולמות, מאוד נעלים ונשגבים, וחייב האדם להכיר בערך עצמו ולהיזהר בכל מעשה שעושה שיחיה רק טוב, שיגרום רק לעילוי העולם ולא לאיבודו. וישקיע את עיקר בנייתו בדירת קבע לעולם הבא, ולא בדירת ארעי בעולם הזה.

רצוננו לעשות רצונך

שאלה: האם כדאי לאדם לעבור על דיני התורה, כדי לזכות לדרגות גבוהות ברוחניות?

⁴ כמאמר רבי ישראל מסלנט (מבא ב'דיעה ובין בחינה') שאצל הילד כשנטבעה הספינה שהכין לעצמו מנייר בבית המרחץ, נחשב אצל הגדול כאילו מטביעים לו את ספינתו האמיתית ולכן אסור לזלזל בהרגשותיו בזה.

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' בורר בשבת, תפילה

גליון זה מודפס לעורך לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה גליון 242

בשם הרבה מגדולי ההוראה שליט"א.

ביריה בדברים הנמצאים במקרה ובמקפא

בקבוקים וסירים ממינים שונים העומדים במקרה, אחד ליד השני – אין נחשבים כמעורבים כל שאין נראה ממש כמעורב (מאור השבת ח"א מכתב ח אות ג בשם הגר"ש אויערבך זצ"ל, ויש שהחמירו בזה כאשר הם אינם מסודרים לפי סדר כל שהוא (שש"כ מהדו"ח פ"ג ספ"א). אבל מיני אוכלים הנמצאים בחוסר סדר במקרה ובמקפא – נחשבים כמעורבים זה בזה. ועי' בארחות שבת (פ"ג סעי' כא) שמקרה אם מונחים בו בערבוביא דברים הדומים זה לזה, כגון מיני גבינות שונים או מיני גביעי לבן שונים וכיוצא בו, יש בזה איסור בורר וכ"ל, וכל שכן אם המאכלים מונחים זה על גב זה בערימה כגון במגירת הירקות במקרה ע"ד.

בשבת קודש מצוי יותר שהמקרה מלא עם סירים ובקבוקים. ויש חשש יותר להחשיבו לתערובת.

עוד בענין חיפוש בספרים בשבת

עי' בגליון הקודם שהבאנו שנחלקו הפוסקים אם מותר לחפש ספר בשבת בתוך תערובת (עי' חוט שני שבת ח"ב עמ' עה שהתיר זאת [לצורך לאלתר] ובארחות שבת הביא מהשביתת שבת לאסור זאת). שו"ר דברי השבות יצחק (עמ' מח) בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל לאסור זאת וז"ל כשצריך לחפש את שלו בין בספרים בסביבתו, הרי זה בורר מתערובת, כי הוא מתעסק עם כלל הספרים לברור מביניהם את ספרו לעשותו מבורר וכי כשצריך להוציא ספר כדי לזהותו, יוציא על דעת ללמוד בו שורה לאלתר וילמד בו (שבות יצחק בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל) [וחשיב כבורר ואוכל אכילה גמורה כיון שמקיים מצוה בלימוד זה (שם)].

כמו"כ כתב הגר"ח קניבסקי שליט"א [המודפס בראש ספר שבות יצחק הלי בורר] "ובזכרוננו שאאמור"ר זצ"ל כשהיה מחפש ספר הי' לומד קצת בכל ספר שמוצא (כמדומה) ע"כ.

ושמעתי מהגר"ח קניבסקי שליט"א כי אביו מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל רצה לחבר ספר בהלכות בורר בגלל ריבוי המכשילה במלאכה זו, ואף היה לו משא ומתן בענין זה עם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, ולבסוף לא אסתיעצא מילתא (אליבא דהילכתא חס"ב עמ' כז).

עניני תפילה (מעין הפרשה)

המתפלל - לא יהא דבר חוצץ בינו לקיר [להתפלל ליד כותל של בית הכנסת]

הקדמה: תפילה ליד הקיר בתוך בית המדרש, באופן רגיל את עיקר הדין הוא דבר קל לקיים, כיון שכל דבר נחשב קבוע ואינם חוצצין [ספסלים של בית הכנסת, שטנדר וכו'], אכן לפעמים נמצאים במקום (כגון בבית / אולם שמחות וכו') שאין ריהוט קבוע. עוד הובא דיש מקום למדקדק במעשיו להתפלל

תערובת: כשיש חושך, כיון שאינם קשורים אחד לשני, והאוסרים מיירי רק באופן שהספרים הם כבר באיזה תערובת, רק שיש היכר על התערובת (כגון שם הספר) והחושך מונע לראות את ההיכר ושוב נהיה תערובת [אך לא ס"ד שהחושך מייצר תערובת של שתי הפצים הנפרדים לגמרי].

גם כשהספרים הם שונים זה מזה בתוכנם בגודלם ובצבעם, כשמחפש ואינו יודע איזה מהם הוא צריך השיב תערובת. דהמצאותם יהו גורם שהאחד שבו הוא הפץ שאינו מבורר לו (שם בהע').

הל' בורר בשבת

דוגמאות של בורר בשולחן שבת

תערובת בצלחות כוסות וקערות: עי' חוט שני הל' שבת (ח"ב עמ' עג) מהגר"נ קרליץ זצ"ל שצלחות וסכו"ם הנמצאים לפני המסובים כל אחד במקומו, אינם נחשבים תערובת, אף שיש הרבה כלים בשולחן, כיון שהם מסודרים במקומם.

אכן כשהדברים מונחים בתערובת ללא סדר, ומורגש כאילו הם מעורבים, וכמו שמצוי כשיש רבים סועדים על השולחן שמעבירים דברים מצד לצד ומתפזרים אנה ואנה, הוי תערובת ואסור לברור א"כ בורר אוכל לאלתר.

שיירי חלות: שיירי חלות שלאחר הסעודה חלקם חתיכות חלות ראויות וחלקם מאוסות, אם הם אסופים במקום אחד, הרי זה תערובת, ואין ליטול החתיכות הראויות אלא ע"מ לאוכלם לאלתר ע"ד.

[ולכן כדאי שלא לאסוף כל החתיכות למקום אחד].

בקבוקים המונחים על השולחן: חלקם ריקים וחלקם מלאים והם סמוכים זה לזה, ובמבט כללי על השולחן נראה שיש הרגשה של תערובת וחוסר סדר בין הבקבוקים, וכמו שמצוי בשמחות כשיש ריבוי של בקבוקים, הוי תערובת בין הבקבוקים, ואסור לסדרם כל אחד במקומו ע"מ החוט שני.

בורר בחושך

יש לעיין כשיש תערובת ספרים או בגדים שכל מין ניכר בפני עצמו (כגון שרשום שם הספר), אך מחמת החושך א"א להכירו האם יש איסור בורר.

ועי' בשבות יצחק (ח"י הל' בורר עמ' ל"ה) שהביא מדברי המנחת חינוך שיש איסור בורר מחמת החושך* וכן הביא מהגר"ש אלישיב זצ"ל, ולכן בגדים או ספרים זהים המונחים יחד, כיון שהיותם יחד בחושך גורם שחפצו אינו מבורר, וצריך ליקח אותם לאור כדי להבחין ולברור את האחד מביניהם - הרי זה תערובת.

תערובת בגדים בחושך: לפי זה תערובת בגדים וכדומה במקום חשוך, אסור ליקח אחד וליכך לאור כדי לראות אם זה מה שצריך, שהרי הוא בורר ספק אוכל ספק פסולת, אלא יקח הערימה לאור, ויכול גם להפוך הערימה לראות מה יש למטה, או להזיז קצת כדי להבחין, ואז יברור מה שצריך לו לאלתר (שבות יצחק (שם) בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

וכן דעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל דיש איסור בורר מחמת החושך (סי' הל' שבת להגר"ש אייזר פרק י' העי' שע"א וכן עי' באגרו"מ [ח"ד סי' ע"ד אות יב]).

אכן לדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל (חוט שני ח"ב סוף עמ' עי) דברים שהם היו ניכרים בפני עצמם, אלא מחמת שאין אור בחדר אין רואים את החתיכות, אין זה נוגע כלל לאיסור בורר ע"ד². וכן עי' בסי' ארחות שבת (פרק ג' העי' י"ז) שהביא כדעה זו

* דכתב שם [באות ה'] דהא דמבואר (שבת יב ותוס' שם) דאסור להבחין בין הבגדים לאור הנר ליקח בגד שלו. היינו כדי ללבוש תיכף דבכה"ג שרי [ולוי' החשש שמא יטה]. אבל אם אינו רוצה ללבושו עתה נראה דהוי בורר, ע"כ.

² ואפשר טעם המתירין דכיון שאין בורר אלא בתערובת, דבר שאינו תערובת בעצם, אינו נעשה תערובת משום חסרון אור, [כמו שלא מסתברא ששולחן עם ארבע בקבוקים בארבע פינות השולחן, נהיים

ליד הכותל ויש לזה כמה פרטים וכדלהלן.

עיקר הדין - שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר. ודבר קבוע כגון ארון ותיבה אינם חוצצים, וכו' ואפילו אדם אינו חוצץ. ע' **שו"ע** סי' צ סעי' כא. [וכן בעלי חיים אינם חוצצים (ולדעת הרמ"א חוצצים) ע"ש].

וכתב **הרמ"א** דלא חשיב מחיצה רק בדבר גדול שגבהו עשרה ורחבו ארבעה, אבל דבר קטן לא חשיב הפסק, **והמשנה ברורה** (שם ס"ק טח) הביא **הפרי חדש** שחולק דדבר קטן חשיב הפסק, מכל מקום ספסלים שבבית הכנסת, לכולי עלמא לא חשיב הפסק דקבועים הם עכ"ד.

ולפי ה"ל אדם אינו חוצץ, וכן דבר קבוע אינו חוצץ, המתפלל **בבית הכנסת** בדרך כלל מקיים דין זה של 'תפילה ליד הקיר'. כיון שע"פ רוב אין בבית הכנסת דבר שחוצץ בין המתפללים לקיר חוץ מריהוט של בית הכנסת שהוא דבר קבוע, או בני אדם.

שטנדר: ועי' **בט"ז** (צ ס"ק ה) **ומג"א** על **השו"ע** (שם ס"ק לה) שאמנם שטנדר הוא לא דבר קבוע, זה צורך תפילה (ט"ז) או שהוא תשמיש בית הכנסת (מג"א).

והגרי"ש אלישיב זצ"ל היה נוהג להתפלל בהכותל המערבי והיה מפסיק כסא שהניח ידו עליו בעת התפילה ולא חשש שהכסא אינו קבוע ומפסיק (ואפ"ל כיון שזה צורך תפילה או תשמיש בית הכנסת וכנ"ל) **הרמ"ד** לויין שליט"א.

אופנים לשים לב עליהן: בבהמ"ד - שלא יהא 'עגלה של ספרים' או סולם, וכן אם הביאו לבית הכנסת באופן חד פעמי כסא של אליהו הנביא (שהוא דבר גדול ולא קבוע הוה הפסק) אין להתפלל לפניו. [ויש לעיין האם ערימת ספרים נקרא ידבר קטן והוה הפסק].

בבית - כסאות לא קבועים, מתקן לתליית כביסה, מתקן לגיהוץ, 'עגלת תינוק' הוה הפסק.

בשדה תעופה - מזוודה גדולה הוה הפסק, וכן עגלה מלאה מזוודות הוה הפסק.

אולם שמחות: לפעמים כשמארגנים שמחה (כגון קידוש או סיום) בבהמ"ד 'בית שלישי' המיועד לשמחות, ומארגנים השולחנות שאינם קבועים, יש חסרון של חציצה לפני הקיר. ויש לדון איה בערימה של כסאות באולם שמחות הוה הפסק כיון שאינו קבוע (נא"כ נאמר שזה מקומו הקבוע).

ולכאורה צריכים לזוהר באולם שמחות לא להתפלל נגד שולחנות וריהוט שאינם קבוע, אכן **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** לא הקפיד בדבר והתפלל ליד שולחן בחתונות [באולמי תמר] (הרמ"ד לויין שליט"א). ואפשר שהטעם משום דיותר חשוב למצוא מקום שאפשר לכוון בו בלי מפרעים, ואם היה יורד מהמזרח היה נגרם מהומה גדולה (הרמ"ד לויין שליט"א).

וכן באופן שכיוון מקום המקדש הוא ליד המחיצה, מצוי שם יותר רעש של העזרת נשים, והמתפלל שם עלול להתבטל מכוונתו, עדיף להתפלל ליד השולחנות.

תפילה בחתונות: וכן לפעמים להתפלל ליד הקיר בחתונות וכדאי הוא ליד התזמורת והירם-קולים, במיוחד בזמן שעדיין עסוקים ביניסיונותי ועלולים להפריע מאד בכוונה, ובאופן כזה עדיף למצוא מקום אחר באולם להתפלל.

היודו למדקדקים - לא להתפלל אחרי שום אדם

ע"ע **בשו"ע** סי' צ סעי' כב וז"ל 'ויש מי שאומר שיש להיזהר מלהתפלל אחורי שום אדם, וטוב לחוש לדבריו'. והביא **המשנה ברורה** (שם ס"ק סט) את דברי **המאמר מרדכי**: וז"ל לכאורה יש לדקדק בזה, **דאי אפשר לזוהר בזה**, דאיך אפשר שיהיה כל העם העומדים בבית הכנסת נגד הכותל בלא הפסקת אדם; לכן נראה, דאף להיש אומרים לא הוי הפסק גמור שיהא אסור לכל אדם, אלא זהירות בעלמא שיש לזוהר בדאפשר, **ובבית הכנסת וכיוצא בו דאי אפשר בענין אחר, פשיטה דמותר לכתחילה להתפלל אחורי אדם, אלא שהמדקדק במעשיו יראה שיהיה לו מקום קבוע נגד הכותל**, עכ"ל. [וכיון שאי אפשר לכל הציבור לדקדק בדבר, אפשר שזה הטעם שנוהגים לייחד את המקום ליד הקיר לתלמידי חכמים חשובים כדי שיהיו יכולים לדקדק בזה].

חשש יוהרא [מראה עצמו כמתפאר במעשיו]: כמדומה שברוב המקומות שיש מקומות תפילה פנויים ליד הקיר, אין חשש יוהרא לדקדק בזה, אם לא במקומות שנוהגים לייחד המקום

¹ שהקשה מדברי תו"ס, ותירץ שנוהגין כשו"ת הרשב"א סי' צו שדבר שהוא תשמיש בית הכנסת אינו מפסיק.

לתלמידי חכמים חשובים.

[בענין יוהרא עי' גמ' סוכה כו שאפילו גדולי הדור רבן יוחנן בן זכאי ורבן גמליאל היה ס"ד שלא יאכלו פחות מכביצה בסוכה משום יוהרא, וקמ"ל שרשאי להחמיר בדבר ואין חשש, וכן עי' **בשו"ת אגרות משה** (יו"ד ח"א ח"א סי' סב) על וויסקי בחשש סתם יינם ('בלנדי') שכתב שם דראוי להחמיר לא לשתותו, אך **הגר"מ פיינשטיין זצ"ל** עצמו לא רצה להחמיר בפרהסיא משום שלא למיחוזי כיוהרא. וכן עי' גמ' ברכות טז על חתן הפטור מק"ש 'לא כל הרוצה ליטול את השם יטול'.

ומאיך עי' דברי **המסילת ישרים** 'כל קולא צריך בדיקה' [ולכן אין מקום לומר שנעשה בכל התורה רק כעיקר הדין, מחשש יוהרא.. אלא כל דבר לפי עניינו].

טעם שאין להתפלל אחרי אדם ולהתפלל ליד הקיר

(1) **ביטול כוונה** - עי' **בבית יוסף** סי' צ שהביא **מהאבדורהם** שנשאל **הרמב"ם** מהו הדבר הנקרא חוצץ בינו ובין הקיר ולמה מנעוהו והשיב הטעם שהצריכו להתקרב אל הקיר בעת התפילה הוא **כדי שלא יהא לפניו דבר שיבטל כוונתו**. [ולכן יש מעלה להתקרב לקיר אם ע"י זה יועיל לו כוונתו בתפילה].

(2) **דומיא דקרבן:** עי' **שו"ע** סי' צח סעי' ד עוד טעם להתפלל נגד הקיר, דכתיב 'ולא יחוץ דבר בינו לקיר, **דומיא דקרבן** שהחציצה פוסלת בינו לכליו'. [נע"מ"ב שם בשם הטור שלא יהא דבר חוצץ בינו לקרקע ועי' בהל' יו"כ סי' תרי"ד ס"ק ט דיש בזה חשש גאווה לעמוד על כרים וכסתות].

(3) **מיחזי כמשתחוהו** - עי' **בערוך השולחן** (סי' צ ס"ק כו) הטעם **דמיחזי כמשתחוהו לו** וכן בבעלי חיים. ומה שבבית הכנסת מתפללים זה אחורי זה, משום דאי אפשר בענין אחר ונראה לכל שדרך המתפללים כן הוא.

ולכן במקום שאפשר עדיף להתפלל במקום שלא אחורי אדם וליד הקיר, אכן כיון שזה רק זהירות בעלמא, אם יש איזה טעם שזה יבוא להפריע כוונתו, או מכוון יותר במקום אחר, (כגון מקום קבוע, או רוצה להשגיח על ילדים וכו') אין צריך להקפיד בדבר ואדרבה במקרה שיפריע כוונתו ליד הקיר יצא שכרו בהפסדו.

אלו שמאריכים בתפילה: אלו המאריכים בתפילה זה טעם חשוב לקבוע מקומם על יד הקיר, כדי לא לגרום צער ולעכב מתפללים אחרים.

מקום קבוע לתפילה: מי שיש לו מקום קבוע לתפילה, והמקום אינו כנגד הקיר, עי' בס' **דעת נוטה** תפילה עמי' ערב ששאלו את **הגר"ח קניבסקי שליט"א** "אם באופן חד פעמי נתפנה מקום ליד הקיר, היכן כדאי לעמוד, במקומו הקבוע או ליד הקיר. והשיב: "בקבוע" ביאר הטעם (שם בהע"ג) "משום שאם יצטרכו להחליף מקום, יגרום לבלבל רב" עכ"ד.

חשמל כשר בשבת

המעוניין לקבל רשימה מעודכנת של גמחיים וחשמל כשר בשבת במקומות אירוח [בברכת ובעידוד הגאון הגדול רבי **יצחק זילברשטיין שליט"א** (לרגל המצב)].

אפשר לפנות לקו מידע "הוועדה לענייני אנרגיה בשבת" 1599-599-907 או לכתובת bn324143@gmail.com

בעקבות ההתעוררות ללימוד הלכה בסמיכות לדרך היומי הועלה רעיון להוצאת מהדורת הש"ס בשילוב עם עמוד ההלכות המצויות.

הרוצה להנציח את יקיריו בפרויקט זה, או היודע על מי שהדבר עשוי לעניין אותו,

מוזמן להתקשר לטלפון 0533-163-916 או דרך מייל g089285647@gmail.com

ניתן לתרום עבור גליון "לענין הלכה" דרך נדרים פלוס קופת "אוסף גליונות": קופה פנימית "לענין הלכה"

לתרומות הערות והארות, 0533-163-916 נא להשאיר הודעה (מ. הרסקין מודיעין עילית)

ניתן לקבל הגליון במייל g089285647@gmail.com

² עוד אפ"ל שזה עדיף מהמעלה להתפלל נגד הכותל שהוא רק זהירות בעלמא, משא"כ שיהא מקום קבוע בבית המדרש לתפילתו הוה יותר חיוב (ראה לשון השו"ע סי' צ סעי' יט יקבע מקום לתפילתו, ומשמע דהוה יותר מזהירות בעלמא).

[ולפי טעם השו"ע (בסעי' כב) יש לעיין לגבי הפסק אדם - האם מקצת בן אדם גם הוה הפסק, או כיון שיש לו שורה ישרה נגד הקיר לא הוה הפסק].

עולם התורה

23N ר"ס כ"א ANE

401

שאלת השבוע: חודש השון - כסלו תש"פ (3)

אכבאז 'אלס התורה', האמכיס את הרביס "אזבר כ"א ANE אתר", plse!
ברצוני להציג שאלה שנוגעת למעשה:

אני רגיל לספר סיפורים על אנשים שעשו דברי גנאי, וכן על אנשים שגרמו לי צער ועוגמת נפש. יחד עם זאת כדי להימנע מאיסור דיבור לשה"ר אינני מציין שמות ואני מקפיד מאוד שאף אחד מהשומעים לא יוכל להבין במי מדובר.

אך לאחרונה התעורר בלבי ספק, שייתכן שכאשר אני מספר על אנשים שגרמו לי צער ועגמו"נ, אני מכשיל את השומעים בלאו דרכילות, שענייני גרימת סכסוך ושנאה בין אנשים, השומעים שאומנם אינם מכירים את המדובר שגרם לי צער, פעמים רבות מוסיפים לגנותו, בלי שמות כמובן, ובכך הם מגדילים ומחזקים את הכעס ואת ההקפדה שיש לי עליו, והם נכשלים בלאו של רכילות.

כשהצעתי את הדברים לחברותא שלי ללימוד ספר ח"ח, הוא נטה לומר שלא ניתן לעבור על לאו דרכילות במקרה שאותו אדם אינו מכיר את המדובר. אמנם הוא גורם להגברת השנאה, אך מ"מ מכיון שאינו מכירו אינו עובר על איסור רכילות.

ברצוני לשאול האם הנחה זו נכונה?

בברכה ארובה, ב. 6. ירל'ס

לסיכום*: א. האם איסור רכילות קיים רק כאשר המספר מתכוון ליצור או להגביר את השנאה בלב השומע על המדובר, או גם כאשר אינו מתכוון לכך, ומגלן? (רכילות כלל א' ס"ג ובמ"ה סק"ז. כתוב לפחות ראייה אחת).

ב. האם איסור רכילות קיים דווקא כאשר המספר גורם לסכסוך בין שני אוהבים, או שהוא אסור גם כאשר הם שונאים את זה מאוד גם קודם לכן, ומגלן? (רכילות כלל א' ס"ד ובמ"ה סק"ט).

ג. אדם השומע סיפור ללא שמות מחברו על אדם שציער אותו, והשומע מוסיף לגנות את המדובר בפני המספר - האם הוא עובר על איסור רכילות או לא? (הדבר לא מפורש בה"ה. עיי' במקורות הנ"ל וכתוב סברת לכך).

ניתן לשלוח תשובות בדוא"ל לכתובת - duduz266@gmail.com
נא לכתוב כל תשובה על דף נפרד כדי שנכניסה בנפרד להגרלה.

ככל פנייה ניתן להתקשר לטל 054-8451571
ובאין מענה להשאיר הודעה קולית ואנו נשתדל לחזור בהקדם.

- כללי השתתפות:
- א. יש לציין בראש הדף: שם פרטי ומשפחה, כתובת וטלפון, שם הישיבה / הכולל.
 - ב. אין צורך בשום התחייבות ללימוד זומי או שבועי.
 - ג. העונה על שאלה אחת, יכנס להגרלה פעם אחת. כל תשובה נוספת במשך החודש, מכניסה את שמו להגרלה פעם נוספת.
 - ד. יש לכתוב כל תשובה בדף נפרד.
- ההגרלה על דעת המארגנים -

חיים 32 י"א כ"א
ע"י לימוד יומי
בהלכות שמירת הלשון

יש לך הזדמנות לשמוע שיעורים בפרה"ש ובביאורי תפילה, שיעורי הכנה לחנוכה הבעל"ט. כ"כ שיעורים בח"ח ואהבת חסד לפי הלוח היומי באידיש ועברית ועוד. 03-6171132.

שים לב! בחודש זה יש אפשרות לענות 12 תשובות!!! 150 זוכים!!!

הדף מענו גיז

עולם התורה

23N ר"מ כח INE אמת

כל אחד מבין שצריך ללמוד ולדעת ספר משנ"ב וח"ח

כדאי לך לדעת מש"כ רבנו כהמשך לספר שמירת הלשון: "הנה עד כה ביארנו גדר איסור לשה"ר, ועתה נבאר בעה"י את סוף הפסוק מ"ש 'ושפתוך מדבר מרמה' וכו', ועל שם זה קראתי הקונטרס הזה בשם 'שפת תמים'."

הח"ח כותב לך שספר ח"ח ושמיה"ל זה ביאור לחצי הראשון של הפסוק, ולכן הוא חיבר בשבילך קונטרס בהלכות שקר ומרמה, כדי לבאר את המשך הפסוק, והדפיסו ביחד עם הח"ח ושמיה"ל. במהדורות שהוציאו אחרי פטירתו השמיטו את הקונטרס מהספר!!! ב"ה שזכינו לעשות רצון צדיק ולהחזיר עטרה ליושנה בהדפסת הקונטרס ביחד עם ספר ח"ח ה'מקורי', מהדורת תרמ"ד שיצאה לאור ע"י הח"ח עצמו!!! הקונטרס מחולק ל-18 שיעורים יומיים, כאשר לימוד של כל יום לוקח מספר רגעים בלבד. **עכשיו יש גם לך הזדמנות פז** להצטרף לרבים הקובעים לימוד יומי בקונטרס שהח"ח חיבר בשבילך!

המעוניינים לצרף את ישיבתם ל"פרויקט חתנים" יפנו לטל': 03-6562824 079-5700075

הדף טעון גניזה

אפשרות להגלה פנימית בכל ישיבה וכולל. חלוקת הספרים: י-ם: מש: אלקיך, רבנו גרשום 27 ק"א 3105891-053 ב"ב: רח: מתתיהו 31 ק"א 847749-054

בחודש חשוון-כסלו תשע"ט יוגרלו בעז"ה:

- פרס ראשון: 10 זוכים בסט משנ"ב 'הרשו'
 - פרס שני: 10 זוכים בסט 'האיש על החומה'
 - פרס שלישי: 10 זוכים בסט 'אשרי האיש' הגריש"א
 - פרס רביעי: 10 זוכים בספר 'אורות ממוזרה'
 - פרס חמישי: 10 זוכים בספר 'מעדני שמואל'
 - פרס שישי: 10 זוכים בספר 'שיחות רבי נתן צבי'
 - פרס שביעי: 10 זוכים בספר 'משיב שלום'
 - פרס שמיני: 10 זוכים בספר 'זפריו מתוך'
 - פרס תשיעי: 10 זוכים בספר 'בכל נפשך'
 - פרס עשירי: 20 זוכים בספר 'ה' אורי'
 - פרס אחד עשר: 20 זוכים בספר 'אלשיך על התורה'
 - פרס שנים עשר: 20 זוכים בספר 'השם לנגד'
- הגרלת נציגים: ש"ס וילנא

150 זוכים!!!

חיים 23N ר"מ ח"ח

ע"י לימוד יומי בהלכות שמירת הלשון

- כללי השתתפות:
- יש לציין בראש הדף: שם פרטי ומשפחה, כתובת וטלפון, שם הישיבה / הכולל.
 - אין צורך בשום התחייבות ללימוד יומי או שבעי.
 - העונה על שאלה אחת, יכנס להגרלה פעם אחת. כל תשובה נוספת במשך החודש, מכניסה את שמו להגרלה פעם נוספת.
 - יש לכתוב כל תשובה בדף נפרד.
- ההגרלה על דעת המארגנים -
- ההגרלה על דעת ההנהלה.
 - כל התשובות שמגיעות - גם באיחור - נכנסות להגרלה החודשית. אם יגיעו לאחר ההגרלה - יכנסו להגרלה בחודש הבא. השאלות בפעם הבאה יופיעו בעז"ה בחודש טבת הבלע"ט

מרא דכולא תלמודא

רשימות וזיכרונות אחר מיטתו של המאור הגדול לממשלת התורה והיראה,

הגאון האדיר רבי דוד צבי אורדנטליך זצ"ל

מרא דאתרא 'ביתר-עילית', מלפנים ראש ישיבת 'אוהל יעקב' ודיין בבי"ד של מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל

גדלותו בתורה

כוח גדלותו וידיעתו בתורה של רבי דוד צבי היתה מהמבהילים ביותר שהיו בדורות האחרונים. תלמידי חכמים רבים שהכירוהו והיה להם עימו שיג ושיח של תורה, מעידים כי בכל סוגיא שאי פעם דיברו אותו, לאחר שהשקיעו בה רבות, הרגישו על ידו כאילו עדיין לא התחילו ללמוד את הסוגיא.

שקיעות בתורה

בהזדמנות מסויימת אמר רבי דוד צבי לאחד מבניו, כי זכה לגדול ולצמח כל כך, על ידי שהרגיל את עצמו לחשוב בלימוד גם לאחר שסוגר את הספר, והוסיף כי אף שבתחילה זה היה קשה לו, כי לפעמים שוכחים פרטים שמקשים על החשיבה, אבל במשך הזמן זה נעשה לו קל, וכך גודלים.

וכך מעידה ביתו, הרבנית ברוורמן שתחי, אשת חבר הגאון רבי זליג ברוורמן זצ"ל, רב קהילת ישערי תפילה במודיעין-עילית, כי הרגילות בבית היה לראות את רבי דוד צבי כשהוא נעצר באיזו פינה בבית, בכניסה או ביציאה וכדו', ופשוט עמד כמה דקות והרחק עם עצמו. זה לא היה תמוה לאף אחד מבני הבית, כולם ידעו שהוא כעת חושב בלימוד, ולכך לפעמים אינו שם לב ונעצר ועומד במקום אחד.

אחד התלמידי חכמים הגדולים בדור, שמתמצאים ביותר בהלכות עירובין, ואף הוציא ספר פופולארי מאוד בהלכות אלו, התבטא ואמר כי למרות שזכה לדבר בהלכות עירובין עם גדולי עולם כמו: הרב אלישיב, הרב וואזנר, רבי ניסים קרליץ זצ"ל, לא ראה עוצמה כזאת של ידע ובהירות כמו שראה אצל רבי דוד צבי. בכל ענין ובכל פרט היה בקי בעומק העיון ובבהירות.

קרה לא פעם ולא פעמיים שכשרבי דוד צבי הגיע לאכול את הארוחה, התיישב ליד צלחת של מישוהו אחר שכבר אכל, והחל לאכול את השאריות שהשני השאיר בצלחת. מרוב שקיעותו בתורה הוא פשוט לא שם לב. עד שהרבנית היתה מעירה אותו משקיעתו ומביאה לו את הצלחת הנכונה.

מספר הגאון רבי י. רפפורט שליט"א, ר"מ בישיבת 'נחלת הלויים' שהכירו כבר מלפני שנים רבות בבני ברק, שכאשר היו רוצים להגדיר את רבי דוד צבי היו אומרים כך: "כשבא אדם לשאול אותו שאלה בנושא סבוך כל שהוא, מיד היה אומר לו – 'באמת פעם ראיתי באיזה ספר שמדבר בענין הזה', וכששאלוהו איפה ומתי? היה אומר: 'לפני כשלושים ושש שנה. התפלתי פעם מנחה בפא"י ואחר התפילה ראיתי שם בספר פלוני בעמוד אלמוני באמצע העמוד שמדבר בענין זה'.

באמצע הלכין שיעור

וסיפר הגאון החסיד רבי יצחק יודלביץ שליט"א, רב קהילת חסידי באיאן וחבר 'לשכת הפוסקים' בביתר-עילית, כי לפני כחמש עשרה שנה עלה לאוטובוס שנסע מביתר לירושלים, וראה את רבי דוד צבי יושב בספסל הראשון מאחורי הנהג ובהה בחלון. בתחילה זה היה נשמע לו קצת מוזר, שרב העיר ישב לו כך ויביט בחלון מבלי כל ספר פתוח לפניו, והחליט להתיישב סמוך אליו ולשוחח עימו, "זהו בחינה של יבל תשחיתי לא לנצל את הרב בדרך". אולם מיד שהתיישב וניסה להעיר את תשומת ליבו לענין הלכתי כלשהו, אמר לו הרב בהתנצלות: "סליחה, אינני יכול לדבר כעת, אני באמצע להכין שיעור..."

כשדיברו אתו בסוגיא מסויימת, וראו את עוצמת הידע והעומק שלו והיו שואלים אותו מתי הוא למד זאת הוא לא היה מוכן לומר. כמו כן כשדיברו אותו הוא לא חיפש כלל להראות את ידיעותיו, ולא היה מביא כלל עוד דברים מעצמו – אף שידע לאין שיעור, אלא רק בענין שדיברו איתו באותו רגע.

סיפר אחד המקורבים שעזרו לרבי דוד צבי בתקופת חוליו, כי יום א' כשהגיע בבוקר לעזור לו הוא שמע אותו מדבר מתוך שינה בלימוד ועסוק בדיני תורה.

מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצ"ל בביקור בביתו

הוא אמר: "אם רבי נסים ורבי חיים אמרו כך למה אני לא יכול לומר כך... אני מתעקש שזה הפסק!". הוא היה נראה נסער מאד. לאחר שהתעורר שאלו לפשר הדבר. הוא צחק ואמר: "חדש ימינו כקדם, זכיתי להיות אתם שוב ולדון דינים". כל מחשבותיו עד סוף ימיו עסקו בתורה.

רבים אמרו על רבי דוד צבי שהוא ניחן במתנת שמים בראש כמו 'מחשב', שכל נתון שמכניסים בו קיים בזיכרונו, ולכן הוא בקי כה גדול בכל מקצועות התורה. אולם רבי דוד צבי תמיד היה מוחה על כך ואמר בכל תוקף: "זכיתי לזה לא מכישרונות, אלא רק מעמל ועמלי".

ואכן הוא השקיע רבות בשביל לזכור את כל ההלכות על בוריין. לדוגמא, בפרוס חג הפסח הוא שינן בכל שנה מחדש את כל הלכות פסח. לפני שנת השמיטה שינן את כל הלכות שמיטה, כמה דקות לפני התפילה היה לומד משניות שביעית, ואת כל החזו"א על הלכות שמיטה. בכמה דקות אלו הספיק, בתוך בערך חודשיים, להקיף פעמיים את כל הלכות שמיטה.

שליטה מקיפה

שקיעותו ועמלו בתורה הביאו אותו לידי השגות עצומות, לרכוש את קנייני התורה ולידי שליטה מופלאה בכל חלקי התורה. אחד הבנים סיפר פעם לרבי דוד צבי סיפור ששמע באותה תקופה, כי הגיע אדם בשם 'פטר' למעונו של מרן שר התורה הגאון רבי **חיים קנייבסקי שליט"א** ושאלו האם צריך להחליף את שמו. השיב לו רבי חיים – שאין צורך להחליף את השם כיון שמצינו שם כזה בתוספות בגיטין (דף ת. ד"ה רבי יהודה): "שאל רבינו פטר לרבינו תם". אך עוד קודם שהבן הספיק לסיים את הסיפור אלא רק אמר את השאלה, מיד השיב רבי דוד צבי: "אינני מבין מה השאלה? והרי יש את התוס' בגיטין ת. שאל רבינו פטר לר"ת... סיפור זה אירע כבר בתקופת חוליו האחרונה של רבי דוד צבי, כשכבר לא היה במיטבו. ידיעת התורה וחיותו מהתורה לא נפגמו. כל התורה כולה היתה מונחת אצלו כמנח בקופסא.

עם הגאון רבי **אביעזר פילץ שליט"א** ראש ישיבת תפרח

"שוקד על טובת זולתו"

מידת ה'בין אדם לחברו' של רבי דוד צבי היה מפליא ביותר. לכל אחד ואחד שהגיע אליו הוא התייחס בסבלנות אין קץ, כאילו יש לו את כל הזמן בעולם עבורו. תמיד נתן את ההרגשה הטובה ביותר שאפשר ומחשבותיו לא פסקו מלשקוד על טובת זולתו.

אחד מתושבי ביתר מספר, כי פעם הוא נפצע בראשו בעיצומו של יום השבת והיה חשש סכנה, אך הוא לא ידע עד כמה זה מסוכן, והאם ראוי לחלל על זה שבת. הוא בא אל המרא דאתרא רבי דוד צבי בשעה 12:30 בצהריים. רבי דוד צבי כבר היה אחרי הסעודה, וישב ולמד על שולחנו כשהמפה כבר נקיה. רבי דוד צבי פסק לו שצריך להזדרז לנסוע לבית החולים בירושלים, אלא שהתעניין היכן קרה המקרה? וכששמע שהוא נפל במהלך שמחת ברית שנערכה בבית הכנסת, הגיב: "אם כך בטח אתה עוד קודם הסעודה?" ומיד קרא לרעייתו הרבנית ואמר לה לערוך סעודת שבת בפניו והגישו בפניו סעודה שלימה. רבי דוד צבי מצידו סגר את ספריו כדי שהאורח הבלתי צפוי ירגיש בנוח, וכך ישב אתו ושוחח עמו בנעימות וחביבות, עד שראה שהלה כבר שבע, אז שלחו לבית החולים.

ישרות ונקיות

ישרותו העצומה של רבי דוד צבי היתה לאות ולמופת. פעם הגיע אליו מישהו וסיפר לו על אברך שנמצא במצוקה וצריך לעזור לו. באותו הלילה רבי דוד צבי חלם כי הוא נותן לאותו אברך אלף דולר. בבוקר הוא נזכר מהחלום, והסתפק האם בחלום נתן לאברך או רק רצה לתת. אך כיון שכך חלם הוא הלך ונתן לאברך ההוא אלף דולר.

הכרת הטוב

בימי השבעה התקשר יהודי שמתגורר בעיר בורו-פארק בארצות-הברית, וסיפר כי לפני עשרים שנה הוא ישב שבעה על אביו בבי"ב ויום א' הגיע רבי דוד צבי לנחם ולא ידעו מיהו. הוא סיפר להם שהוא למד אצל אביהם בבודפשט כשהיה ילד קטן והוא הראשון שלימדו גמרא, יש לו הכרת הטוב גדולה כלפיו ולכן הוא הגיע במיוחד לנחם את בני משפחתו האבלים.

היתה לו הקפדה לתת כל יום שתי שקל לצדקה, ופעם שאלוהו מדוע כה מקפיד על כך? הוא השיב שהוא מרגיש הכרת הטוב עצומה להוריו, וכדי להכיר להם טובה הוא נותן כל יום שתי שקל לצדקה לעילוי נשמת הוריו, אחד בשביל אביו ואחד בשביל אמו.

בתקופת חוליו, היה נוהג תמיד לעשות 'מי שברך' מיוחד לכל אלו שמסייעים לו. בתקופה האחרונה כשכבר כמעט לא יכול היה

להוציא מילים מהפה, הגבאי מעצמו אמר את השמות של כל המסייעים. אך קרה פעם שהגבאי שכח להזכיר את אחד השמות, ורבי דוד צבי התנצל בפני אותו אחד על שלא הזכירוהו ופייסו, אף שכל מילה עלתה לו אז בקושי רב.

דקדוק הלכה

דקדוק ההלכה של רבי דוד צבי היה דבר מופלא ביותר. היה מתאמץ נורא לקיים כל מצוה בשלימותה ובהידורה. אף בתקופת חוליו השתדל מאוד שלא פספס תפילה במנין, והיה קם בשביל זה בכל יום בשעה מאוד מוקדמת, כדי שיוכל להתארגן ולהתפלל במנין הקבוע בשבע וחצי בבוקר.

אחד הנכדים מספר: "זכיתי להתפלל אתו בראש השנה כשלוש שנים לפני פטירתו, הוא כבר ישב על כסא גלגלים ולא יכול היה ללכת ברגליו כלל. עם כל זה כשהגיעה תפילת העמידה היה מתאמץ בכוחות עילאיים לעמוד על רגליו, והיה נופל ושוב פעם ממשיך להתאמץ וקם. כך כמה וכמה פעמים בכל תפילה, ולא היה מוותר לעצמו. בשחרית ומוסף – כמדומני שאחר כחמש שש פעמים כשראה שאינו יכול לעמוד, המשיך את שאר התפילה בישיבה, אבל במנחה ומעריב היה עומד כל שמונה עשרה. זה עלה לו במאמצים כבירים, הוא היה צריך להיות ממש תלוי על ידיו בשביל לעמוד".

פשטות וענוה

רבי דוד צבי היה מבטל את עצמו, ונוהג בענווה פשוטה, בלי שום גינונים, בהצנע לכת מופלא. אחד הנכדים שמע מתלמיד חכם חשוב, תלמידו של רבי דוד צבי משיבת 'אוהל יעקב', שבשעתו הוא שאל את רבו רבי דוד צבי: "מדוע גדולי ישראל רבים ברמה שלך התפרסמו מאוד, ואילו הרב לא כל כך התפרסם, והרי אנו יודעים שאינו נופל בגדלותו מהרבה אחרים מפורסמים מאוד?". השיבו רבי דוד צבי: "אני מתפלל על זה יום יום שלא אתפרסם". שאלו התלמיד – מדוע? ורבי דוד צב השיב: "מכיון שכל אדם שמתפרסם מאוד – מטבע הדברים יהיו אנשים שיהיו להם טענות עליו, אני אינני רוצה לעזוב את העולם כאשר יש לאנשים טענות עלי".

דוגמא נוספת למידת ענוותנותו, מספרת מנהלת בית ספר בביתר, כי כאשר "משמרת הזהב" ביקשו מילדות בית הספר לעמוד במעברי חציה ולהעביר את הילדים בכבישים בצורה בטוחה, רבי דוד צבי התנגד לכך נחרצות. התקשרו אליו אז כמה וכמה גורמים כדי להפציר בו להסכים לכך, אך הוא עמד עיקש בסירובו. אחד המפצירים הגדיל לעשות והטיח בפני הרב ברוב חוצפה: "וכי מה ביתר-עילית טובה יותר מירושלים. הלא גם בירושלים יש רבנים גדולים והם מתירים זאת". השיב לו רבי דוד צבי ברוב ענווה: "ההבדל ביני לבין הרבנים של ירושלים הוא פשוט. הרבנים בירושלים קמים מוקדם בבוקר והולכים להתפלל וללמוד ואינם מסתובבים בחוצות העיר. אך מה אעשה, אני קם מאוחר ורואה את הבנות כשהן עומדות במעברי חציה, ואני נוכח אלו מכשולות עלולות לצאת מכך, לכן אני סבור שאין זה ראוי".

זו היתה תשובתו ברוב ענוה וביטול, למרות שהשכים קום כל חייו ללימוד התורה, והיה כולו מלא זריזות ועוצמה בעבודת ה'.
"אדם קדוש"

כל מי שבא במגע עימו חש ביראת השמים הבוהרת בו, ובעוצם קדושתו וטהרת ליבו. לפני שנים אחדות הגיע לביתר נשיא מועצת חכמי התורה של תנועת ש"ס, מרן הגאון רבי **שלום כהן שליט"א**, ושמע את רבי דוד צבי מדבר בהלכות צניעות. הוא יצא מהתפעלות ואמר: "היזהרו בו, זהו אדם קדוש!".

גאון ישראל מרן **הגר"ד לנדז שליט"א** בראש מסע הלוויה

יחיד בדורו

דברי קינה ומספד על סילוקו של המאור הגדול, מרא דאתרא דביתר-עילית

הגאון האדיר רבי דוד צבי אורדנטליך זצ"ל

שנשא לפני מיטתו עמיתו ורעו לעבודת הקודש למעלה מחמש עשרה שנה

הגאון הגדול רבי צבי ברוורמן שליט"א ראב"ד ביתר עילית

את גדלותו. אנשים שעמדו מרחוק לא שמעו על הרב ועל דרגותיו, אבל מי שזכה להתקרב לאש הגדולה הזאת, לאש התורה, לאש הקדושה, לאש יראת השמים שבערה בו, עמד משתומם.

כל זה איבדנו עם הסתלקותו של הרב זצ"ל. לך יאי למבכי לך יאי למספד. כל עוד היה הרב חי איתנו עוד קיוונו והתפללנו שתחזור עטרה ליושנה... איי, אבל כעת "יתומים היינו ואין אב".

לא היה לו בעולמו מאומה מלבד תורה

כתוב בגמרא (כתובות קד, א): "כד נח נפשיה דרבי פתח רבי זירא ואמר: נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש". ויש לעיין, לכאורה מה הענין של ארון הקודש? התשובה היא, בארון הקודש מכניסים רק ספר תורה, לא שייך להכניס שום דבר בארון הקודש מלבד תורה. לכן דימה רבי זירא את רבי לארון הקודש, כי מלבד תורה לא היה לו דבר אחר בעולם. את כל חיותו שאב מהתורה.

על הרב זצ"ל אפשר לומר שהוא בחינת 'ארון הקודש'. לא היה לו בעולמו מאומה מלבד דבר אחד: תורה, תורה ושוב פעם תורה. תורה ויראת שמים – אלו הדברים היחידים שהעסיקו אותו עלי

אדמות.

אם רוצים לסבר את האוזן מה הם מושגים של תורה אצל הרב, אספר: היתה פעם חופה של בתי, ומרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל היה אמור להגיע לסדר קידושין. אך בסופו של דבר הוא לא הרגיש טוב ולא היה יכול להגיע. ניגשתי לרב זצ"ל שהיה נוכח בשמחה וביקשתי אולי יוכל הוא לשמש כמסדר קידושין במקום הרב אלישיב. הרב השיב לי כך בפשטות: "אינני יכול לגשת לסידור קידושין לפני שאעבור על כל הלכות קידושין. תן לי עשרים דקות ואוכל

תורה עם ענוה

אוי לה לספינה שאיבדה קברניטה. לך יאי למבכי, לך יאי למספד. אזל גברא דמסתפינא מיניה.

פה בעיר חושבים שהכירו את רבנו הרב זכר צדיק וקדוש לברכה, אבל האמת היא שלא הכירו אותו. לא ידעו מי הרב שלנו. חמש עשרה שנה לא זזה ידי מתוך ידו, הייתי כפוף אליו בכל מעשי ופעולותיי, ואני מעיד עליו שהיה יחיד בדורו. יחיד בדורו ביגיעת התורה, בידיעת כל התורה כולה בעיון, ביראת שמים, בקדושה, בחסידות, במידות טובות ובזיכוי הרבים בישראל.

הרב זכר צדיק וקדוש לברכה היה בקי מופלא בכל ששה סדרי התלמוד כולל קדשים וטהרות, וכן בכל ד' חלקי שולחן ערוך, ללא גוזמא. לאחר שתי דקות של שיחה שדיברו איתו בכל נושא לימודי – ראו איך הוא מונח בעומק העניינים. זה היה נראה כאילו עתה למד זאת, והכל בגדלות עצומה.

איפה שההשגות שלנו נגמרו שם החלו ההשגות של הרב זצ"ל. לפעמים חשבנו על דבר מה שהדברים פשוטים וברורים, אך כשדיברנו עימו הכל השתנה. היתה לו דעת תורה ברורה שהגיע אחר יגיעת התורה של שבעים שנה. הוא קנה את תורתו ביגיעה עצומה. הוא לא קיבל

מאף אחד את הדרגות שלו, אלא הכל היה ביגיעה עצמית. כמו שאומרים חז"ל במדרש על שמואל הנביא (ילקו"ש שמו"א א): "ועלה האיש ההוא מעירו. נתעלה בכל ישראל, וכל נתעלה האיש בחצרו, נתעלה בעירו, נתעלה בכל ישראל, וכל עילוי לא היה אלא משל עצמו". זה לא בא לו בקלות. לדעת את כל התורה כולה לא בא מתענוגי העולם הזה ולא משינה, אלא מיגיעה וטורח, עמל ויזע.

ועל כולנה היתה הענווה העצומה ושפלות ברך. בחיים לא שמעו ממנו מדבר מילה אחת על עצמו. הוא עמל להסתר

בעז"ה". חשבתי שהוא יוציא איזה ספר מתרמילו, או איזה קיצור הלכות קידושין, כדי לשנן את הלכות קידושין. אבל לא! הוא פשוט ישב בפינת האולם, לעיני עשרות אנשים, וחזר במוחו את כל הלכות קידושין בעל פה. אחרי עשרים וחמש דקות הוא קם, ניגש אלי ואמר: "כעת אני יכול להיות מסדר קידושין". איפה רואים היום דבר כזה?! כזו גדלות בתורה משולבת עם כזו יראת שמים עצומה.

עם מרן שר התורה שליט"א בביקורו בעיר ביתר-עילית בשנותיה הראשונות

"אין מאושר ממני, לחשוב בלימוד כ"ד שעות ביממה"
באשכבתא דרבי - זוהי הזדמנות לומר משהו שלא סיפרתי לאיש עד עתה. שמורה על דרגותיו הגבוהות של הרב זצ"ל:

ואני רוצה להגיד מה שהרב טרח כל ימיו והזכיר זאת ברבים כמה פעמים, הוא ענין האחדות. הוא השקיע הרבה כוחות שתהיה אחדות בין כל הרבנים בעיר. הוא אמר לא אחת: "כל הכוח שלנו לנהל את העיר זהו מכח האחדות, אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותנו". חלילה וחס אם יהיה פה איזה שהוא פרץ וצווחה, עלולים אנו חלילה לאבד את כל הרוחניות של העיר, והאחריות תוטל על מי שיתן לזה יד.

לפני כשלוש שנים התגלתה המחלה הקשה בגופו וכוחותיו אזלו. הרב קרא לי לביתו ואמר לי: "רבי צבי אני מבקש ממך לפטור אותי מלבוא לבית דין. זה לא רק הענין של הזמן שנלקח ממני כדי שאוכל להכריע בתיקים שמוציגים לפני. אלא גם מטרידות אותי השאלות והעניינים שצריך להחליט בדיני ממונות, ובמצבי זה לא פשוט". ואז הוא הוסיף לי כמה משפטים שבכל פעם שאני נזכר בהם שיני דא לדא נקשן. הוא אמר לי: "רבי צבי אתה בטח חושב רחמנות עלי? שאני מסכן ומצטער? תדע לך רבי צבי! אין מאושר בעולם יותר ממני! כי עכשיו שהורדתי את עול הרבנות הראש שלי פנוי לתורה עשרים וארבע שעות ביממה, מה שלא יכולתי לעשות עד עתה. יש סוגיות שכל החיים חיכיתי לברר אותם על בוריין ולא הצלחתי. אבל כעת אני יושב עליהם ואני מצליח לפתור את הדברים".

במעמד מכירת חמץ עם רבני העיר, והראב"ד הגר"צ ברוורמן שליט"א

ופה במעמד הפרידה, אני רוצה להגיד לרב זצ"ל מתוך לב הומה. לבי יוצא בדברי אליו. חמש עשרה שנים מעולם לא מריתי את פיך ולא עשיתי משהו שלא כרצונך. ידעתי שאני עומד פה לפני האש הגדולה של תורה כנתינתה מסיני. כמה אהבה וכמה ידיות היתה לרב אלינו - הנושאים בעולה של העיר, אי אפשר לתאר את זה. לך יאי למבכי לך יאי למספד.

אוי, הרב אנחנו מבטיחים לך כל חברי בית הדין שנמשיך בעבודת הקודש לעמוד על המשמר על כבוד קדושת התורה של עירנו ועל כל היקר והקדוש לנו. הנוער היקר, החינוך ושאר דברים שבקדושה. ושלא יהיה חס ושלוש פרץ וצווחה, שהעיר תמשיך הלאה באחדות ובתמימות דעים. אין עיר בעולם שכולם בדעה אחת כמו עירנו - לעשות רצונו יתברך בלב שלם, והכל מכוחו של הרב זצ"ל.

עמדתי מול הרב משתומם. הרי מי שלא עלינו יודע מהי המחלה ולהיכן היא מובילה את האדם, וכמה יסורים כרוכים בה, יודע שאלו דרגות נוראות. אך כך הוא אמר לי: "תאמין לי שאני המאושר עלי אדמות". כעת אתם מבינים לאלו דרגות הצליח הרב זצ"ל להעפיל!...

מרא דאתרא - עמוד האש לפני המחנה

אפשר הרבה להאריך אבל הזמן כבר מאוחר. כמה הרבה קיבלנו מהרב זצ"ל. צריכים לדעת שכל מה שאנחנו רואים פה את הסדר בעיר, את מוסדות החינוך והמוסדות העירוניים, הכל מכוחו של הרב זצ"ל. כל מה שיש לנו פה בעיר כפוף לדעת תורה, הרי אין עיר כזו בעולם שכולם כפופים לדעת תורה. אף אחד לא מרים ידו ורגלו בעיר בלי הסכמה של דעת תורה. אין אירוע אחד שנעשה בעיר בלי הסכמה. אין מוסד חינוך שמתנהל שלא לפי דעת תורה. הכל הכל מכוחו של הרב זצ"ל. כל היש והקיים

כ"ק מרן האדמו"ר מצאנז שליט"א בביקור בביתו

בסיום אני רוצה רק להגיד מה שהרב אמר לי עשרות פעמים על רעייתו הרבנית שתחיה - "שלי ושלכם שלה היא". היא היתה אשת חבר מסורה לרב כל השנים שלא יפרע מעבודת הקודש בלימוד והתמדה ושקידה. הרב היה המתמיד של הדור במשך שמונים שנה, בפשטות וענוה, בלי סלסולים ובלי לעשות רעש, והיא עמדה לימינו בזה בלב רחב ונפש חפצה. הוא עצמו העיד שהכל מכוחה של הרבנית שתחיה. איני מדבר על השנים האחרונות בהם הרב התיישר יסורים קשים, ובכל המצבים הרבנית עמדה על גבו במסירות נפש, יחד עם הילדים היקרים זרע ברך השם. הזכות של העיר הקדושה הזו, עיר התורה ביתר, תעמוד לרבנית להרבה נחת ובריאות לאורך ימים טובים ושנים.

יהי רצון שנוזכה במהרה לביאת משיח צדקנו, ובלע המות לנצח ומחה הי' אלוקים דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

ישיבת 'הנגב' – 'שכר שכיר'

(תשכ"א – תש"פ)

לארץ נוכריה למשימתו הראשונה בהרבצת התורה להגדיל ולהרחיב גבולה בבחינת "ופרצת". שליחותו הראשונה אל מחוץ לגבולות הישיבה היתה בשוויץ.

ממונטרה שבשוויץ נשלחה בקשה אל גדול הדור, מרן ה'חזון איש' זצ"ל שמביתו הצנוע והדל בגבעת רוקח בבני ברק פרס מצודתו גם על יהודי הגולה ועיניו היתה צופייה למרחקים. ישיבת עץ חיים במונטרה ביקשה מגיד שיעור בעל שיעור קומה שיהיה מסור לתלמידיו ויוכל להגביר בהם את חשק התורה ולהעמיק את תלמודם. מגיד שיעור שיוכל להביא עמו את חוס תורת ארץ ישראל אל לב שוויץ הקרה ולהרחיב את גבולות הישיבה בתלמידים.

נענה מרן ה'חזון איש' לבקשה ומבין המועדים האפשריים בחר ברבי יששכר מאיר, העילוי מיישיבת פוניבז'. החזון איש לא הסתפק בכך, והוא עצמו היה המתווך ב"עיסקה" זו וביקש לשוחח עם ראש ישיבת "עץ חיים" הרב רבי ירחמיאל אליהו בוציקו ולהציע בפניו את בחירתו הנועזת לשלוח אליהם את בחיר תלמידי הישיבה למרות גילו הצעיר. החזון איש האמין כי חרף גילו הצעיר של רבי יששכר יש בידו יכולת להקים עולה של תורה בשוויץ. אצילותו הטבעית, סוד קסמו והדוגמא האישית שיקרין לתלמידיו יעמדו לו והוא יצליח בתפקידו החדש. ואכן רבי יששכר הצעיר באצילותו ובקסמו האישי, ובעיקר בשיעורו העמוקים והבהירים, סחף אחריו את כל הנקרה בדרכו והתלמידים שהוקסמו מהיקף ידיעותו העריצו עוד יותר את אישיותו הקורנת ואת כוחות נפשו המיוחדים. פעילותו הרוחנית של מגיד השיעור הצעיר נתנה אותותיה בין כותלי הישיבה, עד שהפך רבי יששכר לאחד מעמודי התווך.

ישיבת 'קפלן' בבלגיה

בשנת תשי"ד עבר רבי יששכר בעודו בחור לישיבת "קפלן" שבבלגיה. לצידו של ראש הישיבה באותם ימים, הגאון רבי יצחק קופלמן זצ"ל. גם בבלגיה השאיר רבי יששכר חותם על תלמידיו שהכירו בדבקותו העצומה בתורה ובשקידתו הבלתי נלאית. זמן קצר נשאר רבי יששכר בבלגיה שכן מה נפלאות הן דרכי ההשגחה; בשנים אלה היה רבי יששכר עדיין בחור בן עשרים ושבע ואת זיווגו לא מצא, אולם הקב"ה מזווג זיווגים, ובאנגליה הסמוכה כבר המתין בעבורו השידוך המיועד. הרבנית הצדקנית מרת יהודית ע"ה, ביתם של בני הזוג פרגר מלונדון, חדורה שמים אמיתית ואהבת תורה. רצונה עז להקריב מעצמה ולגדל בית של תורה. המצב

"כל אחד שיחשוב מה היעוד שלו"

ישיבת פוניבז' בני ברק, חודש מנחם אב תש"ו. התייתמה הישיבה. הסתלק לבית עולמו המשגיח הנערץ, הגאון הצדיק רבי אבא גרוסברד זצ"ל. ידו המכוונת ועינו הפקוחה של המשגיח הגדול הצופה עד נבכי נפשו של הבחור, חסרו מאוד. מרן הרב מפוניבז' הגרי"ש כהנמן זצ"ל פנה אל הגאון הצדיק רבי אליעזר אליהו דסלר זצ"ל, בעל ה"מכתב מאליהו", והזמינו מאנגליה בה כיהן כרב וכראש ישיבה - להצטרף לצוות הרוחני של ישיבת פוניבז' המעטירה. מידתו של הרב דסלר זצ"ל היתה כמידת ענק, אך שונה בסגנונו מרבי אבא. דרכו היתה להוביל את בני העלייה דרך המבט הפנימי של המוסר, ולא כולם התחברו לדרך חדישה ומעניינת זו.

אחד האריות שבחבורה בשעתו, רבי יששכר מאיר, ראה

עד מהרה כי דרך ייחודית זו של הרב דסלר תואמת באופן אישי לשורש נשמתו ופורטת על מיתרי נפשו. דבוק היה ברב דסלר בחיי חיותו, ותורתו הוסיפה וליוותה אותו לאורך כל שנות הרבצת התורה שלו. אולם וועד מיוחד מתוך סדרת אותם וועדי המוסר אותם שמע מפי מורו ורבו היה וועד מכונן אשר אותו לא שכח כל ימי חייו, והשפיע רבות על עיצוב דמותו כראש הישיבה: "כל אחד אמור לחשוב על עתידו" אמר אז המשגיח בוועד בו לובן התפקיד והייעוד, "כיצד הוא רוצה לצאת, כיצד הוא להיראות בעוד כמה שנים כשיתבגר?". רבי יששכר שמע והפנים. הדברים קנו שביתה בליבו והחל לחשוב ברצינות על כל האפשרויות גם יחד: להקים מקום תורה, להקים ישיבות וללמד את העם דבר השם זו הלכה.

בשעה של גילוי לב הוסיף רבי יששכר וסיפר לתלמידיו, כי פעמים רבות לאחר שיעור ששמע מרבותיו, היה נכנס לחדר צדדי, נעמד ליד הסטנדר ומסר שיעור בצורה שהוא ימסור אותו כאשר יהיה ראש ישיבה... כך הכין ועיצב קורא הדורות מראש, את דמותו הגדולה של רבי יששכר מאיר, עוד מזמן היותו נער צעיר בישיבת פוניבז', לשמש כראש ישיבות הנגב, מקים עולה של תורה ומפריח השממה בדרום ארץ הקודש.

ההיסטוריה של ישיבת 'הנגב' שזורה בקורות ימיו של רבי יששכר, בתחילה נגולל בקצרה

בישיבת 'עץ חיים' במונטרה

ברוח חלוציות להגדיל את לומדי התורה בעולם כולו, בהתלהבותו חזרה ותחושת שליחות קודש הצליח הרב מפוניבז' לסחוף אחריו את רבני הישיבה ואת תלמידיו. ברוח זו יצא גם יששכר מאיר, המתמיד של פוניבז', את גבולות הארץ, עזב את משפחתו ואת חבריו ויצא

ראש הישיבה רבי יששכר מאיר זצ"ל

הכלכלי במשפחתו של רבי יששכר לא אפשר לאמו ולאחיותיו להגיע לאנגליה כדי להשתתף בחתונתו. מחירי הטיסה והשהייה באנגליה היו מעבר ליכולתה של המשפחה. אולם רבי יששכר קיבל באהבה גם ניסיון זה ונאלץ לקבל את ברכתם ואת שמחתם של בני משפחתו מרחוק. הרבנית הפכה מיום חתונתה ממש להיות 'אשת חבר' ומאז ועד יומו האחרון עמדה לימין רבי יששכר במסירות אין קץ. לאחר נישואיו חזר רבי יששכר שוב פעם לשוויץ, והפעם יחד עם רעייתו הצדקת ע"ה, והצטרף לסגל הישיבה במונטרא והחל למסור שיעורים בישיבת מונטרה.

הישיבה במרוקו ובטנג'יר

ביום מן הימים במהלך חורף תשט"ו, נקלע באקראי לישיבה במונטרה בחור משיבת פונוביז', בשם רבי מיכאל טולידנו, שלימים הפך להיות מזכה רבים גדול והקים את המתיבתא הראשונה בארץ ואף

ייסד ובנה את ישיבת 'אור ברוך'. הוא היה בדרכו חזרה לארץ ישראל לישיבת פונוביז'. הוריו גרו במרוקו ואת הדרך לארץ ישראל עשה דרך שוויץ, שם עצר לתחנת ביניים קצרה בין הטיסות, ורגליו הוליקוהו לישיבה במונטרה. את רבי יששכר הוא לא הכיר עדיין שכן צעיר היה מרבי יששכר במספר שנים. כאשר נכנס מיכאל לישיבת 'עץ חיים' נקלע בהשגחה פרטית לשיעורו של רבי יששכר. מיכאל שהיה בעצמו בחור ישיבה מן המניין הבחין מיד כי לפניו ניצב תלמיד חכם מופלג. שיעוריו העמוקים לא התאימו לקומץ התלמידים שישבו לפניו. היטב חש מיכאל כי כוח עצום שכזה צריך להיות מנוצל להמונן תלמידים ולא לקומץ קטן של תלמידים. הרעיון שנצנץ במוחו באותו רגע היה מאותם ניצוצות מחשבה שהופכים מ"איך" ל"יש" ונעשים לאבוקה עצומה. הוא ניגש לרבי יששכר בסופו של השיעור, הציג את עצמו לפניו כתלמיד ישיבת פונוביז' בארץ ישראל הגר במרוקו ושטח בפני רבי יששכר את רעיונו מרחיק הלכת.

בני נוער יהודיים רבים חיים וגדלים במרוקו, הם מוכשרים ובעלי פוטנציאל כביר. צריכים רק כוחות של תלמידי חכמים גדולים שיבואו למרוקו וירביצו בה תורה, וכך יצרפו וילטשו את אבני החן והיהלומים הגולמיים הטמונים בקזבלנקה ובטנג'יר! הבחור מיכאל סיפר לרבי יששכר על הישיבות שכבר נפתחו בקזבלנקה ובטנג'יר. ישיבת נווה שלום בקזבלנקה נוסדה על ידי הגאון רבי אברהם קלמנוביץ' זצ"ל, ראש ישיבת מיר בארה"ב, והיתה זקוקה בדחיפות למרביצי תורה נוספים. ההצעה הציתה את רוחו הגדולה של רבי יששכר לא נדרשו מאמצים רבים כדי לשכנע את רבי יששכר לנדוד ולהקים בניין נוסף של תורה ולו במקומות הנידחים ביותר. ואת דרכו עשה למרוקו, שם השפיע מאור תורתו וזוהרו הגדול שלוש שנים.

הרבצת התורה בארץ ישראל

בארץ ישראל, מיד אחר שובו מטנג'יר, חש רבי יששכר כי עליו להוסיף ולהעמיד תלמידים ולהמשיך בעבודתו הרוחנית. כדרכו הוא ראה בכך שליחות חיים להגדיל תורה ויראה דווקא במקומות בהם יש צורך להשקיע! גם כאשר היה צריך להתחיל הכל מבראשית, לא נרתע, ואדרבה אור כגבר חלצו לחולל את המהפכה הבאה ולהפוך את חניכיו לגדולי תורה ויראה.

בארץ ישראל נענה רבי יששכר לבקשתו של הרב **משה צבי נריה** זצ"ל לבוא ולהרביץ תורה בישיבת כפר הרוא"ה.

בישיבה זו ראה רבי יששכר אתגר גדול, שכן תלמידים רבים ובעלי כשרונות מחכים לדמות של רב שיהיה מסוגל להנחיל להם הבנה ודרך מיוחדת בלימוד אמיתי וערב. לישיבה זו הביא רבי יששכר את אהבת התורה הבעורת בליבו כאש, את העיון המעמיק, את החדשנות והלמדנות, שיחדרו אל ליבותיהם של הצעירים חדורי אידיאולוגיית תורה ומדינה.

את כל כוחותיו השקיע רבי יששכר בהרבצת תורה, בהעמדת תלמידים ובחיזוק עמודי ההלכה והמוסר, אך כמאז ומקדם שאף ליותר מכל בחינה. שאיפתו להרביץ תורה ולהעמיד תלמידים במסגרת ישיבה משלו, פרי רוחו ודרכו, היתה עזה. בכל תקופת כהונתו כמגיד שיעור בישיבה היא קיננה בו.

על רקע מצע אידואלוגי ציוני שפשה אז בארץ ביתר שאת ואווירת התקופה, היה חלומו של רבי יששכר להקים ישיבה קדושה על טהרת הקודש בגדר חלום מנותק מן המציאות. מי העז אז להעלות בדעתו לקחת תיכונים טיפיים, בוגרי אידיאולוגית בני עקיבא, לנתקם מחיי החולין ומהחינוך על ברכיו גדלו, ולהקדיש את עצמם ללימוד בישיבה קדושה. גם איש לא נתן סיכוי שבעתיד יצטרפו אליהם תלמידים נוספים. אולם רבי יששכר איש החזון, תלמידו של מרן הרב מפונוביז' זצ"ל, לא שת ליבו למחשבות מציאותיות אלה. בעיני רוחו ראה את פירות ישיבתו, את ראשי הישיבות ומרביצי התורה היוצאים ממנה, את האברכים המופלגים ובני העלייה מחובשי ספסלי בית המדרש בכל אתר ואתר. באותם ימים היה נראה חלומו של רבי יששכר כחלום הרחוק מהמציאות הקשה בה חיו שומרי התורה בשנים הראשונות שאחרי קום המדינה. אך בהסכמתו ובעידודו של הרב נריה, ניגש רבי יששכר אל מלאכת הקודש שרקם.

הקמת ישיבת 'עזתה' הנגב

כשהתחיל לחפש מקום מתאים אי שם בארץ, הוצעה לפניו לפתוח ישיבה באשקלון, בבית מדרש מסוים בתוך העיר, אולם הוא החליט להרחיק לכת יותר הנגבה, לעיירה החדשה נתיבות בואכה עזתה, סביבה נגובה מתורה. שם היה ניתן לקבל שטח רחב ידיים שיאפשר התפתחות בעתיד וכן תביא הישיבה ברכת תורה לאזור כולו. ההצעה קסמה לרבי יששכר. המרחק והשיממון רק הציתו את ליבו. מה מאוד האמין רבי יששכר כי כדי לקומם את עול התורה אין צורך בתנאי עיר מפתחות והלא במדבר ניתנה התורה, ממדבר מתנה.

הרב נריה ראה בהקמת ישיבה בחולות הנגב מעשה "חלוצי" מאין כמוהו "להקים ישיבה בשממות הנגב בארץ ישראל", אולם בעיניו של רבי ישכר נראו הדברים אחרת וגם פירוש אחר נתן להם. "הוי גולה למקום תורה, אל מקום המנוגב מכל טובה, מקום המרוחק משאון העיר ומהמולת הרחוב. **חלוציות שהיא רק תורה.**"

לימים, כאשר נשאל רבי יששכר מדוע בחר דווקא בנתיבות להקים בה את ישיבתו השיב: "נתיבות כונתה בימים האלה ישראל השניה. היא סימלה מקום מוזנח מאד אותו ראיתי כהמשך טבעי לפעולותיי במרוקו. בסייעתא דשמיא כל מי שהגיע אתי הנה 'נשרף' עולה כליל להשם יתברך. כל מי שבא הנה מיבני עקיבא, עבר שינוי קיצוני מן היסוד..."

הישיבה הוקמה בחודש אלול תשכ"א. ביום זה - שלושה עשר בחורים ורבי יששכר בראשם עשו את דרכם אל חולות הנגב. איש מהם לא ידע מה מחכה להם בסוף הדרך המייגעת הזו, כיצד נראית העיירה הקטנה הנטועה בלב השממה, וכיצד יתקבלו על ידי תושבי העיירה והאם חלומו של רבי יששכר אינו כחלום באספמיא. היתה זו קבוצה איכותית, העידית שבעידית והיא כונתה בפי בני הישיבה "חלוצים". היה זה כינוי שהיה שמור לקטגוריה כיתתית אך למפרע התברר כי לא היה שם מתאים מ"חלוצים" לקבוצה הראשונה שעשתה דרכה להפריח את שממת הנגב. כל אחד משלושה עשר הנבחרים היה מצויד בכוחות נפש לבנות ולהפריח יש מאין "לפנות דרך", ליישר בערבה מסילה".

ראשי הישיבה רבי יששכר מאיר ורבי ראובן יוסף גרשנבץ

עקיבא. היו אלה בחורים שהתהלכו בישיבה עם כיפות סרוגות וכאמור היו חזורים באידיאולוגיות ציוניות. מיום שניתנה תורה לישראל לא נבנתה ישיבה שלמה בבת אחת, וגם ישיבת עזתה לא נבנתה ברגע מאותה קבוצה ראשונה של תלמידי כפר הרוא"ה, שרק תקופה קצרה קודם לכן דשדשו בתפר שבין תורה ומדינה.

אפילו רבו הרב מפוניבז' שאהבת התורה בערה בו כמדורת בית המוקד, פקפק תחילה בנועזות רעיונו. "אפשר למזג בוגרי תיכון בישיבה קדושה קיימת", אמר תחילה הרב מפוניבז', "אבל לא בונים ישיבה שלמה מבוגרי ישיבה תיכונית". הרב לא אסר על רבי יששכר בפירוש לפתוח את הישיבה בעזתה אלא רק חיווה דעתו על רעיון נועז ומהפכני זה. אך ברכתו החמה של מרן ה'סטייפלער' זצ"ל היותה את אבן הפינה לישיבה.

רבי יששכר נועץ גם עם מורו ורבו מרן הגאון רבי שמואל **והזבסקי** זצ"ל שאמר לו משפט שהפך לתמרוך בחיי הישיבה "אין לעשות הנחות והקלות בישיבה כזו! אם ייצאו מהישיבה למדנים בעלי סברא ישרה, כדאי לפתוח. אבל ישיבה שלא יפרחו בה למדנים ובעלי דקות הסברא לא פותחים; על אחת כמה שאין קוראים לה ישיבה!". דברים נוקבים אלה עיצבו את הגישה החינוכית בה נקט רבי יששכר בהנהגת הישיבה.

ההנהגה בישיבה

בכל שנות הנהגת הישיבה ובכל הכרעותיו היה נחוץ רבי יששכר שלא לרדת אל המושגים העממיים שאפיינו אז את תושבי הנגב. רבי יששכר לא "יישר קו" עם רדידות הסביבה ולא עיגל פינות עם תפיסת העולם הפשטנית של יוצאי הישיבות התיכוניות. אדרבא, מרום קומתו הגבוהה העלה מעלה מעלה את ישיבת הנגב וסחף אחריו אל ראש הסולם את תלמידיו, אותם הוביל לפסגות של למדנות ושל דעת. רבי יששכר לא הוריד עצמו אל העם שבשדות אלא העלה אותם אליו ויחד העפילו את הר האלוקים.

ככל שנקפו הימים התעוררה במלא חריפותה סוגיית הביגוד הישיבתי של בחורי הישיבה בעזתה. היתה זו סוגיה עדינה ורגישה שכן ההשקפות ותפיסת העולם הם עניין המסור ללב אבל רגע החלפת הלבוש בלבוש הישיבתי האחיד הוא רגע הנפת דגל השייכות המוחלטת לעולם התורה, רגע הכניסה הרשמי לחיק החרדיות. עד השנה הרביעית לישיבת עזתה חבשו הבחורים קסקטים. הקסקט היה מעין פשרה בין הלבוש החרדי המסורתי לבין הכיפות הסרוגות, אולם החל משנתה הרביעית של הישיבה ביקש רבי יששכר לדאוג לתלמידים לתלבושת ישיבתית של חליפות ומגבעות.

קודם לכן התהלכו התלמידים בבגדי חאקי ובחולצות קצרות וצבעוניות. קשה היה להסביר להם ולהוריהם מה חסרון מצא רבי יששכר בבגדי החאקי. רבי יששכר לא ראה בתלבושת הישיבתית שאלה של שייכות גרידא אלא נתיב נוסף ליצירת מעמד ויצירת חשיבות עצמית בנפשו של החניך. החינוך לבניית חשיבות פנימית היה חלק מרכזי בדרכי החינוך שספג רבי יששכר ממורו ורבו הרב דסלר זצ"ל.

מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א במסע חיזוק בנתיבות, בביקור בבית רבי יששכר מאיר, נראה הח"י הג"ר אריה לוי שליט"א

בהשתדלותו של המפקח הרב שמואל אוירבך הוקצה לישיבה צריף עץ. הצריף שהוקצה לישיבה בתקופת הבראשית היה אכול עזובה, מלוכלך ומתפורר. רבי יששכר לא הגיע עם תקציב לכוח עזר אדמיניסטרטיבי או לקבלני שיפוץ ונקיון, הוא היה מצויד בלהט של קדושה לקום ולעשות ללא כל עזרה חיצונית מתוכנת. בעשר אצבעותיו החל רבי יששכר לשפץ את הצריף הרוע, לסתום פרחות ולשפשף את הזוהמה שהצטברה. חנניה, יהודי יקר תושב נתיבות שנקלע למקום, ראה את ראש הישיבה נשוא הפנים ולצידו קומץ תלמידים טורחים בניקיון הצריף ובסילוק ההזנחה והתנדב לסייע להם בעבודת קודש זו.

כך מתאר חנניה את אותם הימים הראשונים: "החורף היה בעיצומו. בית המדרש המה כמרקחה וברקע קול הגשם שהיכה על החלונות. הגאון רבי דב לב שליט"א מרבני הישיבה היה גם הוא תלמיד באותה תקופה ראשונה. בלב ונפש הומים מתאר הרב לב את האווירה המיוחדת ששררה בימים אלה בעזתה. "האווירה של ההתמדה שהשרה רבי יששכר הייתה כזו שאין שום דבר חוץ מתורה! עם כיפות סרוגות על הראשים שקדנו ונסחפנו לעמל תורה באופן שקשה לתארו. הייתה תורנות בין הבחורים לרוקן את מיכלי המים שנתמלאו מהגשמים. עד השעות הקטנות של הלילה, לא כבה אור מבית המדרש. כשתם יום לימודים ארוך צעדנו בשעות ליל מאוחרות מאוד לכיוון הדירות הקטנות אותן שכר עבורנו רבי יששכר. בשעות מאוחרות מאוד כמו שתיים או שלוש לפנות בוקר, עברנו דרך רחוב אבוחצירא 20, היה זה הבית הקטן בו התגוררו רבי יששכר והרבנית תלטי"א. היינו מביטים אל ביתו של רבי יששכר, דמותו הייתה נשקפת מחלון חדרו אל הרחוב הדומם כשהוא עדין עסוק ראשו ורובו במשנתו. קולו היה פורץ החוצה אל הרחוב בדביקות עצומה. מתי הוא היה ישן? היה זה סוד השם ליראיו..."

כוחותיו של רבי יששכר

כשהיה רבי יששכר אך בן ל"ב שנים החל להפריח את שממת הנגב. מאחוריו היו שנות נסיון בישיבות שוויץ, קזבלנקה וטנג'יר. כמו בכל שנות נדודיו, גלויותיו ומאבקיו הרבים לביצור חומות הדת, חתר רבי יששכר נגד הזרם, תנאי הנוחות והשגרה המבורכת וכך ההין להגיע למקום הנידח והמוזנח ביותר בארץ, אל החצר האחרית שלה. לצד השיים הטכניים שנערמו לפתחו, התעוזה מרחיקת הלכת היתה עצם הרעיון להקים ישיבה קדושה שהתבססה על קבוצת בחורים יוצאי ישיבת בני

בשיחות היה רבי יששכר מדבר ביקוד על תפיסת השלמות. הוא תבע מהתלמידים את מלוא כוח הרצון. בלי שמץ פשרה. הוא תבע למשל, לא לנסוע הביתה, כמעט לא לנסוע. לא ליצור הפסקים ממקור החיות. הוא הניף אותם אל המושגים האישיים שלו. בזמני חורף היו תלמידים שלא נסעו הביתה כלל. חודשים ארוכים היינו צמודים לרבי יששכר ואל לדרך הגמרא. הוא היה אומר לתלמידו, ילידי ביתו: "מתגעגעים לאבא, אה? מתגעגעים לאמא? אדרבא! שאבא יבוא לשיבה! השיבה תהפוך לבית אבא ואמא! במקום לגרור את השיבה לבית אבא, יהפוך בית אבא לחלק מהשיבה!"

ראשי הישיבה הגר"א לוי והגרצ"י גרשנוביץ במעמד הכנסת ס"ת לשיבה

אחת הנקודות הבולטות בהנהגותיו של רבי יששכר כראש ישיבה הייתה יכולתו שלו להסיט אל השוליים שיקוליים אנוכיים הקשורים למעמדו. רבי יששכר לא התחשב בשיקולים צרים של כבוד ושל מעמד וכל מחשבתו הייתה כיצד ניתן לרומם את קרנה של הישיבה ואת קרן תלמידיה. זו היתה משאת חיוו עד לעת פטירתו ביום כ"ה טבת תשע"א.

ראש הישיבה הגאון רבי ראובן יוסף גרשנוביץ זצ"ל

צביונה המיוחד של הישיבה ויציקת היסודות החזקים בניין נפשם של תלמידי הישיבה, נזקף גם לזכותו של אחת הדמויות המיוחדות לה זכה הדור האחרון הלא הוא הגאון הצדיק רבי **ראובן יוסף גרשנוביץ** זצ"ל. רבי יששכר הכיר אותו עוד בהיותו בחור בישיבת לומז'ה. כבר שם, בהיותו צעיר, לימים היה רבי ראובן יוסף דמות מופת של גדלות בתורה ויראת שמים יוקדת. מידותיו ואצילות נפשו היו לשם ולתהילה ודמותו נחרטה עמוק בליבם של תלמידי הישיבה.

היה זה בשנת תשל"ה כאשר נענה רבי ראובן יוסף לבקשת רבי יששכר לבוא ולהרביץ תורה בישיבת הנגב. מי שתיווך ויזם את ההצעה היה הרב יעקב יצחק ציולק, אחיינו של רבי יששכר ותלמידו של רבי ראובן יוסף מישיבת חמד. תחילה היה רבי ראובן יוסף נוהג לשהות כל ימות השבוע בדירת הישיבה בנתיבות ורק לשבת חוזר לביתו בפתח תקווה.

לאחר תקופה בה נקשרה נפשו בנפש תלמידו, חדל רבי ראובן יוסף לחזור לביתו, ולקראת שבת הייתה הרבנית הצדקנית מטערה לנתיבות כדי לשהות במחיצתו. במרוצת השנים נטעו הרב והרבנית את אוהלים בדירת הישיבה בנתיבות. ביתם ברחוב חוני היה למגדלור לא רק לבני הקהילה שזכו "כי גדול בקרבם קדוש ישראל", אלא לכל קצות הארץ הקרנה רוחו האדירה של רבי ראובן יוסף גרשנוביץ.

מכל קצוות הארץ הדרימו ובאו אל נתיבות כדי להיוועץ ולהתברך מהצדיק הגדול. השפעתו של הרב גרשנוביץ בתוככי הישיבה הייתה לאין ערוך. שיעוריו העמוקים נמסרו בישיבה בימי שלישי בכל שבוע. רק הבחורים המבוגרים בני הקיבוץ, וכן האברכים המצוינים, השתתפו בשיעורים העמוקים, וברבות השנים הפכו לתלמידים מובהקים ממש.

נוהג היה רבי ראובן יוסף להתפלל עם הנץ החמה במנין מיוחד בבנין הישיבה. אמת מה נהדר היה מראהו כמלאך

עטור טלית ותפילין, מהלך ברוגע ובשלמות נפש עם עלות השחר ברחובות העיירה ושם פעמיו לכיון הישיבה לתפילת שחרית. אשרי עין ראתה. אישיותו השפיעה מהודה והדרה עד שנלב"ע ביום ה' בניסן תשנ"ה.

מרבצי התורה בישיבה במשך השנים

במשך עשרות שנותיה זכתה הישיבה שירביצו בה תורה גדולים וצדיקים, מהם לתקופות ארוכות ומהם לפרקי זמן קצרים, וכולם מסרו נפשם למענו של כל תלמיד ותלמיד: הגאון רבי **רפאל טיקוצ'ינסקי** זצ"ל הגיע במסירות נפש ממש. עוד בהיותו בחור בישיבת פוניבז' ואחר כך כאברך צעיר, הפיח בקרב בחורי הישיבה רוח של תורה והשקפה.

הגאון הצדיק רבי **חיים פרידלנדר** זצ"ל, שימש כמנהלה הרוחני של הישיבה, וכיהן בה שנים רבות במסירות נפש ולב שלא ניתנת לתיאור. שיחותיו והזכרתו היו חלק בלתי נפרד מהווי הישיבה.

דמות של עליו מופלג נוסף בישיבת הנגב היתה דמותו של הגאון רבי **שלמה פישר** שליט"א, ששימש אף הוא כמרבץ תורה בישיבה. התלמידים הוותיקים אינם שוכחים עד כמה רבה היתה השפעתו באותן שנים בהן זכתה ישיבת הנגב שרבי שלמה ישכון במחיצתה.

גם הגאון האדיר רבי **אפריים זוריבין** זצ"ל מתלמידי הגדולים של מרן הגאון רבי אהרון קוטלר זצ"ל הרביץ תורה בישיבת הנגב במשך כשמונה שנים. תלמידיו לא יכולים לשכוח את שיעוריו המופלאים שנמסרו בניחוח בית מדרשו של מורו רבי אהרן זצ"ל ונאמרו בריתחא דאורייתא עצומה.

ישיבת 'שכר שכיר' הנגב כיום

לאחר פטירתו של רבי יששכר מאיר נסגרה הישיבה בנתיבות, ובחודש אדר תשע"ב נפתחה מחדש על ידי חתנו של הרב גרשנוביץ, הגאון רבי **ירחמיאל אונגריש** שליט"א, כסניף לישיבתו 'בית מדרש עליון' בבני-ברק. הישיבה נקראת 'שכר שכיר', על שם ספרו של ראש הישיבה רבי יששכר זצ"ל, ומונה כמאתיים חמישים בחורים מצויינים כ"י.

בראשות הישיבה עומדים: הגאון רבי **אריה לוי** שליט"א והגאון רבי **צבי יהודה גרשנוביץ** שליט"א שמוסרים שיעורים כללים אחת לשבוע ומנווטים את הישיבה בחכמה ותבונה. לצד צוות רמ"ים מובחר, הגאונים: רבי **שלמה צבי פרוכטר**

שליט"א, רבי **מרדכי פלאי** שליט"א, רבי **ישראל חיים ינקלביץ** שליט"א, רבי **דוב אהרן לב** שליט"א, רבי **שאל פוסטבסקי** שליט"א. המשגיחים בישיבה, הם הגאון הצדיק רבי **משה שירקין** שליט"א, שניהל את הישיבה בשנותיה הראשונות ועד היום מוסר שיחות לבני הכולל, וכן הגאון

הצדיק רבי **מנחם קון** שליט"א, האחראי על צביונה של הישיבה, ומכוין ומייעץ לבני הישיבה בעבודה וביראת השם. יחד עימו בצוות ההשגחה נמנים, הרבנים הגאונים: רבי **יוסף ישראלי** שליט"א, רבי **אליהו אליעזר אבר** שליט"א, רבי **יחזקאל פרבשטיין** שליט"א.

לקראת שבועת מלכתא

פנינים לפרשת ויצא | גליון מס' 201 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

התגלית ההיסטורית שסיפר לי הגאון רבי ישראל גנס שליט"א על 'הויתור' שקבע את מעמד 'רחבת הכותל' כמקום תפילה ולא כמוזיאון תירות!

ומי החליט על הפיכת הרחבה לשתי רחבות - עליונה ותחתונה?

הרב בנימין בירנצווייג

"וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַהֲנֵה הוּא לְאָדָה" (בראשית כ"ט, כ"ה)

ופירש רש"י: "ויהי בבוקר - אבל בלילה לא הייתה לאה, לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשראתה שמכניסין לו לאה אמרה עכשיו תיכלם אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים".

כבר עמדו כל המפרשים על מעלת ויתורה של רחל ללאה אחותה, שלא היה זה סתם ויתר חד-פעמי, אלא ויתור לאורך ימים. כל חייה עם יעקב הייתה גומלת חסד עם לאה, ונתנה ללאה להרגיש שעשתה עמה חסד במה שנישאה ליעקב לפניו, ואף כשלאה הקניטתה שתקה רחל ולא דיברה!

ובזה מבאר ר' שלום שבדרון זצוק"ל מדוע ניסיון זה של רחל עמד לה שבשעת החורבן והגלות זיכרונה הוא שיעלה לפני ה' לגאול את בניו מהגלות, ושאר ניסיונות האבות הקדושים - שהיו ניסיונות קשים וגדולים - לא עמדו לישראל להעלותם מהגלות. והיינו, שניסיונם של האבות היה בשעת מעשה אבל ניסיונה של רחל היה לאורך ימים, והתגברה תמיד בשתיקה ולא אמרה כלום! זו גבורה שאין למעלה ממנה, שבזכות גבורה זו זכתה לדורות עולם להיות זו שבזכותה יעלה רצון לפני ה' לגאול את בניו.

כשהתרבו ההטרדות החליטו תושבי השכונה לעשות תורנות של שמירה בלילות, וכל לילה התנדב תושב אחר לשמור בלילה. כשהגיע כמה ימים לפני ליל הסדר התברר שאף שכן לא רוצה לשמור בלילה הקדוש של ליל הסדר, כולם רצו לשהות עם בני משפחתם בלילה הקדוש והמרומם. בעקבות זאת החליטו לעשות גורל שבו יוחלט מי יתנדב בליל הסדר.

בשכונה התגורר גם יהודי שהיה קבלן במקצועו, והיה שומר מצוות אבל לא הקפיד כל כך על אורח חיים חרדי. והנה נעשה הגורל והוא עלה בגורל. התרעם היהודי הזה על מר 'גורלו', ואמר שאם כך הוא לא יעשה ליל הסדר בשנה זו!

הרב יוסף שיינברגר ז"ל (חמיו של הגר"י גנס שליט"א) שהיה תושב השכונה והיה יהודי ת"ח וירא שמים, וגם היה אחראי על בניית בתי כנסת ומקוואות מטעם המדינה, שמע את דבריו של אותו יהודי

סיפור זה שמעתי מהגאון רבי ישראל גנס שליט"א, מראשי ישיבת 'קול תורה' ומזקני ההוראה שבדור:

בזמן קום המדינה שכנה שכונת סנהדריה ממש בגבול, דבר שהביא להטרדות וטרור מצד השכנים הערביים, שהיו מגיעים בלילות לשכונה ומציקים בפעולות טרור לתושביה היהודים של השכונה.

כעבור זמן־מה, כשהגישו לפניו את כוס השתייה החמה אותה נהג לשתות בטרם החל בלימודו, דחה רבנו את הכוס מעליו ואמר בהתנצלות: "איני יכול לשתות כעת, עלי להשלים את שלוש הדקות בהן עניתי לאותו יהודי באמצעות שלוש הדקות בהן אני רגיל לשתות את כוס הקפה"

עמל התורה של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

"וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא" (בראשית כ"ח, י"א)

"אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה" (רש"י)

הנהגת רבנו הייתה בבחינת "אחוז בזה וגם מזה אל תנח ידך". מצד אחד היה בו מתח נוראי לנצל כל רגע. כל דקה מימי חייו הייתה ספורה ומדודה, וממש היה נראה בחוש כיצד הוא מונה את הרגעים ואת השניות על מנת שאף פרק זמן לא ילך לאיבוד. אך מצד שני נחרטה על פניו הארה תמידית, שהשרתה אווירה נעימה ונינוחה על השוהים במחציתו.

לכאורה נראה כי שתי הנהגות אלו אינן יכולות להתקיים זו לצד זו, שהרי כאשר אדם שרוי במתח תמידי וחרד לנצל כל רגע מימי חייו, הדבר משפיע על סובביו שאינם חשים בנוח לעמוד במחיצתו.

ברם, רבינו ברוחו הגדולה היטיב למזג את שתי הנהגות יחדיו, בבחינת "עוז וחזקה במקומו", כך שכל הנכנס לביתו יצא בתחושה נעימה ומרוממת. רבינו הקדיש מזמנו אף לצעיר שבצעירים שלא הגיע לקרסולי קרסוליו, אמנם בקצרה אך בהארת פנים מופלאה.

משאת נפשו הייתה שלא יפריעוהו מלימודו, ומנהגו היה לבקש במידת האפשר שלא לקבל את השואלים מאחר שכל חפצו להגות בתורת ה'. ברם, כשגמר בדעתו כי יש להשיב ב'דבר ה' זו הלכה' כשעה מדי יום, ענה לשואלים בסבלנות ובאורך רוח, כמי שכל עתותיו בידינו. לעתים רבות תמהו היוצאים מחדרו מפני מה נאמר להם כי רבינו מסרב לקבל את השואלים, בה בשעה שבעת דברם עמו חשו כי הוא מקדיש להם את מלוא תשומת לבו באכפתיות ובהתעניינות, כשראשו ורובו מונחים בצרותיהם ובדאגותיהם, כביכול שקוע הוא בעיצומה של סוגיה חמורה.

ועד השעה שבע בערב. בכל פעם, לאחר שסיימה את מלאכתה הייתה ניגשת להיפרד מאביה הגדול ולברכו בברכת "אגוטע נאכט" קודם שתצא לדרכה. רבינו היה משיב לעומתה במילים חמות, כשהוא מודה לה על טרתתה ומברכה בחום שתזכה להצלחה וברכה ונחת מכל יוצאי חלציה.

בשלהי ימיו התחזק אביה בלימודו ובהתמדתו אף יותר משנות קדם, עד־כדי־כך שלא אבה לחדול מתלמודו לשום דבר ועניין. באותה תקופה חס רבינו גם על רגע קט זה, ובשעה שבתו באה להיפרד ממנו ולברכו החל להנהן לה בראשו לשלום ותו לא, בלי להפסיק מתלמודו.

כאשר שאלו אותה אם אינה נפגעת מכך שאביה מהנהן לה קצרות בשעה שאת כל הפוקדים את ביתו הוא מברך ברוחב לב, השיבה הרבנית ישראלזון בזו הלשון: "אבי מברך בחום את כל הבאים לביתו משום שהוא יודע שהם זקוקים לכך, אבל אותי הוא מכיר ויודע כי שמחה אני בכל שנייה בה הוא לומד, ועל כן מעדיפה אני לוותר על ברכת השלום ובלבד שלא להפסיקו מתלמודו ולא לכלות את רגעי היקרים!"

במניין ובמספר

דקותיו של רבינו היו מחושבות ומדודות במניין ובמספר, ובכל עת שהחסיר אף רגע קט מלימודו חש חובה להשלימו. באחד הלילות הזדמן לביתו יהודי, שבפיו הייתה שאלה דחופה שאינה

שלום לרחוק ולקרוב

תלמיד רבינו, רבי יצחק דרוי, מספר: בת רבינו, הרבנית ישראלזון תחי', נהגה להגיע מבני ברק לבית אביה פעמיים בשבוע כדי לטפל בכל ענייני הבית - החל מהשעה אחת־עשרה וחצי בבוקר

את דעתו עד מאוד, ולפיכך סבר הנכד כי אם הוא יהיה זה שיציג את העניין ניתן להניח שיעלה בידי לרצותו ולקבל על עצמו את הכיבוד ולקבוע את המזווה.

רבי אברהם דב שמע את הבקשה ונרתע בהסתייגות: "הלוא זמנו של מרן כה יקר! ואף-על-פי-כן ניאות הוא להקדיש לי מעתותיו היות ואנו דנים בהלכות המורות וסבוכות, אך כיצד אעז להעלות בפניו ענייני חולין ולשוחח עמו דברים בטלים?".

בסופו של דבר, היות וידע כי המוסד ומנהליו יקרים ללבו של רבינו, הואיל רבי אברהם דב לפרוש את הבקשה בפניו.

לאחר שסיים לדון עם מרן בדבר הלכה הציג רבי אברהם דב את העניין, כשבין השאר הוא מנמק את הבקשה בכך שרבינו השתתף בקביעת המזווה במוסד פלוני בעבר.

"קביעת המזווה היא חובת הבעלים, והלכה היא ש'מצוה בו יותר מבשלוהו'", ציטט רבנו, "וכי יעלה על הדעת שראשי המוסד יבקשו ממני להוציאם ידי חובה גם במצוות קידוש?".

"אלא מה? תמה אתה מפני מה קבעתי את המזווה בפתחו של מוסד פלוני, אין זה אלא מפני שלא יכולתי לסרב לבקשתם של מנהלי המוסד, שלא היו מסוגלים להבין כי אין בכך כל רבותא אלא גריעותא. אבל לך יכול אני לומר על מנת שתבהיר זאת לשולחך, כי אין בכך כל מעלה ואדרבה 'מצוה בו יותר מבשלוהו'".

רבינו עצר קמעה משטף דבריו וכעבור רגע קט הוסיף: "כדי שהמנהלים לא יפגעו מכך שאיני נענה לבקשתם, אנא מסור להם, שבאותן דקות בהן יקבעו הם את המזווה אלמד אני עוד כמה שורות גמרא, ולימוד זה יהיה לזכות המוסד ומנהליו שהשלימו עם אי השתתפותי בשמחתם!".

כדי שמחת התן

באחת הפעמים הוכרח מרן להתנתק מתלמודו לרגל חתונה שערך אחד ממקורביו. היה זה מפני שחש כי הוא חב לאותו אדם הכרת הטוב; וכיוון שכך, על אף מנהגו למעט ביציאות והשתתפות באירועים, נסע לחתונה כדי להשיב טובה לבעל השמחה.

לפני צאתו מן הרכב פנה מרן למלווהו ואמר: "אני מבקש לשהות בחתונה פרק זמן קצר ככל האפשר ותיכף לאחר מכן לשוב ללימודי. אנא, סייע לי לצאת מהאולם במהירות האפשרית ובקש מאנשים שלא יפנו אלי בשאלות שונות, כדי שאוכל תיכף ומיד לחזור ללמוד!".

המלווה הנהן בראשו בהסכמה ושאל: "במשך כמה זמן הרב'ה מעוניין להתעכב בשמחה?".

"מה זאת אומרת?", נענה מרן, "הרי אני מגיע לחתונה בשביל לשמח את החתן, ואם כן עלי לשהות באירוע כדי שיעור הזמן הנדרש על מנת לשמחו, שהרי זו המצווה!".

"וכמה הוא שיעור הזמן כדי לשמח את החתן?", הוסיף המלווה להקשות.

סובלת דיחוי. רבינו קיבל את פניו, האזין בקשב רב לשאלתו וענהו בפרוטרוט, כשכל העניין נמשך כשלוש דקות תמימות. כעבור זמן-מה, כשהגישו לפניו את כוס השתייה החמה אותה נהג לשתות בטרם החל בלימודו, דחה רבנו את הכוס מעליו ואמר בהתנצלות: "איני יכול לשתות כעת, עלי להשלים את שלוש הדקות בהן עניתי לאותו יהודי באמצעות שלוש הדקות בהן אני רגיל לשתות את כוס הקפה!".

נכד רבינו, הרב יעקב ברלין, מספר: "מנהגו של רבינו היה לקום בכל לילה בשעה שתיים לפנות בוקר בלי להתחשב בשעה בה עלה על משכבו. וזאת למרות שהיו לילות בהם היה כה חלש, עד שבטרם עלה על יצועו בקושי אור כוח כדי לפסוע מכיסאו אל המיטה. אולם אף-על-פי-כן, כאשר לא ישן בשעות המועטות אותן הועיד לתנומה היה מזדרז לקום בשעה הקבועה ולשוב לתלמודו.

"באחד הלילות בהם שהיתי בביתו, עלה רבינו על משכבו בשעה מאוחרת, ולמרות כן התגבר כארי וקם מיצועו עוד בטרם השעה היעודה. הדבר עורר את פליאתי. סבא, מפני מה קמת מוקדם יותר מבכל לילה על אף שהלכת לישון בשעה מאוחרת מבכל לילה!? תמהתי באוזניו.

"ענה לי רבנו בקצרה כדרכו: 'הרי יודע אתה מי הגיע לכאן אתמול בלילה ומפני מה הלכתי לישון בשעה מאוחרת!'.

"באותו לילה הגיע לבית אדם רחוק משמירת תורה ומצוות, שסייע לרבנו בטיפול רפואי שנאלץ לעבור זמן-מה קודם המעשה. ועל כן, על אף שבדרך כלל השתדל להימנע מלקבל אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, הרג רבינו ממנהגו ומשום הכרת הטוב קיבלו לביתו. אך כיוון שעקב אותו ביקור נאלץ לעלות על יצועו בשעה מאוחרת יותר, למחרת קם מרן בשעה מוקדמת יותר כדי להשלים את הזמן היקר אותו החסיר אמש".

זכות התורה

בשנת תשס"ב נחנך אגף חדש במוסד תורני, שמנהליו זכו לתמיכתו ולהכוונתו התדירה של מרן. ראשי המוסד, שזכו באורח קבע ליהנות מעצתו ותבונתו של רבינו, ביקשו לכבדו בקביעת המזווה לפתח האגף החדש. אולם מאחר שידעו גם ידעו כי נפשו הענוגה סולדת מכל דבר שריח כבוד וסממני יוהרה דבוקים בו, פנו לאחד מנכדיו ושאלוהו כיצד יעלה בידם לרצות את סבו ליטול על עצמו את הכיבוד.

"אין כל הסתברות שסבי יענה למשאלה, שקיומה כה רחוק מאורחות חייו וצניעותו!", העריך הנכד. "אולם אם העניין יועלה בפניו על ידי גברא רבה שיש להתחשב בדעתו, יתכן שסבא ייעתר לבקשה!".

בין הדברים עלה שמו של רבי אברהם דב לוי, אב בית דין בירושלים, שנהג לפקוד את מעונו של רבינו באורח קבע כדי להיוועץ בו בשאלות הלכתיות שונות שניצבו לפתחו. מרן הוקיר

ליל שבת אחד ביקש האב מבנו: "אולי נלך יחד לשיעור ולדרשה של ר' שלום שבדרון". ענה לו הבן: "כבר אמרתי לאמא את הסיבה שאני לא רוצה ללכת לדרשות". תכננה האמא מראש את העניין, והיא אכן אמרה לבעלה: "אנחנו לא מבינים מדוע אתה מוכרח לפצח גרעינים ככה מול הפנים של ר' שלום... זה מבייש אותנו!"

על גרעינים שנהפכים ליהלומים בדרך החינוך

"הַבְּנוֹת בְּנֵי וְהַבְּנִים בְּנֵי" (בראשית ל"א, מ"ג)

חלק ראשון: תל אביב, שנת תש"ח.

חלק שני: ירושלים, תש"ל.

הלקח: דוגמה אישית היא החינוך הטוב ביותר.

הדרשות של רבי שלום מרדכי שבדרון זצ"ל ב'זכרון משה' היו בנויות משיעור ב'חיי אדם' בהלכות שבת הלכה למעשה, ואחר כך החלה הדרשה מפי המגיד הירושלמי זצ"ל.

יהודי שעבד לפרנסתו כאינסטלטור במשך ימות השבוע הגיע כמו רבים מתושבי השכונות לשמוע את הדרשה של ר' שלום מדי ליל שבת. הוא היה מתיישב בקדמת בית המדרש, בספסל השלישי מעל הבימה מול פניו של ר' שלום, ומאזין לדרשה.

היהודי נהג להגיע בקביעות כשכיס מעילו מלא עד חציו בגרעיני חמוניות, ובעת השיעור פיצח גרעינים (הוא לא היה היחיד. רבים פיצחו). בדרך כלל היה מעיר ר' שלום לצעירים על פיצוח גרעינים באמצע הדרשה, בעיקר מחמת הלכלוך שהצטבר על רצפת בית הכנסת, דבר שפגם בכבוד בית הכנסת וגרם צער לגבאים שהיו נאלצים לטאטא את ההיכל אחרי הדרשה.

משום־מה לאותו יהודי שישב ממש מולו לא היה מעיר דבר, אולי כיון שכלל לא השליך את הקליפות על הארץ. כך או כך, היהודי היה מתיישב, מקשיב ומפצח.

פעמים רבות הביא אתו את בנו הילד והושיבו לידו. הילד שלא הבין כמעט את דברי הדרשה היה חומק החוצה בתחילת הדרשה, לפעמים חזר ולפעמים לא. חלפו השנים והילד כבר הבין את הדרשה אך מיאן לשבת ממש ליד אביו, כי הרגיש לא טוב עם כך שאבא לא מכבד את עצמו: יושב לו בקדמת בית המדרש ומפצח גרעינים כמו הנערים (הם הקשיבו לדרשה אבל בשובבות: פיצחו).

מפעם לפעם העיר הבן לאביו, כמובן ברמיזה בלבד ובעדינות. "כבר יש לך זקן לא שחור, ואנשים בגיל שלך לא מפצחים כאן גרעינים", העז פעם לומר לאבא וזה כבר היה על גבול החוצפה. אבל אביו לא שעה לרמזיו. ניסה הבן לדחוק בו שישב רחוק או בצדי בית הכנסת 'זכרון משה', אך ללא הועיל. אביו אמר לו: "אני רוצה לשמוע טוב

ולתרכז, ומרחוק אני לא שומע כל כך טוב".

ראה הבן שאין תועלת ברמזים והפסיק להעיר, אבל לא הגיע לשבת ליד אביו בשום אופן.

ליל שבת אחד ביקש האב מבנו פעמיים: "אולי נלך יחד לשיעור ולדרשה של ר' שלום". ענה לו הבן: "כבר אמרתי לאמא את הסיבה שאני לא רוצה ללכת לדרשות". תכננה האמא מראש את העניין, והיא אכן אמרה לבעלה ברורות: "אנחנו לא מבינים מדוע אתה מוכרח לפצח גרעינים ככה מול הפנים של ר' שלום... זה מבייש אותנו".

פתח האינסטלטור את פיו ואמר: "אני עובד קשה כל ימות השבוע 'בזיעת אפך תאכל לחם'. מגיע ליל שבת אחרי הסעודה, האישונים שלי נעצמים, אני עייף עד מאוד. אבל אני לא רוצה, לא מוכן, לא יכול ולא מסוגל לוותר על הדרשה של ר' שלום; ואפילו אוותר על הדרשה, על השיעור ב'חיי אדם' שבתחילת הדרשה עליו לא אוותר ויהי מה. הוא החיים שלי - ההלכות הללו של ה'חיי אדם', בלי השיעור הזה אני כלום. לא אוותר! אבל אם לא אפצח גרעינים מיד עם תחילת השיעור אירדם. לכן אני מפצח גרעינים כדי לא להירדם. אם היה לידי משקה קר או חם אולי היה הדבר מועיל לי קצת, אבל גרעינים מועילים ביותר כי הפיצוח רצוף כאילו אוחז את עפעפי העיניים שלי, שלא יירדמו.

באותו רגע קיבלו הגרעינים מימד חדש - של יהלומים.

שונים אחרו. חברי המשלחת הגיעו בשעה שתיים וחצי. כאשר הגיעה השעה שתיים ועדיין המשלחת לא הייתה במקום, התנצל ר' אברהם יצחק שאינו יכול להמתין יותר, עלה לחדרו והחל ללמוד. אנשי המשלחת נכנסו למשרד וסיכמו עם השותף השלישי את העניינים: כמות הסחורה, המחיר, זמן האספקה וכו', ועם חתימת העסקה הגדולה היה צורך לקבל את אישורו של ר' אברהם יצחק רוטשטיין.

עלה השותף לחדר כדי לבקש את חתימתו, אחרי עיון רופף של דקה או שתיים במסמכים. הוא דפק בדלת, אך אין קול ואין עונה. הוא קרא לו מעבר לדלת ואמר שהסוחרים אינם מתכוננים להמתין וההפסד יהיה גדול, אך הדלת לא נפתחה. ר' אברהם יצחק למד תורה.

השותף המשיך לדפוק ולדפוק, עד שהדפיקות הפכו כמעט למהלומות - ועדיין הדלת לא נפתחה.

בסופו של דבר החליט 'מנהל העבודה' להעלות את אחד הילדים הקטנים דרך החלון לתוך החדר, כדי שיאמר לאביו כי הוא מבקש שיפסיק לרגע ורק כדי לתת את אישורו הסופי. עלה הילד, טיפס דרך החלון ונכנס, אבל גם אז אבא לא הסכים לשמוע: "עד השעה שש אני לא נמצא כאן, כעת אני לומד גמרא ומשניות", אמר לילד. הסוחרים הערבים כעסו על שלא מסיימים את העסקה ועזבו את המפעל בזעם.

בשעה שש בערב יצא הרב רוטשטיין מחדרו. פנה אליו השותף בכאב על העסקה הגדולה שהפסידו. ענה לו רק אברהם יצחק: "אני מוכן לשלם מחלקי את כל מה שהפסדת ומהתורה לא אתבטל. בפסוק כתוב: 'כל חפצים לא ישוו בה', ואינני מעלה על דעתי לעזוב את התורה בשביל מסחר".

הכסף, המטבעות, הדינרים המצלצלים ממצרים היו בעיניו כגרעינים לפיצוח בלבד מול שעות לימוד התורה.

הילד שטיפס על החלון ראה ושמע את התגובה של אבא, והיה עד לחירופי הזעם של הסוחרים הישמעאלים. כל אלו היו הגרעינים הטובים ביותר שהצמיחו בלבו הערכה לתורה.

לימים הוציא הילד הזה לאור עולם את חמשת כרכי 'נחלת משה' הידועים ללומדי נשים נזיקין ועוד. וכידוע, בניו של רבי אברהם יצחק רוטשטיין ובנותיו צמחו לגדולים במסירות לתורה.

(מתוך הספר 'ללא שם' - תולדותיו של הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל)

הבן, אחד מגדולי תלמידי החכמים בירושלים, אמר לרבי מרדכי דרוק זצ"ל: "אם אני צמחתי תלמיד חכם, הרי הדבר קרה בשל אותו הרגע בליל שבת בו הבנתי כי אבא מוכן להתבזות כל כך בשביל שיעור ב'חיים אדם' ודרשה מר' שלום. בלי שיעור ב'חיי אדם' או ב'משנה ברורה' למה לו חיים. המושג הזה חדר בי עד עמקי העמקים".

ללמדנו, כי החינוך המועיל ביותר לא נקנה בתוכחות, לא בסיפורים או בדברי מוסר והדרכה, אלא בדוגמה האישית של האב והאם, שהם החינוך הטוב והמועיל. כל השאר הם טובים בבחינת 'ספיחי החינוך' בלבד.

וללמדנו עוד, כי ההתנהגות של מחנך או אב ואם היא הנאום ושיחת המוסר הטובה ביותר. המעשים והדוגמה האישית מובנים בכל שפה שתמצאו ובכל לשון. כל אחד מבין שפה זו, מנער ועד זקן, גוי ויהודי. זו השפה שאין מי שיכול להתווכח עליה.

רבי אברהם יצחק רוטשטיין זצ"ל, חותנו של רבי בן ציון פלדמן, היה דמות עילאית, איש אמונם של גדולי הדור. בחיי ה'חזון איש' זצוק"ל לא עשה 'דבר וחצי דבר' בלא להתיעץ ולקבל את הסכמתו, והיה מהראשונים בירושלים שלא השתמש בחשמל ובמים המיוצרים על ידי חברת החשמל בשבת, כהוראתו של ה'חזון איש'.

ר' אברהם יצחק רוטשטיין התפרנס ממלאכתו בניקיון כפיים כחד בדרא, בצוותא עם אחיו ר' ישראל סיני ז"ל. שנים רבות היה בבעלותם בית חרושת לטקסטיל בתל אביב.

שעות לימוד התורה שלו היו בקביעות ובפרישות גמורה, קודש קדשים. בזמנים שרבי אברהם יצחק קבע ללמוד לא הפסיק, והיה מה, כאילו 'מת מן העולם'.

שעות הלימוד 'בפרישות' נקבעו לארבע שעות - מהשעה שתיים בצהרים עד שש בערב. בשעות הללו הסתגר בחדר מיוחד ברחוב כפר גלעדי בתל אביב, ולא היה מי שיכול היה להיכנס אליו.

והי היום התקבלה בשעות הבוקר המוקדמות הודעה על פגישה מסחרית עם חברי משלחת מלכותית ממצרים בעלי עסקים לטקסטיל, שעתידיים לבוא למשרד בשעה 12 בצהרים.

אחיו ר' ישראל סיני לא היה באותם ימים בתל אביב, אלא רק שותפם השלישי הזמני.

הרב רוטשטיין והשותף השלישי המתווכח להם, אבל מחמת עיכובים

אולי הסיפור שלך?
יגרום ליהודי להתחיל דף היומי!
שלח את סיפורך ל- Info@dirshu.co.il ותזכה שבזכותך עוד יהודים יתחילו ללמוד דף היומי

הגאון רבי אברהם יצחק ברזל שליט"א, מראשי ישיבת מיר ברכפלד סיפר, כי פעם התבטא הרב מפוניבו' בפני התלמידים: "פעם הייתי אדם פיקח!..." התפלאו התלמידים, מה הפשט 'פעם' הייתי אדם פיקח, וכי היום הוא איננו פיקח? הרב, שהבחין בתמיהתם, הסביר את כוונתו...

מאוצרותיו הנפלאים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"ויצא יעקב" (בראשית כ"ה, י')

"שבזמן שהצדיק בעיר הוא זיווה הוא הדרה" (רש"י)

במודיעין עילית, פיארה בנוכחותה דמותו ההדורה והאצילית של ראש הישיבה הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, מדי יום ביומו בעשור האחרון לחייו. תמיד חשתי שעצם ההימצאות בסמיכות אל איש רם מעלה כמותו היא הזדמנות שלא תסולא בפז, והשתדלתי לבוא רבות להתפלל עמו במחיצתו.

כמדומני שצורת תפילתו הזכה היוותה דוגמה חיה כיצד הקדוש ברוך הוא חפץ ומצפה מיהודי שיתפלל לפניו. אמירת ה'פסוקי דזמרא' נאמרו מפיו בניגון נעים במיוחד, בהשתפכות הנפש ובהתרגשות מיוחדת. בעת שקיבל על עצמו עול מלכות שמים ברטט ובזיע, יכלו הסובבים לחוש את אהבת ה' הגואה בקרבו וממלאה את חללי הלב. בכלל, קשה היה להישאר אדיש לשמע קולו הערב והנשנק בבכי כשהתחנן על הגאולה השלמה, על התגלות השכינה ועל צרתם של ישראל.

גם לאחר התפילה היה זה לימוד מאלף בפני עצמו, להיווכח בפני המפיקות קרני אור מיוחדות במינן. חיוכו הנצחי המלבב, נועמו ויחסו האישי אל כל יחיד ויחיד ללא שום הבדלי גיל ומעמד, בהתעניינות כנה ואמתית, לימדה מושגים ב'בין אדם לחבירו' ו'בסבר פנים יפות'. מדי פעם ניסיתי להסב את תשומת לבם של הצעירים שהתהלכו בינותיו ולא ייחסו חשיבות לזכות הזאת שנפלה בחלקם, ושיתפתי אותם מהרהורי לבי אודות החובה המתבקשת מאתנו לפקוח את העיניים להתבונן בדמות העילאית הזאת המקדשת שם שמים בכל הליכותיה.

בהזדמנות מסוימת אמרתי לאחדים מהם: תמיד הינכם שומעים על

אחד מגדולי גאוני התורה המובהקים שהתברך בהם דורנו, היה הגאון האדיר רבי ישראל זאב גוסטמאן זצ"ל, ראש ישיבת 'נצח ישראל' ריימלעס. היתה לי זכות לשמוע מדי שבוע את שיעוריו כמשך כמה שנים.

מלבד גדלותו הנודעת בכל חלקי התורה בעיון עמוק, ומלבד שקידתו העצומה לילות כימים, זכה לרכוש את קנין 'שימוש חכמים' בצורה מהודרת, דבק בחכמי הדור, ויצק ממי הדעת על ידם. עוד משחר נעוריו זכה לקרבה עזה מגאון הדור רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי, שהאציל עליו רבות מהודו ומחכמתו. כמו כן זכה לקבל רבות משאר גאוני ליטא: רבי שמעון שקאפ, בעל ה'מרחשת', רבי ברוך בער ליבוביץ, ה'חזון איש', רבי אהרן קוטלר ועוד רבים.

בכל פעם שזכיתי להימצא במחיצתו השתדלתי לדלות ממנו עובדות והנהגות, אמרות ופנינים מגדולי עולם. אלו קלחו מפיו במתיקות מיוחדת ללא הרף בזו אחר זו. על פי רוב היו הן עדויות שנזכרה בהן באופן אישי, או ששמע מכלי ראשון מפי גדולי הדור באוזניו. מהן הפיק לעצמו לקחי מוסר, ולימד לאורן מהי שקידת התורה, ידיעתה ואהבתה, יראת שמים ודקדוקי מצוות.

ברגע של גילוי לב חשף פעם הרב גוסטמאן באוזני התלמידים את הנהגתו בשנות עלומיו: "בודאי הינכם מתפלאים מניין לי כל המעשיות הללו שאני מרבה לספר על גדולי הדור הקודם? אולם אגלה לכם את האמת - הן אמת שתמיד אהבתי ללמוד, אך לא פחות מכך אהבתי תלמידי חכמים! חיפשתי בכל עת מצוא אפשרות לשהות במחיצתם.

"כשפגשתי תלמיד חכם הייתי עוקב אחריו בשבע עיניים, מבלי לשים לב לאיזה חוג או לאיזו עדה הוא משתייך, אלא פשוט ישתבתי מאחוריו ביראת הכבוד ובדקדוקי מכף רגל ועד ראש. הבטתי בהשתאות אחר כל הנהגה שלו, כל פעולה וכל דיבור... מכך שאבתי את כל הידיעות הללו..."

את תפילת השחרית השגרתיית בהיכלה של ישיבת מיר ברכפלד

אנשים מבוגרים שבינינו, זקני הדור, שזכו עוד לחזות בדמותו של ה'חפץ חיים', לשהות במחיצתו של ה'חזון איש', ללמוד אצל רבי ברוך בער ליבוביץ. מן הסתם מתעוררת גם בכם מדי פעם התחושה: 'הלוואי ואף אני הייתי זוכה לזכיה עצומה זו...!'. אולם כשאני רואה את רבי אריה יורד לאחר התפילה ממוקומו בהיכל הישיבה ופניו קורנות אושר עילאי, נזכר אני בדמותם של צדיקי הדור הקודמים הגאון הרב מפוניבז', רבי יחזקאל לוינשטיין, הרב שך, רבי דוד פוברסקי ועוד. כך בדיוק הייתה נראית דמותם האצילית והקדושה כשירדו מהמזרח לאחר התפילה, ועינינו לא זזה עד יציאתם מבית המדרש.

אדרבה, במקום להתרפק לאחר מעשה על עובדות והנהגות מהעבר, על הגדולים שהיו ואינם, הרי ישנה אפשרות לכל אחד מאתנו להידבק בו בנקל, ללמוד ממנו אורחות חיים ולהתחקות אחר הליכותיו. אך כשהאדם הגדול עדיין בחיים ישנה נטייה לרבים להתנזר מקרבתו, שמא מפחד שמא מסכלות, אך לאחר מות קדושים לפתע רגשות החרטה גואים ומבעבעים בתוכם: "אילו ידענו עד כמה הוא גדול...", "מדוע לא ניצלנו אותו כראוי", וכדומה. כל אדם כשיתבונן סביבו ודאי יוכל להצביע על תלמיד-חכם בעל שיעור קומה או דמות חשובה שכל מעיינותיה היא תורה ועבודת ה', ובקצת נכונות ורצון להיות 'מקבלים', נהיה מסוגלים לספוג ממנו רבות, רק צריך להשכיל ולנצל זאת במועדו.

ההוראות וההנהגות הללו מסוגלות לשמש את האדם בכל ימי חייו, בבחינת "כזה ראה וקדש", והרווח העצום הן הרוחני והן הגשמי הוא רב לאין ערוך.

מורן הרב מפוניבז', הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, זכה ללמוד בישיבתו של מורן ה'חפץ חיים' זצוק"ל בראדין פחות משלוש שנים, החל מאייר תרס"ח ועד למועד נישואיו בראש חודש כסלו תרע"א. לדידו, אותה תקופה הייתה המוצלחת ביותר בחייו מבחינה רוחנית, שכן באותה תקופה זכה לסיים את כל הש"ס בחברותא עם מורן הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל בכולל 'קדשים' שעל יד הישיבה. אך בעיקר הזכיר בערגה את העובדה שזכה אז לינוק ממקור טהור מורן ה'חפץ חיים' זצוק"ל, להתבשם מתורתו, חכמתו ואורחותיו הנאצלים.

למרות השהות הדי קצרה שלו במחיצת ה'חפץ חיים' חש עצמו כל ימיו כתלמידו המובהק, ודיבר בכיסופין על דמותו הגדולה, שעמדה לנגד עיניו תמיד. מהזכרונות והחוויות השמורות איתו מהליכותיו של ה'חפץ חיים' הסיק כיצד לנהוג הלכה למעשה בכל צעד ושעל ובהרבה דיונים שהתעוררו אצלו עשרות שנים מאוחר יותר.

שמעתי מיהודי תלמיד-חכם שהיה נוכח פעם בעת שהזכיר הרב מפוניבז' זצוק"ל אמרה כל שהיא בשם ה'חפץ חיים'. העיר לו אחד השומעים שאמרה זו כבר הקדים מאן דהוא לכותבה הרבה לפני ה'חפץ חיים', והיא נדפסה בספר פלוני בשם אומרה. השיב לו הרב מפוניבז' כמצטדק: "יתכן והצדק עמך, אך מה אעשה שקיימת בי

תאוה מיוחדת להזכיר את שמו של ה'חפץ חיים'!..."

מהיכן שאב הרב דבקות עצומה כזו בדמותו של ה'חפץ חיים', נוכל להבין מתוך דברים שהשמיע הרב מפוניבז' עצמו בהזדמנות אחרת באוזני כמה תלמידים. שמעתי זאת מתלמידו הגאון רבי אברהם יצחק ברזל שליט"א, מראשי ישיבת מיר-ברכפלד.

הוא סיפר, כי פעם התבטא הרב מפוניבז' בפני התלמידים בלשון זו: "פעם הייתי אדם פיקח!..."

הפשט 'פעם' הייתי אדם פיקח, וכי היום הוא איננו פיקח? הרב, שהבחין בתמיהתם, הסביר את כוונתו: "בצעירותי כשהייתי בראדין בצלו של ה'חפץ חיים' היה לי שכל לשתוק! במחיצתו לא דיברתי מאומה! למרות שטבעי הנני דברן... זאת מהטעם הפשוט, שהרי כל משפט שהייתי אני מדבר היה נאלץ ה'חפץ חיים' לשתוק כנגדי, שכן חכם אינו נכנס לתוך דברי חברו, והבנתי אז שכל רגע שה'חפץ חיים' מדבר זה נכס עבורי לכל ימי חיי, ואילו בכל רגע שהוא שותק זה הפסד עצום!... לכן פשוט העדפתי לשתוק, כדי לזכות לשמוע ולקבל ממנו כמה שיותר!..."

ואכן, הרב מפוניבז' השכיל לדעת כמה ערך וחשיבות יש לכל רגע של הימצאות במחיצתו של צדיק. כמה חכמה ותבונה על תכלית החיים ניתן להחכים ולהבין מכל הגה ומכל דיבור שלו, והיה ירא וחרד מלאבדם ולהפסידם, לכן גזר על עצמו שתקח.

הוא הפך את עצמו למהות של 'מקבל'. הכין עצמו לספוג ולקלוט כמה שיותר בכל רגע נתון. ואכן זכה בעקבות כך כל ימיו לחיות לאורם של אותם רגעים נפלאים במחיצת ה'חפץ חיים', ולעצב את השקפת עולמו כפי שניק בבית מדרשו, ובבחינת "טופח על מנת להטפח" זכו תלמידיו במשך עשרות שנים אף הם לנשום מאותו רוח טהרה שנשבה בראדין.

מאידיך גיסא, הבה נראה מה בין 'כלי הקיבול' העצמי שהכין הרב מפוניבז', והמשימה שהעמיד לעצמו לחרוט בציפורן שמיר בזכרונו כל תנועה, כל רושם וכל הגה מה'חפץ חיים', לבין ראייה פשוטה ושטחית של 'עם הארץ', שאמנם זכה אף הוא להיות סמוך ל'חפץ חיים' אך לא לקח לעצמו מאומה. ראה ואינו יודע מה ראה:

שמעתי מהגאון רבי יוסף צבי שטייגל שליט"א, שנפגש פעם עם יהודי זקן שהיה מתפלל מדי בוקר במניינו של מורן ה'חפץ חיים' זצוק"ל בראדין, וביקש ממנו שיספר לו מעט זכרונות ועובדות מחייו ופועלו שראה בעיניו במחיצת ה'חפץ חיים'. התפלא הזקן למשמע השאלה: "מה כבר יכולתי לראות? ראיתי יהודי זקן כמו כל הזקנים... יותר מכך אין לי מה להוסיף".

כך גם ידוע, שכאשר הגיע אחד מראשי הממשלה כאן בארץ הקודש למעונו של מורן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצוק"ל, והתרברב בפני הרב שך על שזכה לראות את זיו פני ה'חפץ חיים' ואף לקבל את ברכתו, הגיב הרב שך למקורביו לאחר שעזב הלה את הבית: "הוא לא ראה מעולם את ה'חפץ חיים', הוא ראה יהודי זקן ותו לא!..."

כמדומני, שמורן הרב שך לא התכוון לסתור את דבריו של אותו עם הארץ. רק כוונתו היתה לומר שגם אם כנים דבריו שאכן ראה בעיניו הבשריות אדם בשם ה'חפץ חיים', אבל את ה'חפץ חיים' בגדלותו

רגע לפני הדיון הבחנתי בקריצת עין בין העורך דין לשותף שלי. כשעורך הדין הציג את הצוואה בפני השופט הדם שלי קפא בעורקים והפה התייבש באחת, הצוואה שהוגשה הייתה אותה צוואה ישנה שמזכה אותי במאה דולר ואת שותפי ביותר משישה מיליון דולר

כשמרן בעל ה'שבט הלוי' אמר: "על וויתור הקב"ה משלם גם בעוה"ז"

הרב אברהם פוקס

"וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהֶיהָ" (בראשית ל, כ"ב)

ומפרש רש"י: זכר לה שמסרה סימניה לאחותה. ומוסיף המהר"ל שזו מידה כנגד מדה, היא עשתה שלא תצא אחותה בחרפה מבעלה, לכך אין ראוייה שלא תלד ותצא בחרפה מבעלה. מקשים העולם, לכאורה ייפלא, אם זו הסיבה היה עליה להיפקד זמן רב קודם לכן, שהרי את הסימנים כבר מסרה קודם נישואיה, אבל לא כך היה אלא נפקדה רק לאחר המעשה של הדודאים, ולמה המתין לה הקב"ה עד אז. ותירץ השפת אמת, כי כאן במעשה הדודאים נודע הדבר - לאה אומרת לרחל "המעט קחתך את אישי" ורחל שותקת ולא עונה כלום, ובשתיקה זו הגיעה רחל לקיום של הוויתור בפסגה העליונה ובשלמות, ודווקא ע"י קיום הוויתור בשלמות זכתה להיפקד בזרע של קיימא.

מורן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל היה אומר שוב ושוב לכל הבא לשאול בעצתו: לוותר ולוותר ושירוויח מכך. כשנשאל ע"י אחד מתלמידיו מה ראש הישיבה הרוויח מכך שוויתר רבות בחייו, השיב שראה איך ה' שומר אותו בעניינים הנוגעים לציבור, ושאם חסרה לו ידיעה מזמן לו ה' את מה שהוא צריך לדעת; וזו מידה כנגד מידה, שהנוהג לפניו משורת הדין נוהגים עמו כך.

ואהבת לרעך - מפרש זקני הרה"ג ר' ישעיה פוקס זצ"ל בספרו 'פתיח תקוה', על דרך הדרוש, אם אתה נוהג עם רעך באהבה ואחוהה, כמוך אני ה', גם אני אנהג עמך כך. והוסיף הגראי"ל, הנה לדברי הגר"ח קנייבסקי שליט"א בן יחיד ובת לא יורשת, ואחרי פטירת אביו נתן את הכל לאחותו האלמנה, וכי הוא הפסיד, ה' שילם לו הכל! כששמע על כך הגר"ח אמר בענוותנותו: "אבא התגורר אצלה כל השנים, זה מגיע לה" (כל משאלותיך).

פעם נכנס אל הגראי"ל יהודי בר אוריין ותלמיד חכם שמירר בבכי על ביתו המלא בבנות מתבגרות והישועה רחוקה מלבוא. השיבו ראש הישיבה: "איני נביא ולא בן נביא, אך אחת אדע מה שאמרו חז"ל, שהבטיח הקב"ה לרחל שיזכור לה את הוויתור הגדול שוויתרה לאחותה כאשר מסרה לה את הסימנים. הרי לנו מה כוחו הגדול של הוויתור... תתחנכו גם אתם במידת הוויתור והקב"ה יהיה בעזרכם". הלה החליט להתחיל ללמוד ספר מוסר מסוים העוסק בתחום, ואכן תוך זמן קצר ראו בעיניהם ישועה גדולה.

בספר 'ופריו מתוק' מובא סיפור מרגש מהסופר הנודע הרה"ח ר' חנוך ריגל הי"ו מה ששמע מבעל המעשה, יהודי מארה"ב בעל עושר אגדי, כיצד הגיע לכך: "לפני עשרות שנים פתחתי עסק עם ידיד קרוב, עסק קטן שאט"אט הלך והתרחב לעסק פעיל ומכניס שהצליח לפרנס את שתי המשפחות שלנו, אם כי לא בהרווחה מופלגת. לאחר כמה שנים הכרתי יהודי ניצול שואה גלמוד ועשיר שעסק ביבוא מוצרים שעסקנו בשיווק שלהם, התפתחו בינינו קשרי מסחר שאט"אט הפכו לקשרי ידידות, ולאחר שנתיים הוא כבר היה בן בית אצלנו - אצלי ואצל השותף השני, בשבתות ובמועדים ובסתם ימי חול. הוא הרגיש כל כך נוח עד שהחל לתת לנו עצות והוראות היכן למקם את הרהיטים ובאיזה צבע צריכים להיות הווילונות, וזה הלך ונהיה יותר קשה, עד שבאחד הימים שעוד גבול מני רבים נחצה אמרתי עד כאן! ניגשתי אליו ואמרתי לו בטון תקיף וברור: ידידי היקר! אתה יודע שאני ומשפחתי מכבדים ואוהבים אותך, אבל את ההתנהגות שלך ממש לא, וכשאתה אומר דעות ועצות למארחים שלך זה מאוד לא נעים. מהיום והלאה אל תתערב בניהול הבית.

"הוא היה המום מהשינוי הפתאומי והטיח בי: 'על דיבורים כאלה אין מחילה ואיני רוצה להכיר אותך יותר. אצל השותף שלך הרבה יותר נעים, מהיום והלאה אל תדרוך אצלי בעסק, הכל רק דרך השותף'. תקופה של כשנה חלפה, נקטתי כמה פעולות של פיוס בניסיון

להרגיע ולהסביר שלא רציתי לפגוע אלא רק להגן על השלווה שלי ומשפחתי, זה לקח זמן אבל בסוף הייתה שיחת פיוס ולחיצת יד איתנה, ולאחר כמה שעות הוא כבר התקשר לביתנו ואמר שברוך ה' השלמנו והוא מוכן לבוא ולהתארח לפי הכללים... הוא אכן בא ושמר על הכללים, אבל באוויר היה עדיין אי נעימות מהעניין ההוא. באחד הביקורים כשליווייתי אותו, לא התאפקתי ואמרתי לו שאני מרגיש צורך שוב לבקש סליחה, ואני גם רוצה, הוספת, להיות בטוח שהעניין מאחורינו. גם הוא לא התאפק, ואמר: 'מאחורינו? רק שתדע שבצוואה שלי כתבתי את כל הרכוש לשותף שלך, לא לעסק המשותף, אלא לשותף. ליתר דיוק, מאה דולר רשמתי על שמך'. צמרמורת אחזה בגופי וגלים של הלם רצו לי במוח זה אחר זה, לא חשבתי עליו מעולם במונחים של צוואה, לא העליתי בדעתי שליחסים שלנו יש תעריף של תשלום לאחר המוות, הרגשתי שאני עושה חסד של אמת עם יהודי גלמוד שכל משפחתו עלתה בעשן המשרפות, וללא ציפייה לגמול כל שהוא. אך ככל שחלפו הימים וההרתי בדבר הצלחתי לשכנע ולנחם את עצמי במעלת הכסף שמגיע ביושר ובעמל.

"לאחר כמה שנים נפרדתי מהעסק ופניתי לאפיק אחר, מכרתי את חלקי לשותף שכבר הספיק להיות מחותני וסבא משותף לכמה נכדים. את הקשר עם השותף הגלמוד שכבר הזקין שמרתי והמשכתי לכבד אותו. כשהזמן אלינו לשבת, כבר בצהרי יום חמישי היינו מקדימים להביא אותו. בשלב מאוחר יותר נחלשה בריאותו ולקחתי על עצמי את הטיפול בו שזה אומר התמסרות מתמדת, רופאים, מאמצים, כספים ועוד.

"יום אחד הוא קורא לי ואומר לי בדמעות: 'יקירי, אני כ"כ מצטער שגיליתי לך את הצוואה ההיא; תדע לך, שהיא שונתה זה מכבר והנה עותק מצולם'. הוא מגיש לי אותה בידיו תוך שהוא מפרט באוזני את תוכנה: 'כל נכסיי שווה בשווה לך ולשותפך'. כמובן שהודיתי לו ברגש, את אותו עותק הנחתי באחת המגירות בביתי. שבועיים לאחר מכן הוא הלך לעולמו. הלוויה מכובדת וכו'.

"שבועות נוספים חלפו ואני מקבל הזמנה לבית המשפט לשם מימוש הצוואה. הגעתי, רגע לפני הדיון הבחנתי בקריצת עין בין עורך הדין לשותף שלי, המחותן שלי, קריצה שהתבררה בדיעבד כרבת משמעות. כשעורך הדין הציג את הצוואה בפני השופט הדם שלי קפא בעורקים והפה התייבש באחת - הצוואה שהוגשה הייתה אותה צוואה ישנה שמזכה אותי במאה דולר ואת שותפי ביותר משישה מיליון דולר. בחישוב מהיר הבנתי שהמחותן היקר לא מעלה בקצה דעתו שידידנו הקשיש סיפר לי על הצוואה השנייה, ושיש לי מסמך מפליל ביותר במגירת משרדי, ושהוא שילם מספיק לעורך הדין כדי שיעלים את דבר הצוואה השנייה, ושניהם עשו יד אחת לנשל אותי ממנה.

"החלטתי שדבר ראשון אני מנסה להירגע ולכלכל את צעדי ולא מספר לאיש או אשה את הנוכלות המסעירה, ושאת החלטה אקבל מאחד מגדולי הדור. שלושה ימים לאחר מכן הייתי בדרכי לארץ ישראל לחתונת בן משפחה קרוב, במטוס החלטתי ללכת

להתייעץ עם הרב וואזנר וצוק"ל. לא הכרתי אותו והוא לא הכיר אותי, אך הרגשתי שהשאלה שלי מספיקה בשביל להתייעץ עם גדול הדור, וכך עשיתי - מהמטוס שמתי פעמיי היישר לבית הרב וואזנר כשבמכונית השכורה מחכות לי המזוודות. הקשתי על הדלת, הרבנית פתחה. באתי מחוץ לארץ להתייעץ עם הרב, אמרתי. היא נכנסה פנימה ומיד שבה: 'הרב אמר שתיכנס'. הרב וואזנר הקשיב בדריכות לכל מילה לכל נייע ותנועה, סיימתי לספר, ונשמתי נשימה ארוכה. הרב וואזנר עצם את עיניו ולאחר אנחה קלה אמר: 'הסיפור ברור יש לך תביעה חזקה, גש לדין תורה'.

"ידעתי מה המשמעות של דין תורה שכזה, הגלים שהוא יחולל בשכונה, בבתי כנסת, בקהילה, באנשי העסקים, ועל כולנה בביתנו פנימה. הודיתי לרב ויצאתי מביתו, התחלתי לרדת במדרגות, ולפתע הדלת של הרב וואזנר נפתחת שוב והוא עומד בפתח, מביט עלי כאב רחום ואומר לי: 'אתה יכול ללכת לדין תורה, אבל דע לך בני, על ויתור הקב"ה משלם גם בעולם הזה'.

"בחתונה רקדתי כמו שלא רקדתי מעולם, ריקוד של התרת הספקות, ריקוד של החלטה נכונה, ריקוד של עבודת המיזות. כשחזרתי לאחר כמה ימים לביתי בניו יורק, לקחתי את הצוואה, הדלקתי את האש בכיריים והעברתי אותה מן העולם. זהו זה, זה מאחורי, לחשתי לעצמי בסיפוק, ומאותה לחישה גזרתי על עצמי שתיקה, המשך שתיקה.

"שנים רבות חלפו, אני לא יודע בכמה הייתי מצליח להגדיל את אותם שלושה מיליון דולר אם הייתי ניגש לדרך השנייה, אך בפועל ה' בירך אותי בהון של פי שישים ויותר. מאותו יום שהחלטתי על הוויתור, כל עסק שנגעתי בו - ואפילו הקטן ביותר - הפך למכרה של זהב, ואני זוכה כיום בסייעתא דשמיא להחזיק את כל יוצאי חלציי על שולחני מתוך הרחבה, ולאפשר להם להימצא בעולמה של תורה מתוך שלוה. והמחותן, אנחנו ידידים טובים מאוד, מתפללים באותו בית כנסת, שמחים יחד בשמחות משותפות ועולים יחד כל שנה לקברו של אותו יהודי גלמוד. שנינו יודעים שהוא עשה את הונו מהירושה של אותו אדם, ורק אני יודע שגם אני עשיתי את הוני מאותה ירושה.

"שנתיים שלוש לפני פטירת הרב וואזנר יצאתי לנופש באוסטרליה. פגשתי מכר שסיפר לי שבמרחק קרוב נמצאת עיירת קיט ושוהה בה הרב וואזנר, והוא בדרכו אליו להתברך ממנו, הוא הצייע לי באדיבותו להצטרף אליו, כמובן שהסכמתי. הגענו לשם לקראת צהרים, נכנסנו לבית הכנסת של המלון, ידידי מיד ניגש להתברך מהגאון ורמז לי להצטרף אליו. הרב וואזנר נשא את עיניו ונתן בי מבט נוקב, ולפתע הורה באצבעו שאתקרב אליו גם אני.

"עשרים שנה חלפו מאותה פגישה יחידה ומיוחדת שפקדתי את ביתו של הרב וואזנר, היה ברור לי שהוא לא זוכר אותי, הרב רואה ביום מאות אנשים, כפול שלוש מאות שישים וחמישה, כפול עשרים, מיליוני אנשים.

"התכופתי לעברו והוא רכן לעבר אוזני ולחש: 'נו, מה אתה אומר, על ותרנות משלמים בעולם הזה או לא?...!'"

משסיים הגנב את "עבודתו" עלה על העגלה, וביקש להימלט עם הסחורה, אך הסוס לא נשמע להוראת המושכות ולא זז ממקומו. גם הצלפות רבות לא הניעו את רגליו וכאילו הן נקבעו באדמה...

הדלי והגרזן שנפלו לבאר באורח פלא

הרב ישראל ליוש

"וכל אשר תתן לי עֶשֶׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לָךְ" (בראשית כ"ח, כ"ב)

מעשה ביהודי פשוט, תושב אחד הכפרים הסמוכים לראדין, שלא היה עשיר כלל וכלל, ובכל זאת, כל אימת שבא אליו המשולח של ישיבת ראדין להתרימו למען הישיבה היה מוזיל מכיסו דמים רבים, יותר מכפי יכולתו.

יום אחד ביקש היהודי מהמשולח שיבקש עבורו ברכה מה'חפץ חיים' שיתעשר. "רואה אתה כי אינני עשיר כלל, ובכל זאת אני תורם כל פעם תרומה הגונה למען לומדי התורה, אם אזכה לברכתו של ה'חפץ חיים' ואהיה עשיר", הסביר היהודי את בקשתו, "אתרום יותר לישיבה...". מילא המשולח את בקשתו וה'חפץ חיים' בירכו בעשירות, וכברכתו כך היה, היהודי עלה לגדולה ונתעשר...

אולם כאשר בא אליו המשולח אחר שנעשה עשיר נשתומם לראות שלא די שלא הוסיף על מה שהיה רגיל לתרום עד עתה, אלא עוד הפחית מתרומתו הרגילה. "מדוע הינך מפחית מתרומתך הקבועה?", שאלו המשולח, "הלא הבטחת שאם תזכה בעשירות, כברכת ה'חפץ חיים', תוסיף עוד כהנה וכהנה על תרומתך...?".

"אומר לך את האמת", ענה היהודי בבושת פנים, "אינני יודע מה אירע לי, אך מאז שהתעשרתי קשה לי לתרום מכספי לצדקה...".

ע"פ סיפור זה מיישב ראש ישיבת פוניבז', הגאון הגדול רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א, תמיחה: הכיצד יעקב אבינו נדר לה', הלא כתוב בקהלת "טוב שלא תידור...", וכך מובא בגמ' בנדרים "אין הכשרים נודרים"?

אלא, אומר הג"ר בערל, ע"פ דברי חז"ל במדרש רבה (פרשה ע) תתיישב הפליאה: "וַיִּדֹר יַעֲקֹב נֶדֶר לְאֹמֶר... קָתִיב אֲשֶׁר פָּצוּ שְׂפֵתַי וַיִּדְבֹר פִּי בְצַר לִי, אָמַר רַבִּי יִצְחָק תַּבְּבִלִי וַיִּדְבֹר פִּי בְצַר לִי, שֶׁנֶּדֶר מִצְוָה בְּעֵת צָרָתוֹ, מֵהוּ לְאֹמֶר, לְאֹמֶר לְדוֹרוֹת כְּדֵי שֶׁיְהִיוּ נֹדְרִים בְּעֵת צָרָתוֹ".

למדנו מדברי המדרש, שבעת צרה מותר, ואף מצווה לנדור. ולכן יעקב כאשר היה בעת צרה בעת בריחתו מעשו נדר לה', ואף לימד לדורות לעשות כן.

והעניין בזה מבאר רבי ברוך דב ע"פ הסיפור הנ"ל, שאינו דומה לבו של עני, שהוא לב טהור, ללבו של עשיר. עני בטהרת לבו מסוגל לתת יותר מהעשיר, ולכן בעת צרה מותר לנדור, כי בעת הזאת, כאשר הלב טהור ופתוח, עתיד הוא להתקיים ע"י הנודר.

מרנא הגאון רבי חיים מוואלוז'ין היה אומר: "המקפיד לתת חומש מממונו, מובטח שיתעשר". עוד היה אומר: "אם כל ישראל אכן יקפידו לתת חומש, יתקיים בהם הפסוק: 'אפס כי לא יהיה בך אביון'".

ורבי חיים היה נאה דורש נאה מקיים, פעם עלה חשש בלבו אם חייב להוסיף עוד ממון על דמי ה'חומש', ולבסוף הקל ולא הוסיף. באותו יום הלך המשרת לשאוב מים מן הבאר, והדלי נפל לבאר. נטל המשרת גרזן וביקש לדלות על ידו את הדלי מן הבאר, אך למרבה הפלא גם הגרזן נפל לבאר.

כאשר סיפר המשרת את שאירע לרבי חיים, תיכף תלה זאת בדמי החומש שחסך מן הצדקה, ובתום חשבון שערך גילה כי אכן שווי הדלי והגרזן עולים לסך המעות שהקל ולא תרם לצדקה...

רבי חיים היה מספר זאת לתלמידיו, ומלמדם מוסר השכל: "לו רק יפשפש אדם במעשיו ויתוודה על חטאיו, יסיר מעליו את עונש החטא וינצל מכל היזק...".

חנות ניהלה הרבנית, אשת חבר למרנא רבי חיים מוואלוז'ין ז"ע, וממנה הייתה כל פרנסתם, כי רבי חיים לא נטל שכר מהישיבה.

לילה אחד פרץ גנב לחנות ורוקן את תכולתה לתוך עגלה רתומה לסוס שהמתינה לו מחוץ לחנות. משסיים את 'עבודתו' עלה על העגלה, כיוון את המושכות וביקש להימלט עם הסחורה, אך הסוס לא נשמע להוראות המושכות ולא זז ממקומו. גם הצלפות רבות

שנותן חומש, אפילו נפל לו חפץ לתוך הבאר, הרי הוא צף ועולה..."
דברי רבי חיים נפלו על אזני הגנב כרעם ביום בהיר, ורעדה אחזה בגופו מרוח קדשו של רבי חיים. הוא ניגש לרבי חיים בבושט פנים וביקש ממנו סדרי תשובה על מעשהו המחפיר. רבי חיים הציג לו לפרסם את המעשה למען ירבה כבוד שמים, ובזכות הביזיונות ינוקה חטאו.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל:
israel.layosh@gmail.com

שהצליף הגנב על גב הסוס לא הועילו, הסוס לא הניע את רגליו, כאילו הן נקבעו באדמה. השעה התאחרה, והגנב החל לחשוש מאוד השחר הקרב, אם לא יימלט מיד עלול הוא להיתפס ע"י העוברים והשבים. משנוכח שאינו מצליח 'לשכנע' את הסוס לזוז החזיר את הסחורה לחנות ונמלט על נפשו.

באותה עת יצא רבי חיים אל מחוץ לעיר עם גיסו ושוחחו בלימוד, ובדרכם חלף הגנב על פניהם ורבי חיים קרא לעברו: "אדם הנותן מעשר מרכושו לצדקה, הקב"ה מצילו שלא יבוא לידי הפסד; ומי

המשך מעמוד 1 | הרב בנימין בירנצווייג

עבד קבלן מבצע של המדינה בהכשרת הרחבה וריצופה. הוא ניגש אל הקבלן ואמר לו שינמיך את חצי הרחבה שקרובה לכותל, ושיעשה זאת ויהיה לו זכויות לדורות עולם. פחד הקבלן בתחילה, אבל אחרי שכנועים נוספים החליט ללכת על זה.

הדבר נודע לשר הרווחה והוא שלח מסר תקיף לקבלן להפסיק את העבודות. הרב שיינברגר, שידע שזה הזמן, דיבר על לבו של הקבלן שיקבע עובדות ולא יפחד שיפטרו אותו כי זו זכות שתעמוד לו לדורות. חשב הקבלן ואמר להרב שיינברגר: "אני מסכים לקחת סיכון ולהמשיך עם העבודות!", והוסיף: "אתה ויתרת לי לפני עשרות שנים על משמרת לילה בשכונת סנהדריה בליל הסדר! אני מוותר לך עכשיו וממשיך בעבודות!".

בזכות הוויתור של הרב שיינברגר לאותו יהודי זכה עם ישראל שרחבת הכותל נשארה מקום קדוש לתפילה!

והוסיף הגר"י גנס שליט"א, שהוא היה נוכח עם חמיו באותו זמן בכותל, בכל זמן הוויכוח עם הקבלן, וכשהקבלן החליט להמרות את פי הממונים ולעשות שתי רחבות, כשההבדל ביניהן היה 60 ס"מ, ביקש הגר"י גנס מהקבלן שינמיך עוד את הרחבה התחתונה ב-20 ס"מ שיהיה 80 ס"מ שזה עשרה טפחים, ואז יהיה ממש כרשות נפרדת!

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב"ג רבי בנימין בירנצווייג, כתבו ל:
bdirshu@neto.net.il

והחליט שהוא מוותר! וכי בגלל הגורל יהודי לא יעשה ליל הסדר? הוא ניגש אליו ואמר לו שהוא החליט כי הוא יתנדב בליל הסדר ויעשה סדר כשיחזור מאוחר בלילה עם אשתו וילדיו. אותו יהודי שמח והודה לו.

לאחר מלחמת ששת הימים, כשכבשו את הכותל המערבי, התחילה מחלוקת גדולה בממשלה מה לעשות ברחבת הכותל, האם להפכו לבית-כנסת עם כל ההגבלות של עזרת גברים ועזרת נשים, או לעשותו לרחבת מוזיאון גדולה לתיירים, וכמובן גם מעורבת גברים ונשים יחדיו.

התכנסה הממשלה להחליט בעניין זה, ושר השיכון והרווחה התנגד בכל תוקף לרעיון של הבית-כנסת והוביל קו תקיף להפוך את הרחבה לאתר תיירות פתוח רח"ל, והצליח לרתום לרעיונו את רוב חברי הממשלה.

ומספר הגר"י גנס שליט"א, שלאסיפת ממשלה זו הוזמן גם חמיו הרב שיינברגר, בתור הממונה על בניוי המקומות הקדושים, והוא ניסה בתור פשרה להציע לחברי הממשלה לעשות שתי רחבות, הפנימית כבית-כנסת והעליונה לתיירות כללית, ובכך למנוע ח"ו את הפיכת הרחבה כולה למקום בילוי ותיירות. ראש הממשלה לוי אשכול נהנה מהצעת הפשרה והתחיל ויכוח, אבל שר הרווחה מנע בכל כוחו את קבלת ההצעה.

הרב שיינברגר חשב שחייבים בכל מחיר למנוע את בזיון הפיכת הכותל למקום בילוי רח"ל, והחליט לקבוע עובדות, כי אחרי שיעשו שתי רחבות כבר לא יהיו מתנגדים. הוא הגיע לרחבת הכותל, שם

המשך מעמוד 3 | מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

כיצד בחורים עומדים באולם ומבלים זמנם בשיחה ובדברים בטלים: 'בזמני, כאשר בחורים היו הולכים לחתונה, לא היה שום נושא לדבר עליו מלבד דברי תורה. באותם ימים בחורים לא היו מעורבים בשום דבר זולת לימוד התורה!', אמר לי רבינו.

"אינני יודע בכמה חתונות הוא היה", הוסיף הנכד ואמר, "אבל מרן ניחן בעיניים רואות!".

(מתוך 'עמודו של עולם')

"דקה אחת בלבד!", נקב מרן, "הרי החתן לא מצפה שארקוד אתו, הוא גם לא מקווה שאשב ואפטפט אתו, שהרי אני צריך לשבת וללמוד. אז מה אם כן רוצה החתן? שאאחל לו מזל טוב ושתהיה לו תמונה למזכרת מכך שנוכחתי בחתונתו, ולשם כך נדרשת דקה אחת בלבד ותו לא!".

באותו עניין הוסיף וסיפר נכד רבינו, הרב ליפא ישראלזון: "באחת הפעמים כאשר ליוויתי את סבי לחתונה, הוא התפלא לראות

מה הקשר בין יעקב אבינו ל"שער האריות" שבירושלים העתיקה?

"זֶה עֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנִי עֹמֵךְ טְרַפָּה לֹא הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ אֲנִי אֲחַטָּנָה" (בראשית ל"א, ל"ח-ל"ט)

קב ונקי - הרב צבי וינברג

פירושו בערבית אריה, ולפי"ז מרומז בתיבת "אחטנה" על "אריה" שהוא "חטא" בערבי, וזה פלא, ע"כ.

בבראשית רבה (עד, יא) מובא על פסוק זה, שהקב"ה גזר שהאריה יאכל ויטרוף מצאנו של לבן, ואמר יעקב ללבן, כל זמן שהייתי רועה צאן אצלך, לא נתתי לאריה לטרוף מצאנך, ובזה הייתי חוטא - "אנכי אחטנה", שלא נתתי לאריה לאכול כמו שגזר עליו הקב"ה.

ובפי' מהרז"ו שם כתב, שהאריה רמוז כאן במילה "טרפה", וכמו שכתוב "והארי על טרפו" (ישעיה לא, ד), "אריה טורף ומענתיו טרפה" (נחום ב, ג)

וכתב שם שנראה לרמוז את האריה במילה "אחטנה", ע"פ מה ששמע מפי איש אמונים מעיה"ק ירושלים, שיש שם שער אחד שנקרא בערבי "אבב חטא" שפירושו שער האריה (שער האריות), משום שיש בראשו אריות החצובים באבן, ו"אבב" פירושו בערבית "שער" ו"חטא"

המשך מעמוד 15 | הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל, התבטא פעם: "כששינו אצלו בטל מאתנו כוח הבחירה! הכל היה כה ברור ובהיר! הרגשנו בחוש את קדושת התורה הנסוכה עליו. משיצאנו שבה אלינו הבחירה". הגה"צ רבי אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל, שנמנה עם באי ביתו של ה'חזון איש', התבטא: "אצל ה'חזון איש' חשנו מעין עולם הבא!...". ואילו הגאון רבי בנימין קורלנסקי זצ"ל, מראשי ישיבת פוניבז' לצעירים, היה מתבטא: "אצל ה'חזון איש' יכלו להגיע להכרה שתורה מן השמים היא!".

ולעומת צדיקים הללו, ידועה העובדה שכאשר עמדה על הפרק סערת גזירת 'גיוס בנות', מערכה אותה הנהיג ה'חזון איש' בתבונה רבה יחד עם שאר גדולי דורו, הגיע למעונו ראש הממשלה דאז לשוחח עמו בעניין. כשנשאל ביציאתו מה התרשם בקודש פנימה? ציין את פקחותו של ה'חזון איש' מבלי לייחס חשיבות לאורח חייו הספגני ומעורר ההשתאות, ומבלי שתתפעם רוחו מצורתו הקדושה ומאווירת הטהרה שהשרה סביבותיו, ובודאי שהיה רחוק מלחוש מעין עולם הבא, כפי שתיארו אותם תלמידים.

וזאת משום שהם באו עם הרגשים נכונים. הם באו כדי לקבל, כדי לנשום את האוויר הטהור סביבו, ולא להתרשם מדברים שוליים שאין בהם תועלת ותוחלת. ואכן, כפי גודל הכנתם כך זכו להשפעתו הטובה.

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

ובקדושתו הוא ודאי לא ראה. אחרת הוא לא היה נראה כך, כי ראייה אמיתית של דמותו אמורה להשפיע.

כעין זה סיפר לי אבי מורי שליט"א, שנצרך פעם לבקר אצל יהודי חילוני שמוצאו מהעיר דוינסק והתגורר באחרית ימיו בתל אביב, והיתה בבעלותו חנות 'פוטו' לפיתוח תמונות. לשאלת אבי שליט"א סיפר שזכה לראות בילדותו רבות את גאוויה האדירים של דוינסק, הלוא הם: הגאון רבי יוסף ראזין זצ"ל - ה'רוגאטשובער', והגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל - בעל ה'אור שמח', ואף הציג תמונות שצילם אותם בילדותו.

שאלו אבי שליט"א בכאב, כיצד יתכן שאדם כמוותו שזכה לראות גאוני עולם הללו מסוגל לתלות בחלון הראווה של חנותו תמונה לא צנועה ללא שום בוש. הלה מיד תפס את עצמו, והזדרז להסירה... אבי שליט"א אמר אז שהוא למד מכך יסוד גדול, כי צורתו של אדם גדול משפיעה רק על מי שמעוניין להיות מושפע. אם ראית אדם שלא הושפע, בהכרח שהיה חסר בו הרצון לקבל השפעה מהודו והדרו של הצדיק.

סגל תלמידי ומקורבי מרן ה'חזון איש' זצוק"ל, שבאו לשהות במחיצתו כדי לזכות ולקבל ממנו, הגדירו את השהות הזו בהגדרות נשגבות:

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה?!
בצוף הוצאת ספרים, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני
 תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא
 ועד לתוצאה המוגמרת והמושלמת.

-
הפצה-לבחירה
-
הדפסה
-
עימוד
-
עריכה
-
הגהה
-
הקלדה